Alexandru Vona / Ferestrele zidite

Coperta colecției: DAN
STANCIU

ISBN 973-23-0602-
5

ALEXANDRU VONA

FERESTRELE ZIDITE

Ediția a II a revăzută

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ
1997

Pentru
MIRA

ERAM TRIST, DAR NU CA ÎN TOATE ZILELE, mai precis, ca în fiecare început de zi, de tristețea multiplă a ochilor întorși de pe farmecul conturelor interioare (visez aproape întotdeauna), a creierului rupt din lanțul aventurilor de dincolo, aventuri în care toate nuanțele sunt semnificative — zâmbetul infim de pe obrazul fetei înseamnă că undeva în spatele meu s-a deschis o fereastră, se simte umbra norilor albi, respirația prăpăstiilor albastre și vântul rătăcind printre ramurile grațios ondulate ale plopilor, astea toate, bineînțeles, numai din marginea ridicată puțin a buzei umede — de tristețea sângelui ce-și găsește în vacanța somnului prilej pentru călătorii din ce în ce mai savante și o altă conștiință voluptuoasă, a sângelui ce trebuie să alimenteze din clipa în care ne trezim membrele absurd agitate ce-1 reduc la rolul lui umil de mesager orb al vieții.

Tristețea aceasta, pe care copiii o mărturisesc când se trezesc plângând, se retrage apoi încet ca apele refluxului; pe plaja corpului rămân numai uneori, ca în anumite crevase, ochiuri de Tuid amar. Cunosc astfel zilele în cafe creierul meu nu suportă zgomotul, când trag obloanele și-mi petrec timpul între pereții placizi. Zilele în care mâinile nu pot să facă nimic (tocul devine o senzație penibilă în vârful degetelor), și până noaptea târziu, când adorm extenuate lângă mine, le simt tremurând parcurse de o neliniște inexplicabilă.

în alte zile, tristețea aceasta mă părăsește atât de iute încât femeia de serviciu care îmi aduce laptele n-o mai găsește în odaie.
Nu-și dă seama că aceasta e cauza pentru care simt nevoia să-mi vorbească despre timpul de afară sau să-mi explice zgomotul nocturn de la birtul din colț; eu însă știu că vorbele ei înseamnă că în mod neobișnuit tristețea mea, care acționează ascuns și asupra ei, s-a risipit și îi zâmbesc recunoscător pentru această bună veste.

De fapt mai toate privirile au darul de a mă oglindi, de a-mi revela urmele nopții, nivelul tristeții... încă prezente. Când casierul restaurantului din ultimul oraș mă oprise ca să-mi spună ceva despre o epidemie pe care autoritățile o ascund, știusem că am din nou ochii tulburi, că în vis trecusem prin locuri de care nu mă debarasasem încă și care rămăseseră, ca pigmentul în obrazul oamenilor întorși din colonii.

Câteodată mă hotărăsc să gonesc tristețea dacă zăbovește prea mult — alteori nu mă supără cu nimic, înțeleg să ne petrecem ziua împreună. Atunci, cu gesturi care ar stârni uimirea puținelor mele cunoștințe ce mă știu atât de indolent și neîndemânatic — Kati mă ajută să-mi pun paltonul, nu în glumă ca să mă facă să roșesc, dar fiindcă punându-mi-1 singur durează prea mult și asta o irită — mă îmbrac în trei minute și cobor în piață.

Am ajuns la concluzia că tristețea mea'are un caracter slab, e ca eroii aceia ratați care, după ce își notează într-un jurnal hotărârile mărețe, se încurcă în nimicuri, în elementele cotidianului, își rătăcesc elanul între gesturi fără importanță. Tristețea mea nu suportă neprevăzutul purtat de fiecare trecător, imaginile eteroclite, culorile prea discordante, zgomotul. în piață găsesc toate acestea și uneori numai după o oră mă pot întoarce liniștit acasă.

Tristețea aceasta cuminte, cu care mă joc ca un tată

cu un copil ce devine mai îndrăzneț pe măsură ce te ocupi mai mult de el, dar pe care știi că poți cu o privire să-l supui, să-l trimiți în odaia lui, îmi face totuși uneori surprize.

îmi iese deodată în cale cu câte un obiect, de obicei urât: o fereastră prea înaltă cu lemnul cojit și geamurile opace, o pagină de ziar pe care litera a fost prost imprimată și care mă amețește când încep să citesc, căutând să mă recâștige, să mă gonească înapoi spre odaia mea, spre umbrele și conturele vagi de după pleoapele lăsate. Am reușit însă cu timpul să-i descopăr jocul și totodată mijlocul de a o îndepărta. îmi spun cu glas tare — ferestrele astea murdare n-ascund desigur nimic interesant, sau probabil că e un articol în legătură cu instalarea unui nou ministru ori ceva de felul acesta. Am un zâmbet disprețuitor, mi-1 închipui perfect, cu toate că nu mă strâmb niciodată în fața oglinzii și trec hotărât la altceva pe lângă tristețea evanescentă.

Mai greu e când tristețea se ascunde într-un gest sau într-un trecător, scăpând astfel posibilităților mele de investigație. îmi spusesem zadarnic — ce poate să fie? Un biet moșneag nebun — dar bătrânelul care purta sub haina sărmană, ca figura lui anonimă, o vestă de catifea portocalie îmi răvășise întreaga după-amiază.

De fapt știu că nu e bine să o numesc tristețe, e mai mult un fel de pas îndărăt, într-o umbră în care toate se amestecă, imagini precise, întâmplări trecute, uneori nu știu ce vagi dorinți. (Dacă dorințele, de neîmplinit bineînțeles, ar fi mai deslușite, poate că termenul ar fi mai potrivit. Așa însă îl întrebuințez numai fiindcă nu găsesc altul mai apropiat.

Un bătrân cu o vestă portocalie, care nu te părăsește o după- amiază întreagă, sau o mână înmănușată trăgând încet portiera unui automobil ce pleacă brusc și de care nu te mai poți desprinde, până când, tot atât de neprevăzut, își recapătă proporțiile

minime, nu sunt totuși un lucru comod.

încerc uneori să le las cuiva pe drum. îi vorbisem unei cunoștințe despre modul straniu în care, de la o fereastră, o femeie tânără răspunsese la salutul unui bărbat, soțul probabil, de pe stradă. își lipise o clipă palma de frunte, ca atunci când vrei să vezi dacă ai febră, și apoi o depărtase cu o expresie de confuzie, de parcă o dată cu eliminarea posibilității unei halucinații, nimic nu mai era explicabil. Sunt gesturi care trebuie să fie urmate de ceva — nu se pot pierde în gol. Ca după aruncarea unei pietre într-un puț, urmează iremediabil așteptarea și, oricât de târziu, răspunsul apelor din adânc. Nu-mi găseam cuvintele să explic aprehensiunea abia simțită. „Dar cine erau? Poate îi cunosc și eu“, mă întrebase interlocutorul meu. „Da de unde? Nu-i cunosc nici eu, de unde să-i cunosc?" „Atunci ce sens are toată povestea dumitale? Credeam că te referi la anumite amănunte din viața lor, așa!..." — cunoștința mea mă privise ciudat.

Pentru astfel de povești e greu să găsești pe cineva dispus să le preia, cu toate că povara care nu-mi mai permite să umblu liber, salvatorul meu p'oate s-o arunce atât de ușoară pe umerii lui (nu mai puternici ca ai mei) încât nici să n-o simtă — transmiterea o pulverizează. Privesc apoi jenat chipul celui care m-a ascultat, e un zâmbet incert pe figura mea care spune: „Să nu crezi că e ceva lipsit de importanță, dar, mai ales, dacă importanța lucrului îți scapă, să știi că nu te cred lipsit de subtilitate! Nu, nu trebuie să te superi pe mine."

Sunt întotdeauna mai preocupat de expresia mea decât de aceea a interlocutorului și totuși nu pot să spun lucruri prea clare despre mine, fiindcă afară de ceea ce se oglindești pe un chip străin din propriile mele gânduri despre mine, nu reușesc niciodată să descifrez nimic. Chiar și puținele lucruri pe care le cunosc despre acest exterior imposibil de surprins sunt mai curând

rezultatul unor convenții, nu știu de când existente, decât al unei adevărate vederi reflexe. (Ca atunci când intru seara pe întuneric în odaie și recunosc scaunul, deoarece știu că acolo trebuie să fie la ora aceea, dar nu l-aș recunoaște într-o odaie străină cufundată deopotrivă în obscuritate, fiindcă de fapt nu văd nimic.)

Imaginile acestea, de obicei neinteresante, asupra cărora tristețea își poartă o parte din puterea ei de seducție, mă întovărășesc câteodată până târziu în odaia mea. Mă întind atunci pe pat, învins; tavanul se întunecă din ce în ce, apoi se ridică încet, luminându-se până când, subit, obscuritatea dispare, mă simt ca sub un cer senin. Acesta e semnul că dezlegarea s-a produs. Sunt convins că, în orele următoare, pompierii ar putea urca scara veche și scârțâitoare. (Pesemne că totuși mă înșel și aventura aceasta nu

10 se poate petrece decât în timpul unei tăceri absolute.) Nu mă cufund într-o reverie copilărească făurită din prelungirea realității, din continuarea unor întâmplări nemaiîngrădite de lipsa mea de importanță, de sărăcia hazardului. Sunt ca un colecționar de gravuri care, interesat de emoția pe care i-o produce vederea uneia dintre ele și dornic s-o exploreze, caută acasă gravurile apropiate prin calitatea reacției pe care i-o provoacă, se înconjoară de toate aceste generatoare atât de diverse de impresii similare, făcând legături din ce în ce mai îndrăznețe între ele, legături cărora le cad pradă, pe rând, anecdota, linia, culoarea, tot exprimabilul. Asociațiile acestea care nu cer nici un efort, ca în aerul rarefiat al visului în care distanțele nu contează, înving cele mai dificile probleme, alăturările cele mai stranii.

în clipa în care nimeni nu-și mai suna tacâmurile, aruncasem o privire circulară înjur. Domnii și doamnele se succedau regulat, ca dinții și interstițiile unui pieptene. Toți aveau mâinile — care fac atâtea eforturi să treacă neobservate, anonime — pe masă. Una

singură, mâna stângă a unui bărbat tânăr, în aparență neutru, se trădase. Stătea întoarsă cu palma în sus, cu degetele desfăcute, întinsă parcă spre un chiromant în a cărui artă nu credea. Mâna spunea: „Voi nu vedeți nimic, nimic, dar eu știu ce o să se întâmple prin mine". Eu! Orgoliul nemăsurat a cărui voluptate era sporită de convingerea secretului ce-1 oculta mă tulburase nespus.

La marginea orașului urmărisem odată, demult, agonia discretă a unui amurg ale cărui ape incendiate abia se strecurau pe sub cupola de nori a zilei cenușii.

Mâna, grota însângerată a apusului, un bac gol ce străbătuse lacul dintr-o parte într-alta (probabil că luntrașul era ascuns între lăzi și de aceea nu se vedea) se adunaseră mute în jurul meu. Un timp nu se petrecuse nimic, apoi deodată înrudirile secrete începură să scoată la suprafață lucrurile tăinuite. Mâna care se trădase era, ca și fărâma de văpaie a apusului, un indiciu că dincolo de conștiința tânărului cu figura banală există, chiar și lui ascunsă, ca și misterul alunecării bacului ce scăpa desigur plutașului, o

11 voință, un sens, o febrilitate care poate tocmai din cauza intensității sale nu putea fi reperată, întocmai ca un curent de prea înaltă frecvență.

Partea cea mai importantă nu sunt însă asociațiile acestea diurne, care încearcă să clarifice obiectele, ceea ce coincide adesea cu destrămarea lor. Tăcerea devine cu timpul un leagăn ce se mișcă încet, dar fără nici o posibilitate de evadare și care mă aduce mereu, ca peste o prăpastie, deasupra întâmplărilor în aparență numai nesemnificative cu care mă întorc de afară. Mă țin cu mâinile crispate de frânghii în timp ce ochii îmi joacă pe obiectul tot mai îndepărtat de prima lui identitate și care ia, în noile lui ipostaze, proporții insuportabile. Dincolo de cele mai extravagante sensuri și asociații, mă lovesc de ceva străin, infinit de străin și

ostil, care mi se pare atunci stadiul ultim al tuturor investigațiilor. Când galopul sângelui trece de un maxim, simt cum vâltoarea năruie deodată cărămizile șubrede ale conștiinței. E o senzație pe care am încercat-o și sub masca de cloroform. Mă trezesc lecuit, cu ochii nervoși, ca ai unui răufăcător într-o casă străină, explorând tenebrele. Obosit, mă scol și aprind lumina. Acest mod de eliminare e prea costisitor, temperatura la care se elimină microbul bănuiesc că lasă urme în organism.

Câteodată, când mă simt încolțit, rătăcesc afară până târziu. Merg numai pe străzile luminate și cât mai populate. Plimbările nocturne se înscriu astfel în traiectoria pe care se retrage viața de afară, din zi, spre case. Uneori mă simt deodată liber și mă întorc mai devreme la mine ca la cineva care a adus la bun sfârșit o acțiune dificilă și obositoare. Oricum, după ce rămân numai eu pe străzi (e un orășel leneș, oamenii dispar cu mult înainte de miezul nopții), trebuie să mă întorc acasă. Atunci umblu încet, suntem împreună, știm unde mergem, n-avem de ce să ne grăbim. Urcând scara spun tare: „Ce zi! Am umblat prea mult, mi-e somn“ — îmi pun și mâna la gură, pentru croitorul care știu că mă privește prin ușa întredeschisă. E un ritual ridicol, care îmi aduce aminte de tata,

12 salutând ceremonios cu telefonul în mână, când la capul firului era o doamnă.

Sus, după ce deschid ușa cu grijă, cu toate că n-am pe cine să trezesc, mă întind resemnat pe pat și jocul începe.

Numai o dată am cules pe cineva în drum. Un camarad de armată, pe care l-am ademenit cu tot felul de abilități până la mine. Fusesem tocmai la frizer și văzusem cum unul din ucenici, un om de vreo 25 de ani, cu fruntea bombată ca o gamelă și mâini prea îngrijite,

câștigase, schimbându-și halatul alb cu un palton lung cu guler de blană, o prestanță neașteptată, o expresie care arunca un dubiu asupra realității aspectului cunoscut până atunci. îmi spusesem: în mahalaua lui, e cunoscut ca „X“ frizerul; dar nu-mi venea s-o cred. Omul dobândise o greutate pe care nu i-aș fi bănuit-o. Căutasem zadarnic indicii liniștitoare, punți cât de discrete între vechea și noua lui înfățișare. Chiar și bocancii ieftini, bonți, nu mai erau aceiași. Puteau fi tot atât de bine bocancii unui fermier, ai unui inginer; nu știu de ce mi se păreau mai ales bocancii unui original. Poate mergea cu originalitatea până la a practica în timpul zilei meseria de frizer. Dar mai rămânea noaptea și adevărata lui identitate.

Când întâlnesc un condiscipol nevăzut de mult, îl întreb dacă s-a însurat; dacă îmi răspunde afirmativ, îl întreb dacă are copii, cu ce se ocupă. Apoi se desfășoară lista colegilor comuni, cu aceleași întrebări, ca în fața unei autorități cu chestionare tipărite pe formulare. Nu cred să fiu prea distractiv. Oamenii se poartă cu mine ca automatele din gări. Nu fac nimic, nu se întâmplă nimic. Introduc o monedă, uneori primesc un răspuns precis și prevăzut de mine, ca bomboanele cu miros de săpun, învelite în hârtie lipicioasă; alteori automatul pare stricat, mai introduc încă o monedă, și încă una, tot nimic. Dacă suntem undeva în public, se întâmplă atunci uneori ceva extrem de neplăcut. Trece un necunoscut și cu un cuvânt repezit, ca un pumn în automat, spre interlocutorul meu, face să curgă deodată prin gura de tablă toate bomboanele. Rămân jenat între cei doi. Nu știu cum să plec, nu

13 vreau să le tulbur conversația. (Poate că interlocutorul meu m-a și uitat și are să mă privească puțin plictisit.) Totuși trebuie să fac ceva. Am sentimentul că în fiecare clipă devin mai inoportun, încerc uneori să mă retrag discret. Fac câțiva pași prudenți înapoi, dar sunt întotdeauna surprins. Există o ferocitate a micilor neplăceri care se repetă sistematic. „Ce faci? Mă lași așa?" Ochii, numai în aparență zâmbitori, spun: „Așa ești tu, surâzi cât timp ți se vorbește și deodată arăți cât de puțin îți pasă de toată lumea". Rămân atunci ca un pom care și-ar fi pierdut brusc toate frunzele ce-i ascundeau goliciunile cioturoase. Fără îndoială, n-am nici trunchiul neted și moale al sălciilor, nici scoarța caldă și adâncă a brazilor. Sunt un om posomorât de periferie de o esență mediocră, crescut întâmplător între casele pline de strigăte. „Mi-am adus aminte.că mă așteaptă cineva acasă, continuu încurcat, pentru o chestiune importantă." Nu mă mai uit la chipul din fața mea, mi-ar face rău și m-ar urmări. Caut numai mâna ce atârnă absentă lângă trupul străin, îmi alunec o clipă degetele în lungul ei și plec grăbit, fără să ridic ochii.

Colegul meu de armată era mai pătrunzător decât credeam. „Ascultă!, îmi vorbise abia după ce ochii săi cenușii prețăluiseră toate lucrurile din odaia mea, am impresia că nu te-ai schimbat deloc." „De ce vroiai să mă schimb?" Era însă viclean și nu-mi răspunse. Aștepta să vorbesc.

Pe vremuri, un fel de mătușă îndepărtată, care venea rar pe la noi, îmi dădea la fel obrazul la sărutat. Obrazul aplecat până la mine aștepta liniștit cu crețurile umplute de pudră și mirosul prafului de afară și trebuia să mă întind și să-mi lipesc buzele de el. Mă așteptam atunci să se petreacă ceva neplăcut, să-mi simt buzele prea umede sau murdărite de firicelele de pudră ieftină.

Colegul meu mă privise zâmbind: „Ei, de ce taci, spune ceva". „Vremurile sunt atât de grele, nu se găsește de lucru." — Continua să zâmbească ironic. „Sunt foarte preocupat de situația politică, ne

îndreptăm către un impas, sau nu te interesează politica?" Ochiul cenușiu rămăsese impasibil. Continuasem pe un

14 ton împăciuitor. „Totuși n-o să se întâmple nimic, nu crezi?“ Mă privise cum treci peste o rubrică din jurnal pe care nu o citești niciodată. Atunci avusesem inspirația nefericită să renunț la prudența obișnuită. Vocea mea nu mai era aceeași. Prea patetică în același timp, simțisem și în el interesul, până atunci inexistent, trezindu-se.

„Te-ai gândit vreodată cum arată frizerii când pleacă seara acasă?“ Cuvintele nu-mi traduceau bine gândul și rămăsesem o clipă paralizat. „Nu frizerii, vreau să spun oricine". „Cum adică?" Nu eram în stare să mă gândesc la ce răspund, totuși nu mă oprisem. „Nu înțelegi? Toți oamenii care pot fi văzuți făcând un lucru, fără îndoială puțin interesant, frizerii, telefoniștii, în sfârșit mulți alții". Continuasem fără să mai pot stăvili fluxul cuvintelor.

Vorbisem mult, din ce în ce mai încâlcit, ca în vis, când nu pot să strig la vederea monstrului; ar fi trebuit să mă opresc de mult, omul recăzuse în indiferență, începuse chiar să dea semne de nerăbdare, râcâia cu pantoful covorul uzat. Frizerul își bătea joc de mine, îl simțeam între noi, ascultând în aparență politicos, cu privirea pe care o avea când mă pieptănam singur după ce terminase să mă tundă. Nu numai că nu reușisem să mă scutur de neliniștea cu care mă întorsesem acasă, dar pe lângă ciuda unei tentative ratate și suferința conversației ridicole, simțeam și pericolul ce mă pândea ascuns sub mâlul amorf al ochilor străini din fața mea, ochii ce continuau jocul început de când intrase în odaie, scrutând fiecare ungher, măsurând și aruncând de-a valma tot ce mă înconjoară.

Mă oprisem brusc și cred că fusese un ultim reflex, dacă nu izbuteam aș fi ajuns să-i vorbesc despre cine

știe ce, m-aș fi despuiat poate inutil în fața lui.

„Ciudată povestea asta cu frizerul, dar nu înțeleg de ce ești atât de curios, la urma urmei ce importanță are, lasă-1 în plata Domnului.

Ascultase totuși, atât numai cât ascultă păsările ce stau pe balustrada balconului și pe care le aud strigând parcă mereu același

15 nume (de pasăre bineînțeles) repetat întruna. Eram curios să știu dacă frizerul plecase sau dacă mai era cu mine. Tăcusem, în- chizându-mă atât de adânc în mine; obrazul omului din față îmi devenise din ce în ce mai străin. Până a mă întreba ce căuta la mine. (Această operație durase mult, se săvârșise pe îndelete, trăsătură cu trăsătură.) în sfârșit, tăcerea ajunsese până la el. Mișcările lui într-o parte și într-alta — stătea rezemat de spătarul scaunului, lăsându-și mâinile să atingă podeaua — îmi spuneau că reușisem; abia mai lupta cu somnul.

Poate părea curios, dar uneori cred că pot provoca somnul când vreau, aproape cum deschid fereastra sau cum sting lumina. Am înțeles că puterea aceasta poate să scape de sub controlul meu. Fata vecinilor, care urcase de câteva ori la mine să citească în liniște (la ei era întotdeauna prea mult zgomot), adormise deodată cu cartea în mână. Simțise poate și ea că era un somn neobișnuit, încetase să mai vină și îmi evita privirea când trecea prin fața mea.

întors din capul scării în odaie, observai că, așa cum era de așteptat, frizerul nu plecase. Sunt lucruri cu care e inutil să lupți, boli a căror evoluție nu poți s-o grăbești, care trec numai după ce li se împlinește sorocul. N-ar trebui înfruntate și totuși o facem — și bolim mai rău.Frizerul petrecu o lungă parte din noapte la mine.

Foarte rar mi se întâmplă să mă trezesc altfel, simplu, cum văd după privirile oamenilor de pe stradă (nu chiar ale tuturor) că se petrece cu ei. Mă simt atunci ca un ins care ar fi lipsit câteva luni, părăsindu-și

treburile, pe biroul și mai ales în gândul căruia s-au strâns toate chestiunile nerezolvate în teancuri înfricoșătoare, în zilele acelea fac lucruri inutile și neprevăzute. îmi cumpăr de la anticar cărți importante de documentare, pe care bineînțeles le las necitite, mâzgălesc caiete întregi cu planuri însemnate cu simboluri ale căror sens îl uit deseori; m-am dus odată la o prezicătoare. Mai periculoase sunt gesturile care mă obligă cu ceva și în zilele următoare. Am făcut astfel cunoștința unui contabil într-un parc. De câte ori mă întâlnește, se oprește locului și un zâmbet încântat îi dezvăluie dinții ascuțiți și galbeni: „Bună ziua, domnule

16 locotenent" (mă strigă de pe trotuarul celălalt). Să-l întreb de ce îmi spune așa ar însemna să întăresc și mai mult relațiile noastre. „Bună ziua, domnule locotenent, vai, dar ce palton frumos purtați!" — îmi pipăie cu degetele ruginite de tutun mâneca. „Lână, eleganță, pe cuvântul meu, eleganță" — și îmi surâde complice, înghiontindu-mă familiar.

Am devenit foarte prudent din cauza lui; când știu că m-am trezit din somn cu o figură oarecare, lesne de acostat de oricine, evit localurile publice, umblu repede. Sunt totuși demascat imediat. Văd necunoscuți care-mi surâd când trec pe lângă ei și parcă aud: „Eu, ce ți-am spus, nu-i așa că viața e de fapt foarte simplă, foarte, foarte simplă?" (E un orășel atât de mic, în doi ani te cunoaște toată lumea, chiar dacă sau mai ales dacă o eviți). Chiar și câinii se iau după mine, ca după oricare alt trecător. Mă întorc către ei și-i privesc încruntat. Cât timp nu văd în față decât strada, oamenii, ziua hărțuind umbrele și tăcerea mă urmează cu umbletul lor oblic. Dacă însă ceva în drum declanșează misterios caruselul cu figuri mereu noi, totuși la fel de legate de axul pe care impropriu îl numesc „tristețe", tovarășii mei patrupezi mă părăsesc numaidecât. Am observat odată întâmplător un șoricar cum surprinsese momentul când

tristețea îmi chemase privirea către o cârciumă, vopsită roz, în poarta căreia aștepta o fetiță abia puberă, cu ciorapii ieftini, alunecați pe picioarele subțiri. Se oprise cu o lăbuță ridicată în aer și se uita când în sus la mine, când peste stradă spre cârciumă. Mă oprisem și involuntar făcusem un gest cu mâna, cum e cel făcut automat de feciorii de casă mare când se află în dreptul unei uși prin care tocmai trece cineva, oricine (câteodată chiar și un simplu furnizor pe care-1 consideră de condiția lor, și atunci roșesc de necaz). Câinele își scuturase însă capul, numai puțin, atâta cât îmi trebuise să înțeleg ce se petrece cu el și o pornise cu pași repezi înapoi.

Nici una din cunoștințele mele nu dă dovadă de atâta fler. Unii continuă povestea, pe care nici n-o mai aud, cerându-mi din când în când aprobarea, pe care o dau tot mai nepotrivit, până când

17 subit își dau seama că vorbesc singuri. Atunci, de parcă toate cuvintele lor ar fi fost perle irosite din cauza mea, îmi aruncă o privire plină de reproș: spune, omule, că nu te interesează. Alții mai sensibili și cu atât mai periculoși își dau seama și tac, dar nu jenați, ci plini de tact; drumul poate să continue nemărginit înainte. Ne oprim în fața vitrinelor în care mă prefac că aș fi descoperit ceva, zăbovim câteva lipe pe pod și privim împreună cu apele pe care nu le privesc niciodată singur (am o teamă secretă de ele), mergem la fel de repede sau la fel de încet. Nici nu mai știu dacă eu sunt acel care imprimă ritmul. Nu pot să fac nimic, mă simt supravegheat ca o casă cu toate ușile blocate de poliție. Orice aș face ar da de bănuit și ar produce o reacție. Să ieșim pe acoperiș, îmi spun, și mă uit în sus spre cer, dar mă simt luat delicat de braț, tovarășul meu îmi ocrotește astfel mersul printre vehicule, fără să mă importuneze (asta o crede însă numai el). încerc diferite stratageme. îmi las brațul să atârne moale. Presiunea mâinii străine slăbește, nu dispare. Caut să-l legăn ca școlarii care se întorc la prânz veseli, cu ghiozdanul în mână. Atunci presiunea mâinii se întărește iar. în sfârșit, ca să scap, sunt obligat să-mi privesc tovarășul de drum. Zâmbește încântat ca de un adevărat tur de forță. înțeleg, a fost delicat, nu m-a întrebat de ce sunt preocupat sau orice altceva și îi zâmbesc la rândul meu. Poate ar trebui să-i spun că sunt puțin trist. Nu, asta nu se poate. Seara tot ne despărțim. Când trecem iar prin centru, spun: „Parcă am mai fost pe aici“. „Da, am făcut o frumoasă plimbare", mi se răspunde. Ajung extenuat acasă. De fapt și ăsta ar 11 un procedeu de a elimina toxinele: kilometri după kilometri într-o tovărășie mai istovitoare decât somnul cel mai agitat. Adorm ca un student care nu și-a dat examenul fixat în ziua respectivă. Examenul amânat, întâmplarea pe care am fărâmițat-o pe drum, pe care am măcinat-o între pietrele de moară ale nerăbdării și timidității, îmi lasă un gust sălciu de neisprăvit; o umbră rece, ultimul reflex al tristeții, îmi întunecă apoi călătoriile din somn.

Servitoarea îmi lăsase ca de obicei laptele pe masă și ieșise să nu mă trezească. O privisem pe ascuns printre gene. Era târziu, lumina explorase cele mai timide colțuri ale odăii. Când pașii ei nu se mai auziră pe trepte, avui impresia curioasă că eram foarte departe, rătăcit într-un fel de locuință lacustră, pe niște piloți nesfârșit de înalți. Alergai la fereastră împins de un val de neliniște bizară, de parcă în timpul nopții furtuna ar fi putut mătura toate celelalte așezări din jurul meu, lăsându-mă singur în mijlocul apelor. Strada urca liniștită în lungul casei și își urma drumul în sus printre pomii rari și gardurile cunoscute.

Mă uitai înapoi spre noapte. Nimic. în oglindă, ochii mei erau însă neobișnuit de clari ca și cum nu m-aș fi trezit abia cu câteva minute înainte. Nepotrivirea accentuă incertitudinea momentului.

Kati are dreptate. Mă gândesc mai des la ea decât vreau să recunosc. Mă întorsesem de la fereastră cu un sentiment de infinită singurătate în adâncul căreia, ca între obiectele distruse, de nerecunoscut, rămase de pe urma puhoaielor revărsate, deslușeam ființa ei neschimbată ca o inutil intactă figurină de bronz. Singurătatea? îmi iscodii lung obrazul în oglindă, dar tristețea care se ascunsese cu mult mai adânc nu voia să răspundă.

SINGURĂTATE SAU ALTCEVA, VAGUL TREBUIA epuizat, golul înfruntat într-un fel și alesei calea ce-mi e cea mai familiară.

Jocul constă din continuarea câtorva întâmplări, puținele care, ca anumite pasiențe refăcute mereu și de fapt incapabile să ofere cea mai modestă surpriză, reușesc totuși să limpezească negurile, atunci când simt adunându-se în ele, pe ascuns, vârtejurile primejdioase, mai chinuitoare încă prin imprevizibilul localizării lor| Continuarea aceasta nu înseamnă transfigurarea eroilor, schimbarea lor cu alții care să-mi fie mai bine intenționați sau introducerea unor evenimente străine în cursul aventurilor. Aș p ițea chiar evita confuzia dacă aș vorbi, nu de continuarea, ci r. imai de amintirea unor întâmplări; trebuie să insist însă asupra termenului utilizat, fiindcă jocul acesta nu e obișnuitul salt înainte pe care-1 face trecutul, întâmplător, de obicei fără voința noastră, ci o operație voluntară, pe care nu știu dacă toată lumea e în măsură s-o facă; trebuie pentru asta o anumită fire, bineînțeles materialul aventurilor (de al căror caracter excepțional nu sunt convins) și mai ales sentimentul pe care eu îl am, că tot ceea ce am trăit e mereu prezent, că viața între ceilalți, viața pe care eroii mei o continuă după mine, nu poate deforma sau dezactualiza ceea ce mi-a rămas. E ca și cum o anumită parte a lumii din jur, lucrurile și mai ales oamenii pe care din diferite motive, unele nedeslușite încă, i-am

înglobat în ființa mea, în creșterea mea, ca semnele crestate în scoarța unui copac tânăr, își continuă pe lângă viața lor

20 proprie (neinteresantă pentru mine), o alta independentă de destinul lor ulterior, legată de durata și transformările mele, ca evoluția acelor semne determinată numai de viața copacului.

Singura urmă lăsată de efortul pe care îl fac să actualizez năluca e o senzație de înec, cum e cea provocată de altitudinile mari, în aerul în care îmi apar când îi evoc, poate vidul insuportabil în care se cufundă din momentul despărțirii noastre.

O așteptam de la ora patru, oră la care părinții mai dormeau după masă și la care noi copiii ne strecuram pe furiș din odăi. Mă lăsa întotdeauna s-o aștept. Venea când aproape nu mai speram și făceam proiecte îndrăznețe. Cel mai curajos era să nimeresc cu o pietricică fereastra de la etajul întâi — pensiunea era instalată într- un vechi pavilion de vânătoare cu etajele foarte înalte — și s-o fac să apară la fereastră. Nici prin gând nu mi-ar fi trecut să urc scara acoperită cu linoleum roșu a aripei în care locuiam și să-i bat la ușă. Era mai ales o servitoare cu pieptul plat ca de bărbat și dinții de argint, care m-ar fi surprins de la primii pași pe culoarul întunecos și ar fi ghicit unde mă duceam. Totuși nici piatra n-am folosit-o niciodată.

Numai când eram exasperat de așteptare, apărea. încercasem o stratagemă. Mă prefăceam exasperat, dădeam aceleași semne de enervare pe care le vedeam uneori la tata, îmi mușcam degetele, făceam câțiva pași și mă întorceam brusc înapoi. Era zadarnic. Ea se arăta numai când eram cu adevărat exasperat (și acest insucces de fapt nu mă mira). Mă găsea rezemat de zidul vechi pe care mușchiul urca tot mai sus în partea de nord a clădirii. Misterul alianței dintre nord și mușchi îl aflasem de la un cercetaș din pensiune, băiat nu mai

în vârstă decât mine, care știa o mulțime de lucruri surprinzătoare, mai cu seamă o serie infinită de noduri, pe care mi le expunea fără sfoară, utilizând numai degetele lui lungi întotdeauna murdare.

Nici acum nu-mi fac planul unei conversații. Stau și mănânc liniștit uitându-mă în farfurie. Știu că vecina mea o să-și asume sarcina asta. „Da, doamnă, este un mare artist, un foarte mare

21 artist'[1], dacă nu-și întoarce ochii de la mine, mai adaug: „Cred că e chiar unul dintre cei mai mari." E drept că există și riscuri atunci când te bizui pe inițiativa vecinului. Sunt mai ales unii care lasă deodată furculița, își șterg gura cu grijă și te întreabă: „Și ia spune, domnule, ce mai e nou?" Cu Kati n-am schimbat de când o cunosc decât aceleași o sută de cuvinte. Kati nu e proastă, are numai prea multă ordine în alegerea subiectelor sau a gesturilor întotdeauna atât de potrivite momentului încât relațiile noastre, în ciuda simplicității lor, păstrează ceva oficial, tot mai oficial și inoperant cu timpul.

Am făcut o încercare îndrăzneață. Am venit luni în loc de marți și, în loc să trec pe la birou s-o iau, am așteptat-o acasă. Bătrâna mi-a permis să intru după o lungă ezitare. Surâdeam dezarmat și tocmai când credeam că o să mă respingă, s-a hotărât, în fine, să mă primească. (Poate că nu voia decât să se distreze.) De mirarea Katiei îmi era teamă mai puțin chiar decât de surpriza frizerului căruia i-aș fi bătut în geam după ora de închidere. Kati mi se păruse numai puțin mai neglijent pieptănată decât atunci când mă aștepta să vin. Se oprise o clipă în ușa apartamentului și apoi rostise simplu: „Bravo, ce surpriză." N-o spusese prea tare, și nu părea de fapt deloc surprinsă. E de o neașteptată abilitate. Spre seară, în mod misterios conversația lâncezește de parcă n-ar depinde întru nimic și de mine; încep o nouă frază, nu-mi găsesc cuvintele potrivite și mă trezesc în vestiar cu Kati

alături. Ceea ce m-a uimit e că nici în afara programului ei obișnuit ritualul nu poate fi modificat cât de puțin. Seara de luni o petrecusem cum ar fi trebuit s-o petrecem marți. Semănaseră atât de mult una cu alta încât la ora zece, când o pornisem spre casă, mă întrebam dacă nu cumva mă înșelam asupra datei.

Fără să schimbăm nici un cuvânt, o porneam tăcuți prin spatele pensiunii, sărind un gard pe care mereu îmi propuneam să-l sar fără să mă sprijin pe mână (dar nu îndrăzneam) spre livada de meri. Dincolo de acel gard, până la care se mai întindea parcă tutela familiei, începea chinul. Sufeream ca un câine care, ocolind

de zeci de ori țărușul de care e legat fără să poată scăpa, reușește tocmai contrariul, adică să scurteze tot mai mult funia, până ajunge să nu mai vadă decât obiectul care-1 ține prizonier. Tăcerea mea, care mai cuprindea la început o parte din locurile din jurul nostru (oamenii din pensiune, jocurile, cărțile cu poze multicolore din bibliotecă) se restrângea mereu și până la urmă n-o mai conținea decât pe ea; din acel moment știam că nu mai exista scăpare, că avea să mă strângă din ce în ce mai dureros, ca o platoșă grea, înghețată, în care inima va bate zadarnic din ce în ce mai tare. Când se oprea să culeagă o floare, făceam și cu mecanic același lucru. Când rămânea pe gânduri admirând peisajul, priveam și eu în aceeași direcție, dar fără să rețin nimic. Mă întorceam la pensiune extenuat, speriat de gândul celei mai inofensive întâlniri.

într-o zi îmi spusese, că împlinește în curând 13 ani și probabil se va logodi. Din acea zi plimbările se terminaseră, știam că o viitoare logodnică nu se poate plimba cu oricine. N-o mai așteptam după-masă și n-o vedeam decât în timpul prânzului, stând țeapănă între părinții ei, care de atunci mi se părură deosebit de impunători.

îmi dau seama că acest sfârșit poate părea ridicol. („E înduioșător, dar ce prost erai", îmi spusese Kati și înțelesesem din privirea ei, puțin amuzată, că nu credea

să mă fi schimbat mult de atunci.) Poate părea nu numai ridicol, chiar absurd și totuși știu că tocmai prin această absurditate, hotărâtă de mine, o desprinsesem dintre întâmplările ce se împlinesc și sunt sortite dispariției, o impregnasem cu ceva care-mi aparținea, suferința pe care singur mi-o pricinuiam, ultima ei imagine pe care eu o fixasem (poate și ca o revanșă a continuei mele pasivități de până atunci) și prin aceasta o făcusem a mea. Desigur că în momentul acela nimic nu fusese conștient, acționasem printr-un fel de instinct, un instinct cu totul particular, aservit intereselor unei ființe care nu exista încă. Nu dădusem greș.

Fata crescuse întocmai ca pădurile prin care n-ai mai umblat ani de zile. Era aceeași, atât de puțin schimbată — durata pădurilor

23 e alta decât a noastră și anii noștri scurți aproape că nici nu se simt. O recunoscusem în vis înainte de a o fi văzut, numai după tăcerea care plutea în jurul nostru. Zidurile înalte la umbra cărora stăteam nu aveau nici o legătură cu trecutul. De fapt nici tăcerea nu era aceeași. Din suferința tăcerii de altădată, rămăsese numai ceea ce mă determinase probabil și atunci să o răpesc dintre toate întâmplările celelalte rătăcite pe drum; un gust puțin amar cum e cel lăsat de anumite ierburi frecate între palme; parfumul lucrurilor la care renunți, pe care le strivești ca să descoperi ceea ce nu mai aparține vieții, ceea ce nu mai dispare.

Aceasta n-a fost însă decât prima experiență, mai puțin interesantă, și nu din cauza eroziunii timpului, care, am mai spus-o, n-are priză asupra acestor amintiri, ci pentru că într-un sens e totuși o aventură împlinită, oprită, sunetul clopotului pe care pot să-l trag oricând, un sunet clar și întotdeauna același; semnul a fost crestat probabil într-o parte a scoarței care s-a transformat cu mult mai puțin decât restul copacului.

Marea captură am făcut-o ceva mai târziu, pe la 17 ani, și aici pot vorbi în sensul propriu de o continuare;

aventura nu s-a rezolvat încă nici pe scena mică pentru care răpesc actorii din teatrul celălalt în care joc și eu și știu că n-o să se încheie decât la un anumit termen, care nu mă interesează. (M-am uitat de curând într-un album cu vechi fotografii. Printre cele ce înfățișau mai mult de trei personaje, nu era nici una în care cineva să nu fi murit: și nu numai de bătrânețe, dar asta nu mă privește.)

Ultima carte poștală, primită acum trei ani, era dintr-un port de pe coastele Perului. Recunoscusem țara după timbre. Trei cuvinte. Atât. Mai mult nu-mi scrie niciodată; mă mai uit o dată la timbre și pun ilustrata la colecție; s-au adunat câteva zeci.

Aventura fusese anticipată de alta, care mă dusese ca un râu nu prea adânc spre apele mai bogate ale fluviului.

Fără îndoială că există case misterioase, case în care misterul celor ce le locuiesc răzbate până afară. Uneori mă întreb dacă misterul nu aparține chiar casei, ca desenul acoperișului sau forma

24 ferestrelor. Oricum sunt case în care știi că nu stau numai contabili și pensionari, de cum treci prin fața lor. Semnele sunt de două feluri. Unele prea vizibile, ca lividitatea clasică a tuberculoșilor cu pomeții ieșiți în afară ca și când n-ar mai avea răbdare să aștepte clipa în care pielea subțire se va desprinde singură de pe oase, în întuneric, altele mai subtile, cerând o anumită finețe pentru a fi observate, ca de pildă faptul că există și o roșeață ce trădează, pe obrazul cel mai împlinit, un plămân bolnav. Casa făcea parte din prima categorie. Se avânta cu balcoanele ei șubrede de fier peste piața pustie, ca un ins care aleargă să-ți aducă o veste, te întâlnește în drum și e cât pe-aci să treacă mai departe din cauza elanului în clipa când își dă seama că tocmai pe tine te căuta. Se oprește, stă nemișcat, dar un timp simți cum încă mai luptă cu inerția. De câte ori o priveam, aveam impresia că sosise numai cu o clipă înainte ca să ocupe locul mic din colțul străzii; de această imagine dinamică, absurdă desigur, cred că era legată și impresia de șubrezenie, de provizorat.

Când se deschidea ușa îngustă, scara ce urca spre cele trei etaje se vedea imediat cu rampa ei galbenă, neașteptat deslușită în întuneric. Poate că asta îmi părea și indecent din cauza femeilor vulgare, mereu altele, care scuturau dimineața așternuturile de pe balcoane. Femeile ce păreau întotdeauna obosite purtau combinezoane colorate violent. Le vedeam des aruncând în curtea mică lighene cu tot felul de murdării (mă ascundeam atunci între perdele; nu mi-ar fi iertat să le văd făcând treaba asta).

N-am reușit să aflu niciodată cine erau chiriașii din față; de câte ori credeam că-1 recunosc pe unul din ei pe stradă, trebuia să- 1 văd a doua zi trecând poarta altei case din vecinătate.

Noaptea, zidul fără ornamentație părea flancul unui transatlantic pe care se aprindeau pe rând ferestrele cabinelor, poate pustii, părăsite de călătorii coborâți să se ascundă undeva în sălile dezinteresate de aventura

marină. Noaptea secretul inaccesibil al casei mă intriga mai mult.

25

Câteodată mă gândeam că toți misterioșii chiriași se cunoșteau și aveau un loc de întâlnire secretă dincolo de camerele mici cu ferestre înșelătoare.

Oricum, varietatea categoriilor sociale, ce se dezvăluiau prin diferite amănunte fizionomice și vestimentare, părea de neînțeles. Cu timpul ajunsesem să deslușesc trei specii cu totul deosebite, cum ar fi bunăoară sobolii ce scurmă la rădăcinile unui copac, omizile și râmele de culoarea scoarței care se ascund timide, jenate parcă de lipsa lor de importanță și în sfârșit păsările ce-și iau câteodată zborul arătându-se fără teamă privirilor.

Erau întâi femeile vulgare, cu aspect cochet (într-o zi fusesem atât de sigur că le ghicisem profesiunea, încât stătusem ceasuri întregi la fereastră așteptând să se desprindă din penumbra odăilor vecine și să-mi facă un semn discret). La femeile acestea veneau — de fapt nu i-am văzut niciodată împreună, însă de câte ori se aruncau lighenele cu lături de pe balcoane, mă gândeam la oaspeții lor — bărbați cu figuri brutale și trupuri grele; probabil subofițeri sau salahori; uneori recunoșteam după aerul lor ambiguu, îndrăzneț și precaut și apași printre ei.

Apoi erau bătrânii care se opreau la poartă de parcă voiau numai să-și tragă sufletul din cauza oboselii, și deodată dispăreau în casă. Pe unul, care umbla cu o cutie de vioară ce-mi amintea de cutiile de pălării în care mama își țir ea rezervele de săpun și de pastă de dinți, reușisem să-l identific și după ce se pierduse în întunericul casei. Locuia la o palmă de acoperiș și-l vedeam încovoiat ca un cizmar, ore întregi, asupra unui lucru pe care nu reușeam să-l identific. Nu se auzea niciodată un sunet de vioară.

Sunt curios, dar nu când mi se solicită interesul, ofe- rindu-mi-se de pildă în locul unui ziar, în care tocmai citesc ceva, chiar și lucruri fără importanță, altul în care se află articolul ce „trebuie" neapărat citit. (Kati îmi întinsese pumnul strâns în fața ochilor: „Ce ți-am adus?" O privii jenat de parcă aș fi fost umilit de lipsa mea de perspicacitate. De fapt eram numai plictisit și nu voiam s-o vadă. Ce putea încăpea într-un pumn nu mă interesa.

Pumnul oscilase în fața mea ridicol, voindu-se grațios, cum văzusem odată, de mult, bucătăreasa noastră, o femeie grasă, fără vârstă, dansând singură prin odaia tăcută. „Destul!" Mă scuturasem numai de amețeala pe care mi-o provocase mâna ce nu se mai liniștea și care-și pierduse, parcă, orice legătură cu Kati, devenind subit un intrus, autonom și inoportun. Mâna se oprise ca un copil speriat gata să plângă și dintre degetele care se desfăceau încet, parcă mecanic, ieșise la iveală acul de cravată pe care-1 rătăcisem demult.) în schimb o curiozitate absurdă mă poate chinui uneori cu atât mai insistent, cu cât îmi dau seama că obiectul ei n-are poate nici o importanță.

Domnii gravi și doamnele distinse ce intrau și ieșeau din casa galbenă, cu acel aer indiferent cu care treci pragul unei case oarecare, mă tulburau cel mai mult. Voiam să cred că aceștia nu vin decât la niște furnizori, dar nu reușeam să mă conving. Identificasem numai pe unul dintre ei, după albeața imaculată a cămășii și mersul ușor șovăielnic, ca al vântului, toamna, când ia o frunză, o duce zece metri, o lasă un timp, pornește din nou.

Mă hotărâsem să fac un fel de sondaj, profitând de un străin pe care eram sigur că-1 văd pentru prima oară trecând pragul tocit. Aveam două zile de vacanță și nu

mă mișcasem de lângă fereastră; pândeam din zori și mă culcam după ce ultima lumină se stingea în față. Omul nu mai apăruse și nici mai târziu nu-1 mai văzusem. Făcusem cele mai extravagante presupuneri; îmi dădeam seama de ridicolul unora, mă ferisem însă să repet experiența.

în zilele acelea făcusem cunoștință cu el.

Băiatul avea un obraz osos, pe care pielea era bine întinsă. „îți place caietul ăsta? E făcut de mine"; ochii lui mici, oblici ca ai anumitor populații amerindiene, spuneau: „Nu, nu e ce crezi, am bani, dar îmi trebuie pentru altceva." Pusesem mâna mecanic pe scoarța de carton imprimat cu floricele în care se aflau foile, fiecare de altă mărime, ce mă făcuseră să zâmbesc amintindu-mi ce citisem despre un hoț care pătrunsese noaptea într-un magazin și îmbrăcase unul peste altul cinci rânduri de haine. întorsesem

27 repede scoarța să nu se uite la mine și văzusem pe prima pagină en tete-ul unui minister, pieziș, cum se purtau pălăriile imediat după război. En tete-ul se strecura perseverent sub liniile groase de cerneală trase peste el. înțelese privirea mea mirată: „Asta n-are nici o importanță. Bazaconii!" Râzând, observasem dinții mici, parcă mai numeroși decât trebuia.

„Știi că te cunosc? Nu mă ții minte?" Mă uitasem atent la el. încerca să-mi intensifice confuzia sau o făcea dinadins? Nu știam. „Ne cunoaștem de mult", insistase. „Ei, dacă nu știi, poate c-o să-ți aduci aminte!" Pe altul l-aș fi crezut ofensat de uitarea mea, el însă de la început nu mi se păruse sensibil la asemenea detalii .Plecase apoi să vadă de ce se adunaseră elevii la tablă.

Cred că toți cei cărora le va ieși în cale aventura sunt astfel; nestânjeniți, direcți și lapidari.

La prânz venise calm spre mine și-mi spusese de parcă întotdeauna am fi făcut drumul împreună: „Mergem acasă?" în fața porții mele îmi strânse mâna,

după care ridică un deget la frunte și trecu repede strada pentru a intra în casa din față. Acesta fusese punctul de confluență.

Mă aruncasem cu pasiune în apele noi.

„Astea cu scoarțe tari, legate în pânză, trebuie să fie mai scumpe", numărase în gând cărțile în timp ce o umbră îi întuneca fruntea netedă, „mai ai și ceva tablouri care se vând însă mai greu și unul din stilouri, n-ai ce face cu două". Mă apucase de mână și-mi ridicase puțin mâneca, „n-am observat că ai ceas, dar poate că pe ăsta vrei să-l păstrezi". Apoi se așezase gânditor în fotoliul tatălui meu, în timp ce eu rămăsesem încremenit, ca manechinele în vitrina magazinului de confecții. Se sculase apoi brusc, cum suflă hipnotizatorul peste obrazul palid căzut în transă în care sângele începe iar să alunece încet, încă anchilozat. Nu găseam nici un cuvânt și nici un gest. Mă prefăceam că gândesc. Eram perplex și buimac. Continuă: „Dar stai, nici nu te-am întrebat dacă vrei să pleci cu mine?" îmi fusese rușine să-l întreb unde. Văzui atunci pentru prima oară vâna de culoarea lemnului proaspăt cojit,

28 care pornea dintre sprâncene și se desfăcea puțin
sub părul negru, gominat într-un „V" ciudat, în care
aveam certitudinea că se putea simți sângele pulsând.

Despre lumina slabă ce se aprindea și se stingea pe rând noaptea la cele trei ferestre din colț, situate una deasupra celeilalte, nu putusem afla nimic precis de la el. încerca să mă înșele. O simțeam după tonul indiferent cu care îmi vorbea — la fel coboram scările, fără să-mi înăbuș pașii, când plecam de acasă noaptea și-mi era teamă să nu fiu întrebat unde mă duc. „Ce să fie? Poate ți s-a părut (nu se schimbase nimic pe fața mea), poate sunt ferestrele de pe scară, ele trebuie să fie, urcă lumea noaptea și ferestrele se luminează, apoi se sting iar, după ce locatarii au trecut.“ „Bine, dar ți-

am spus, lumina pâlpâie/[4] „Desigur", continuase el și simțeam că n-o să-1 mai pot întreba nimic: „Sunt des pene de electricitate și oamenii folosesc lumânări". De ce nu voia să-mi spună adevărul?

Kati mă privise intrigată și expresia aceasta, pe care n-o are decât foarte rar, o făcuse să-mi pară deodată alta, neplăcută, ca foarte demult tata când înfășurându-și într-un șal umerii lăți și acoperindu-și fruntea cu o basma imitase o cerșetoare bătrână din cartier. Știam că era tot el și, totuși, o fărâmă de îndoială mă tulburase. „Ce adevăr voiai să-ți spună, e clar, oamenii urcau cu lumânări pe scară". Cu Kati nu se poate vorbi decât despre lucruri precise și utile. Conversațiile celelalte le încep din disperare, ca plimbările pe care le fac pe ploaie, când urâtul mă gonește pe stradă și fiindcă am ieșit, mă târăsc o dimineață întreagă, afurisind, cu picioarele prin băltoace.

Era clar că nu voia să mă lase să văd unde stă, în ce fel de de casă locuiește. Vorbea uneori de frații lui — la început, când îmi pomenise de atâția frați însurați, avusesem impresia că vrea să-mi dea a înțelege de ce nu mă poftește să vin la dânsul, cum venea el la mine: erau prea mulți, n-aveau loc.

N-am reușit niciodată să identific pe vreunul din membrii numeroasei sale familii. L-aș fi întrebat în câte camere locuiesc, dar mi se părea o indiscreție. Poate stăteau toți într-una singură, cu

29 o săliță goală în față, sau poate locuiau numai ei în toată casa. Nici o supoziție nu rezistă multă vreme. Oricum, femeile vulgare care se agitau des în fața ferestrelor nu puteau fi înrudite cu el.

E adevărat că dacă aș fi împins curiozitatea până la a-i cere direct unele lămuriri, poate chiar fără nici o insistență, aș fi limpezit anumite lucruri, totuși nu pot să cred că totul s-a născut numai din această reticență a

mea, care știu că fusese voită, ca și hotărârea prea rapidă luată atunci când fata îmi spusese că se va logodi. Știu că ajutasem și eu la menținerea secretului, dar asta nu însemna că secretul nu există.

Revin, trecând peste o vară întreagă care purtase numele lui. La începutul toamnei, ne oprisem la marginea orașului într-o piață rotundă cu pomi plantați la distanțe egale; făceam câte opt pași de la un pom la altul și ocolisem de nenumărate ori centrul, când îmi spuse brusc: „Ai mei sunt probabil de mult la masă“, și se grăbise să adauge condescendent: „Știi? Noi ne-am mutat din cartierul tău, stăm acum aici, destul de departe."

Casa se scufundase în întuneric cu tot misterul ei. Poate că dacă aș fi supravegheat atunci lumea care intra și ieșea, făcând inventarul chipurilor pe care nu le mai vedeam, aș fi putut reconstitui o parte din familia lui. Nu mă mai interesa. De fapt din clipa aceea călătoria lui începuse pentru mine și îl priveam cu alți ochi. Când îmi vorbise mai târziu despre proiectele lui subit precipitate, încercasem pe lângă sentimentul paralizant al unei încă necunoscute singurătăți bucuria amară a unui dezastru prevăzut.

Vorbindu-mi, se juca cu semnul de carte de pe biroul meu. Nu părea deloc agitat. „Deocamdată plec singur." Nu înțelegeam la ce anume se referă, trebuia să mai ia pe cineva sau poate se gândise la mine? „Am să trec întâi repede peste tot, fără să mă opresc nicăieri. Ca să văd, înțelegi? Momentul e potrivit, toți sunt la locurile lor, o pană de lumină și huști... am dispărut." își notase adresa mea într-un carnețel soios, probabil ticsit cu tot felul de indicații.

îl mai văzusem o dată. „Nu ți-am scris fiindcă nu

ajunsesem încă destul de departe; n-ar ii fost caraghios să-ți scriu de la 2-3000 de kilometri?" Nu știu de ce, dar înțelesesem foarte bine. „A murit cineva și m-am întors să aranjez câteva treburi, după care plec iar.“ Nu-mi lăsase nici o iluzie. „Dacă nu ne-am fi întâlnit întâmplător, n-ai fi știut că m-am întors. în cele zece zile cât am stat aici, n-aș fi avut timpul să te caut.

Ilustratele pe care mi le trimite sunt de tipurile cele mai diverse. Știu cum face. Se apropie de un chioșc, întinde mâna și-i trece vânzătorului prin fața nasului una din ilustrate, luată la întâmplare. în timp ce primește restul, se uită indiferent la ce reprezintă. Când alege una prea idioată, surâde fără s-o schimbe. Nu se gândește la mine decât atunci când îmi trimite cele câteva cuvinte, dar o s-o facă până la sfârșitul călătoriei.

Convingerea asta Kati nu o împărtășea vizibil. Privirea ei spunea: „De ce această certitudine, domnule?" De câte ori îmi spune „domnule", accentuând puțin ironic ultima silabă, în clipa aceea, cu totul automat, o văd goală, după ușa dulapului, trăgându-și ciorapii.

Nu știu unde anume se fabrică asociațiile astea absurde. La începutul singurătății mele, mi se întâmpla să mă doară vidul. îmi serveam atunci noțiuni, imagini, cifre, așteptând să se înfiripe ceva, orice. O senzație ciudată de prospețime, inoportună totuși ca o respirație străină, întrerupse comunicarea care se restabili imediat, dar ca după descărcările electrice aproape fără durată, care totuși tulbură și transformă emisiile radiofonice. Apariția subită, Kati goală, nu se ștersese fără urme. Mă gândii la relațiile sale cu femeile.

O clipă numai, căci activitățile sale amoroase nu mă interesau. „Asta" nu ne preocupă (pe mine și pe acel „el" care-mi aparține). Văd însă uneori în închipuire ospețele în mijlocul unor oameni cu totul străini, bucatele pe care

învață de la vecini cum să le mănânce, femeile care îl privesc cu o curiozitate supărătoare.

31

De cele mai multe ori însă e singur și afară plouă. Printre șiroaiele de pe geam, casele din față par mai îndepărtate. Stă într-o odaie de hotel care seamănă cu aceea unde mă aflu. Când plouă, peisajul se îndepărtează la fel de ferestre. Umblă dintr-un colț într-altul, se oprește în dreptul biroului și scoate o mulțime de obiecte, pe care nu pot să le văd, obiecte pe care le pipăie cu mâinile lui agile. Nu știu de ce se încruntă deodată. „V“-ul e pronunțat de parcă ar fi însemnat cu fierul roșu. Apoi se destinde puțin și pielea de pe obraji pare mai suplă, dar, ca pânzele corăbiei umflate de vânt, stările se modifică neîncetat. „Ce ne hotărâm să facem?[1] Jocul poate continua la nesfârșit.

„Deocamdată plec singur!" Poate că mi-a spus-o gândindu-se cu adevărat că aș fi putut să-l întovărășesc. Mereu au să vină cărțile poștale, scrisul mare, rotund, fără grabă — trei cuvinte nu se scriu în grabă.

Femeia de serviciu mi-a cerut timbrele pentru un nepot colecționar. Era să i le dau, dar când încercam să-1 dezlipesc pe primul m-am răzgândit, „astea n-au nici o valoare, sunt ștampilate". (Dacă mi-ar fi spus că sunt bune și așa, nu știu ce aș fi făcut, fusesem bine inspirat și femeia renunțase). însemna să mai amestec pe cineva în jocul nostru. De atunci ascund ilustratele și le privesc numai când sunt singur.

în odaie era o lumină prea albă, cum e aceea care intră prin ferestrele înalte ale sanatoriului. O lumină culeasă fără alegere, care strivește și desfigurează, indiscretă și în același timp indiferentă, amănunțind lung lucrurile cele mai obișnuite cu obscuritatea. Țin minte o jartieră care stătea încolăcită la piciorul patului ca un vierme lat cu gura rece și doi dinți subțiri de metal.

Există o prezență insistentă a obiectelor. Momentul în care încep să semene fără rost cu altele tot atât de puțin interesante îmi tulbură jocurile secrete. Observasem și batista care atâma, ca o aripă ruptă de porumbel, din buzunar, și cei trei nasturi albi alunecând tăcuți pe mâneca hainei de pe scaun, ca vaporașele de hârtie pe care le puneam pe vremuri să plutească pe lac. Era o

coaliție a lucrurilor din jurul meu; îmi interziceau drumul înapoi. Mai ținui dinadins în fața ochilor ultima lui ilustrată. Când observai însă cât de bine seamănă statuia liberatorului Perului — un bărbat înalt, arătând cu amândouă mâinile întinse spre niște orizonturi a căror semnificație se pierduse pe drum — cu o scamatorie ce consta în a fixa două furculițe cu dinții întrepătrunși prin intermediul unui chibrit deasupra unui pahar, înțelesei că pentru un timp comunicarea încetase. Respirai adânc; în aer era o prospețime neobișnuită cum e cea pe care o resimte călătorul ajuns în zori într-un oraș necunoscut, umblând între casele străine, cu jaluzelele încă lăsatejjncercai să mă întorc spre ultima ilustrată; dar nu mai vedeam decât eșafodajul furculițelor și în spatele lui figura hilară a chelnerului, care îmi arătase scamatoria într-o seară fără clienți.

33
in

KATI MÂNCÂND ARE GESTURI PREȚIOASE, DEgetul mic îl ține depărtat de celelalte. Deseori, degetul acela puțin ridicol provoacă o reacție ciudată. Toată indiferența în care pluteam se condensează asupra ei, ca aburii din sală pe ferestrele cafenelei în serile de iarnă. Kati, ca geamul invizibil care indică frigul de afară, măsoară astfel, prin simpla ei prezență, intensitatea absenței mele. Obrazul ei devine deodată penibil de străin, ca pielea de pe mână la care m-am uitat odată printr-o lupă: un obiect cunoscut și neinteresant. Marțea, ziua în care o întâlnesc, este și ziua cea mai neutră prin faptul că posibilitatea oricărei alte așteptări este exclusă. De fapt există totuși un fel de așteptare, dar pur mecanică, ca cea a soldatului ce stă de gardă în fața palatului și știe că atunci când tovarășul său pornește din capătul celălalt al curții de onoare, va începe și el automat aceeași mișcare.

Am, până să o întâlnesc, sentimentul orarului comun, orarului care la un anumit moment știut dinainte trebuie să. ne împreune, ca două ape ce aleargă, poate conștiente, de la un punct către locul de confluență. Astfel vidul întâlnirilor cu Kati se anunță cu câteva ore înainte, răvășindu-mi toată ziua. în vidul acesta se naște uneori dureroasă nostalgia unei adevărate așteptări. De data asta însă nu simțeam absolut nimic decât inevitabilul gol al celor ce trebuiau să urmeze.

Kati coboară scările biroului și-mi întinde mâna înainte de a ajunge la același nivel cu mine, cum cred că a văzut în reclama unei fabrici de automobile. Chiar și în serile când plouă, face gestul

 acesta amplu și inutil. își cheltuiește astfel toată energia dedicată celorlalți, ochilor străini care ne pot vedea împreună, pentru ca după aceea să intre în rutina ei obișnuită, bazată pe un minim de manifestări. O văd sărind ca întotdeauna peste șanțul canalizării la care se lucrează de ani de zile, așezându-și apoi paltonul pe scaunul liber, cu prudență, să nu măture pardoseala și să nu formeze nici cute inestetice, zâmbindu-mi fără nici o variație în mișcarea gurii și a sprâncenelor atunci când îi fac semn chelnerului să se apropie. Acasă, își așază întâi toate lucrurile în locul prevăzut; nu înțeleg cum de mai poate să potrivească ceva în odaie seara când se întoarce, probabil că și dimineața înainte de plecare face aceeași revizie atentă. De când intră n-o interesează decât faptul că scrumiera stă lângă sticluța de colonie și prosopul e spânzurat cum trebuie de cuierul din baie. Trage apoi îngrijit storurile, ca să nu le strice, bruscându-le, mecanismul. Numai după ce aprinde lampa de pe noptieră se apropie în fine de mine.

Mă gândii la misterul acestor retrăiri accelerate, atât de cuprinzătoare (nici un amănunt nu e scăpat din vedere) care nu necesită decât un timp măsurat în secunde chiar dacă reprezintă durata unei zile întregi. Avui o clipă impresia că există un viciu în socoteala asta, că uitam ceva, dar în același timp simții adâncimea îngrijorătoare a anumitor întrebări spre care știu că e mai bine să nu mă aventurez. Care e partea adevăratelor așteptări? Durata descoperirilor? Ceea ce predomină e timpul promis inerției, durata gesturilor fără importanță, a gesturilor a căror inexistență nu vrem să o realizăm. Dezvăluirea lor de obicei e cu atât mai penibilă cu cât ne arată fața rușinată, nemărturisită, a lucrurilor. Observasem de mult ritmul lent în care fata croitorului își îndeplinea misiunile în odaia mea. Se strecura, cu stânjeneala femeilor prea mari, printre mobile, însoțind fiecare gest de mimici care trebuiau să-mi comunice cât era de intimidată. Așeza cămășile pe care le călcase pe masă, dar o mai r.uzeam încă o bună

bucată de vreme cum le pipăia și le potrivea în toate felurile. Voișem să cunosc motivul acestui răstimp și mă întorsesem brusc către ea. Privirea umilă era

' 35

insistentă și încetineala ei putea să însemne cu totul altceva decât simpla indolență. Ghicii un fel de bucurie secretă, o voluptate ascunsă în care mă simțisem implicat și folosit fără voia mea. Nu știu cum ar fi viața dacă am scoate toate*bietele secrete la iveală, dacă am descifra interesele minuscule ce se ascund după inexplicabilele delapidări ale timpului.

Totuși nu numai prudența mă făcuse să mă opresc; eram și foarte obosit. Apăsasem zadarnic toate butoanele interioare ce răspund de obicei automat și nimic nu se lega, nu voia să mă întovărășească. Aduceam cu o sală de teatru ticsită în fața interiorului pustiu — în care bineînțeles nu se petrecea nimic — dezvăluit de cortină. Mă ostenisem inutil să împing pe rând pe scenă câțiva din actorii pieselor mele obișnuite. Trebuia să-i împing în așa fel încât urzeala să nu se vadă din sală. (Singurătatea te conduce spre scamatorii stranii.) în sfârșit își găseau locul, eu dispăream în culise. De data asta nu se legă nimic. Exista probabil în aerul de pe scenă, în dimineața aceea, ceva ostil mie, care-mi zădărnicea toate încercările. Personajele rămâneau inerte și apoi dispăreau pe rând. Mă simțeam obosit, nu atât de efortul de-a le aduce pe scenă, ci ca în vis, când gesturile care știi că nu vor avea nici un rezultat se îndeplinesc cu atâta dificultate. Fiecare mișcare mă consuma. Trăsesem cortina, nu mai știam ce se petrecea în sală; oare lumea plecase sau aștepta continuarea spectacolului? Mi-era teamă să nu-mi supăr artiștii, partenerii orelor de singurătate, întrerupând jocul prea curând. Ca să scap de toată frământarea asta, părăsii și eu teatrul, în același timp scena și sala. Ultima rămăsese Kati, răsturnată inert pe scaunul pe care

luaseră și ceilalți loc, în timp ce cortina cădea încet.

Ieșii din odaie cu acel curios sentiment de teamă pe care-1 aveam pe vremuri la începutul fiecărei vacanțe.

Ușa croitoriei scârțâi abia perceptibil după ce trecui de ea. Afară era mai puțin cald decât îmi închipuisem. Conștient de dispoziția mea particulară, mă întrebasem unde mă va duce panta secretă a zilei. Descoperirea asta curioasă am făcut-o de mult, când

36 căutând cu un prieten într-un oraș, unde ne aflam prima dată, casa unei cunoștințe comune, am rătăcit tăcuți ore întregi, fără să ne întrebăm ce reper căutam. Explicația simplistă pe care tovarășul meu o dăduse (că fiecare dintre noi se crezuse condus de celălalt) nu mă convinsese. Cred că fusesem amândoi furați de panta particulară a orașului în acel moment și, coincidență cu totul excepțională, orașul în ziua aceea ne găsise la fel de disponibili. Mai rar mi se întâmplă să adorm în acel își fel, căci de obicei știu ce urmează. în nopțile în care mă întorc leeliberat acasă, somnul mă așteaptă ca o prăpastie. Un somn-leșin, un semn care mistuie totul: chipuri, semne, gândurile de care nu mă putusem dezbăra. Toate dispar derizorii ca florile pe care le ținea în mână alpinistul surprins de o avalanșă.

Umblam ca în visele celelalte, mult mai rare, aruncând la fiecare pas din lestul conștienței, din ce în ce mai senin. Cred că bucuriile cele mai simple ne sunt interzise de incapacitatea de a elibera, din când în când, mecanismele ce se uzează în slujba noastră. Se cuvine să-și aibă și ele ziua lor de vacanță. Am câteodată (foarte rar) sentimentul că nu mai sunt eu, așa cum o casă nu mai e ea când, stăpânii plecând, slugile ar ieși din odăile lor și s-ar agita după bunul plac prin saloane. Am surprins la restaurant o scenă curioasă: în timp ce pianistul vorbea cu capul întors spre un chelner, mâna dreaptă rămasă pe claviatură începu o melodie, cu totul alta decât cea pe care tocmai o atacase. Mă uitasem mai atent la ea. Degetele, mercenare, săreau vesele, parcă

altele, ca armăsarii tineri pe padock înainte de începerea cursei; își trăiau propria lor viață.

Umblam cu pași potriviți, mai curând mici; cu asemenea pași, drumul poate coti oricând pe neașteptate. Nu priveam atent, orașul avea o realitate intermitentă, datând numai din clipa în care mi se revela. Când ridicam ochii, vedeam câte o fereastră abia desprinsă din acoperiș rămânând pitită la marginea streașinei și tresăream aproape speriat. Absențele mele se adunau ca o picătură tot mai mare la capătul unui robinet prost închis. Trecând de o anumită

37 greutate cădeau și se spărgeau pe sol; mă trezeam mergând de-a lungul unui gard cu monograme care trebuiau să-mi aducă aminte de ceva; nu puteam să mă concentrez; sau cotind pe sub balconul unei case care aș fi jurat că se afla încă foarte departe. Tot orașul era ca silueta imobilă a unui vecin dintr-o sală de concert. Aș putea să-l fixez în voie, stă nemișcat, nu mă privește. Totuși n-o fac. Ce mă împiedica să mă concentrez era o muzică de cu totul altă natură decât aceea a obișnuiților mei instrumentiști.

Emana din vacanța atenției o voluptate nelimitată de hotarele unui singur simț. Nu mai știu dacă presiunea lumii de afară se sleise deodată sau dacă o altă lumină, proiectată de nu se știe unde, făcuse ca lucrurile să-și piardă semnificația și, o dată cu ea, prezența.

Fata trecuse pe lângă mine, ireal de scurt, ca imaginile pe care le strecura în lanterna magică, o clipă numai, bufonul clasei, în timp ce profesorul comenta mai departe frumusețea reproducerii substituite. Cred că deschisesem ochii tocmai în momentul în care profilul ei aluneca pe lângă mine. Poate nu fusese numai o coincidență, lumina obrazului ei forțase bariera negurii mute în care pluteam. Dincolo de această negură eram din nou infinit de sensibil și o primisem cu toată ființa mea deodată; fusese în același timp o

înviorare și un fior. Apoi vibrația asta nediferențiată se adunase ca tremurai unei ape înjurai locului în care se scufundase piatra și o revăzui, frunte palidă abia deslușită printre șuvițele de păr blond, ochiul, așa cum apare pe basoreliefurile egiptene văzut din față. Totul nu durase decât o clipă.

Crezusem că nu voi ști nimic mai mult și mă bucurasem ca în anii îndepărtați când într-o carte de povești mai găseam una necitită, descoperind după câțiva pași că reținusem curba fragilă a gâtului, descoperire tulburătoare ca o intimitate neașteptată. Sunt obiceiuri pe care, dacă nu le prinzi la timp, le pierzi pentru totdeauna. N-am învățat când trebuia să mă întorc din dram după o necunoscută. Totuși nu știu dacă și o secretă prudență nu mă împiedicase s-o fac. Fără să știu de ce, măsurasem imediat pierderea

38 pe care aș fi încercat-o dacă m-ar fi decepționat. Oricum, pasivitatea mea mă indispusese. Eram încă în această stare, când mă ciocnii cu contabilul pe strada pustie. „Ce zici, domnule locotenent, ce vânt a început?[4] Mă izbise intenționat; ar fi putut să mă evite. Nu-mi plac astfel de gesturi, însă trecui peste incident și reușii să mă eschivez cu o abilitate neobișnuită. întrebându-1 brusc cât era ceasul și profitând de momentul în care și-l căuta, mă strecurasem iute pe lângă el.

Cu fiecare pas mă îndepărtam mai mult de ea fără ca legătura să se destrame. Eram din ce în ce mai surprins de numărul semnelor pe care le reținusem. Avea umerii fragili, înguști, de tânăr efeb. Pielea gâtului îmi apărea din ce în ce mai delicată: un voal de mireasă sensibil la cea mai neînsemnată adiere. în orele ce urmară întâlnirii, toate căpătară un plus de prezență de parcă m-aș fi rătăcit într-un oraș necunoscut. Când printr-o inerție surprinzătoare mă regăsii pe itinerarul obișnuit spre casa lui Kati, crezui că aventura se terminase. De cum intrai simții că mă înșelasem.

Kati stătea tolănită pe divan și vârful pantofului

(avea picioarele încrucișate) se agita nervos. Nu pot să vorbesc cu oameni care nu stau liniștiți. Oricum nu i-aș fi pomenit nimic despre ceea ce mi se întâmplase, totuși agitația ei neobișnuită mă enervă. Simțeam ostilitatea mea înverșunându-se, când pe scaunul din umbră apăru necunoscuta, așezată timid cu trupul puțin adus înainte și mâinile împreunate peste genunchii ascunși de rochia neagră. O privii fără nici o mirare. Kati continua să-și legene piciorul de parcă nimic nu s-ar fi petrecut.

„Era mult vânt azi dimineață?" Vocea lui Kati îmi păru cu totul străină. Necunoscuta îmi surâdea obosit, avea obrajii crispați dureros și mi se păru că ghicesc un fel de rugăminte în privirea ei. La ce puteam răspunde? Mă simțeam stânjenit și minții ca să pot continua conversația cu Kati. „Eu nu l-am simțit, dar mi-a mai spus-o cineva". „Cine ți-a spus, contabilul?" Vocea ei neutră mă înciudă, ca ușa ce se deschidea noaptea în timp ce citeam în pat, când mama venea să vadă dacă în sfârșit adormisem. Răspunsei,

39 totuși, într-un târziu, ca să n-o intrige tăcerea mea. Kati făcea parte dintre oamenii care dacă te văd întunecat ți-o spun, nu atât ca să-i simți alături, cât pentru a-ți dovedi cât sunt de pătrunzători. Poate că sunt nedrept cu ea, fiindcă nici interesul cel mai sincer față de mine, dacă se manifestă într-un anumit fel, nu-1 pot suporta. („Iar suntem triști? Ce s-a mai întâmplat?* Era un băiat întotdeauna bine intenționat, totuși mi-era îndeajuns să-i văd obrajii dolofani și ochii blânzi de vițel ca să simt un val de ură crescând în mine). „De ce nu mi-1 prezinți și mie pe contabilul ăsta, pare un om cumsecade, mereu bine dispus". Nu-i mai răspunsei.

Fixam zadarnic scaunul gol din penumbră. Necunoscuta dispăruse.

„Ești obosit azi, dragule!" „Dragule" mă face întotdeauna să am impresia că împart patul cu slujnica. Clipii aluziv încercând în același timp să-i surâd cât mai tandru. Mă simțeam prost, de parcă necunoscuta ar fi

putut, într-adevăr, să mă vadă.

Am crezut multă vreme că oamenii se dezvăluie în timp, cum se cunosc cărțile, întorcând filă după filă, făcându-le să treacă treptat dintre scoarțele străine în noi. Mă înșelam. Sunt oameni în care e ceva de cunoscut și acest ceva, cu gustul aerului după ploaie, seara, nu se cere repetat pentru a fi reținut. Sunt oameni care se deschid deodată ca o prăpastie, nu e nevoie să amănunțești pe îndelete conturele, arborii, rocile descoperite într-o clipă, îți dai seama de singurul lucru important, de adâncimea vidului.

De fapt, voiam să plec, dar Kati nu mi-ar fi permis fără să mă descoasă. Dispariția nălucii de pe scaun îmi lăsase o aprehensiune penibilă pe care nu știam cum s-o combat, dar pe care o recunoscusem.

Fata trecuse cu tava de prăjituri pe lângă mine. Avusese o privire complice de parcă auzise țipătul scurt, sfâșierea care îmi umpluse pieptul de căldură. Lumea tocmai se așezase pe scaunele care înconjurau pianul. Șuvița artistului căzuse de la primul acord pe frunte și-mi aduc aminte cum flutura ca un steag negru ce trebuie să se mențină oricum deasupra zbaterii armatelor ce se

40 înfruntau pe claviatură. Simțisem atunci pentru prima oară perfidia clapelor ce așteaptă în tăcere — cot la cot, cordon de siguranță — atacul aventuros al degetelor îndrăznețe, dar atât de puține. Observația cu totul în afara muzicii o putusem face tocmai fiindcă eram preocupat de altceva. La distanța unde mă aflam de pian, mă temeam să mișc gâtul cât de puțin, să nu tulbur audiția. Nerăbdarea era alimentată de presimțirea plecării fetei în acest timp, lucru pe care nu-1 puteam nici combate, nici justifica în vreun fel. Poate era încă în spatele meu? Știam însă de pe atunci cum să detectez anumite prezențe în apropiere. Nu era. Să fi fost în altă odaie? Ce putea să caute în timpul concertului în altă parte? Când se terminase audiția nu mai aveam nici un fel de îndoieli, știam că n-o s-o mai văd. O căutasem, totuși, printre invitații din salon. Mă strecurasem și în cele două odăi de alături, nici nu mă gândisem la stăpâna casei, care ar fi putut să mă găsească în dormitorul ei. N-avea sens să întreb dacă plecase cineva și nici nu știam pe cine să întreb. La plecare apăruse servitoarea în vestiar. Avea o rochie de aceeași culoare. îi surâsei cam obosit, semănau într-adevăr, dar nu mă lăsasem înșelat. Țin minte capul său mirat (o privisem lung) și somnul trist din noaptea aceea.

Nu știam cum, însă desigur prezența Katiei era factorul inhibator. Nu puteam să mă concentrez. Tăcerea mea era puțin adâncă, o plasă nu destul coborâtă, sub care peștii își pot continua drumul nestânjeniți. Necunoscuta rămânea mereu la limita orizontului, nu puteam ști dacă se va îndepărta spre larg sau dacă va reveni către țărm. Ochii clari nu voiau să se trădeze. Nu reținusem culoarea lor și nu mă miră; mă făcu doar să-mi dau seama că de fapt eu mă apropiam de ea. Culoarea ochilor n-o rețin niciodată, nici vârsta oamenilor de care mă apropii, sunt lucruri pe care le observ numai la cei ce vin spre mine. Pe ei pot să-i descriu cu de- amănuntul, vin spre mine, o oaste dușmană căreia îi descopăr imediat slăbiciunile, ghicesc

adâncimea rănilor, numărul lor. Ceilalți, cei spre care mă îndrept,îmi rămân străini ca necunoscuții

41 cu care ieși pe stradă să sărbătorești o victorie de mult așteptată. Vin spre ei împins de o lumină care le estompează trăsăturile.

Nu reușeam să precizez imaginea. Toată figura părea văzută printr-o apă ce reținea stridențele, dilua întunecimile. Chiar și negrul rochiei era un negru transparent, ușor ca o pulbere, ce nu împovăra umerii fragili.

Kati se dusese în bucătărie să prepare ceva, când necunoscuta își aruncă brațele în jurul gâtului meu și-i simții pe piept obrazul cald de lacrimi. Nu știam dacă era una din acele reacții forțate care nu au nimic semnificativ; discontinuitatea prea flagrantă a ultimei atitudini era dubioasă. Ar fi trebuit să fac ceva, să văd dacă măcar obrazul ei era convingător, să-l ridic, nu știam cum, capul de pe piept și s-o privesc; Kati putea intra în orice clipă și asta mă paraliza. Există subtilități pe care nu le înțelege cu oricâtă iscusință aș încerca să i le explic. „Moartea mea sau a ta pentru tine ce e?“ „Nu înțeleg ce ți-a venit să vorbești despre moartea ta și a mea?“ „Așteaptă o clipă, vreau să spun, moartea oricui e pentru el altceva decât moartea celuilalt." „Care celălalt?" Nu reușea deloc să se dumirească. în timp ce-i vorbeam, Kati însoțise cuvintele cu gesturi care să le ilustreze. își arătase moartea cu un deget întors spre inimă, ca un stilet, îndreptându-1 apoi spre mine când pomenisem de moartea mea. Pentru moartea celuilalt, mâna se deschisese toată ca o lalea, rămânând dezarmată în aer. Detest confuziile de acest fel și ura împotriva cuvintelor ce nu mă slujesc e cu atât mai mare cu cât n-am nici o posibilitate să le pedepsesc pentru îndărătnicia lor perfidă.

Pe de altă parte asemenea confuzii mai înseamnă

un risc, având uneori consecințe neprevăzute. Kati înțelesese odată, dintr- o comparație inoportună, că aș avea plămânii debili. Nu-i spusesem decât că-mi era teamă să nu ajung ca ftizicii care se bucură de câte ori află de un nou bolnav. De atunci îmi impuie capul cu sfaturi de câte ori vremea e ușor cețoasă și mă ceartă dacă umblu fără șal.

42

Când se întoarse din bucătărie cu farfuria plină de pesmeți, îmi luai inima în dinți. „Nu mă simt bine azi, cred că ar fi mai bine să mă întorc la mine.“ Mă uitai într-o parte să surprind aprobarea necunoscutei. Dispăruse iar. Mă gândii că față de blândețea trăsăturilor ei (de fapt, imprecizabile) dădea dovadă de suficientă energie. Oricum puterea mea de convingere scăzu. „Mâncăm câțiva pesmeți și pe urmă mai stăm de vorbă."

Știu de unde îi vine această siguranță; toate femeile cu pieptul mare și ferm se poartă așa îndeobște cu bărbați ca mine. Voiam să protestez, nu știam însă cum să încep. în același timp mă simții cuprins de o moleșeală ciudată. „Nu pot să dorm noaptea asta la tine?" O spusesem fără să mă gândesc. Nu știu ce dușman ascuns îmi face din când în când farse care de fiecare dată mi se par atât de absurde încât mă uit în jurul meu să văd dacă n-a vorbit altcineva. Nu-mi răspunse nimic, zâmbi doar echivoc. Probabil eram într-o dispoziție cu totul aparte, nici măcar zâmbetul ei nu putui să-l descifrez. Mă mai chinui apoi și gândul, atât de vechi, al incapacității mele de a trece peste cele mai mărunte gesturi ale partenerei, incapacitate care știu că e forma practică a subordonării mele.

El nu-mi vorbise decât o dată de relațiile sale cu femeile. Era o noapte parfumată de liliacul înflorit a doua oară, puțin după ce aflasem că se mutase de pe

strada noastră.„îți place asta?" Scosese aproape ca un scamator din buzunarul pantalonului o bucată de mătase albastră, sau un voal, nu știam să le deosebesc. Era oricum ceva foarte ușor care, în aerul încremenit, descoperi încă destui curenți să fluture ca un drapel îndoliat la o palmă de pământ. „M-am gândit să-i iau ceva; alții îi dau mai mult, fiindcă știi? Place mult." Nici nu știam de cine era vorba. „Dar ce-ar putea face cu asta?" întrebarea îmi scăpase involuntar. Nimic însă nu-i punea probleme prea complicate. „Nu știu, să facă ce-o vrea; știi unde am găsit-o?" Era țesutul pe care își așternuse în vitrină anticarul marfa infinit de variată. Reținusem dezinvoltura sa în relațiile de felul acesta. Nu știa decât că îi plăcuse ceva. Ce anume? Ce importanță

43 *ard* La fel și darul, nu era legat decât de capriciul său. Nu-i păsa ce va face cu el, desigur nu se gândise o clipă la ce ar fi dorit, sau era de la sine înțeles că darul lui nu putea decât să-i placă. îl invidiai de atunci pentru această ciudată libertate.

Mă refugiai din jocul inutil cu figura ei, tot mai refractară parcă, într-o așteptare amorfă, sinonimă cu o abdicare totală. Nu mai am, atunci când adopt această poziție, decât rolul de a-mi observa supus partenerul. Nu știu dacă vreodată Kati își dă seama de manevră.

Se sculă, stătea de partea cealaltă a mesei, să vină spre mine și, în treacăt, împinse scaunul pe care șezuse necunoscuta, lipindu-1 de masă. Aveam deodată o conștiință simplificată, superficială, aderând mai puțin decât epiderma, aproape ca o haină și de care te poți dezbăra rămânând același; la un moment dat avui impresia că-mi scosesem și haina asta și o întinsesem peste masă unui croitor, care, fără să se jeneze de prezența mea, începuse diversele sale practici. O întinsese întâi, desfăcând-o pe tăblia pătată a mesei de lucru. Haina care, întinsă, avea o formă ciudată, greu de închipuit pentru cel care o poartă, îmi devenise subit cu

totul străină. Apoi se apucă să-și însemne cu creta descoperirile pe care nu le înțelegeam și parcă nici nu mă priveau — utilizând cu dexteritate foarfecă mare, cu o ureche mai largă decât cealaltă, surâzând curios când tăișul traversa cu ușurință stofa veche, fluierând în tot acest timp o melodie alterată în momentele de atenție mai încordată ale lucrului, când dispărea, ca anumite râuri din regiunile calcaroase, ca să iasă ceva mai încolo din nou la iveală. Lucrul putea dura oricât, nu vedeam nimic altceva din atelier și totuși nu puteam să spun că eram prea preocupat de gesturile croitorului; odată cu haina lepădasem și nerăbdarea de pe umerii mei. Un singur gând se limpezea câteodată din supravegherea continuă a industriei căreia îi era supusă haina mea: cum o să arate când o să mi-o dea înapoi (căci nici nu mă gândisem că aș fi putut să mi-o iau singur înapoi).

44

în sfârșit Kati se apropie iar, își trecu brațul moale în jurul gâtului meu, îi simții căldura rotundă alunecându-mi domol sub bărbie. închisei ochii. „De ce închizi ochii când mă apropii de tine?“ Ochii ei luceau încântați de subtila descoperire pe care o făcuseră. își închipuia desigur că era mărturia unei puternice emoții senzuale. De fapt închideam ochii fiindcă apropierea oricărei epiderme mă îndepărtează mai mult decât mă apropie. în plus, gândindu-mă la o anumită eventualitate pe care atitudinea ei părea s-o indice, recapitulam toate neplăcerile legate de aceasta. De câte ori rămân la ea peste noapte, plecarea în zori trebuie să fie perfect discretă. Kati deschidea ușa cu o mulțime de precauții să nu trezească pe nimeni și, în timpul cel mai scurt, trebuia să mă strecor în stradă, la o oră când nici câinii nu ies încă de prin ganguri. Tot atât de discret trebuie să intru și la mine. Mi-e mai ales frică să dau de fata croitorului, matinală și prea curioasă. (Pe figura ei

placidă nu pot totuși să descifrez nivelul informațiilor pe care le are asupra ocupațiilor mele nocturne.)

M-a mirat întotdeauna dezinvoltura femeilor când un anumit nivel de intimitate e atins, cât de natural se pot așeza din nou pe genunchii de pe care au sărit puțin mai înainte din cauza telefonului. Kati văzuse ceva peste umărul meu și mă părăsise să se ducă să ridice perna alunecată de pe divan. încercai să profit de acest moment și să pun între noi obstacolul cuvintelor: „Păreai foarte preocupată când te-am văzut azi“. „Da, dragule, am și eu necazuri, nu vreau să te plictisesc cu ele“. Se strânse totuși pe pieptul meu, măruntă ca o fetiță care abia începe să lupte cu viața. Mi-era rușine de dezinteresul pe care-1 simțeam față de singurătatea ei. De fapt n-aveam nici o obligație să mă interesez de problemele care o frământau, nici eu nu-i pretind acest lucru; totuși de data aceasta mă simțeam prost. Pentru prima oară avui față de Kati o tandrețe al cărei preț consta tocmai în inexprimabilul ei, sentimentul unei vinovății fără cauze precise. Asta nu intra în contractul nostru tacit. Poate că necunoscuta lăsase în odaie o fărâmă din disperarea ei, ca jgheaburile după trecerea aversei, ciudat întârziată ca ultimul acord

al unui concert pe care îl mai găsești încă pe figura de obicei vioaie a vecinei tale, în nemișcarea frunții deodată schimbate. „Vreau să rămân noaptea asta cu tine“. Simții surâsul care trecu pe fața ghemuită pe pieptul meu, netulburat.

IV

CÂTEODATĂ UNII CLIENȚI SE OPRESC O CLIPĂ în fața mesei și se uită la mine cu privirea jenată cu care rămâi în fața unui om de serviciu prea bine îmbrăcat ca să-i dai bacșiș, dar de care, totuși, n-ai vrea să fii desconsiderat. N-am înțeles niciodată prea bine de ce, poate că masa de lângă ușă era rezervată mai înainte vreunui salariat care putea să ofere anumite servicii, nu știam ce anume. Acesta e singurul defect al mesei, locul e bun, ascuns și mai ales ferit de acrobațiile chelnerilor. M-au speriat întotdeauna artiștii ăștia, care preferă să-ți verse cafeaua pe haină decât să țină tava cu mai mult de trei degete.

Mă așez în scaunul modest a cărui catifea verde s-a ros de mult, bancheta dinspre intrare rămâne mereu liberă. Ziarul mă așteaptă pe masă răstignit pe suportul din lemn de alun. Apoi vine chelnerul și-mi aduce cafeaua cotidiană. Prin fereastra mare și murdară văd, peste perdeluțele ce-mi ajung în dreptul bărbiei, strada desfășurată de-a lungul râului și vechiul pod de piatră. E un pod îngust fără nimic artistic, cu balustrada refăcută nu de mult, discrepantă ca o basma albă de curând călcată pe capul unei țărănci bătrâne jOamenii și căruțele urcă încet, poate nu numai din pricina pantei, destul de importante, dar și din pricina ritmului particular de leneș al orașului. Dispariția dincolo de arcuirea podului se face parcă mai iute.

Mereu trebuie să-mi dau seama că-mi.fac iluzii închi- puindu-mi că descopăr jocuri noi. Chelnerul mă văzuse întinzând capul în direcția podului, pe a cărui culme tocmai ajunsese un

47 târgoveț cu mersul tărăgănat. Față de clienții obișnuiți ai cafenelei rezerva chelnerilor are eclipse. „Până număraţi la zece, dispare." Mă uitasem intrigat la el: mă înțelesese greșit. „Sunt unii care dispar până la șase, dar nu bătrâni ca ăsta." Ce anume poate obliga un chelner vorbăreț să tacă? Există o metodă simplă, ziarul, însă n-aveam poftă să citesc. De fapt nici nu avusesem intenția să număr cât timp îi trebuia străinului să treacă pe culmea podului, dar e drept că alteori o făceam. Mă supărase mai cu seamă gândul că pe viitor trebuia să fiu mai atent să nu mă*surprindă numărând. (Ceea ce mă distra mai ales era momentul în care rareori cetățeanul angajat pe pod se răzgândea brusc; se oprea pe jumătate înghițit de spinarea podului ca să reapară o clipă mai târziu cu fața întoarsă spre mine. încercam atunci o bucurie copilărească, asemănătoare cu satisfacția pescarului, când scoate undița îngreunată din apă.)

Eram preocupat și numai în aparență priveam spectacolul de afară. Nu-mi dispărea din fața ochilor obrazul prea mare, cu pielea nesănătoasă și surâsul stupid al fetei croitorului. Mă întorsesem din drum și o găsisem în odaia mea, stând liniștită la fereastră, cu un lucru de mână în poală. Se sculase încet, părea paralizată de teamă. îmi întorsei capul stingherit și atunci cu coada ochiului surprinsesem un zâmbet curios pe buzele ei decolorate. Nu mă mai stăpânisem: „Ce cauți dumneata aici?" „Nimic, scuzați vă rog, lumina e prea puțină la noi." Rămăsese pe loc cu mâinile ei mari atârnând nefiresc de-a lungul trupului ingrat, parcă și mai mare, gârbovit ca al unei sperietori. Știam că nu aveam să aflu mai mult. Uza de viclenia țăranilor care se pricep de minune să facă pe proștii. Trecuse pe lângă mine, ca vitele dimineața când pleacă la păscut, călcând repede și bălăbănind capul. Un miros de săpun ieftin rămăsese în odaie. Nu înțelegeam ce căutase; toate se aflau la locul lor, de parcă nu s-ar fi atins de nimic și totuși mi se părea evident că n-ar fi îndrăznit să urce la

mine numai din cauza luminii. Mă gândisem să vorbesc cu croitorul. Ajuns în fața ușii sale îmi dădui seama deodată ce imprudență era să fac și ieșisem repede pe

48 stradă. Nici nu știu cum de-mi trecuse prin minte să limpezesc întâmplarea vorbind croitorului.

Șchiopul îmi fusese prezentat de un coleg pe care îl cunoșteam mai bine, ne plimbam de o lună pe culoarele școlii împreună. Trebuia să-mi vândă un curs pe care nu-1 mai găseam în comerț. Străzile din cartierul gării se împingeau unele pe celelalte tot mai adânc în beznă. Era o noapte umedă de toamnă, felinarele parcă-și strângeau dinadins lumina cât mai aproape de trupurile lor negre, mâncate de rugină. Pașii șchiopului sunau neașteptat de grei față de corpul lui mărunțel. Deodată începuse să-mi vorbească despre crimele din cartier. îmi venea greu să cred, totuși omul părea foarte serios, în timp ce-mi povestea despre cetățenii pe care îi găseau dimineața spânzurați de felinarele singuratice sau prăvăliți, cu gâtul tăiat, peste gardurile scunde ale grădinilor sălbăticite. Când intrasem în gangul scund și fusesem nevoit să mă aplec, omulețul de lângă mine mi se păruse deodată cu mult mai important. Călca zgomotos pe scară, ca și când ar fi voit să-și anunțe sosirea. „Nu trezim pe nimeni?[41] „N-are a face, aici stau numai oameni cumsecade.[44] Nu știu de ce mă uitasem atent la el. Ochii săi verzui aveau o seninătate neliniștitoare care, dacă ascunde ceva, nu putea fi decât demența. Când îmi ceruse prețul cu totul exagerat pentru curs, mă ridicasem să plec, dar îmi tăiase drumul sărind brusc de pe scaun. „Stai să-ți explic pe unde să te întorci[44], mă apucase de mână și țin minte contactul epidermei înghețate. „Știi? sunt locuri prin care nu e bine să treci singur.[44] Itinerarul pe care-1 schițase, punând cap la cap degetele lungi și galbene cu unghiile frumos tăiate, era imposibil de reținut. „N-am să reușesc niciodată să mă descurc.[44] Surâdea.„Poate.[44] îmi stătuse

pe limbă să-l întreb ce vrea să spună. în odaia mare ardea o lampă cu gaz ce ne înconjura cu o lumină slabă dincolo de care nu se mai vedeau decât umbrele noastre enorme pe zidurile goale. Masa era în mijlocul odăii; nu se afla nici o carte pe ea, numai un pachet mare care nu puteam ghici ce conținea. Surâsul nu numai că nu se destrămase sub privirea mea, se accentua, și curând o impresie

49 ciudată de insecuritate mă cuprinse. Inexplicabil, un cap de șarpe se desluși în umbra care înconjura pachetul. „Dacă ești bun să mă conduci atunci“, și înainte de a răspunde, mai adăugasem că oricum eram nevoit să iau cursul, cu toate că mi se părea mult prea scump. Colegul meu păru uluit de prețul prea mare pe care îl plătisem și se scuzase pentru faptul de a mă fi pus în legătură cu el. „Nu-1 cunoșteam mai mult decât dumneata." în seara următoare îi văzui plecând împreună pe o stradelă întunecoasă, braț la braț.

De fapt între croitor și fiica lui putea să fie în plus o complicitate care să nu aibă nici o legătură cu înrudirea lor. Eram tot mai mulțumit că nu apucasem să-i vorbesc. Aspectul aproape mongoloid al fetei putea să fie numai aparență.

Oamenii formează uneori grupuri perfect oculte și cu cât interesele sunt mai condamnabile, cu atât pot părea mai puțin potriviți între ei. Nimic nu mă indispune mai mult decât vederea fotografiilor de familie în care arborele genealogic se desfășoară până la ultimele rămurele. Copiii care stau turcește la picioarele celor mai vârstnici au un aer la fel de disimulat ca al adulților. Știu că întotdeauna se află în mijlocul lor doi sau trei care ar fi în stare să-l strivească pe bătrânul gras ce-și ține ultimul nepoțel în brațe, dar e imposibil să-i descopăr.

Nu cunoaștem pe nimeni altul cu care să pot vorbi despre ciudățeniile fetei și Kati, fără îndoială, ar fi

subscris explicației pe care aceasta mi-o dăduse. Făceam zadarnic inventarul odăii mele, tot nu vedeam ce ar fi putut s-o intereseze. Bănuiala pe care o avusesem odată, că pusese ochii pe mine, se dovedea neîntemeiată: venea și când eram absent. Mai rămăsese o ipoteză și anume că s-ar fi putut să fiu supravegheat de ea. îndemnată de cine? E drept că orașele mici sunt mai curând ostile oamenilor singuri. Un om singur e întotdeauna suspectat. îmi dădusem seama că tânărul care voise să-mi arate orașul celălalt, în care nu stătusem decât zece zile, nu era un inocent Cicerone, ci un om trimis să afle ce căutam, în ce scop venisem.

50

Am observat, de pildă, în câteva rânduri cum chelnerul, care parcă dormea în picioare, rezemat de unul din stâlpii acoperiți pe două laturi cu qglinzi, spiona de fapt mesele dinspre ușă. Când se auzea scârțâind ușa mică din fund, care nu știam unde ducea, se dezlipea leneș de stâlp — ca și cum ar fi vrut să dea impresia că putea avea și alt rost decât să somnoleze cu mâinile lipite de reverele pătate — și se depărta în direcția ei. Nu izbuteam să văd dacă face sau nu un semn cuiva ascuns după ușă. Mă sculasem odată și mă îndreptasem și eu într-acolo. Când să apăs clanța, un alt chelner, care stătea ghemuit lângă casă, îmi strigase: „Toaleta e alături[1]' și mă văzusem nevoit să renunț.

Oamenii de pe stradă, care treceau prin fața cafenelei, cu capul despărțit de trupul ascuns de perdelușele galbene ce acopereau trei palme din fereastră, îmi prilejuiau o curioasă și neplăcută impresie. Datorită poate și faptului că nu știu dacă din interiorul unei case ești sau nu obligat să saluți pe cineva care trece pe stradă. (Și în plus teama că geamul ar putea să-mi denatureze surâsul). Teama oricât de

ridicolă și pesemne nejustificată — cunosc atât de puțină lume în oraș și știu despre fiecare unde se află la o anumită oră — mă făcu, totuși, să-mi întorc ochii de la fereastră. Cafeaua avea un gust mai puternic ca de obicei. Observai cu bucurie cum aroma ei se insinua în mine, destrămând negura amorfă în care lâncezeam. Mirosul are asupra mea un efect mai energic decât zgomotul cel mai neașteptat, uneori chiar decât o idee care devine obsesivă. în odaia Katiei stăruie întotdeauna un miros asemănător cu cel ce rămâne după ce s-a făcut curat. O prospețime căreia îi presimți scurta existență. Respir puțin adânc; dacă aș respira altfel poate am avea și alt gen de conversații; desigur că aș putea să mă gândesc și la lucruri mai înlănțuite. La fel, în cinematograful de cartier nu gust decât comediile grotești; din cauza vaporizatorului, eroii dramelor sentimentale au capete de frizeri și aventurile cele mai sângeroase par puțin dramatice în mirosul puternic de colonie ieftină.

51

Mă mutasem de pe scaun pe bancheta din față să citesc ziarul la lumină, când ochii îmi alunecară întâmplător spre pod. Cu toate că silueta rezemată de balustradă era la peste optzeci de pași, o recunoscui imediat. Mă prefăcui că nu mi se pare destul de comodă bancheta și mă așezai din nou pe scaun, de unde puteam să privesc nestânjenit pe fereastră.

Purta aceeași rochie neagră și avea capul gol. Și-1 ținea sprijinit în mâini, stând cu coatele rezemate pe balustradă. încercai zadarnic s-o văd mai bine, era prea departe. Se putea observa numai cum fusta ușoară, sau prea largă, flutura în vânt. Mă mirase o clipă numai faptul că nu mă simțeam deloc surprins. Găsii numaidecât explicația. Nu sunt surprins, mai precis tulburat, îndeobște, decât de întâmplările care au ceva

neașteptat și potrivnic; pe celelalte le port în mine, în momentul când survin nu fac decât să treacă de pe un plan de conștiință pe altul, simplu, așa cum în vis se deschid porțile la care ziua bați inutil. Tata se mira întotdeauna că nici un cadou nu mă impresiona, dar în același timp păstra convingerea că sunt — și într-adevăr eram — modest și deloc blazat. Pot părea chiar insensibil din cauza asta.

Mă dusesem cu pași liniștiți spre sora mea și-i spusesem: „Mi-ai lipsit mult; știi? Nimeni nu se aștepta să vii așa, pe neașteptate". Din păcate nu adăugasem ceea ce gândeam: afară de mine. Cum nu știam încă nimic, fusesem și mai mirat de aerul ei trist; acum îmi dau seama că greșisem. Trebuia să fi făcut chiar și un gest convențional, oamenii au nevoie de gesturi convenționale și, mai mult decât oricine, un copil bolnav, pe care ani lungi, petrecuți departe, îl înstrăinaseră. Mai trăise numai o lună, în odaia mea și în fiecare dimineață când o revedeam, mereu mai palidă, simțeam că nu putuse să treacă peste amărăciunea revederii noastre.

De ce retrăii din nou ultima întâlnire cu contabilul? „Dumneata, domnule locotenent, îmi pari un om foarte calm, foarte, foarte calm, și totuși ai trecut prin multe încercări, nu-i așa?" Ochii de viezure licăreau de atâta înțelepciune. Nu puteam să-l reped.

52 fiindcă întotdeauna vorbea despre mine ca și când singurul lucru important în momentul acela ar fi fost expresia ochilor mei, felul în care îmi stătea pardesiul sau pălăria.,,Nu sunt calm, par numai, sunt ataraxicCuvântul țâșnise ca o pisică străină, pitită sub pat, când te întorci noaptea acasă. Fusesem vesel trei zile datorită modului burlesc în care uimirea lungise, ca în oglinzile deformate, bărbia mică și îngustase extravagant fruntea și așa nu mai lată de două degete.

O vedeam fără să fixez un loc anume, cum vezi umbra sau lumina. Era parcă pretutindeni. îmi mișcăm

încet capul dintr-o parte în alta, dar nu-mi dispărea din ochi; e drept că podul se află chiar în fața ferestrei. Renunțai la o anumită insistență care îmi consuma energia și o privii fără s-o fixez cu adevărat; mai mult în jurul ei, alunecând, revenind mereu spre ea și deodată distanța dispăru. Simțeam că pot s-o apropii de mine oricât, dar dincoace de o limită pe care n-aș fi putut-o aprecia în metri, imaginea ei se transforma, ca fotografiile văzute prin luptă, într-o succesiune incoerentă de suprafețe vinete și cenușii. Nu mai avui nici o îndoială asupra culorii ochilor. O clipă mi se păru că deslușesc un medalion între mâinile ei palide; obiectul se mistui îndată ca un nor alb pe un cer inundat de soare, în același moment totul se șterse și nu mai rămase decât silueta plăpândă, rezemată de parapetul masiv.,,Un medalion?* îmi spusei. „Nu‘‘. Toate ar fi părut prea greledure pe pielea mată; purta doar perlele, misterioasele grăuhțe ce ascund în surâsul lor palid tăcerile grădinilor submarine. Ezitai. Fruntea pe care tremurau firele de păr răzlețe se mișca puțin dintr-o parte într-alta. „Sau îți plac bijuteriile?* Capul rămase nemișcat. Cum putusem să deslușesc imobilitatea sa la o asemenea distanță? înțelesei crisparea ei subită, întrebarea fusese de o frivolitate nepotrivită, prematură. Eram într-o stare de spirit cu totul aparte, alunecând dincolo de limitele dureroase ale atenției spre un fel de indiferență pasivă. în orice caz aveam certitudinea că atât timp cât nu-mi voi lua ochii de la fereastră, nu va putea să plece, să dispară.

53

Lucrul acesta l-am învățat mai de mult, într-o dimineață când apăruse la o fereastră de la etajul întâi al clădirii de peste drum — de atunci știam că măcar acolo era una din proprietățile familiei sale — și mă strigase familiar: „Hei, hei“. Deschisesem geamul să aud

mai bine. „Nu vrei să mergem undeva să stăm la soare?' Mă îmbrăcasem în grabă, țin minte că avusesem prudența să aleg o cămașă pe care s-o pot înverzi pe iarbă. îl găsisem în fața ușii. Gulerul desfăcut avea la el un aer cu totul diferit decât la mine. Mama surâsese misterios când îi spusesem că lui nu-i pasă de fete. (Cu mama nu aveam conversații decât atunci când eu simțeam nevoia să-i povestesc ceva, până în ziua când surprinsei indiferența ei profundă față de oamenii despre care mi se întâmpla să-i vorbesc și încetai să o plictisesc.) Mă întrebai mai târziu cum de ghicise mama că dezinteresul lui pentru fete se datora tocmai faptului că le cunoștea altfel decât mine.

Mă luase de cot — avea un fel de a mă împinge ca pe un vagonet dintr-acelea cu care se transportă bagajele la țară — sau, dacă nu, umbla la trei pași de mine, când înainte, când înapoi, de mă miram că mai pot să-i prind cuvintele. Ocolisem colțul casei sale, trecusem strada și mă pomenisem în curtea bisericii. Atât. Se așezase atent, cum te așezi la un popas câștigat cu o trudă îndelungată. Privea încântat cerul pe care alunecau încet vălurile norilor. „Vezi regele?" Presiunea mâinii sale îmi îndreptase privirea spre un colț de cer. Pe fondul albastru se desena un profil acvilin și o coroană cu trei vârfuri. Mă întorsesem spre el să-l întreb de ce se uită atât de atent. Nu-mi răspunsese, apoi mă întrebase cu un glas scăzut, așa cum ceri a șasea oară o carte pe care n-ai găsit-o în cinci librării la rând: „îl mai vezi?' Nu-1 mai vedeam. Mă uitasem lung la el. Avea un aer de profundă concentrare, buzele i se albiseră și pe nasul subțire apăruse linia abia perceptibilă a osului fin. „Eu îl mai văd". în sfârșit, își scuturase capul, cum fac câinii când îi stropești, și-mi spusese grav: „Dacă nu vrei să dispară, să nu-ți iei ochii". Pe atunci nu

54 înțelesesem bine cum se putea ca figura complet deformată să nu-și piardă înțelesul.

O clipă mi se păru chiar amuzant gândul că atât timp cât voi sta la fereastră, necunoscuta era obligată să rămână pe pod. Părea adâncită în gânduri; tresării în momentul în care calul unui camionagiu trecuse aproape atingând-o, fără ca ea să schițeze cel mai mic gest. Poate și distanța mă înșela. Oricum nu puteam să surprind altceva decât mișcările ușor fluturate pe care vântul le imprima rochiei.

Am văzut demult într-un bâlci un țigănuș de vreo doisprezece ani care pentru o sumă modică se ridica în vârful picioarelor și, cu gura deschisă, înșira notele unei melodii la modă, apropiindu-se de urechea ta, făcând să vibreze cu unghia murdară a degetului mare de la mâna dreaptă dinții săi uimitor de albi. Explicația pe care mi-o dădusem consta în faptul că sunetele erau de fapt fredonate cu o voce infinit mai subțire decât cea pe care o percepem curent, dar care era captată de urechile noastre a căror sensibilitate e subestimată. La fel nu puteam să cred că anumite aprehensiuni ale mele legate de necunoscuta de pe pod erau pure ipoteze, prilejuite de cele câteva detalii pe care le reținusem în treacăt. Aveam convingerea că și ea șoptise ceva, îi auzeam gândurile, în clipa în care trecusem unul pe lângă celălalt. Căuta pe cineva în orașul străin; pe cineva cu care trebuia cu orice preț să vorbească. Nu știam dacă mă alesese pe mine sau dacă nu șoptea întruna aceleași cuvinte, cum treci printre degete un șirag de mătănii. Mă întrebam, o întrebam.

Profilul cuminte, nu chipul său enigmatic văzut din față, era indescifrabil.

Singurătatea gi trezise în mine nenumărate ecouri, ca sunetul unui vas de cristal reluat de celelalte obiecte adormite într-o vitrină. Mă simțeam deodată pierdut între oamenii din oraș care îmi rămăseseră cu totul

străini. Mi se păru de neînțeles faptul că puteam să mi-i reprezint atât de bine. Cu fiecare amănunt inutil ce-mi revenea în minte mă simțeam victima unei memorii ce nu

55 mai era controlată de mine. Figura osoasă a croitorului cu nasul prea lung pe care se reliefau cele două cocoașe, era una din imaginile cele mai insistente. (Nu știu de ce, de cum îl văzusem mă gândisem că la început fusese numai una și că pe cealaltă o căpătase mai târziu.) Fața lui nu mai avea decât însemnătatea unui sertar pe care îl uiți deschis într-o cameră de hotel, știind că n-ai să te mai întorci acolo niciodată. La Kati, cum nu-ți numeri și cămașa de pe tine când faci inventarul garderobei, nici nu mă gândisem. Singurătatea aceasta aproape împărtășită era de o calitate necunoscută încă de mine. Mă uitam recunoscător la silueta subțire în rochie neagră.

Câteodată mă duceam seara să înot în lac; seara când nu mai era decât un singur întârziat în mijlocul apelor. Apa ce-și pierde atât de iute căldura mă înfiora în timp ce coboram prudent printre bolovanii de pe țărm. Când eram destul de departe de mal, aveam un sentiment curios, legat direct de necunoscutul ce înota și el undeva. De obicei nu-1 mai vedeam; prezența sa dădea lacului străin, și poate periculos, un farmec nou. Mi se părea că fiecare mișcare a brațului meu se transmite până la el, că simt mișcarea apelor tulburate de celălalt înotător. Era un fel de grefă realizată în mediul fluid, grefă care dizolvând limitele stricte ale trupurilor noastre crea o altă ființă, ce putea să-și găsească în sine, dar în cealaltă jumătate, tot misterul de care demonul imaginației duce lipsă. Când mă întorceam spre țărm, nu știam niciodată dacă eu sau celălalt dădusem semnalul. Lacul rămânea în urma noastră de un calm înșelător, prăpastie avidă de care abia scăpasem.

Cercetai lung arhitectura caselor ce se vedeau pe

fereastră cu interesul purtat unei îndeletniciri comune, dar poate în momentul acela necunoscuta nu mai privea decât firicelul de apă ce șerpuia în albia aproape secată. Nu-mi mai aminteam £ând privisem așa de atent de pe pod ca să-mi apară atât de precis plantele sălbăticite de pe cele două maluri și pietrișul peste care apele săreau vioaie și avui o clipă sentimentul unei adevărate comuniuni. înălțimea podului deasupra apei și debitul sărac al acesteia făceau ca totul să

56 se petreacă într-o totală tăcere. Simții liniștea din jurul ei și prospețimea aerului deasupra undelor. Necunoscuta își auzea desigur gândurile, clar ca într-o sală imensă sau ca în pădurile din vis.

„ Să mergem acum, ai stat destul și e frig". îmi surâse și se depărtă de balustradă. Eram lângă ea. Pașii mici nici nu se auzeau. Nu puteam să-i iau brațul și distanța ce dăinuia între noi mă împiedica să-i vorbesc prea mult. „Nimic nu e încă pierdut". Nu reacționă. „Trebuie să ai, amândoi trebuie să avem încredere, oamenii nu știu cât putem îndura". Mi-a fost teamă că spusesem prea mult; își întorsese capul. Nu știam încotro ne îndreptam, nici unde ne aflam. Și deodată dispăru de lângă mine. Știui asta după răcoarea ce mă învălui pe neșteptate ca la începutul primăverii, când soarele slab e dintr-odată acoperit de nori. Mă simții trist și obosit. Mă gândii la sculptorul ale cărui degete rămân brusc nemișcate în masa plastică, în timp ce făptura încă inexistentă se ascunde tot mai adânc în argila devenită ostilă. Frazele pe care nu le puteam spune putrezeau încet în mine și o amărăciune ca după un drum lung și inutil mă rătăci în umbră. Cunosc prea bine oboseala aceasta care mă face să rămân uneori în odaia mea până se întunecă fără să mă mișc de pe pat. Un timp mai aud zgomotele de afară, dar fără să mă sinchisesc. Apoi liniștea se întinde peste trupul doborât

și orele trec ca norii peste un câmp pustiu. Când deschid ochii, nu știu niciodată dacă nu a fost un fel de leșin, dacă nu sunt cu adevărat bolnav. în odaie e beznă. (Auzisem loviturile în ușă, dar numai o clipă, atât cât să mi se destrame somnul, pentru a mă cuprinde iar, ca o apă ce înghite un corp străin, pe care o să-l metamorfozeze în modul cel mai neașteptat.) Bineînțeles că nu mă mișcasem. Fata croitorului apăsase clanța și intrase în odaie. Când mă ridicai din pat, îi scăpă un țipăt înăbușit și, abia după ce mă deslușise în întuneric, îmi întinse scrisoarea. „Nu credeam că dormiți la ora asta, aș fi venit mâine". Preferam să-și închipuie că mă trezise din somn. Poate e un fel de somn, eu însă asociez somnul de vise și starea în care mă cufundasem era contrariul

57 visului, mai curând sfârșitul unui vis, când marea întunecoasă face să dispară totul în adâncimea ei.

Necunoscuta rămăsese în același loc. Dar lucrurile erau schimbate.

Uneori un cuvânt neimportant poate face prezența cuiva imposibil de suportat. E un fenomen curios, omul îmi apare într-o clipă complet străin, „îmi place grozav să mănânc șnițelul cu varză roșie și cu muștar". Era un băiat pe care îl cunoscusem în vacanță și se transferase toamna la liceul meu. Avea trăsături delicate, ochelarii cu ramă groasă îi dădeau un aer serios. îmi vorbise despre toate pasiunile lui: cărțile, sporturile, prietenii. Mă mirase cât putea fi de confesiv. Crezusem că oamenii cu ochelari sunt mai discreți decât ceilalți. Toate fuseseră suportabile și deodată îmi vorbise de șnițelul acela nesuferit. Nu știam cum să mă desprind. Șnițelul se agățase de mine ca plantele de pe fundul lacului, de care mă feresc când mă apropiu de mal. Băiatul se cufundase în același timp în anonimatul din care căuta să scape cramponându-se de mine cu acel

cuvânt ridicol. Bineînțeles, acesta e un caz dintr-o mie, cele mai caracteristice sunt tocmai cele care n-au nimic deosebit, nici comic, nici dramatic. Kati își ridică mâna la gură cu un gest care se vrea grațios, să ascundă un căscat, și deodată își pierde orice sens. Necunoscuta nu făcuse nimic — nu puteam s-o consider responsabilă de faptul că umbra ei se detașase de mine — dar deodată era și ea cu totul lipsită de importanță și printr-o legătură ascunsă, care întreruptă fiind, n-ar fi trebuit să mai opereze, lipsa aceasta de semnificație se răsfrânse și asupra mea.

Mă priveam cu ochii unui străin, fără nici un interes, cu puțină ostilitate chiar, cum luăm cunoștință de o altă prezență ce încearcă să ni se impună. Mă simțeam cu atât mai rău cu cât ciuda pe care această violență mi-o provoca împotriva propriei sale cauze, oricât de indirectă, nu puteam s-o îndrept asupra fragilei siluete a necunoscutei. Eram tulburat cum e cineva care află printr-o indiscreție, citind de pildă într-un jurnal intim, rătăcit în odaia sa, anumite lucruri despre scriitorul acestor rânduri; lucruri

 pe care cititorul clandestin ar fi preferat să nu le afle și de care n-are voie să țină seama, din moment ce numai prin violarea unui secret le cunoaște; mai trebuie în plus să se silească să le uite.

Era desigur numai o eclipsă trecătoare. Necunoscuta se detașase de mine, dar eu eram cauza acestor dispariții. Fusesem prea direct. „Oamenii nu știu cât putem îndura". Acesta era un act posesiv, un fel de a mi-o însuși. O speriasem.

Trăsei ziarul spre mine și începui să-l răsfoiesc distrat. Sunt anumite rânduri care se vor citite, așa cum anumiți obraji pe stradă se cer fixați. Un cuvânt răzleț, spicuit din pagina pe care o întorc indiferent, mă cheamă înapoi cu o energie inexplicabilă. Un cuvânt răzleț ca oricare altul, peste care ochii au trecut

întâmplător ca peste toate celelalte. Știu bine că e încă un semn — și dintre cele mai mărunte ale domniei hazardului — dar asta nu mă liniștește. De fiecare dată încerc zadarnic să-mi explic interesul trezit tocmai de acest cuvânt. Un timp am crezut că există în unele cuvinte ca și în unele semne — pe stradă, mă întorc de multe ori după câte un necunoscut pentru peticul de catifea de pe gulerul paltonului sau din cauza unui pachet care-i iese din buzunar — o putere magică, un mister real, ca ecoul prizonier în spirala melcului. Alteori mă gândesc că e numai un reflex de apărare al conștiinței care, pe pragul lansării într-un periculos, obositor și mai ales inutil proces, face ca unii elevi (mai emotivi), cu puțin înainte de a fi examinați, să se ocupe de o mulțime de lucruri mărunte: de stiloul pe care îl pipăie în buzunar, de caietul pe care-1 așază simetric pe bancă. Orice nimic poate devia cursul conștiinței spre văi mai liniștite mai cu seamă.

Cifra din josul paginii continua să se legene ca soneria agățată de lampă, pe care o atingeam uneori din greșeală în timpul mesei și ale cărei oscilații, transmițându-se și lămpii, erau astfel întreținute o bucată de vreme, încât până la urmă trebuia să mă scol și cu destulă dificultate să le opresc pe amândouă. Mă întorsei la prima pagină. Cifra cu pricina reprezenta vârsta unui domn chel cu mustață mare — după cum se putea vedea din fotografia de

59 deasupra — căutat de familia din mijlocul căreia dispăruse, încercai să trec mai departe, dar de data asta mă chemă înapoi numele lui. Apoi adresa. Spiritele își băteau joc de mine cu voluptate. Luai ziarul cu amândouă mâinile, îl împăturii cu nervozitate și apropiai fotografia. Auzii un scârțâit. Chelnerul rezemat de stâlp își lăsase greutatea pe celălalt picior și își întorsese gâtul să vadă ce mă tulburase atât. Desfăcui iar ziarul cu un calm aparent și-l întinsei pe masă. Nu întorsei însă pagina. Știam că ar fi trebuit să revin și asta m-ar fi umilit și mai mult. Figura cruntă a cetățeanului din fotografie parcă se mai îndulcise. Mă gândii că dacă obsesia stăruia, nu mă va părăsi nici pe drum și poate nici acasă. Mă hotărâi să cumpăr ziarul. Era mai bine să-1 am cu mine.

Ceea ce diluează amărăciunea acestor înfrângeri e lipsa de importanță a pretextelor materiale; uneori mi se pare că sunt totuși favorizat față de alți^

Nu vorbisem niciodată prea mult împreună, dar aventura colegului de birou era una din acele povești penibile de dragoste neîmpărtășită, a căror desfășurare e urmărită aproape involuntar de o mulțime de oameni, nu numai răuvoitori, poate mai mult din plictiseală și fiindcă totul e prea evident. Știam de mult tot ce-mi povestea cu un glas sugrumat, știam chiar mai mult: adevărul. Era unul din acei timizi care desigur și când sunt singuri se dezbracă numai pe întuneric. Băuse mult și vorbea întruna. Nu-1 ascultam. Știam că n-am ce să aflu, dar șalul lui de mătase albă mă fascina, îmi era teamă să nu observe că nu mă uit la el, că privirea mea era ațintită numai puțin mai jos de bărbia lui, la șalul care lucea provocator în obscuritatea sălii încețoșate de fum. Nu puteam renunța. Deasupra fildeșului mătăsii, obrazul lui se agita fără rost. Când ieșisem, mă întrebase care era impresia mea. „Cred că ai dreptate, adică de fapt nici n-ai nevoie de dreptate, de dreptatea nimănui, nici măcar de a durhitale“. Privirea lui rămăsese fixată asupra mea; dezmeticindu-mă,

continuasem cu o voce de a cărei indiferență din fericire nu-și dădu seama. „Mie nu mi se pare deloc ciudată frământarea dumitale, e o fată atât de frumoasă!“

60

Nu știu cum mă uitasem din nou în ziar — inexplicabilul poate că nu este exterior —, dar trăsăturile necunoscutului își pierduseră subit misterul și fotografia se întorsese tot atât de abrupt în anonimatul paginii. Ridicai ochii spre fereastră: necunoscuta dispăruse.

Atunci cred că făcusem gestul care mă leagă pentru săptămâni de omul din spatele meu. De fapt nu făcusem nimic extravagant, o simplă mișcare a umerilor întovărășită de o ușoară avansare a capului. Gestul cu care te așezi iar în tren când ai avut impresia greșită că te afli într-o anumită gară, poate chiar mai puțin, gestul cu care renunți să strigi pe cineva recunoscut după ce a trecut de tine, ori fiindcă e prea departe, ori fiindcă știi că ai să te întâlnești iar cu el.

Mi-a fost întotdeauna silă de oamenii care au atitudini teatrale, repetând parcă atitudinile încercate în fața oglinzii. Detest eforturile inutile. Nu gesturile și nici cuvintele cu atenție alese, ci mai curând amănuntele incontrolabile ne definesc — de obicei trădându-ne.

Eram într-un magazin de jucării. Lângă mine o cucoană învăluită în boarea unui parfum scump mângâia creștetul unei fetițe. îi cumpărase o păpușă enormă, ceatnai spectaculoasă din raft. în timp ce vorbea cu vânzătoarea, mâna grea de bijuterii nu părăsise gâtul subțire. în momentul în care vânzătoarea îi întinsese peste masă păpușa, fetița ridicase numai puțin coatele ca pe niște aripi insuficiente încă pentru zbor, desfăcând o clipă numai degetele mânuțelor inabile. Când cucoana apucă păpușa pe cale să cadă, observasem privirea dură și totala lor lipsă de asemănare.

Demascarea e cu atât mai rapidă cu cât oamenii sunt mai rafinați. Abilii sucombă în gesturile neînsemnate pe care ființele mai simple le pot săvârși fără să se trădeze. E poate ceva asemănător cu tuberculoza și ravagiile ei printre câinii de rasă. Corciturile sunt mult mai rezistente. Ceea ce mă punea în inferioritate față de fata croitorului era tocmai substanța ei opacă.

61

Jena, stinghereala provocată de gestul a cărui semnificație știam cât de lesne putea fi ghicită, mă făcuse să mă adun umil în scaunul meu. Chiar dacă nu fusese interpretată în nici un fel, tresărirea bruscă pe care o avusesem trebuie să fi făcut o impresie ciudată. Cu toate că nu observasem să fi trecut prea multi clienți pe lângă mine, eram convins că fusese remarcată. îmi simțeam obrazul dogorind.

,,Puțină isterie, o surescitare bolnăvicioasă?** Domnul decorat arăta cu bastonul, ca pe un soi rar de legume, fetița ce se tăvălea cu spume la gură în stația de tramvai. Apoi, încredințând bastonul unui necunoscut și aplecându-se cu grijă, prinsese fata cu o mână de păr și îi dăduse două lovituri răsunătoare, cu fața și cu dosul palmei, peste obraji. Mă simțisem înjosit, de parcă eu primisem palmele.

Băui paharul cu apă pe care de obicei îl las neatins. în momentul când mă ridicai în picioare, prin fereastră vedeam o căruță de lemne urcând anevoie podul. în timp ce garderobiera îmi ținea pardesiul văzui mai bine obrazul și expresia curioasă a tânărului care se afla, nu știam de când, în spatele meu.

NE ÎNTORSESEM DE LA CINEMA LA EA. PE fața suficient de expresivă în genere pentru a exprima sentimentele fără complicații care o animă, se ivise ceva necunoscut, ce agita zadarnic mecanismele banale din al căror cerc ieșea. „Ai văzut ce gene și ce privire?“ Nu păream entuziasmat. „Și ce bărbie puternică!" Vocea ei purta amprenta unor subtilități cu care nu era obișnuită, părea șovăielnică și emoționată. „Nu e numai frumos". Tăcuse o clipă ca să mă întrebe apoi ezitând: „Nu e ca un erou?" Abia mă abținusem s-o întreb: „Dar eu, Kati, ce fel de cap am, n-am și eu un cap deosebit?" Ar fi căutat să eschiveze într-un fel oarecare răspunsul; pentru oamenii de felul ei nu există nimic mai dificil decât să-i spună cuiva ce cred despre anumite chestiuni pe care le consideră delicate. Nici nu știu de ce mă supărasem, că la urma urmei am și eu eroii mei; numai că spre deosebire de ai săi, la care ajunge părăsind cea mai înaltă categorie a frumosului, printr-un fel de salt în vid (ceea ce explică și ezitarea ei de atunci când mă întrebase „nu e ca un erou") eroii mei mi se impun aproape fără să se justifice. în orice caz nu ca limitele unei anumite ierarhii, sporind mereu numărul posibilităților ce nu mai pot fi realizate; eroii mei izbutesc să se afirme fără nici un examen și, prin însăși diversitatea lor, au făcut ca noțiunea aceasta să-și piardă tot sensul, ca un scaun pe care arunci tot felul de haine,

de nu se maLștie ce se află sub ele și până și existența lui devine problematică, pentru că orice altceva — sau chiar nimic — ar putea să

63 joace un rol identic. Eroii mei nu mai sunt decât locuitorii unui anumit teritoriu interior.

De fapt era logic ca pentru Kati, la care atracția exercitată de cineva e legată de numărul limitat de eventuale tipuri de relații în care să fie implicată, să existe criterii aproape rigide. Nevoia ei simplistă de certitudini trecuse ca un reflector greșit orientat peste o scenă a cărei autenticitate era legată de o lumină sau de o obscuritate savantă. Mai ales momentul ce conferă proporțiile fastuoase ale „personajului" mi se păru ca întotdeauna îndoielnic.

în sala de conferințe se simțea plictiseala, ca o ploaie măruntă care aproape imperceptibilă reușește să străbată orice obstacol și, pătrunzând în camerele ascunse, unde se rezolvă sau așteaptă încă să fie rezolvate întrebările dureroase, zgârie neplăcut, ca niște unghii mărunte ce nu se tocesc niciodată la porțile cele mai bine păzite, până când nu mai rămâne nimic neîmbibat de susurul lor somnolent. Urmăream cum în jurul meu capetele cădeau pe rând cu un centimetru mai adânc în pieptul de mult înțepenit, cunoșteam însă sensul aproape inapreciabilei căderi. Nu știu ce vis bizar se desfășurase în brațul meu drept până la capătul mâinii adormite. E curios cum oamenii care știu că le adoarme câteodată un picior, sau gâtul, sau indiferent ce parte a corpului, n-ar suporta să li se vorbească de visele acestor membre adormite, ba poate chiar ar zâmbi. Totuși dacă n-ar fi așa, nu s-ar explica o mulțime de gesturi absolut nejustificabile cât timp le căutăm originea în conștiința noastră superioară, oficială. Era probabil un vis foarte energic (în vis, ca și în realitatea diurnă suntem mai adânc sau mai puțin cufundați). Brațul se mișcase încet, mâna apucase pălăria de pe

genunchi și mi-o pusese, fără nici o grijă pentru efectul operației, pe cap. „Eu însumi" eram aproape adormit, mă trezise privirea comoționată a vecinei. în ochii ei, stupoarea — mă întreb de ce nu-i părusem numai ridicol — se împrăștiase și văzusem aprin- zându-se flacăra enigmatică a interesului. înțelesesem că în clipa aceea se născuse un erou mai mult pe lume și mă simțeam prost, fiindcă acela eram eu. Aventura nu se terminase aici. Privirea

necunoscută, ațintită fără sfială asupra mea, ca asupra eroilor sportivi purtați pe umeri de admiratorii lor, cărora de fapt le aparțin, era operantă. Mă sculasem calm ca un somnambul și mă strecurasem, netulburat de sutele de perechi de ochi, între oamenii resemnați să aștepte sfârșitul concertului.

Uneori cred că evenimentele cele mai importante se înlănțuie fără ca beneficiarul aventurii, anonimul preschimbat în erou, să fi intervenit cumva. Totuși poate că lucrurile astea le cred numai ca să mă apăr, lupta devenind cu adevărat inutilă dacă printre noi ar existaîntr-adevăr și „ceilalți".

întrebarea Katiei mă găsise și într-un moment particular; navigam încă în lungul litoralului aceluiași teritoriu misterios, inaccesibil poate, al cărui apel îmi parvenise atunci când ieșisem din cafenea. Dincolo de conturul ferm al țărmului, nu puteam să ghicesc nimic și mai ales proporția întinderilor ascunse. Necunoscutul avea o figură precisă, de o lectură imediată, cu toată delicatețea trăsăturilor sale, dar obsedantă ca melodiile acelea directe, atât de simple încât pot fi schițate numai cu vârful degetelor pe clapele de sus ale pianului. Nu-i văzusem decât bustul îngust și capul disproporționat de mare. Avea mai ales o frunte extrem de înaltă, care dădea o impresie de obstacol. Mă gândisem (de ce anume?) la dealurile mâncate de torenți, cu numeroase

văgăuni în care se înăbușă complet zgomotul trenului. O frunte ca un scut sau ca o barieră dincolo de care nu mai știi ce se petrece și pe care simțisem imediat că n-aș putea s-o privesc mai atent din cauza ochilor albaștri neobișnuit de clari, făcuți din aceeași substanță impenetrabilă. Buzele subțiri erau prea frumos conturate. Poate că toate apăreau atât de limpezi din cauza nasului puțin coroiat în partea de sus.

Zâmbetul nu fusese decât o certitudine momentană; puțin mai târziu se transformase într-o îndoială chinuitoare. îl legasem de gestul meu neașteptat, dar nu mai eram sigur de asta. Avea ceva atât de ostentativ încât începusem să mă întreb dacă nu se adresase altcuiva.

65

Mă așezasem pe scaunul meu obișnuit. Eram obosit, puțin amețit. Nu dormisem bine și abia scăpasem de ceața de afară. în timpul nopții vântul trântise obloanele și mi se păruse că bate cineva la ușă. Zgomotul îi dezvăluise prezența în odaie. De fapt fusesem tot timpul împreună, însă ca atunci când te împiedici și numai astfel mersul devine conștient, fusese nevoie de ciocnitura obloanelor ca în jurul portretului pe care-1 fixam în întuneric să se facă lumină. Nu era un zâmbet pe care îl arunci ca pe un bilet de tramvai vechi, uitat în buzunar. Nu-mi dădeam seama nici dacă era cu adevărat un zâmbet, adică un semn oarecum afectuos. Putea fi doar impresia armonioasă, datorată trăsăturilor regulate, însoțită poate de un gând neutru ca de pildă: „va să zică el e“, bineînțeles, fiind vorba de un om cu totul lipsit de importanță.

Eram convins că o să vină iar, la urma urmei ar fi putut să nu se așeze tocmai în spatele meu, cafeneaua era aproape goală. în neliniștea mea intra și puțină frică. Oamenii singuri nu sunt niciodată destul de prudenți. (Kati trecuse cu oarecare împotrivire prin fața porții

sale, împinsă de mine. Nu-i spusesem adevărul, căci femeile se alarmează numaidecât. Simțeam că mă urmărește cineva și nu puteam să mă întorc să mă uit cine era urmăritorul, fiindcă ar fi înțeles că prinsesem de veste și nu l-aș mai fi putut deruta în privința domiciliului ei. De fapt nu știam în ce fel ar fi reacționat Kati. Ar fi putut să nu ia impresia mea în serios și să-și bată joc de mine. M-ar fi întrebat, bineînțeles, ce interes puteam provoca noi și n-ar fi priceput că n-aveam cum să știm ce reprezentăm pentru ceilalți, mai ales pentru cei cărora ni se pare că le suntem cu totul necunoscuți).

începu să plouă și picăturile mărunte risipeau ceața. în fereastra localului se detașau palide casele de pe celălalt mal. Imaginea nesigură, variabilă prin perdeaua de ape, dădea zidurilor o viață necunoscută, misterioasă, ca a scoicilor de pe fundul mării, care desigur nu le par neanimate ființelor submarine. Podul era lucios de parcă fusese dat cu ceară și hainele umede ale trecătorilor păreau toate negre. Renunțai să-i ghicesc dintre chipurile ce

66 treceau prin dreptul ferestrei pe clienții cafenelei. Puteau veni și de pe strada cealaltă? mă osteneam inutil. în timpul ploii mirosul lucrurilor e mai ascuțit, așa cum după ploaie lumina e dintr-odată alta. Mirosul podelelor frecate cu săpun ordinar mă sili să-mi schimb locul. Mă agitai un timp până ce găsii un loc unde nu mă mai supărau nici curenții de aer umed, nici mirosul neplăcut al podelelor.

Din odaia croitorului, de câte ori se deschide ușa, iese un miros greu, ca o răsuflare de om bolnav. Când lasă ușa deschisă să-mi vorbească, mă grăbesc să cobor câteva trepte și continuăm convorbirea de la distanță. Cine știe ce și-o fi închipuind, poate chiar că o fac anume să nu prelungesc conversațiile cu el.

De câte ori auzeam scârțâind ușa cafenelei, simțeam că tâmplele mi se răcesc o clipă. Nu sunt mai nervos decât alții și cu mult mai puțin decât unii la care emoțiile

produc adevărate ravagii. Aparente. Nu-mi place specia asta de emotivi tulburați. Mi-e totdeauna rușine pentru ei. Eu nu-mi simt decât înghețul tâmplelor, ceea ce din fericire nu se poate vedea.

Când intrase, poarta se întredeschisese atât de puțin, încât mă îndoisem că ar fi putut să se strecoare cineva înăuntru. De aceea îi fixasem întâi corpul. Era extrem de subțire, mai curând scund. Avea gulerul pardesiului ridicat și un ziar îi ieșea din buzunarul interior, atingându-i aproape bărbia. Nu mă privise; de fapt, ca să mă vadă ar fi trebuit să se întoarcă. îl auzii cum trage scaunul de sub masa din spatele meu. Apoi urmă liniștea, o liniște curioasă, străbătută de un cortegiu de imagini disparate, fără rost. Prezența necunoscutului din spatele meu descompunea orice gând; reprezentările cu care încercam să combat tentația de a mă întoarce nu mai erau decât forme și culori incerte absolut inoperante. încercai să mă gândesc la alte liniști încă mai insuportabile. Tăcerea ce domnește în anticamera sălilor de operație; sau în clipele care preced anunțarea unei sentințe. Dintr-odată tot ceea ce vedeam căpătase o patină curioasă, pe care ochii îmi alunecau fără să adere. Mă gândii că dacă nu aș sta cu spatele spre cafenea și aș avea

67 înaintea ochilor încă un chip, oarecare, oricât de comun, aș rezista mai ușor. O clipă mi se păru chiar de neînțeles cum putusem rămâne până atunci, cu toate mesele acelea misterioase uneltind în spatele meu. Probabil că toate astea nu erau însă decât pretexte și chiar și dacă aș fi avut la cine să mă uit, n-aș fi rezistat mai mult. Mă sculai de pe scaun și mă așezai pe bancheta din față.

Citea sau se prefăcea că citește. îi vedeam numai părul blond, arămiu în umbră. Luai și eu ziarul în mână și încercai să mă concentrez asupra literelor. De fapt jocul ăsta era puțin ridicol, știam că trebuie să se sfârșească, dar nu eram încă lămurit cum, și nu știam

cine va da semnalul. întorcea pagina fără să ridice capul și asta mă intriga. Când nu o faci dinadins, ridici capul de câte ori treci la altă pagină. Chiar dacă citești o carte, care de obicei e mai captivantă decât un ziar, ridici capul și te uiți în jur, cel puțin să-ți odihnești ochii. El însă parcă încremenise ghemuit peste masă. I se aduse o ceașcă de ceai și din întuneric apăru și mâna stângă ce învârtea inutil lingurița în ceașcă. Din nevoia de a se arăta indiferent, făcea gesturi fără rost. Mâna avea aceeași culoare ca și obrazul, clorotică, alb-albastră. Ca și capul, era cu mult prea mare, degetele nu deosebit de subțiri. Nu m-aș fi obosit să încerc a-i ghici caracterul după forma mâinilor, chiar dacă ar fi stat mai aproape. Părea mâna altuia, ca o mască, nesemnificativă. întrebarea era de ce își alesese tocmai mâna aceea și nu alta, mai mică, de pildă, mai proporțională.

Eram curios să știu cum o să se descurce când va începe să-și bea ceaiul. în vis, de câte ori mă uit pe fereastră și văd jos persoana care mă urmărește, nu mai am nici o speranță, cu toate că ușile sunt încuiate; omul de care fug e deodată lângă mine. Știam că trebuie să ducă lingurița la gură fără să-și ridice ochii în direcția mea și că așa va face. Dar trebuia să pară natural, verosimil. Eram din ce în ce mai atent la cel mai mărunt gest. Din când în când mâna, pe care o credeam decisă să facă gestul, mai învârtea de câteva ori lingurița deasupra ceștii din care nu mai ieșeau aburi, justificând din nou aprehensiunile mele. Nerăbdarea devenise dureroasă, îmi sleia

68 aproape atenția, când dădu deoparte ziarul și își trase ceașca în față, sorbind din ea fără s-o ridice. Ciuda așteptării înșelate probabil că mi s-ar fi putut citi pe față. El însă nu mă vedea, nu voia să mă vadă.

Sorbea câte puțin, de parcă i s-ar fi părut încă prea fierbinte. Tremurul meu se resorbise încet, dar momentul de tensiune arsese o mulțime de siguranțe si

mă izolase complet de rest. Chiar și de lucrurile cele mai apropiate de el. De fapt nu mă mai interesa nici el, rămăseserăm însă (ca la moși, unde călușeii se pot opri întâmplător față în față) unul în fața celuilalt, și nu vedeam ce anume ar fi putut schimba situația. O clipă îmi trecu prin minte că poate pasivitatea asta nu-mi aparține mie, era impusă, dar nici asta nu trezi nici un ecou.

în primul moment n-am fost sigur că fusese un salut. Ridicase capul peste masă spre mine și, după ce mă privise o clipă, îl coborâse încet iar. Bineînțeles, răspunsul meu automat îi scăpase. Apoi continuase liniștit să-și bea ceaiul. Deodată, cu discontinuitatea prefacerilor interioare, gestul îmi reveni. Cunoșteam genul acesta de comportament. De la colegul de liceu ce purta un nume istoric și pe care nu îndrăzneau să-l tutuiască decât doi băieți, un fel de paji care îi rețineau locul și îl ajutau să-și adune lucrurile la plecare. Observasem deseori cu câtă știință îi manipula. în unele zile îi momea cu un zâmbet complice și băieții se dădeau în spectacol pentru el. în altele nici nu-i vedea.

Nu putea să mă tulbure cu asemenea atitudini. Rămăsei cu ochii ațintiți asupra lui, dar felul în care îl priveam era altul.

Timpul se scurgea între noi mut. Nu știu de când așteptam. Calm, când își ridică ochii, erau de-acum alții, de parcă și i-ar fi scăldat într-o apă vrăjită. Luceau transparenți, plini de o simpatie evidentă, directă, care dizolva toate barierele. Simții, în lungul spinării, subit, fiorul misterios al privirii neașteptate. Eram uimit de registrul atât de larg pe care se desfășurau posibilitățile lui. Poate că buzele subțiri, pe care zâmbetul stătea cu dificultate în echilibru, mă prevenise. Privirea la fel de fascinantă mi se păru mai

69 curând indiferentă decât prietenoasă. Nici nu mi se mai păru orientată spre mine. Surâsul era expresia unui peisaj interior despre care nu știam nimic.

Când se ridică sprinten, observai mersul lui săltat de militar în haine civile. Totul se întâmplă atât de repede, încât nu avusesem nici timpul să tresar. Mă rugă să-i împrumut ziarul. N-avea nici un sens să continuăm jocul și îl poftii să ia loc la masa mea; văzând că încerca să pară surprins, mă grăbii să adaug, pentru a preveni această reticență inutilă, că se vedea mai bine în locul acela, fereastra fiind chiar în dreptul canapelei. Se așeză cu umerii aduși, cum stau copiii când nu se află mama lângă ei, obligându-i să șadă vertical pe scaun, într-un echilibru dificil de menținut. Nu-mi închipuisem că va fi chiar atât de simplu și avui un moment de nesiguranță de parcă tot ceea ce se întâmplase mai înainte s-ar fi șters în parte din mintea mea și aș fi putut săvârși o eroare din cauza asta. Obrajii palizi, fără nici o urma.de barbă, erau cei ai unui adolescent. Abia din profil putui să-mi dau seama cât de stranie era bolta frunții până la marginea părului blond ce se revărsa ca un val neted spre ceafă. Nasul era cu mult mai arcuit decât mi se păruse la început. Răsfoia ziarul încet, ca atunci când știi precis ce cauți și trebuie să găsești un titlu, care poate să fie ascuns oriunde, îndoiala în ce privea realitatea salutului său continua să mă tulbure.

Mama mă lăsase singur în odaie cu fata vecinei, care venise cu ea în vizită la noi. Când să tragă ușa, îmi surâsese și înțelesesem nedumerirea ei nu mai mică decât a mea. Oricum, trebuia să-mi fac datoria de gazdă. Fata părea extrem de stingherită, nu reușeam să-i găsesc privirea, care, ca sticletele din colivia de pe pian, când scăpa câteodată și nu puteam să-l cobor de pe galeria ferestrei, scăpase controlului meu. Fusese deci voința vecinei, nu a ei. Absentă parcă, se așezase totuși, imitându-mi exemplul, și rămăsesem nu știu cât timp

nemișcați, ea pierzându-și din ce în ce mai mult unitatea, descompunându-se într-un număr de elemente ce pierduseră legătura între ele — puteam să mă uit la ochii ei ca la niște bile, fără să văd restul — tot pândind indiciile unui cât mai

70 grabnic sfârșit al vizitei. Când în fine ușa se deschisese, iar vecina noastră îi spusese fetei peste umărul meu — eu sărisem imediat în picioare, dar fata rămăsese locului: „Dacă ești cuminte săptămâna asta, te aduc și duminica viitoareCum puteam să aflu dacă fata voise ea să vină la noi. Nu era un lucru important, însă mai țin minte neliniștea pe care mi-o stârnise gândul că nu aveam să știu niciodată adevărul. Certitudinea că nu aveam cum să destram dubiul din jurul salutului era la fel de exasperantă. Cu atât mai mult cu cât necunoscutul se afla la un pas de r.iine.

Găsise, în sfârșit, ceea ce căuta sau ceea ce trebuia să justifice cererea jurnalului și citea concentrat, înclinând încet capul în jos. Mă sfida cu o tăcere a cărei artificialitate nu-i scăpa desigur nici lui. Totuși mă salutase și venise chiar el la masa mea. Avui presentimentul unei aventuri complicate. Gesturile puteau părea supuse unei banale ordini convenționale, se împlineau însă cu o infinită precauție, semnificativă. Cineva care ar vedea numai trunchiul și mâinile unui echilibrist pe sârmă ar ghici imediat despre ce e vorba. Numai după gesturile extraordinar de prudente, după intențiile nematerializate ce plutesc în aer, în jurul corpului; vibrații pe care le simți printr-o ciudată comuniune. Pe mine m-ar fi stânjenit un străin care ar fi stat nemișcat, la un pas de mine, în timp ce citeam. El însă citea liniștit mai departe și asta îmi limpezi definitiv îndoielile. în același timp îmi dădui seama ce adversar neobișnuit putea să fie. începui să-i vorbesc știind că, până la urmă, cu siguranță ar fi rupt el însuși tăcerea.

„Cred că sunt și reviste literare pe aici. Am impresia

că ați citit pagina literară". Mă privi câteva clipe ca și când ar fi avut nevoie să-și repete fraza în gând ca să înțeleagă. „Nu citeam pagina literară. N-o citesc niciodată". Avea o privire inutil de sinceră și nu înțelegeam în ce scop mă mințea. Oricum, trebuia să controlez dacă pe pagina a treia mai era și altceva afară de rubrica literară, îmi surâse puțin încurcat: „Ați fost și ieri aici? Mă iertați că vă întreb, dar am o memorie foarte nesigură și câteodată îmi place să

71 o verific". îi răspunsei calm: „Cum, nu m-ați văzut ieri? Am avut chiar impresia că m-ați confundat cu cineva." Adăugai pe tonul cel mai indiferent: „Zâmbeați". Roși într-un mod alarmant și îmi dădui seama deodată că nu avea mai mult de douăzeci și cinci de ani cu tot aerul matur pe care i-1 dădea fruntea dezgolită. „Zâmbeam? Și ați reținut asta?" Continuă după o pauză, cu o voce schimbată: „Acum mi-amintesc, v-am văzut și ieri. Probabil că altă cafenea mai confortabilă nici nu există pe aici". Dădui din cap afirmativ. „Suntem deci condamnați să stăm între acești patru pereți cât vor dura ploile"? Recunoscui spontaneitățile scurte și înșelătoare ale colegului meu aristocratic. „Pe aici plouă tot timpul până cade prima ninsoare". Tresări și mă întrebă aproape agitat: „Și soare, zile însorite, n-au să mai fie deloc?" „Ppate, au fost și ani cu toamne luminoase. Altădată". „E curios, dar nu mi-aș fi închipuit că sunteți de aici". „De ce?" „Nu știu, poate fiindcă ne-am întâlnit într-o cafenea". Avea o nebănuită diversitate de tonuri. Ultimele cuvinte rămăseseră suspendate în aer și continuam să le aud.

Nu puteam să-l întreb încă nimic. După felul neașteptat în care totul începuse, nu era bine să precipit lucrurile. împături ziarul cu gesturi ordonate și-l împinse deoparte, rezemându-se cu coatele pe masă. Ceru încă un ceai, explicându-mi că nu suportă frigul. Purta pe sub puloverul de lână roșie o cămașă subțire de mătase cu gulerul scos peste marginea împletită mai gros. Vederea puloverului lucrat de mână era poate primul indiciu real,

dar nu avui răgazul să mă gândesc la asta deoarece observai imediat că voia să-mi vorbească și mă străduii să par cât mai ușor abordabil. Ținu să cunoască altitudinea orașului. Când i-o comunicai, păru dezamăgit, dar prea ostentativ și înțelesei că de fapt nu chestiunea asta îl interesa. Mă mira cum după ce se ascunsese atât de străin îndărătul ziarului, renunțase și era dispus să vorbească despre orice. „Dar e un aer sănătos, așa se spune, nu?" Continua să insiste pe aceeași temă, comparându-1 cu alte stațiuni recomandate

72 convalescenților. Stătea cu spatele spre fereastră și, în umbră, albastrul ochilor săi părea cenușiu.

Putea să fie oricine. Nu trăda încă prin nimic ocupația, identitatea. Mâinile lui se împreunau mereu de parcă ar fi fost întruna agitate de un secret comun. Degetele lungi se împleteau și se desprindeau încet; după fiecare întâlnire păreau parcă diferite. Nu cred că o făcea dinadins, putea fi numai o inițiativă a mâinilor, în orice caz, el însuși întrerupse în cele din urmă jocul a cărui victimă începeam să fiu.

„Totuși, nu sunteți de mult aici, nu-i așa?", insista. Să fi fost, într-adevăr, un lucru foarte important pentru el? Sau altceva? (Mama mă întreba de câte trei ori la rând cât e ceasul în răstimp de câteva minute. Până la urmă înțelegeam că repeta întrebarea nu din distracție, dar fiindcă vroia să-mi aducă aminte că mai aveam ceva de făcut, sau poate căuta pur și simplu să mă trezească, văzându- mă cum stăteam nemișcat ca un manechin lângă fereastră. Câteodată mi se părea că procedeele acestea îmi displac, alteori că îmi conveneau, permițându-mi să nu înțeleg.) Nu vedeam de ce, înclinam totuși spre prima ipoteză și răspunsei: „Nu din totdeauna, e drept". Informația echivocă nu-1 mulțumi. Mă privi lung. Nu-i satisfăceam curiozitatea. „Oricum

cunoașteți orașul, știți pe unde se pot face plimbări, unde se pot petrece câteva ore liniștite la aer?" „Fără îndoială". Simții că așteaptă mai mult și continual: „E o regiune destul de variată, sunt livezi, lacuri, păduri de brazi, nu prea departe: de ruine probabil că ați auzit". Ultimele cuvinte îi treziră interesul. Avui certitudinea asta și în același timp descifrai o parte din alfabetul său secret. Când mă întrebase cum e aerul, întinsese capul înainte, dar îmi dădeam seama că nu-1 interesa răspunsul. De data aceasta rămase nemișcat, degetele însă, care până atunci, cu toată frământarea lor, păreau complet independente de el, încremeniseră deodată despărțindu-se unele de altele, paralizate de o atenție care, altminteri, nu se trăda prin nimic.

„Dacă vrei să nu ne pierdem, Kati, trebuie să tăcem, ca verigile lanțului care se țin strânse una de cealaltă în tăcere și sunt

73 un tot până la prima smucitură când fiecare sună deodată altfel[1]*. Era la început, când nu reușisem încă s-o definesc. Kati îmi părea misterioasă, cu lungile ei tăceri, rupte de întrebări cărora le căutam zadarnic un sens ascuns — ceea ce pe atunci mi se părea că nu poate fi decât o dovadă a inaptitudinii mele de a o deznoda. De fapt se plictisea, era obosită de exercițiile de atenție la care o expuneau plimbările noastre, exerciții ce o făceau să rămâie deodată cu privirea pierdută în gol, ca a copiilor din clasele primare după o pagină scrisă caligrafic. Cunosc inevitabilul răscrucilor dintre cuvinte și rar mă încăpățânez să-mi hăituiesc interlocutorul^Spun: „Ai o privire ciudată, ce s-a întâmplat?" Nu întreb: „La ce te face să te gândești?" Nu-i același lucru, e mult mai indiscret. Uneori răspunsul e cu totul surprinzător: „îmi amintesc de o seră în care am văzut de mult un lămâi."

E inutil, știu că fiecare cuvânt de acum înainte o să însemne altceva pentru el decât pentru mine. De astă dată însă n-aveam ce pierde depărtându-mă, cu atât mai mult cu cât tăcerea crea între noi apropierea artificială,

inutilă, în care parcă strângeam la piept un manechin nevăzut, în întuneric.

îl cercetai pe îndelete până descoperii ceea ce ar putea fi o explicație a interesului său pentru ruine; umerii înguști, pieptul aproape concav mă făcură să presupun o copilărie petrecută în camere înalte, cu ferestrele acoperite de perdele prea grele, privind către o grădină sălbăticită. Mă gândii să-l întreb dacă făcuse studii istorice; renunțai și întrebai direct: „Vă interesează ruinele?" Se uită curios. „Nu, nu pe mine mă interesează" și sfârși pe un ton ridicat, ca un om care deschide precipitat ușa ce dă spre balcon, dar în aceeași clipă a și uitat pentru ce voise să iasă, ce anume îl chemase afară. începui să înțeleg în ce măsură impulsivitatea lui, greu stăpânită, trebuia să-1 facă prudent. Tăceam din nou, ca doi vechi tovarăși de cafenea. Mă întrebam dacă poate nu o făcuse într-adins, dacă nu se referise la altcineva ca să-i cer lămuriri și să mă dezvălui. Chipul necunoscutei apăru în același timp în umbra din fața mea. Mă uitai atent la amândoi. Aparent făceau parte din

74 aceeași rasă, însă la ea până și cearcănele nu erau decât o lumină obosită, pe când la el luciul neted al frunții albe era de o neplăcută perfecțiune selenară. Observai cum din umbră ochii lui mă cercetau pe ascuns. Nu știu ce mă făcea să mă simt totuși atât de sigur pe mine; de obicei nu suport să mă fixeze cineva.

Când se uita la mine, mă ridicam de parcă m-ar fi aruncat un resort ascuns în plușul scaunului. Agitația mea îl irita și nu se ferea să mi-o spună. Mă opream atunci în fața geamului, dar fără să văd nimic, așa cum pui mâna pe spatele necunoscutului din fața ta, împins la rândul tău de alții, în mijlocul unei mulțimi, fără să simți nimic precis în vârful degetelor, care totuși îl ating. Mă chema, în sfârșit, lângă ea ca să nu-i mai ofer spectacolul supărător al nervozității mele. Uneori reușeam să-mi

opresc privirile asupra unui lucru de afară și mă apăram de apropierea ei, căutând să mă gândesc stăruitor la o ramură ori un faeton părăsit în stradă.

Poate hu mă simțeam încă prost, așa cum te simți obosit la începutul unui joc; în orice caz, această neprevăzută stare de echilibru îmi prilejui o bucurie pentru care îi fui recunoscător.

înnodai din nou firul: „Dacă vă plac decorurile romantice, veți fi pe deplin satisfăcut, nu lipsește nimic, nici stâncile antropomorfe, nici puțurile părăsite, nici zidurile în paragină pe care mușchiul le-a acoperit de mult; sursele documentare s-au pierdut cu totul și nimeni n-a putut să-mi dea indicații credibile despre istoria castelului." Avea iar o expresie nepăsătoare și după un timp mă întrebă cu tonul cu care închei în general o conversație sterilă: „Și sunt departe ruinele?" „Nu prea departe... Drumul e însă destul de complicat, trece prin câteva păduri în care potecile sunt acum acoperite de frunzele căzute". Nu știu de ce simții nevoia să exagerez dificultățile: „E și un râu care nu poate fi trecut decât într-un anumit loc." îl privii de parcă i-aș fi împărtășit un secret. în cele din urmă adăugai: „Oricum, o să mă descurc. N-o să ne rătăcim". Pe chipul lui nu apăru nici măcar zâmbetul pe care îl schițează cineva când refuză o amabilitate; părea absent de parcă nici nu mă auzise.

VI

SUNT CHIPURI PE CARE TĂCEREA LE FACE din ce în ce mai anonime. Când stau un timp mai lung lângă Kati, fără să mă gândesc la nimic anume, și ochii îmi alunecă distrați peste obrazul ei, culegând mereu câte

ceva întâmplător, ca o mână care atârnă din barcă în apă, încetul cu încetul se formează în mintea mea o imagine confuză, lipsită de sens, ca în acele câteva minute dinainte de concert, când fiecare instrumentist își încearcă arcușul. Deodată, nu știu cum, simt că tot ce se putea analiza s-a epuizat și mă trezesc în fața unei ordini noi, a unui obraz recompus, din care însă a dispărut — și asta întotdeauna mă tulbură — fărâma de obișnuință care îl făcea să existe pentru mine. în obrazul acesta, ale cărui trăsături s-au asociat întâmplător, DU mai regăsesc nici un fel de certitudini și ceea ce mă neliniștește mai ales e privirea neschimbată care nu-și dă seama de nimic. Am impresia că e un obraz alcătuit din resturi, între care dintr-o dată nu mai există nici o concordanță.

Chipul tovarășului meu de masă se cufundase cu totul altfel în tăcere, deslușindu-se încă mai adânc, așa cum, o dată cu noaptea, esența secretă a anumitor clădiri se desprinde din masa nesemnificativă a amănuntelor diurne.

Nu mă simțisem stingherit de tăcerea ce stăruise între noi: avusesem răgazul să descopăr jocul neîntrerupt al volumelor proportionate într-un mod cu totul neobișnuit. Fruntea era ca în oglinzile deformate, când înaltă și îngustă, când largă și cufundată în umbră: uneori parcă amândouă deodată. Ochii îi erau adânciți,

o adâncime sculpturală. Orbitele în umbră interziceau explorarea. Pe buzele subțiri mă impresionase, când totalitatea măștii se ștergea, mistuindu-se ca misterioasele figuri desenate de nori, complexul hibrid de indiferență și cruzime. Ostenisem zadarnic să caut în amintire ceva asemănător. De fapt n-am văzut niciodată joaca pisicii cu șoarecii înainte de a-i sfârteca: mă gândii, totuși, o clipă la asta. N-am strigat niciodată cuiva (cu toate că ocaziile nu mi-au lipsit): „încetează, ascunde-te, știu ce gândești." Chiar dacă aș fi făcut-o, nu mi-ar mai fi folosit la nimic, tot n-aș fi putut uita ceea ce surprinsesem odată. îmi era teamă să nu deslușească apelul involuntar din privirea mea și-mi întorsesem capul.

Ne despărțirăm simplu. Se ridică fără grabă de pe scaun privindu-și ceasul. „E târziu, bună seara, domnule". Atingând cu unul din degete nodul de nervi și de vine de la capătul antebrațului, mâna mi se păruse neașteptat de caldă.

îl întâlnii din nou în scurtă vreme, atât de curând, încât în prima clipă simții un fel de regret, fiindcă nu avusesem răgazul să mă pregătesc în nici un fel și puteam să ratez o ocazie care nu știam când avea să-mi mai iasă în cale. Era în aceeași dispoziție, care nu mi permitea să încep discuția, deși știam că erau lucruri care îl priveau și pe el. Oricum, mi se părea curios faptul că ne întâlnisem atât de curând.

îl văzusem cu coada ochiului. Stăteam și mă uitam într-o vitrină. Făcui un pas îndărăt, ca un amator de tablouri; gestul era ridicol, deoarece mă aflam în fața unui magazin de vopsele în dreptul căruia mă oprisem din cauza numelui curios imprimat pe o cutie rotundă de tablă. Se lovise aproape de mine; nu era nici o palmă între fețele noastre. Avea aceeași expresie mirată pe care o simulase atunci când îl poftisem să ia loc la masa mea. Părea chiar puțin agasat. Totuși, dacă ar fi vrut cu adevărat să nu se oprească, și-ar fi putut încetini mersul

și m-ar fi putut ocoli, n-avea cum să știe că-1 văzusem. Atitudinea asta echivocă m-ar fi îndepărtat de altcineva. Aveam însă față de el reacții neobișnuite.

77

„ Mergeți cumva spre centru?" înclină capul și o pornirăm împreună.

Era ceva mai mic decât mine, avea însă o particularitate ciudată (poate și datorită felului în care își ținea capul), și de câte ori îi căutam privirea, aveam impresia că mă uit în sus. Pășea atât de grăbit încât abia puteam să-l urmez. Dacă nu avea un țel precis, o făcea ca să mă indispună. Ghicise poate bănuiala mea și mă întrebă: „Poșta e lângă cafenea?" fără să aștepte răspunsul. Chiar dacă aș fi vrut să-i dau vreo deslușire, n-aș fi putut să-i vorbesc. Avea o figură inabordabilă, ca o vioară pentru un profan. (Vioara nu dăruiește nici un sunet neinițiaților.) Nu știam cum să smulg un minimum de interes chipului de lângă mine. într-un oraș care să nu ne fi fost străin amândurora m-aș fi simțit și mai prost. Așa cel puțin nu însemna că-mi sacrific o parte dintr-un orar cotidian să mă plimb cu el. Nu voiam să renunț. „Pe aici e un drum mai scurt spre poștă." Nu-mi dărui nici măcar o ezitare și își continuă drumul pe o stradă lăturalnică.

Nu-mi făcea de obicei teorii, totuși,într-o zi, după ce fusesem la pescuit norii din grădina bisericii, îl găsisem într-o dispoziție aproape meditativă. „Ce faci când nu știi ce gândește cineva despre tine? O fată, mă înțelegi?" Lămurirea nu mai fusese necesară, îmi închipuiam că disparițiile lui aveau anumite cauze. — „Depinde de persoană". — „Cum de persoană, adică de mine?" — „Nu, de fată." Fusese probabil întrebarea pe care și-o pusese doar cu o clipă înainte de a-mi cere părerea, fiindcă tot el găsi răspunsul: „Nu știi? îți spun eu. Nu te mai gândești la asta." Avea figura unui om în care îndoiala se oprise, ca spuma dintr-un pahar de bere când

o atingi cu lama rece a unui cuțit. Ochii negri râdeau încântați. Pentru soluția asta trebuia să dispui însă de o rezervă de probleme activabile. „Nu te gândești la asta" înseamnă „te gândești la altceva."

Nu mai puteam continua și mă oprii locului, natural, așa cum mă întind pe pat îndată ce intru la mine, în odaie. Reacția lui mă surprinse. Se oprise și el la doi pași în fața mea fără să ezite, cu

78 aceeași expresie indiferentă. Făcui un semn către un chioșc cu ziare. Veni după mine, își cumpără un ziar, pe care-1 vârî tot în buzunarul interior al pardesiului. Era neobișnuit și incomod. Dar asta nu păru să-l stânjenească. Ar fi trebuit, desigur, să-mi iau și eu un ziar. Mă zăpăcisem însă și uitai s-o fac.

Continuarăm drumul la fel de tăcuți, umblând mai încet. „Nu cred c-o să mai plouă azi“. „Să sperăm[11]. Nu mai adăugă nimic. Nu se uita nici la case și nici la trecători, privirea îi rămânea pironită la zece pași înainte, pe trotuar. Umblam atât de puțin atenți la itinerar, încât nu m-aș fi mirat dacă până la urmă ne-am fi întors, pe alte străzi, în locul din care pornisem. Observai că avea picioarele foarte mari. Era îmbrăcat cu haine de cea mai bună calitate, oarecum uzate, parcă neîngrijite.

Pierdusem controlul situației. Treceam printr-unul din acele momente cu atât mai penibile cu cât știam că nu mă mai pot descurca singur și nu-mi închipuiam că ar fi avut vreun interes să mă ajute. Mă gândeam și la coșmarul care putea relua tema acestei absurde peregrinări. într-un alt fel puteam continua să rătăcim toată noaptea împreună. Aveam certitudinea că nu i-aș putea descleșta dinții nici cu cuțitul. Nu lăsam pe nimeni să treacă între noi, lipindu-mă de el, cu toată stinghereala pe care mi-o provoca gestul acesta, ori de câte ori vreun trecător se apropia. Dacă ne-ar fi despărțit cineva măcar o clipă, mi-ar fi fost teamă ca nu

cumva după aceea să se uite ciudat la mine sau chiar să-mi spună: „Credeam că ai plecat de-a binelea^ Tortura la care mă supuneam ca să nu pierd contactul cu el (cu toate că poate nu era decât un simplu intermediar), mă făcu să mă întreb dacă fata croitorului nu încerca în același fel să ajungă la altcineva prin mine. Da! Poate că într-adevăr nu era vorba de mine. Chestiunea nu mai avea acum, din păcate, nici o importanță. Totuși, gândul că îi produceam aceeași senzație penibilă pe care mi-o provoca apropierea fetei, interesul ei inexplicabil pentru mine, mă bucură: dar nu destul încât ciuda pe care mi-o pricinuia tăcerea sa îndărătnică să se potolească. Aveam poftă să-l întorc cu fața spre mine, punându-i

79 o mână pe umăr și să-i spun: „Ia ascultă, domnule, nu cumva îți închipui că mă interesezi dumneata?' Un alt gând deveni obsedant. Mă antrena fără voia mea sau eu îl urmăream? (Ciudată urmărire, în care partenerii mergeau cot la cot.) Totul putea să se termine în modul cel mai penibil.

Intrasem în curtea cu gard roșu și mă strecurasem pe sub cele două ferestre cu storurile trase, până în spatele casei. Pe terasa din fund se aflau trei persoane: necunoscuta, o fată al cărei chip nu se vedea clar, cu un corp subțirel, îmbrăcată corect — fetele de genul acesta mă intimidau mai mult decât celelalte — și doi adulți. „Ce dorești, tinere?" Era pe seară și zâmbetul meu forțat nu fusese un răspuns prea concludent. Făcusem încă un pas înainte, poate ca să nu fiu nevoit să vorbesc prea tare. De fapt, nici nu mai știu dacă mă gândisem cum să răspund. „N-auzi? Pe cine cauți?' Se petrecuse o schimbare între timp. Tot sângele îmi năvălise în obraz. Dacă se mutaseră alți chiriași, erau desigur informați și nu m-ar fi primit așa, ar fi zâmbit numai stingheriți sau cu ironie. Ideea aceasta mă paralizase o clipă și atunci îl auzisem pe cel mai bătrân, ghemuit în jilț, lângă fata subțire, urlând: „Ce, ești nebun? Ieși afară, dobitocule! “

Oricum, chiar dacă mă înșelam, chiar dacă omul nu mă salutase în cafenea, și nici nu venise cu un gând ascuns spre mine, nu putea să mă repeadă numai fiindcă mergeam alături de el. Nu reușeam mai ales să mi-1 închipui țipând. Nu pentru că părea lipsit de vigoare, dar tăcerea îi blocase fără îndoială unele resorturi, așa cum simțeam că se petrecuse și cu mine. Aveam aceeași senzație de securitate precară, ca atunci când monstrul care mă fugărise în coșmar se culca liniștit, lângă mine, după goana nebună în care străbătusem, încercând să mă ascund, toate subteranele orașului străveziu.

Era o dimineață cu cerul alb, blândă ca o față de pemă umflată de presiunea moale a fulgilor. După ploile din ultimele zile aerul rămăsese încă umed și senzația aceasta persistentă destul de puternică, contribuia și ea să ne ferece buzele. Mă obișnuisem într-

80 atât cu tăcerea ce stăruia între noi încât de la o vreme nu-i mai simții prezența, confundând-o cu climatul de narcoză al zilei neobișnuit de clare. Ajunsei să fiu iar atent la semnele de afară. Cred că reușisem chiar să schimb ritmul plimbării.

Nu știu cum îmi adusei deodată aminte de întrebarea lui de mai înainte, și-1 înștiințai că ajunsesem la poștă. Nu se opri, mulțumindu-se numai să dea din cap de parcă n-ar fi vrut decât să verifice că era, într-adevăr, situată acolo între cafenea și Primărie. Atât timp cât ne îndreptaserăm spre poștă, chiar pe străzi ocolite, prezența mea avusese întrucâtva o justificare .-De aici încolo însă devenea cu totul nejustificată. Pe chipul său nu se deslușea nici o schimbare. Dădusem dovadă de o îndrăzneală de care n-aș fi fost în stare în alte împrejurări. Acum nu mi se părea numai foarte greu să ne despărțim deodată, după ce tăcusem aproape o jumătate de oră împreună, mi-era și teamă să nu ratez un prilej care s-ar fi putut să nu se mai ivească. întorsei capul spre el surâzând și continuam să mergem alături,

când subit trecu pe trotuarul celălalt.

Poate era numai trist. Mi se păru uimitor că nu mă gândisem încă până atunci la asta: poate timid și trist și fără posibilitatea de a comunica. îmi amintii de ceaiul fierbinte, pe care îl amestecase inutil atâta timp, de tăcerea lui atunci când vorbisem îndelung de ruine. Mă gândeam că probabil nu eram atât de diferiți, când ne ciocnirăm cu Kati. însoțitorul meu mai făcu doi pași și se opri în fața vitrinei unei librării.

Nu știam dacă ea își dăduse seama imediat că eram împreună, în orice caz simțise că eram într-o dispoziție neobișnuită și în loc să mă ia imediat de braț, așa cum făcea când ne întâlneam întâmplător pe stradă, rămase locului așteptând parcă să vadă ce voiam eu. Mă silii să nu am un aer jenat, nu voiam să plece crezându-se de prisos. Spusei totuși exact ceea ce nu trebuia: „Nu vrei să faci câțiva pași cu noi, Kati?“ Din fericire ieșise numai pentru un minut de la birou și trebuia să se înapoieze. Mă grăbii să-i întind mâna și să mă apropii de el.

81

„Poate că ați fi preferat să rămâneți cu prietena dumneavoastră?" Pronunțase cuvintele îngrijit, așa cum își închipuie Kati că vorbesc oamenii cu educație. Avea o privire nouă, respectuoasă, care mă făcu să mă întreb dacă nu era de fapt cu mult mai tânăr. Sunt fraze la care răspund involuntar, în stilul anumitor prieteni deodată prezenți. De data asta răspunsese un tânăr cu un ochi de sticlă și vocea ireal de subțire, care totdeauna părea preocupat de lungimile nuanțate ale pauzelor dintre cuvinte. Nu utilizez decât rareori metoda; personajul fusese însă fericit ales și observai că obsecviozitatea mea îl derutase. (Uneori nimeresc prost și urmează o scenă penibilă: interlocutorul surâde și mă pune să repet ceea ce am spus. A doua oară sunt redus la propriile mele resurse, care nu știu de ce sună atunci teribil de

fals. De aceea nici nu recurg decât rareori la sistemul acesta.) „Domnișoara este de aici?" „Da, e singura mea prietenă", și mă grăbii să rectific: „Singurul meu prieten", dar avui certitudinea că înțelesese. Nu-mi * aduceam aminte ce făcuse în timp ce vorbeam cu Kati. Probabil o studiase cu coada ochiului, fiindcă se uita la mine cu privirea aceea specială cu care măsori gradul de intimitate al unui cuplu necunoscut. Dacă n-aș fi fost stăpânit de alte gânduri, incidentul m-ar fi stingherit peste măsură.

Nu deveni mai prietenos. îmi acordă, totuși, un oarecare interes, ca un medic în timpul unei consultații. Altădată atitudinea m-ar fi enervat tocmai prin ambiguitatea ei; nu știam în ce măsură era cu adevărat interesat sau numai dispus să-mi sacrifice câteva minute de conversație. De câte ori îi răspundeam — era vorba de ocupația mea, chiar și de a Katiei — înclina puțin capul de parcă s-ar fi așteptat la așa ceva, aprobând. Observai cum în timp ce vorbeam își scosese mâinile din buzunare și cum degetele reîncepuseră să se frământe fără astâmpăr. L-aș fi crezut mai curând inabil sau, mai precis, incapabil să-și ascundă crisparea interioară sub o figură destinsă — aceasta poate fiindcă și eu fac parte din categoria atât de asemănătoare aricilor — a oamenilor care, tocmai când un lucru devine interesant, își simt deodată armura de ace

82 zbârlită în afară, dar în același timp împungându-i înăuntru, sfâșiindu-i fără vreo posibilitate de salvare, izolându-i de două ori de lume. Dar se putea și să facă parte din categoria opusă, a dezinvolților, și aerul degajat cu care îmi vorbea să se datoreze lipsei totale de interes față de persoana mea și de cele discutate. (Se mai putea, de asemenea, să fi scos întâmplător mâinile din buzunar.)

„Ești foarte drăguț, domnule, că te ocupi de mine". Exagera; să însoțești un necunoscut nu înseamnă să te ocupi de el. îl fixai atent, căutând așa cum căutam pe cer

un colț senin în diminețile când lumina din odaie mi se părea mai intensă, ironia; avea însă o expresie neutră și privea înainte, nu jenat, dar ca un om care nu-și găsește încă vorbele cu care să comunice o idee mai complicată. Să fi făcut o aluzie la faptul că așteptasem să-l cunosc, ghicise poate că bănuiam c-aș putea să-i fiu de folos? Era greu de crezut, totuși mă gândii să recurg la o formulă sibilină: „într-un oraș străin, ai câteodată nevoie de un sprijin, înțelegeți ce vreau să spun, dacă nu un prieten, ceva mai mult decât un ghid“. Surâsei cât putui de firesc, pentru a șterge impresia de indiscreție, dacă propunerea mea l-ar fi supărat. „Vă stau oricând la dispoziție." Mă gândeam la ea, la privirea ei rătăcită.

Vântul bătea ceva mai puternic și observai ce păr fin avea; se ridica imponderabil, ca un fum galben, și cădea încet apoi. Niciodată nu fusesem atât de aproape de un om pe care să-l simt cu desăvârșire străin. Nu știu în ce măsură intervenea și natura mea, puțin optimistă, dar eram convins că situația nu se putea schimba. Nu neg că mi se întâmplă să intru în relații destul de strânse cu oameni care îmi sunt la fel de străini. Cu el se petrecea însă ceva deosebit: mi-era străin, dar într-un fel activ.

Există un fel de a străbate indiferent un peisaj în care, fără să privești atent, ai certitudinea că nimic nu ți-ar putea reține atenția. Când nu sunt singur, știu ce semnificație are faptul acesta... Lângă el, fără să văd mai mult, aveam însă impresia că străbat un oraș cunoscut, cu atât mai enigmatic cu cât simțeam lupta zadarnică pe

83 care o dădea cu magnetismul mai puternic al tovarășului meu de drum. Era ceva ciudat. Prezența lui înzestra cu energii noi toate lucrurile din jur, o simțeam, și în același timp le mistuia. Orașul devenea tot mai seducător pe măsură ce dispărea. Apoi deodată totul se nărui. Nu mai știam nici dacă în jurul meu se mai afla ori nu ceva, dacă arhitecturile nevăzute m-ar fi captivat, sau dacă măcar există. îmi dădeam seama numai că vraja nu se va risipi curând. Nu mai exista din nou decât el, dar de când consumase tot spațiul căpătase o proprietate ciudată (ca a aerului) mă cuprindea fără să-mi limiteze gesturile, mă simțeam degajat, liber cum nu fusesem de mult, atât de schimbat încât mă gândii că aș putea să-i vorbesc despre orice — bineînțeles că nu încercai — așa cum poți face dragoste în fața unui pom; orice s-ar fi întâmplat în preajma noastră nu m-ar fi surprins. Prezența lui acoperise tot restul fără să producă însă vidul în jur. Orice devenea posibil.

Ieșind din cafenea, în ziua în care îl văzusem pentru prima oară, ochii în fundul cărora stăruia chipul său palid, ca zăpușeala unei odăi încinse după ce treci într-alta cu temperatura normală, îmi căzuseră pe stâlpul de fontă al unui felinar. Avusesem brusc senzația obiectului dur și greu, cu sunet dogit, de o complicație inutilă, cu ornamentele sale rigide, de pe care vopseaua verde se scorojise. Până în zori nu fusesem în stare să separ chipul necunoscutului de senzația de înec pe care mi-o provocase stâlpul de fontă, metalul amorf. (Nu numai oamenii și animalele sunt mai apropiați sau mai depărtați, obiectele — chiar și substanțele — se află și ele pe o anumită treaptă a simpatiei pe care o declanșează în noi. Eu sunt mai cu seamă sensibil la acelea care mă resping. într- o noapte nu reușisem să adorm într-o odaie de hotel din cauza tablei zincate a lavaboului, care îmi pătrunsese ca o urechelniță până în fundul creierului. Ca substanțele radioactive care distrug țesuturile până la o anumită distanță, există pentru mine substanțe a căror apropiere înseamnă

aproape o distrugere fizică. Toate acestea se petrec la o adâncime care face, din păcate, orice investigație imposibilă. Pot cel mult să măsor intensitatea repulsiei

84 sau a atracției, ca fizicienii, pentru care forța gravitației rămâne încă un mister.) Avui subit certitudinea că neliniștea provocată de orașul străin, pe care îl simțeam înconjurându-mă din toate părțile, nu era decât o emanație misterioasă a acelei substanțe sortite să- mi rămână necunoscută și care, ascunsă în el, amplificase ca o cutie de rezonanță sunetul mat al stâlpului de fontă. Cu aceasta atinsesem intervalul maxim ce putea exista între noi — abisul substanțelor. Nu ne mai rămânea acum decât să facem drumul înapoi.

Avui deodată sentimentul că și el era preocupat de prezența mea. încercai să-mi verific impresia. Poate reușeam să precipit lucrurile. „Nu vreți să mergem într-una din zilele astea să vizităm ruinele?** „îmi amintesc, mi-ați vorbit de niște ruine**, își băgă mâinile în buzunare. Voia să mă facă să cred că nici atunci nu mă ascultase mai atent și mă întrebă distrat: „Ce fel de ruine ați spus că erau?** Nu-mi place să repet un lucru pe care l-am mai spus o dată. Reaua lui credință mă înciudă și nu mai putui să mă stăpânesc. „Ruinele care, după câte știu, îl interesează pe domnul, pe persoana cu care ați venit.“ Păru nespus de uimit de cuvintele mele și-mi răspunse răspicat: „N-am venit cu nici un domn, nu înțeleg!** Nu putui să nu admir abilitatea acestei sincerități, adevărul de care se folosise ca de o armă, împingându-mă în capcana în care intrasem să-l încolțesc. Nu puteam să continui jocul și cu tot penibilul situației — nu e deloc ușor să simulezi indiferența când știi că cineva așteaptă un răspuns — îmi continuai drumul fără să scot un cuvânt. La prânz trebuia să se întoarcă probabil acasă și eram hotărât să aflu unde locuia.

Observând că mă uitasem la ceas, mă întrebă cât mai era până la ora unu. „Mâncați în oraș?** „Nu, sunt

așteptat acasă, dar mai târziu, nu suntem încă organizați, ni se trimite prânzul de la un restaurant din apropiere**. Mă intrigă faptul că ținuse să-mi dea atâtea explicații inutile.

Nu eram departe de locuința mea și cotii într-acolo. Mă urmă fără să schițeze nici o rezistență, prilejuindu-mi o bucurie

85 copilăroasă. Poate nu făcea decât o foarte inofensivă plimbare. Sunt ochi în care poți vedea ce anume privesc, ca anumite ape calme ce oglindesc întruna cerul. Partea ciudată e că pe când apele liniștite sunt cele în care se reflectă toate, ochii care le seamănă sunt tocmai ochii tulburi, cu irisul încrețit ca o mare învolburată, ochii în care gândurile și imaginile se deslușesc fără nici o dificultate, deși par să nu aibă legătură cu obiectele din jur. Mă osteneam zadarnic să descifrez ce anume reținea din tot ce se afla în preajma noastră. Privea cu adevărat? O clipă mă gândii la farurile aprinse ale unui automobil ce staționează.

Faptul că nici nu observasem când trecusem pe lângă casa mea mă surprinsese neplăcut. Avui din ce în ce mai acut sentimentul că mă trăgea după dânsul fără nici un efort, că măsurase incapacitatea mea de a lua cea mai măruntă inițiativă. Necazul meu era cu atât mai mare cu cât, dacă n-aș fi fost mereu conștient de totala lui indiferență față de mine, plimbarea mi s-ar fi părut agreabilă.

Soclul de beton al unui gard scund îmi aminti de plimbările interminabile de altădată, în care e drept că mi se întâmpla uneori să și vreau să aflu câte ceva; bunăoară secretul ferestrelor luminate sau al femeilor în halate țipătoare. Dar acestea erau taine pe care nu le ascundea cineva de mine dintr-un motiv ce făcea parte dintr-un sistem voluntar de restricții impuse curiozității mele. Erau niște taine ca oricare altele, nimic mai mult. Ne așezam pe zidul ce înconjura parcul. El îndrăznea chiar să se întindă pe spate cu mâinile sub cap.

îndrăznea? Pentru mine ar fi fost o îndrăzneală, el însă cu siguranță nu se gândea că ar fi putut să treacă o doamnă care să se uite intrigată sau să vină un sergent care să-l poftească într-un mod puțin amabil să aibă o purtare decentă. Dimineața care se limpezise de neguri nu fusese cu nimic excepțională. „Nu fu- mezi?“,.Rar, numai când sunt nervos". Asta îmi deschisese o nouă perspectivă asupra lui, va să zică era nervos uneori, lucru pe care nu puteam să mi-1 închipui. îmi păruse rău, nu numai fiindcă nu fusese nervos în prezența mea — considerasem aceasta o lipsă de

86 intimitate —, dar și fiindcă adunasem inutil țigările pe care voiam să i le ofer. „Poate totuși vrei să fumezi altă dată**. Se ridicase într-un cot — eu eram așezat cuminte cu picioarele spânzurând în aer — și primise pachetul din mâna mea. „Bine, dacă ții tu, le iau.“ Pachetul dispăruse imediat în buzunarul lui întotdeauna plin. Din plimbările acelea lungi, mă întorceam acasă sleit de oboseală, dar cu ochii luminoși. Mama credea că mergem să ne jucăm cu mingea. îl întrebasem doar o singură dată dacă nu vrea, într- adevăr, să ne jucăm. Răsese scurt ca de o glumă pe care o mai auzise și de la alții și-mi răspunsese: „Ce, vrei să-mi rup hainele, ca toți proștii?* Argumentul nu mi se păruse oportun, fiindcă pe atunci purta mereu aceeași cămașă decolorată și o pereche de pantaloni, lungi bineînțeles, cu petice savant cârpite cu ață de diferite culori. Făcea perfect distincția între aceste plimbări și celelalte cu scopuri bine determinate. „Nu vrei să te însoțesc?** Plecase de acasă cu un ghiozdan imens de carton presat să facă nu știu ce cumpărături. „Nu, am treabă, n-ar avea nici un haz“, și în momentul acela figura lui căpătase o expresie neașteptată, o maturitate incertă, cum e cea de pe figura unui pitic.

Mă întrebam dacă plimbarea nu avusese cumva un scop pentru tovarășul meu de drum. Cu cât mă îndepărtam de casă, lucrul mi se părea mai evident și mă simțeam tot mai stingherit încercai să-mi fixez atenția în

altă direcție, să uit, și deodată o apatie pe care nu o simțeam străină, dar surprinzătoare ca un chip nemaivăzut de multi ani ce-ți răsare pe neașteptate în față, se adună leneșă și grea, ca o apă nămoloasă, în jurul întrebărilor fără răspuns. Sunetul agresiv insuportabil al unei tinichele izbită în mers mă trezi revelându-mi cât de adânc mă cufundasem în mâlul acela prea familiar.

Umblam la un pas în urma femeii pe care îmi propusesem s-o acostez. Ideea fusese a unui băiat frumos, cu ochi luminoși și succes la fete, care curând mă lăsase în plata Domnului, dându-și seama că nu avea ce face cu mine. Mă învățase să merg la un pas în urma persoanei alese și cum, în momentul când nu va mai fi

87 nimeni alături de noi, să-mi sun banii în portofel; aveam pe atunci niște portofele de piele groasă, în care monezile sunau strident. Nu puteam nici să grăbesc pasul să ajung în rând cu ea și nici să dau semnalul acela sonor; mâna în care țineam portofelul parcă înțepenise. Umblasem cu inima în dinți, poate un ceas întreg după ea, îngrozit la gândul că ar putea să se întoarcă spre mine. Cred că dacă nu m-aș fi întâlnit cu un cunoscut pe drum, continuam cine știe cât, bineînțeles fără nici o speranță, dintr-un fel de inerție umilitoare, poate și ca un act de penitență. Situația era mai dificilă acum; de el nu puteam să mă despart fără nici un fel de avertisment, cum aș fi putut s-o fac atunci.

Eram atât de preocupat de felul în care aș putea rezolva problema asta, încât nu-mi dădui seama că-mi vorbea decât după mișcarea buzelor. Observă că nu fusesem atent și repetă: „E destul de banal orășelul ăsta“. Nu reușii să găsesc răspunsul potrivit; după câteva clipe însă îi explicai că probabil impresia se datorează itinerarului. Tot timpul nu deschisese gura decât să-mi spună ce nu gândea sau ce nu-1 interesa. Voia să mă facă să cred că tot timpul nu fusese preocupat decât de casele pe lângă care treceam la fel

de neatenți amândoi, neatenție care la mine însă nu însemna indiferență, ci reflexul unei realități speciale, ca în vis, când obiectele, care se pot transforma în orice moment după cum se desfășoară aventurile interioare, își pierd cu desăvârșire vocația obișnuită.

îi vorbii de goticul (nu eram prea sigur) palatului Primăriei. „Da? N-am observat... O să mă uit mai atent, dacă spuneți că e interesant**. Era prudent și abil. însuși faptul că reluase conversația îmi dovedi că plimbarea însemna și pentru el mai mult decât o simplă întâmplare. îi fusese teamă să nu ne despărțim fără să rămână între noi nici o punte posibilă. Cunosc de mult procedeul acesta.

Tăceam amândoi. N-am reușit să aflu până la urmă dacă și pentru ea tăcerea era tot atât de chinuitoare ca pentru mine. în orice caz, la cinci pași de casa ei îmi arunca un cuvânt pe care îl așteptam cu disperare, un cuvânt pe care nu eram în stare să-1 prevăd, atât de

88 mult mi se părea întotdeauna că ne înstrăinase tăcerea: „îmi pare rău că n-am intrat la expoziție". Era de fiecare dată la fel de banal. Poate nici n-o spunea cu intenție — finalmente dispăruse atât de brusc, încât aș putea să cred și asta acum — dar cu toate că mă despărțisem de ea sleit, ca după o explicație istovitoare; peste câteva zile, ultimele cuvinte, fraza aceea lipsită de mister devenea mai dinainte semnificativă decât toată tăcerea dinainte.

Când încep zăpezile să se topească, mă arunc câteodată afară între noroaie, în primăvara încă nesigură. Sar dezgustat din piatră în piatră, alunecând des în băltoacele murdare, mă stropesc căruțele, nu văd aproape nimic în jur. Când mă hotărăsc, în fine, să mă întorc și mai respir o dată adânc, se strecoară în mine câte o undă proaspătă din mulțimea care aleargă vioaie peste câmpurile dezgolite în parte de la marginea orașului. Firicelul acela de aer limpede mă scoate din nou a doua zi din casă, în ciuda tuturor inconvenientelor

care știu că mă așteaptă. Ultimele ei cuvinte erau întotdeauna scăldate în această răcoare proaspătă, seducătoare ca primăvara.

„La ce oră se închide poșta?" înainte de a fi apucat să răspund însă, îmi puse o altă întrebare curioasă: „Se pot expedia scrisori și din oraș, sunt cutii poștale? N-am observat nici una pe drum". „Nu știu, eu mă duc întotdeauna la poștă când am de trimis o scrisoare". Să fi făcut toată plimbarea numai să vadă dacă există și cutii poștale? Mi se părea prea stupid. N-avea decât să întrebe un localnic. Explorarea inutilă și obositoare îmi păru o justificare neconvingătoare. De altfel-și pagina a treia a ziarului pe care-1 citise la cafenea știam că e rezervată literaturii. în tot cursul plimbării mersese cu o palmă înaintea mea, ascunzându-și privirea.

Observai că printre trecători se strecurau cu pași grăbiți funcționarii puținelor instituții din oraș. Pe aceștia îi deosebesc imediat după aerul absent, pe care-1 aduc din încăperile cu geamuri murdare. Obosisem și, prin nu știu ce chimie ascunsă, oboseala dizolvase în parte inerția bizară ce mă ținuse legat de el. Simțeam că peste două minute mă voi putea despărți de însoțitorul meu.

îl întrebai cu tonul cel mai firesc dacă voi mai avea prilejul de a-1 întâlni la cafenea. îmi răspunse că nu crede, îl supăra gălăgia și suferă des de niște teribile migrene. își întoarse capul spre mine și în lumină deslușii pentru prima oară în ochii limpezi un tremur dezorientat. înțelesei apelul și-i spusei: „Atunci veniți la mine. Am o odaie luminoasă și mai ales liniștită*'. Scoase imediat un carnețel din buzunar și-și notă adresa. Repetă din nou: „Am prea des aceste dureri de cap cumplite". Schițai un zâmbet convențional — îmi explica astfel prea lunga sa tăcere. „De aceea nu stau prea mult în casă și nu accept de obicei invitațiile." Mă uitai la

carnețelul pe care-1 mai ținea încă în mână. „Totuși cred că o să vin, o să-mi facă plăcere să trec pe la dumneavoastră". Mă salută grav și se îndepărtă atât de iute, încât nu apucai să-i întind mâna.

vn

ERAM CONVINS CĂ ÎN PRIMELE ZILE așteptarea mea ar fi inutilă. I-ar fi fost teamă că, venind prea curând, să nu înțeleg că nu venea numai ca să răspundă invitației mele, ci dintr-un interes personal. Totuși stătusem pe ghimpi la Kati. Nervozitatea se datora și

faptului că aveam încă îndoieli asupra rolului meu. Mi-era teamă că și cel mai mic lucru, de pildă o vizită ratată, l-ar fi făcut să renunțe la mine, așa cum mai demult, copiii cu care mă jucasem de câteva ori mă evitau deodată aproape fără s-o ascundă. (Dacă lucrul ăsta mai târziu se întâmplă mai rar se datorează desigur felului diferit în care adulții se apropie unii de alții, cu mult mai prudent, încercând dinainte să știe cu cine au de- aface.)

„Erai cu cineva când te-am întâlnit ieri?[1] Mă așteptasem la întrebare și îi răspunsesem fără grabă. „Da și nu, e un client obișnuit al cafenelei, care m-a întrebat cât e ceasul și cu care am schimbat apoi câteva cuvinte“. „E foarte elegant, trebuie să fie un om distins. Ai observat ce pantofi purta?" O invidiez pe Kati pentru simplicitatea cu care sare de la un lucru la altul. „Dar obrazul lui ce impresie îți face?" „E foarte sigur de el și încrezut". Dacă aș fi întrebat-o de unde a dedus aceasta, s-ar fi încurcat iar, ca atunci când vorbește întâmplător despre șeful ei, pe care nu-1 cunosc și pare a fi un om rău, după cum spune ea; încercasem să o iscodesc: „De ce, te-a repezit vreodată?" Nu o repezea, dimpotrivă, era chiar foarte politicos, dar înțelesesem că, de câte ori intra în biroul lui, nu-și ridica ochii din hârțoage și-i răspundea fără s-o

91 privească; în consecință nu putea fi decât un om rău. Necunoscutul era deci mândru și îngâmfat fiindcă nu-i zâmbise. Nu mă îndoiesc că, într-adevăr, o privise fără prea multă bunăvoință. Indiferența pe care o arătase și față de ea mă supără.

Reușisem, biruindu-mi obiceiurile, să mă întorc mai devreme acasă. Croitorul îmi răspunsese mirat — deoarece până atunci nu primisem încă nici o vizită — că nu m-a căutat nimeni. Mă așteptam la asta și mă culcasem indispus. începând din ziua următoare, așteptarea mă întemnița de-a binelea. Știam că orice

încercare de evaziune ar fi fost un chin inutil în plus.

Chiar când n-ai nici o îndoială, așteptarea devine exasperantă, fiindcă te scoate din preocupările obișnuite care mistuie timpul cu atâta ușurință. Epuizasem toate rezervele răbdării când, luându-mi inima în dinți, deschisesem ușa și o chemasem de jos pe fata croitorului. Numai la necunoscuta de pe pod nu mă gândisem deloc, mai precis reușisem să nu mă gândesc, ca un bolnav care, așteptând pe masa de operație, în locul gândului înecăcios al hazardului în care se va cufunda peste câteva minute, se ocupă numai cu inventarierea obiectelor necunoscute din jurul lui, pierzând din vedere inexplicabil apelul ascuns în toate, până și în temperatura specială a camerei sale. Străinul, conversația despre el cu Kati, plimbarea fără nici un deznodământ, toate ar fi trebuit să-mi îndrepte din nou gândurile spre ea. Există însă undeva un cenzor extrem de abil, care manevrează decorurile lăuntrice, reușind uneori să fixeze atenția spectatorilor, numai asupra lor, fără să mai fie necesară intrarea eroului în scenă. Și tocmai astfel cred că-1 servește, așa cum unele ape care la un moment dat se ascund în pământ nu dispar definitiv, ci reapar mai încolo, cu un gust mai bogat, după ce s-au frecat de subteranele întunecimii. Mă gândii că probabil și necunoscuta era astfel sortită modificării unei și mai tulburătoare reapariții.

Printr-un fenomen analog, ținând deopotrivă de o inexplorată mecanică interioară, mă trezesc uneori sfâșiat de un dor inexplicabil după un om pe care îl vedeam cândva, și asta după ani în

 care se petrecuseră atâtea schimbări în viața mea fără să mă fi gândit vreodată la el.

Le cunoscusem pe cele trei surori de la masa de lângă fereastră, mai bine zis, mă împrietenisem cu cea mai în vârstă, celelalte fiipd prea tinere ca să le iau în seamă și, în pensiunea aproape goală, se legase o foarte

discretă complicitate pe care o credeam determinată mai mult de urâtul ce cobora ca,o negură de pe dealurile încă acoperite de zăpezi. Ani de zile n-am putut să-mi explic farmecul pe care și-l păstraseră atât de proaspăt în mine cele șase zile petrecute lângă fata tăcută și cred nu frumoasă, cu ochii puțin expresivi măriți de ochelarii atât de potriviți cu obrazul cuminte de învățătoare. într-o zi, aflând de la mama că sora mijlocie, care avea pe atunci treisprezece ani, se logodise, un fior curios îmi străbătuse pieptul. Mă simții trist ca după o pierdere ireparabilă și înțelesei că vaga prietenie ce se înfiripase cu sora cea mare nu fusese decât un reflex de apărare, mijlocul de a evita tentația pe care eram prea tânăr ca să o accept — interesul pentru un copil.

Fata croitorului apăruse, în sfârșit, în ușă; probabil se dichisise îndelung în fața oglinzii, pudra și roșul de pe față o făceau să semene cu un clovn. De teamă să nu întârzie, urcase scările în grabă și respira cu greutate. Neliniștea ei, mai evidentă încă din cauza oboselii, nu era câtuși de puțin justificată de calmul cu care o poftisem, ca și când ar fi fost ceva foarte firesc să-și aducă lucrul sus ca să lucreze la lumină. Nu știuse ce să-mi răspundă și o auzisem apoi țopăind îngrijorător pe scară. Petrecusem o după- amiază ciudată, întins pe pat și deschizând din când în când ochii s-o văd cum lucra de zor la fereastră, parcă speriată, ca nu cumva să-mi închipui că ar fi putut avea alt motiv să accepte invitația. Nu reușisem, totuși, să-mi potolesc neastâmpărul prin prezența ei. Seara, când se ridicase să plece, ca să nu-și închipuie că aș avea intenția s-o mai invit, o salutasem foarte rece, înclinând numai puțin capul, cum răspunzi la salutul unei femei de serviciu.

A treia zi trecuse și mai greu. Nu-mi făcusem încă o

idee clară în privința intențiilor străinului. îmi dădeam seama numai că în câteva rânduri dovedise că avea nevoie de mine. Rămăsesem însă cu impresia că nici el nu era încă destul de lămurit asupra mea, ca să fie mai hotărât, mai limpede. Concluzia mi-o sugerase faptul că la început fusese înclinat să mă lase să cred — un timp numai, bineînțeles — că ar fi venit însoțit de un bărbat, și că mai târziu îmi spusese simplu că nu era vorba de un bărbat. Nu reușeam să mă dumiresc dacă povestea cu poșta avea sau nu vreo importanță. Există două feluri de secrete: cele pe care le surprinzi, dar care trebuie să rămână în continuare ascunse, cum fusese povestea cu ferestrele ce se aprindeau noaptea — adevăratele secrete — și celelalte, în care te pomenești la un moment dat implicat, fiindcă, fără să știi, ești și tu unul din pionii partidei angajată între adversari pe care nu-i cunoști întotdeauna. Eram abia la început, simțeam însă că și eu sunt unul dintre pionii jocului. Nu știam nici măcar dacă străinul era unul din adversari sau numai un simplu intermediar, oricum acțiunea trebuia să se desfășoare tot mai aproape de mine; urma să fiu manevrat și eu într-un fel sau altul și eram hotărât să mă las jucat, însuflețit de un elan curios, ca un pion fascinat de proximitatea reginei. Aveam aproape certitudinea că necunoscuta nu era nici ea decât o piesă a partidei de șah.

Travestiul permite uneori o nouă conștiință, pe care pe urmă putem întotdeauna să o refuzăm ca simplă oglindire a costumului, ceea ce însă nu constituie decât o portiță de scăpare. Haina străină, rigidă, a pionului mă făcu să descopăr că s-ar putea întâmpla să trădez. Gândul acesta, în orice caz prematur, de vreme ce nu se petrecuse încă aproape nimic, mă deconcertă și mă indispuse. De ce mă gândisem la asta? Răspunsurile la anumite chestiuni seamănă cu acele noduri înșelătoare din care nu rămâne nimic dacă tragi de cele două capete ale funiei în același timp. Poate tocmai fiindcă știam atât

de puțin puteam să-mi închipui că voi fi atras de alte prezențe mai seducătoare în viitor, poate fiindcă simțeam pentru necunoscutul cu fruntea, mâinile și picioarele prea mari, o

94 repulsie bizară. Toate acestea nu făceau decât să stârnească noi întrebări.

N-am resentimente preconcepute decât față de indivizii prea siguri de ei, față de eroii saloanelor în care femeile împart laurii, față de acele spirite strălucitoare care se lasă admirate fără jenă, ascultându-și cu încântare propriile sentențe. Toți aceștia aveau însă ceva fundamental opus necunoscutului și anume dorința evidentă de a se impune în lume. Repulsia pe care mi-o provoca mă neliniștea cu atât mai mult cu cât trebuia să recunosc că tot ce mă supăra la el (dacă într-adevăr acele lucruri mă supărau și nu altceva ascuns), discreția, calmul cu care se exprima, erau de fapt însușiri pe care le apreciez. Oricum îți vine greu să mărturisești când cineva ți-e antipatic fiindcă are ochii prea limpezi și piciorul prea mare, sau fiindcă tace dacă îl doare capul. Undeva, în adâncul repulsiei mele, ca într-un cântec în care, fredonându-1, simți ceva inexact, dar nu știi unde și nici ce anume, exista o ezitare ascunsă care făcea lucrul încă mai penibil.

Mă simțeam de multe ori tentat să-i surâd băiatului cu figură aristocratică ce-și maltrata prietenii. Pe noi ceilalți nici nu ne băga în seamă. Eventualitatea acestui surâs pe care-1 simțeam chemat din mine de o altă imagine a lui imprecizabilă, dar cu totul opusă celei reale ce-mi era profund antipatică, mă făcea să sufăr de totala sa indiferență. Nu putusem să deslușesc niciodată ce anume declanșase imaginea iluzorie. în orice caz fiecare sentiment este însoțit la mine încă de câteva, ca un sunet de armonicele sale, numai că vocile celelalte, mai adânci, sunt de multe ori în opoziție cu sunetul inițial. De unde rezultă adesea o asemenea confuzie

încât în cele din urmă nu mai reușesc să deosebesc sunetul dintâi. Pot să măsor profunzimea la care sunt străbătut de o prezență nouă după numărul vocilor din ce în ce mai incerte. Eram hotărât să fiu oricum cât mai vag, simțeam că un atac direct nu ar fi dat nici un rezultat. Omul s-ar fi eschivat, utilizând și dezarmantul tremur al ochilor de obicei liniștiți, pentru a face să plătesc și mai greu îndrăzneala mea. Trebuia să-i par cât mai detașat, cât mai puțin

95 prevenit, lăsând câmp liber impulsivității sale. Mai ales trebuia să mă feresc de vreo aluzie la ea.

De cum auzii pașii croitorului urcând greoi scările, știam că în fine venise. Mă sculai de pe pat și mă așezai pe scaunul de lângă fereastră; găsindu-mă culcat sau umblând prin cameră și-ar fi putut închipui că-1 așteptam. Croitorul strecură numai capul în odaie și mă înștiință pe un ton misterios că voia cineva să urce la mine. Totuși, când îl auzii ciocănind, nu mă putui stăpâni și ne întâlnirăm în prag.

Era ca de obicei cu capul gol. își desfăcu încet șalul parcă prea gros pe care îl purta la gât și-l așeză îngrijit peste paltonul întins pe pat. „Sper că n-am ales un moment nepotrivit pentru vizita mea. Trebuie să-ți spun de altfel că m-am gândit să urc, trecând întâmplător prin fața casei". Faptul că mă tutuia deodată îl trădă; nu-mi spunea adevărul, mă așteptasem de altfel să fie puțin jenat. îl rugai să ia loc pe celălalt scaun de lângă fereastră. Vorbirăm despre vreme, despre cele câteva edificii pe care le remarcase în peregrinările sale din ultimele zile. Pronunța cuvintele cumpănit, de parcă n-ar fi existat altceva mai important decât banalitățile pe care le schimbam cu indiferență. Părăsii primul terenul neinteresant.

„Aveți de gând să rămâneți mai multă vreme aici?[4] „Asta nu depinde de mine". Avu un zâmbet umil. „Nu

depinde de mine, nu sunt decât un însoțitor". Ciudată formulare. Oricât eram de curios, mă stăpânii să-i cer amănunte. „în orice caz, chiar dacă n-o să stau prea mult, timpul îmi va părea lung. Orașul e atât de mic și de străin pentru mine". îi pomenii iar de plimbările ce se puteau face, de existența calmă a provinciei, care e și ea câteodată necesară. Avusesem impresia că subiectul îl irita și speram să obțin ceva întărâtându-1. „Dumneavoastră cred că vă acomodați cu acest ritm lent. Nu vreau să vă par indiscret, dar din felul în care îmi aduc aminte că vă citeați ziarul la cafenea, am dedus că vă simțiți bine aici". îl întrebai dacă îl citeam într-un mod atât de revelator. „Da,

îl citeați uitându-vă lung pe fereastră, ați stat un ceas întreg nemișcat, privind afară, am înțeles că știrile vă interesau mai puțin decât spectacolul pieței[1]'. Nu m-aș fi așteptat să facă o aluzie atât de directă la împrejurările în care-i atrăsesem atenția, cu atât mai mult cu cât în felul acesta îmi confirma că ezitarea sa în momentul în care ne cunoscusem, și când se întrebase dacă mă mai văzuse, era prefăcută. „Mi se pare că mă uitam la cineva, dar nu-mi aduc aminte de ce îmi trezise interesul". încercasem și eu aceeași manevră, care consta în împingerea adversarului până la marginea adevărului pentru a-1 provoca să vorbească, sau să renunțe, ceea ce de asemeni ar fi fost semnificativ, dar cu toate că depășisem cu mult atitudinea pe care îmi propusesem s-o păstrez, nu reușii să-l tulbur câtuși de puțin. Scoase o țigară dintr-o tabacheră neașteptat de vulgară și o aprinse. „Acasă nu pot să fumez, mama e suferindă și nu suportă țigara". Uitase să-mi ofere și mie o țigară sau poate nici nu i-ar fi trecut prin minte și avui intuiția că-mi pregătea într- adevăr un rol, dar un rol în care aveam să depind ca un serv de el. Spusei cu o voce

banală: „Eu nu fumez decât atunci când sunt într- o dispoziție melancolică". Nici asta însă nu-1 făcu să-și dea seama că fuma singur.

Kati avea dreptate. Era, probabil, atât de indiferent încât nici nu s-ar fi gândit să-și corecteze un gest deplasat. Nu mă îndoiam că atunci când cineva nu-i mai putea fi util, nici nu se mai ostenea să-i răspundă la salut, afișând probabil expresia aceea de concentrată atenție pe care o lua cu atâta ușurință, cu ochii ațintiți undeva, în jos, la zece pași de el.

Trecură câteva minute și deodată simții că se schimbă ceva. O simții în perdeaua de fum, care nu mi se păru o barieră, ci mai curând un filtru ce dădea lucrurilor o prezență mai puțin precisă, dar și mai familiară, o atmosferă în care îți puteai îngădui anumite libertăți. Ghicii că se pregătea să-mi vorbească. îmi surâdea obosit, totuși nu se hotărî să înceapă decât după ce îi spusei că-mi părea puțin suferind. „N-am nimic, sunt perfect sănătos". Rosti cuvintele încet, fără să se uite la mine; tăcu un timp și urmă cu aceeași voce

97 sleită: „Nu m-ar mira, totuși, că am o expresie obosită. Am multe probleme[41]. Avem toți problemele noastre, unii sunt, totuși, mai încercați. Făcu o pauză, apoi își învinse ezitarea: „Sunt destul de rezistent, dar obosit. Ne macină pe toți ireparabilul. Mă simt dispus să-mi deschid sufletul în fața dumitale[44].

Era cu mult mai mult decât mă așteptam. Când îmi apropiai scaunul de el, continuă: „Cred că dumneata ești un bun cunoscător al oamenilor[44]. Dădui din umeri jenat. „Nu, nu nega, asta se vede după felul în care privești lung unii trecători, pe lângă ceilalți treci indiferent. Am și eu intuiții, trebuie să fii foarte sensibil și foarte curios în același timp[44]. Dacă știa asta, pesemne că mai observase și altele. Mă uitai speriat la obrazul lui cu oasele fine, abia reliefate sub pielea subțire. îl simții fragil, dar și superior mie.

Până în ziua în care îmi spusese cu vocea ei întotdeauna egală că mă înșelam, nu se putea să o iubesc, era prea bătrână și prea urâtă să fie iubită, mă întrebasem dacă sentimentul neobișnuit de pace de care eram cuprins în prezența ei nu era semnul, prologul unui fel de iubire. Cu cât mă convingeam mai mult de superioritatea ei, cu atât mă simțeam mai îndreptățit să mă ghemuiesc ca un copil bolnav în aura de căldură ce o înconjura, într-o zi îi vorbii mai îndelung despre această bucurie inocentă de copil. „Dar de ce îți închipui că rolul ăsta îmi convine[44]? Mă respinse. Definitiv.

Sentimentul bruștei apropieri de el mă neliniști. Dacă își dădea seama de slăbiciunea mea, poate mă va goni la fel.

Când îl privii iar, ca și când ar fi simțit absența pe care o avusesem câteva clipe, mă întrebă: „Ce gândești dumneata despre o ființă obsedată de o pierdere teribilă, poate fi ajutată îndepărtând-o de mediul ei obișnuit? Crezi că poate cineva interveni în vindecarea sa ori e inutilă orice trudă?[44] Silueta ei apăru în umbra din spatele lui. Trebuia să-1 fac să vorbească, așa că mă ferii să-i dau un răspuns limpede: „Nu știu, e o chestiune care depinde de o mulțime de lucruri, toate la fel de importante, și despre care nu știm nimic[44]. Păru o clipă preocupat, apoi continuă ca și cum ar fi

98 găsit o altă expresie, menită să-mi ușureze înțelegerea problemei. „Crezi că acționăm vreodată ținând seama de sfaturile care ni se dau, ori ne oprim numai la acelea care justifică actele pe care oricum le-am fi făcut?[11] Avui impresia că de fapt întrebarea nu-mi era adresată, că asist numai la o dispută intimă și, după ce i-o spusei, adăugai că nu văd la ce mai putea sluji părerea mea. Mă privi lung și-mi dădui seama că firul era rupt. „Ai dreptate, ai văzut bine, trebuie să-mi duc singur crucea[11], surâse. „Ai fost foarte sincer, cine știe ce întrebări absurde ai mai fi auzit dacă mă lăsai să vorbesc.“ Eram convins că n-aș fi aflat nimic mai mult decât ceea ce hotărâse să-mi spună. îl pusesem într-o situație care îl silise să dea îndărăt.

Utilizai iarăși resursele străine, tonul magistral al unuia din profesorii mei, un bătrânel pedant și convențional. „în orice caz am convingerea că nici una din problemele pe care ni le punem cu toată sinceritatea, fără să recurgem la nici un artificiu care să le simplifice, să le introducă într-o altă categorie de probleme rezolvate dinainte, fie de noi, fie de alții, nu rămâne până la urmă nesoluționată“. Se străduia să-mi fie pe plac și, în timp ce vorbeam, dădea din cap afirmativ, de parcă tocmai astea erau cuvintele pe care le aștepta. „Oricum e curios ce bine se pot înțelege câteodată doi oameni străini unul față de altul. Uite, deși risc să-ți par ridicol, am sentimentul că interesul dumitale pentru mine derivă dintr-o simpatie, pe care nu știu în ce fel ți-am câștigat-o, dacă nu trebuie să cred că e tot atât de spontană ca și simpatia pe care — și aici roși intens — o am eu pentru dumneata". Ca să nu fiu nevoit să mimez o jenă inexistentă, mă sculai de pe scaun să caut sticla cu vin și paharele pregătite în așteptarea vizitei.

îmi părea bine că puteam să umplu paharele în spatele lui, nepermițându-i astfel să observe cât eram de enervat, totuși, îmi pierdusem un moment controlul și acum simțeam ca întotdeauna după ce momentul trecuse, gustul special, neplăcut, al alunecării pe panta

impulsiilor. Sticla îmi tremura în mână. Ciocnirăm paharele și avui deodată impresia că eram, într-adevăr emoționat.

99

Nimeni nu e mai permeabil decât mine față de emoțiile altora. în odaie era o lumină scăzută și o liniște străină, indiferentă, strecurată de afară, din înserarea domoală. Pusei paharul pe masă și îi întinsei mâna. Nu știu ce mă împiedicase să-l strâng la piept. Mă privi grav ca și când am fi pregătit o acțiune comună ce comporta mari primejdii. „O să ne vedem mai des“. Nu era o întrebare, ci o certitudine pe care mi-o comunicase și deslușii iar în cuvintele lui tonul poruncitor. „O să vii la noi. E cam trist, dar poate o să se mai îndrepte cu timpul*[1]. Surprinsei o clipă în ochii săi aceeași privire rătăcită pe care o avea și necunoscuta. Imediat însă înlocui expresia străină, obtuză, pe care o avea aproape tot timpul, de parcă ar fi repetat mental cifrele unei complicate adunări. Fumul țigării deveni iar ostil, ca toate lucrurile cărora le suntem indiferenți și asistă plictisite la agitația noastră.

Mă întrebă cum se poartă gazda cu mine și-mi vorbi apoi de proprietarul casei în care stăteau, un preot bătrân, adăugând că și el se interesa îndeaproape de „Cazul** lor. De vreme ce i se des- tăinuise preotului, însemna că-mi va face și mie aceleași destăinuiri și nu avea nici un sens să-l mai descos. Am observat că la fiecare om există un fel de ierarhie a secretelor. în ordinea importanței, secretul se împarte cu tot mai puțini; faptul că îi împărtășise și preotului ceea ce aveam să aflu desigur și eu făcu să mă îndoiesc o clipă de importanța confesiunii.

Fără să-mi poată ghici gândurile, simțise îh mine un început de încredere și se grăbi să reia firul întrerupt. „Am sentimentul că-mi pot permite să nu fiu convențional cu dumneata și din cauză că suntem

amândoi străini în orașul acesta.** (Cunoșteam reflexul și-l aprobai. „Nu, n-am vrut să spun că numai din cauza asta mă simt mai liber față de dumneata, îmi dau seama că aveai tot dreptul să înțelegi greșit, dar sunt și eu jenat că am dat așa peste dumneata și îmi căutam justificări**. Avui o clipă impresia că-mi recunosc dialectica. Aceste scrupule și nuanțe erau ale mele, nu ale lui. Poate că surprinsese iar ezitarea mea și își aduse aminte de invitația pe care mi-o făcuse. încercă să-mi explice, desenând un plan,

100 poziția casei sale: nu-și aducea aminte adresa. Până la urmă ni se păru mai simplu să ne dăm întâlnire în oraș. Nu știam dacă stătea într-adins pe marginea scaunului ca să pară intimidat. Când mă sculai să închid ușa ce se deschide uneori de la sine, se ridică și el și făcu încet ocolul încăperii.

Croitorul își lăsase un portret în odaie. „Nu semeni cu el“, îmi spuse, închipuindu-și probabil că era portretul tatălui meu. Avui o intuiție fericită, bănuiam că fotografia era numai un pretext să continue conversația și îl lăsai s-o creadă. „Cred că mama n-o să-și mai revină niciodată, orice înceicare e inutilă." Simții în primul moment o jenă, ca atunci când un glonte rătăcit, de mic calibru, străbate aproape fără durere țesuturile. De când îmi vorbise de pierderea pe care o încercase cineva apropiat de el, chipul necunoscutei nu mai părăsise odaia^Chiar și asemănarea pe care o surprinsesem o clipă în ochii lui nu fusese probabil decât un reflex al acestei prezențe, care, dispărând, lăsase deodată un gol dureros ca o rană. Trebuia să accept că fusese vorba de mama lui. întrebai cu o voce încă nealterată: „A murit de curând tatăl dumneavoastră?" Cum stătea încă în fața fotografiei croitorului se întoarse și rosti încet, scuturând capul parcă și mai mare în umbră: „Nu tatăl meu, soțul mamei mele." Apoi se apropie de geam și privi afară. Urmă o tăcere în care încercam să epuizez

cât mai iute nedumerirea iscată de cuvintele lui, să o epuizez cel puțin momentan, ca să nu-și dea seama de nimic.

Faptul că stătea cu spatele spre mine mă ajută să-i pot vorbi iar. „E o stradă liniștită, căruțele nu pot trece pe aici, panta e prea abruptă și chiar și oamenii care o urcă sau o coboară atenți să nu se rostogolească la vale nu pot vorbi tare din pricina efortului". „Pe mine liniștea mă apasă". Nu avea nevoie să mi-o spună.

Profilul decupat pe albastrul vânăt al ferestrei era opac, de o substanță impenetrabilă și ostilă. își ținea mâinile împreunate pe piept într-un gest care putea să aducă a rugăciune. Mă gândii că nu se putea ruga decât unui zeu foarte implicat în afacerile pământești. Căruia îi cerea desigur lucruri precise. împărăția lui era pe pământ.

Mă simții iar fascinat de seducția profilului care îmi amintea un portret florentin. Povestea cu mama sa nu mi-o spusese decât fiindcă își pierduse din nou încrederea în mine. Observai și conturul simplu al urechii cu lobul aproape inexistent și vârful ascuțit ca la statuile faunilor.

„Sunteți probabil foarte activ". „Am fost", se opri și continuă imediat: „Și voi fi din nou când împrejurările familiale mi-o vor permite. De altfel poți părea inactiv în unele momente fără să fie adevărat". Această voință de a părea normal, ca toți ceilalți, mi se păru ciudată la el. Omul trecea printr-o criză majoră sau poate mă grăbisem văzând în el unul din jucătorii partidei de șah în care eu eram un simplu pion. Poate că și el era numai o piesă, bineînțeles una mai importantă, dar numai o piesă a jocului. Manevrele sale mereu deviate în ultimul moment îmi amintiră deodată saltul ciudat al calului de fildeș.

„Să cred oare că sunt chiar prima vizită pe care o

primești aici?" îl asigurai că era chiar așa. (Omul acela cules de pe stradă într-o seară când simțeam nevoia să nu rămân singur nu păruse convins.) „Poate de aceea ești atât de tăcut". Avui impresia că în privirea lui era și ciudă pe lângă indiferența netăinuită. Se așteptase să-i vorbesc, să mă dezvălui și era decepționat. Nu înțelegea de ce îl invitasem. Nu mai știam cum să-i recâștig încrederea. „Trebuie să recunosc că sunt tulburat, e mult de când mă simt aici ca un pustnic în chilia sa." Dacă ar fi hohotit de râs, nu m-ar fi mirat. Vocea mea sunase penibil de fals; mă văzusem în același timp evoluând în fracul strâmt al artiștilor de pe scenele de periferie, debitându-mi rolul cu indiferența cabotinilor blazați.

E dezolant cât de rar reușescsă prevăd reacțiile partenerilor cu toate eforturile pe carele fac. Nici necunoscutul nu se arătase prea convins de singurătatea mea. Singurătatea celuilalt e ceva ce nu se observă decât de către cei care circulă cu viteză redusă.

Mă îndreptai spre scaunul meu, poftindu-1 și pe el să ia loc. Se întorsese de la fereastră cu aceeași expresie pe care o avusese pe stradă și simții că orice încercare de a-1 scoate din muțenia în

102 care se complăcea ar fi fost inutilă. îi cerui o țigară. îmi întinse tabachera cu un aer absent. Numai când se uita la mine puteam să- 1 privesc în voie. Profilul lui dur, cu toată cursivitatea liniilor, misterios de invariabil, profilul lui ferm, de efigie, îmi spunea cât de mult îl vor fi costat manevrele prin care intrase în relații cu mine. Poate că numai indiferența pe care o avea față de părerea lumii și deci și față de a mea — nu-mi făceam nici un fel de iluzii — îi ușurase întrucâtva sarcina.

Paharele din care băusem vinul erau încă pe masă. Ochii ni se întâlniră deasupra lor. „Alcoolul mă scoate din fire, chiar un singur pahar, de aceea evit să beau". Eram tocmai pe cale să cred că momentul de elan fusese fabricat ca toate momentele de apropiere de până atunci

și mă intriga scopul acestor concesii. Faptul că își cerea iertare pentru ele — ce rost ar fi avut altfel să-mi spună că vinul îl tulbura— punea iarăși chestiunea în altă lumină. Nu mai reușeam să mă lămuresc asupra sensului pe care trebuia să-1 dau celor petrecute. Tăcerea devenise din nou apăsătoare. Era în același timp prezentă, inhibant de prezentă, ca zgomotul unui ferăstrău și totuși insesizabilă, ascunsă, cum e cea din atelierul unui ceasornicar; tăcerea în care știi că se execută cu atenție un travaliu migălos pe care nu-1 poți urmări. O tăcere în care te simți de prisos, în care deodată trebuie să-ți întorci gândul asupra ta și nu te mai găsești. Poate că de fapt mașinile bacului se opriseră, dar n-aveam posibilitatea s-o constat, eram în mijlocul apelor, fără nici un punct de reper. Fuma liniștit, ridicând țigara încet până la buzele subțiri, feminin modelate.

Câteodată tăcerea coboară între noi de pe un plan al irealității, în care nimic nu mai are vreo semnificație și liberează lucrurile înfeudate în restul timpului utilității lor. Se produc atunci dezechilibrări bizare și se creează cu totul alte ierarhii, ca în momentul în care inundația invadează o gospodărie și unele obiecte plutesc vesele deasupra apelor, altele le vor vedea cu disperare apropiindu-se (și această groază le va schimba cu totul), în sfârșit, unele vor dispărea fără nici o reacțiune. Figura lui

103 aproape că se ștersese în fumul țigării, în schimb se deslușeau deodată cele două globuri din lemn de nuc de la căpătâiul patului și picioarele cu gheare monstruoase ale scaunului pe care stătea. Chiar și părul său, ca o negură aurită de un reflector, avea ceva neomenesc ce mi-1 înstrăina cu totul.

Stăteam pe taburet la picioarele ei. Fata tricota cu gesturi ce epuizau încet toată atenția din mine; curând nici un alt gând nu mai rezista, pe urmă dispăreau și

lucrurile din jurul nostru, până când fata mi se părea singurul reazem și nespus de frumoasă. „La mine nu e azil.“ într-un sens avusese dreptate. Când mă întindeam în tăcerea ei, ca un vagabond istovit de oboseala drumurilor nesfârșite, izgonit mereu de conturul înșelător al obiectelor, găseam o liniște tristă, sleită, dar și fără freamătul întrebărilor, ca într-un azil.

Făcui zadarnic încercări să mă trezesc, să-mi pot concentra iar atenția asupra oaspetelui meu. Am spus-o, reușesc uneori să fac să alunece interlocutorii mei într-un fel de leșin. Oare nu făcea același Jucru, și într-adins? Nu reușeam să-i ghicesc scopul? Mă gândii o clipă la bandiții ce oferă țigări somnifere în trenuri, apoi îmi apăru un Buda obez pe care-1 văzusem cândva într-o vitrină, cu un pântec monstruos care, ca și fruntea lui enormă, ascundea poate pericole nebănuite. Poate voia să adorm și să uit ce-mi spusese, tot ce nu mai trebuia să știu. Totuși, de ce să fi voit să uit că soțul mamei sale murise? Nu-mi spusese nici când se întâmplase aceasta. Mă uitai pe fereastră să-mi răcoresc privirea: în odaie era prea cald ca și cum amurgul incendiase cu adevărat pădurile din jurul orașului. Prin fața ferestrei se urcau încet norii de fum și numai rar se deslușea câte o porțiune din peisajul cunoscut.

„ E ceva curios în camera dumitale." Amețit încă, aprobai involuntar. „Simți și dumneata? Nu te supăra, nu miroase urât, dar cred că e un aer nesănătos. Poate nu aerisești destul." Era o observație de prost gust. Deschisei fereastra imediat. Saltul brusc de temperatură însă mă făcu s-o închid imediat. Frigul neașteptat

104 se mai agită un timp, ca un bondar rătăcit noaptea în odaia întunecată, lovindu-se de ziduri, de mobila adormită. „N-am simțit încă aerul acela pentru care e lăudat orașul." Nu știam la ce se referă. „Primăvara e, într-adevăr, foarte parfumat din cauza livezilor din împrejurimi." Nu la asta se referise, mai mult încă, atinsesem un subiect pe care nu știu de ce nu voia să-l discute; se prefăcu, așadar, că nu mă auzise, arătându-se preocupat de felul în care erau încheiate dușumelele. Ridică ochii de jos de parcă își adusese deodată aminte de ceva fără importanță care trebuia spus la timp, altfel risca să fie uitat. „Mama nu trebuie să afle că știi ceva despre moartea soțului ei.“ Se sculă în picioare, adăugând: „E mai bine așa." Observai cu câtă grijă își legă șalul, ca o mamă unui copil debil. Era atâta încordare în mâinile lui încât avui sentimentul că asist la o dedublare sau, ceea ce era și mai tulburător, la dez-văluirea celor două ființe contopite în el prin nu știu ce pact secret și din care una nu-și păstrase decât mâinile acelea disproporționat de mari

„Sper că nu vă doare iar capul din cauza aerului de aici." Uitase că-mi vorbise de migrenele lui pe stradă. „N-am un cap chiar așa de sensibil." Schiță un surâs palid ce nu spunea nimic. Eram incapabil să ghicesc în ce dispoziție se despărțea de mine. Resimțeam aceasta ca un eșec.

„Trebuie neapărat să plecați? N-am stat decât prea puțin de vorbă". îmi spusei că era mai bine să nu-i amintesc că-mi spusese că avea ceva să-mi comunice și mă grăbii să deschid ușa. Imediat îmi dădui seama c-ar fi putut avea impresia că voiam să-l văd plecând cât mai iute și mă întorsei, zăpăcit de precipitarea cu care acționasem în sensuri contrarii, să-i spun că deschisesem ușa numai ca să văd dacă era încă lumină pe scări. Se uită curios la mine, drept în ochi și-mi spuse puțin ironic: „Crezi că dacă le-am urcat n-am să le mai pot coborî?" Apoi coborî ușor, părând mai curând că alunecă pe rampă decât că ar atinge treptele una după alta.

vm

PROBABIL CĂ ARHITECTUL NICI NU SE gândise la efectul pe care îl obținuse prin felul cum situase casa. Sunt locuri în care se nasc anumite ființe, se nasc sau dispar într-un fel aparte. Poate că s-ar putea găsi și alte explicații, mie însă mi se pare semnificativ faptul că cele mai multe din orașele medievale și au dispărut, în vreme ce pe crestele munților, cu ghearele înfipte în stâncile înrudite, ruinele castelelor de acum o mie de ani sfidează încă timpul. E drept că explicația mea își are poate originile într-o convingere din anii primelor descoperiri. Din nu știu ce ilustrații îmi rămăseseră câteva idei nebuloase asupra morții. Cei vizați o găseau așteptându-i după ușa camerei învecinate sau, dacă erau culcați, o vedeau apărând în spatele patului. Cei ce o descopereau după ușă desfăceau atunci brațele în cruce și cădeau pe spate, neînsuflețiți. Mă hotărâsem ca mai târziu, când mama va li bătrână, s-o salvez sărind în ajutorul ei, nelăsând- o să cadă și mai cu seamă să desfacă brațele. Visasem chiar de câteva ori scena în care o țineam strânsă de piept, înfruntând moartea ce se strâmba îngrozitor la mine, moartea care, ca în toate imaginile, era un schelet având însă în plus o infinită expresivitate, tulburătoare prin contrast cu cealaltă ipostază a ei de indiferență și mister. Ei bine, și azi mai sunt convins că închipuirile mele cuprindeau o parte de adevăr. Oamenii pot fi păziți de moarte, moartea poate fi îndepărtată de cei care iubesc, până în momentul când își găsește prada neapărată. Vegetația sălbatică din jurul ruinelor —nu știu dacă a observat cineva că în preajma lor devine

 luxuriantă, ca lumina în jurul tâmplelor sfinților — apără zidurile vechi, îndeplinind misiunea prietenului care în luptă cu moartea le strânge în brațe, le ține să nu cadă în neant, le ascunde timpului. Aceasta însă numai cu condiția ca locul să fi fost bine ales.

Casa era așezată într-un astfel de loc și văzuse multe generații stingându-se pe rând. Gardul solid de zidărie cu portița neașteptat de zgomotoasă (uneori potăile fac mai multă gălăgie decât dulăii cei mai mari) se înălța pe culmea unei coline; casa se afla cam la cincizeci de pași după o vale pe versantul celălalt. Asta dădea impresia de capcană, o făcea să semene cu un animal la pândă în șanțul drumului. Cât timp urcasem, chiar și în lungul gardului, nu văzusem nimic, până când împinsesem portița ascunsă în grosimea zidului. Casa părea stingheră în mijlocul terenului vast, pustiit parcă de foc — numai pe alocuri erau mici porțiuni de iarbă pârjolită și câțiva arbuști pipernciciți — neobișnuit de atentă la orice mișcare, ca o bătrână care, în ciuda anilor, la cea mai slabă șoaptă a celor din jur ridică brusc ochii aparent stinși.

Cred că umblase mai repede decât de obicei ca să evite orice conversație. Vrând să-l încerc, îl întrebasem dacă mama lui era avertizată că venea cu un necunoscut acasă. Se mulțumise să dea din cap, fără să-și încetinească mersul. Mă gândisem înainte de a-1 întâlni că poate la sfârșitul conversației avute cu mine, când îl simțisem dând repede înapoi, ar fi preferat să nu mă fi invitat și mă așteptasem să-l găsesc într-o dispoziție nu tocmai prietenoasă. Spusese, dimpotrivă, văzându-mă: „Ce drăguț că nu m-ai lăsat să te aștept[4]*, ori eu venisem cu o oarecare întârziere. Pe drum nu putusem să mă uit la el, mergea cu un pas înaintea mea tot timpul. Cu asemenea viteză nu avusesem răgazul să mă gândesc la nimic; un singur lucru îmi devenise clar, că nu mă luase

cu el nici întâmplător și nici pentru că îl obligasem să mă invite. De ce mă invitase nu știam... Când ne oprirăm în fața portiței ce se deschisese încet, aveam palpitații pe care numai oboseala nu putea să le justifice.

„Puteam să nimerim și mai prost, avem totuși lumină electrică și instalație de apă curentă." Observasem că de obicei într-o anumită situație reținea în primul rând datele obiective, preferând explicația cea mai banală: mirosul curios din odaia mea, de pildă, nu se putea datora decât ferestrei deschise prea rar. Cu siguranță că, deschisă mai des, aerul ar fi fost mai puțin greu, însă ar fi putut să se întrebe de ce stăruia un anumit aer și nu altul. Cred că de obicei nu vedea decât relațiile oficiale dintre obiecte. îl provocai: „Ce colț romantic!" Se uită mirat la mine. „Ți se pare, e numai neîngrijit".

Cu cât ne apropiam de ea, casa creștea în chip surprinzător. Nu se vedea nimic înăuntru, cu toate că ferestrele nu aveau perdele, un întuneric ciudat își holba ochii prin geamuri. Ușa nu era încuiată, apăsă clanța și pășirăm înăuntru. înțelese nedumerirea mea. „N-are cine să ne facă vizite neașteptate, aici suntem complet izolați în mijlocul livezilor". Abia atunci îmi dădui seama cât fusesem de distrat căci în ultimele zece minute de drum nu observasem nici măcar că, dincolo de gardurile ce continuau neîntrerupt, nu mai erau alte case. Asta explica și de ce nu întâlnisem un singur om. în orice caz, era un adăpost sigur, chiar văzând-o de aproape puteai foarte bine s-o crezi o casă părăsită.

„Preotul locuiește și el aici?" „Care preot?" „Proprietarul". „Nu, el locuiește în centru, cred că de mult n-a mai stat nimeni aici". în sala mare și goală în care intrasem era frig; trecurăm repede, goniți de pustiul neospitalier. în fundul ei se vedea melcul unei scări de lemn, inexplicabilă la prima vedere. De afară nu

văzusem ferestre decât la parter și nu reușeam să-mi aduc aminte dacă acoperișul era înalt sau puțin înclinat.

Sunt obiecte indiscrete ce se amestecă mai mult decât altele în viața noastră, desigur nu aceleași pentru toată lumea. Scările mi-au trezit totdeauna curiozitatea. Mă întrebam dacă treptele înghesuite în colțul acela întunecos erau scara cea mai potrivită pentru sala aceea și nu putui să mă scutur de gândul bizar că erau folosite doar ca decor. „E locuită și sus casa?" Nu era destulă

108 lumină ca să-i pot vedea privirea, avui totuși impresia că discern pe fruntea înaltă două linii frânte, neobservate până atunci. Nu-mi răspunse. întrebarea putea să i se pară iară importanță și tăcerea lui mă înciudă. Insistai. „N-am văzut nici un etaj de afară“. Vorbisem cu voce tare. își duse un deget la gură și-mi spuse moale: „Nu te supăra, poate mama mai doarme încă — doarme uneori după-masa — și n-aș vrea s-o trezesc. Cred că somnul îi face bine“. Deschise o ușă înaltă cu canaturile sculptate și intrarăm într-o odaie luminată de trei ferestre mari, prin care se vedea curtea din spatele casei.

„Aici locuim, celelalte camere au rămas încuiate". Mă pofti să mă așez într-un jilț vechi, neplăcut de dur, și se duse să vadă dacă mama lui se trezise. Când ieși, observai că ușa nu făcu nici cel mai infim zgomot.

Tata mă lăsa în fotoliul mare, capitonat cu mătase înflorată, și el se ducea să-și vadă verișoara. Nu știu cât timp trecea, totuși nu cred că prea mult, până ce dintr-odată mă simțeam părăsit. Mă apuca atunci un fel de groază la gândul că se va deschide o ușă și un străin mă va întreba ce caut acolo. în același timp simțeam cât de incomod ședeam în fotoliu, mi-era însă frică să mă mișc să nu fac vreun zgomot care să mă trădeze și așteptam cu sufletul la gură, cu picioarele întinse ca să nu murdăresc mătasea străină. De fapt, trecuse odată prin hol un bătrân despre care aflasem mai târziu că era unchiul tatălui meu. Intrase pe o ușă și ieșise pe cealaltă,

fără să se uite la mine, de parcă eram prea mic ca să merit a fi luat în seamă. Asta nu mă liniștise. Nici acum nu-mi place să aștept într-o odaie străină.

Stăteam în mijlocul camerei cu ochii ațintiți asupra unui bufet de o formă monstruoasă, o ladă enormă rezemată pe patru picioare subțiri și înalte. Mă gândii cum s-ar fi cutremurat toată casa dacă deodată ar fi cedat suporturile și dulapul ar fi căzut spărgând toată vesela ascunsă în el. Imediat însă imaginea mi se păru neconvingătoare, ipoteza asupra conținutului său și vederea lui îmi deveni și mai neplăcută. Lumina nu reușea să deslușească nici desenul și nici culoarea tapetului.

Țin minte că într-o zi îl spionasem pe aventurosul meu vecin ca să învăț ce se poate face când ești lăsat singur într-o odaie dintr- o casă străină. Ideea îmi venise întâmplător, nu puteam să-l primesc la mine din cauza dezordinii și îl lăsasem să mă aștepte afară până mă îmbrăcam. Printr-o gaură din ușă — un nod care nu știu cum fusese scos — puteam să-l urmăresc în voie. întâi stătuse nemișcat într-un fotoliu, apoi își alesese o carte din bibliotecă, 0 răsfoise, o pusese la loc... Nimic excepțional. Cu mine se întâmplă altfel, când Kati iese din odaie, lăsându-mă în fața mesei pe care a servit cafeaua. Nu pot să mă ating de nimic până nu se întoarce și când am gura plină mi-e penibil să continui să mestec de parcă aș fi spionat de cineva ascuns în apropiere.

în cameră nu erau decât cele câteva jilțuri, bufetul și o masă îngustă și lungă. Farfuriile decorative de pe pereți nu mă interesau. Căutasem zadarnic vreo fotografie sau vreun portret, bineînțeles numai cu ochii, fără să mă scol. Casa era atât de mută încât singurul zgomot asupra căruia puteam să-mi concentrez atenția

era al vântului ce se juca afară cu frunzele căzute. Zgomotul acela mărunt, mereu întrerupt și parcă mereu mai clar, subția tot mai mult zidurile, așa încât neliniștea așteptării se destrămă cu încetul, înlocuită de o senzație stranie de fragilitate, asemănătoare cu a convalescenților, prea debili ca să adâncească vreun gând, dar cu atât mai capabili să exploreze cel mai infim, cel mai neinteresant semn din afară. Poate tot din cauza aceasta nu încercasem să mi-o închipui și în clipa în care se află în fața mea — intrase cu același pas puțin legănat ca al fiului ei și el o urma aproape lipit de ea — mă gândii ce surpriză aș fi avut dacă, în loc să aștept o misterioasă inspirație, aș fi încercat pur și simplu să-mi închipui o bătrână cu exact aceleași trăsături ca ale lui. Poate că și umbra din care apăreau deodată, ca două portrete de familie, în care întunecarea ceruzei reduce la un numitor comun tenul nepotului și al bunicii, accentua extraordinara lor asemănare.

Avea mâna moale, neașteptat de caldă. De fapt nici n-ar fi părut atât de bătrână dacă n-ar fi purtat rochia aceea neagră

110 încheiată auster până sub bărbie. Ținea în mâna stângă o poșetă mică, dintr-o împletitură fină de argint și aur, al cărei sunet încercam zadarnic să-l surprind. „Te-ai așezat în locul meu, domnule" . Se strecură mică pe lângă mine și mă pofti să stau în celălalt jilț din fața ei. Fiul își trase un scaun alături de ea.

„Să nu te mire că nu ți-am cedat locul, bătrânii sunt victimele obișnuinței. Voi, tinerii, vă puteți acomoda oriunde". Surâdea exprimându-se cu dezinvoltură, ca o persoană trăită mult în societate. „Jilțul acesta de pildă l-am ales de când am venit aici, fiindcă seamănă cu altul care se afla la noi acasă de peste treizeci de ani. Nu știu de ce îți vorbesc despre asta". Se uită întrebător la el și continuă fără să schimbe tonul. „Fiul meu mi-a povestit cum v-ați cunoscut. îmi pare foarte bine. Mi-era teamă

că o să se simtă singur aici". Mi se păru potrivit să prezint întâlnirea noastră ca tot atât de providențială și pentru mine. Amabilitatea ei, convențională poate, mă câștigase totuși. „Trebuie să vă mărturisesc, doamnă, că nici eu nu mi-am făcut aici multe relații până să-l fi cunoscut pe dânsul". Mă privi cu îndoială, apoi îi spuse spre uimirea mea: „Mi s-a părut din câte am înțeles de la tine că domnul are multe relații în oraș. Nu mi-ai vorbit de un prieten?" Și continuă să se uite la el în loc să mă privească. Să-i fi vorbit despre Kati? Mi se păru nu numai indiscret, dar și nedelicat. Răspunsul său mă lămuri:,,Nu, mamă, probabil că m-am exprimat confuz, am presupus doar că domnul are prieteni în oraș". Mințea probabil.

în timp ce vorbeau, putui să-i privesc fără să fiu tulburat. Așa cum ședea în jilț, părea și mai mică și de când o auzisem vorbind asemănarea dintre ei nu mai era atât de izbitoare. Vocea ușoară și egală o îndepărtase de el. „în sfârșit, asta n-are nici o importanță. Nu-i așa?" Coborâse glasul numai cu un semiton .Cuvintele erau iar toate la același nivel, ca bilele înșirate pe instrumentul cu care copiii învață adunarea. „Desigur, doamnă". Continuă un timp să miște capul de sus în jos, aprobativ, de parcă n-ar fi putut să încheie gestul.

Observai că mâinile lui stăteau liniștite pe genunchi și dedusei că era foarte preocupat, poate chiar de ceea ce se petrecuse mai înainte. O fixai mai atent, vrând să confrunt trăsăturile lor. Simții însă privirea lui ațintită asupra mea și renunțai.

„Stăm departe, nu-i așa? Când veneam de la gară credeam că nu se mai isprăvește drumul*[1]. „Nu mi s-a părut, doamnă, de altfel sunt obișnuit cu plimbările oricât de lungi". „Mi-a spus", surâse iar slab către fiul ei ce părea cu totul absent, „că nu vă sperie kilometrii. îmi

plăcea și mie odată să fac lungi plimbări, aproape că nici nu simțeam oboseala, cunoșteam toate potecile". în orice caz ar fi urmat ceva ce nu trebuia să aflu. Remarcasem în același timp tremurul neașteptat din vocea ei și atenția pe care el încercă s-o mascheze, trecându-și încet mâna peste ochi, ca un om care pică de somn. Era probabil un semnal obișnuit. Ea se opri, își scutură capul de parcă ar fi fost pe cale să înceapă cine știe ce poveste plictisitoare. „Nu vrei să ne servești ceva?" El se trădă iar, sărind prea sprinten în picioare, față de expresia de nesfârșită oboseală pe care o avusese până atunci.

Toată îndrăzneala și volubilitatea ei fuseseră legate de prezența lui. De îndată ce ieși din odaie nu mă mai întrebă nimic și arăta cu mult mai bătrână. Pantofii ascuțiți cu catarame argintate păreau niște șobolani ascunși sub rochia lungă. Profitai de lipsa lui ca s-o privesc mai bine. Când vreau să fixez pe cineva fără să trezesc atenția lui — asta am învățat-o de la un băiețel care stătea în banca întâi și își holba neîntrerupt ochii inexpresivi spre catedră — mimez aerul cel mai absent. Reușii s-o înșel. Bătrâna își scoase din poșetă o scrisoare împăturită cu grijă. „Mă ierți o clipă?" Nu se gândi că era un gest nepoliticos din partea ei, convinsă fiind că nu sunt câtuși de puțin atent la ceea ce făcea, că nu aștept decât întoarcerea fiului ei. Nu fusesem deci adus pentru ea. Scrisoarea, mototolită ca o batistă, părea foarte veche.

Nici una din trăsăturile ce păreau la început să-i apropie nu rezista la o analiză mai amănunțită: poate numai pieptul îngust cu umerii căzuți. Fruntea înaltă n-avea nimic neobișnuit; nasul și nici

112 gura cu buzele palide și subțiri n-aveau conturul
acela prea precis, de o perfecțiune ostilă.

Confundasem luni de zile doi tineri din lumi cu totul diferite, unul care părea un student sărac și celălalt un băiat de bani gata, pe care îl vedeam întotdeauna

înconjurat de un grup gălăgios de prieteni. Confuzia rezistase misterului personajului dublu pe care îl construisem prin suprapunerea celor două serii de întâlniri. Când avusesem surpriza, printr-un hazard cu totul excepțional, să-i văd la doi pași unul de altul (bineînțeles că nici nu se cunoșteau) și să-mi dau seama că mă înșelasem, ca un atlet căruia i se ia o greutate din brațe ca să fie înlocuită cu alta de zece ori mai importantă, fusesem aproape strivit de completa lor lipsă de asemănare.

Sunt cuvinte făcute din litere cu totul deosebite, dar care spun același lucru; bineînțeles asta depinde și de context: asemănarea dispărută a acestor figuri fără nimic comun mă aruncase în necunoscutul din jurul lor și problema existenței unui alt mediu sau a două medii înrudite prin ceva esoteric și care se reflectau în expresia lor nu era mai ușor de rezolvat. Ceea ce impropriu numim aer de familie nu e în fond decât reflexul acelorași obiecte. (Locatarii casei din fața noastră nu semănau între ei fiindcă stând atât de puțin între aceleași ziduri, materia atât de greu impresionabilă, care e epiderma, n-avea timp să fie impregnată.)

Cu toată dispariția similitudinii remarcate în momentul când intraseră în odaie, nu mă îndoiam de înrudirea lor; totuși, de parcă din asemănarea asta ar fi decurs un fel de intimitate între noi, o intimitate care anticipa existența relațiilor noastre, redevenind alta, bătrâna mi se păru dintr-odată cu totul străină, iar faptul că rămăsesem singuri între aceleași ziduri, stânjenitor. Fără să mă simt de-a dreptul prost — prezența ei emana o neliniște puțin gravă — nu mai îndrăzneam s-o fixez, nu mai reușeam să-mi concentrez atenția, lucrurile începuseră iar în jurul meu balansul acela caracteristic, agitate de nervii mei care începeau să dea semne de agitație.

Când ușa se deschise mai apucai să observ că bătrâna ascunsese scrisoarea în poșetă. Avui impresia că nu observase manevra ei precipitată. Tânărul împingea o masă de serviciu deasupra căreia aburul ceaiului se ridica din patru cești. Nu avui timp să mă mir. în spatele lui, se apropia de noi, cu pași atenți, de parcă nu trebuia să piardă un fir secret, necunoscuta.

Nu crezusem că am s-o revăd atât de curând. De fapt nu mă gândisem la un termen (probabil și dintr-un fel de comoditate), mai târziu însă poate m-aș fi gândit. Surpriza se pulveriză în aceeași clipă. Sunt momente în care un eveniment se impune cu atâta violență încât toate legăturile cu timpul dinainte — satisfacția sau durerea provocată de incidentul neașteptat — nu mai au nici o importanță pe lângă faptul însuși, ce se înfățișează parcă unei alte ființe. Surpriza, care ținea încă de trecut, dispăruse la fel. Probabil că bătrâna făcea prezentările, nu vedeam însă decât buzele ei palide mișcându-se, dar nu auzeam nimic. îmi întinse mâna fără s- o ridice decât puțin, privindu-mă în față. Avea o privire de oarbă, impenetrabilă și nesfârșit de tristă.

O poftii să se așeze în jilțul meu și mă așezai pe un scaun alături. Dintr-odată înșelătoarea liniște în care se petrecu totul se risipi și mă simții nepregătit, dezarmat, dar infinit mai prezent decât cu câteva clipe înainte. Bucuria de a o vedea pulverizase rezerva mea obișnuită. Nu puteam să mă uit numai cu coada ochiului la ea. Ceva mai puternic decât toate uitatele mele aprehensiuni îmi întorcea mereu ochii asupra ei. Ziua sleită lumina mai intens fața ei mată de fildeș. Era de o frumusețe care nu putea fi amănunțită. Mi-era imposibil să mă opresc asupra unei singure trăsături, ca în timpul unui concert, când fiecare măsură e urmată de altele și incantația se desăvârșește prin sacrificiul continuu al tuturor temelor.

Ca atunci când îți aduci aminte de un pericol pe care un neașteptat concurs de împrejurări te-a făcut să-1 uiți un timp, prezența lui inexplicabil ignorată îmi reveni deodată. îmi întorsei ochii spre el. Mă așteptam să-i citesc în privire cel puțin o mustrare

114 pentru ciudata mea atitudine. Nu se putea să nu fi remarcat cât de mult mă impresionase intrarea ei. Cu atât mai mult cu cât intuise încă din cafenea interesul pe care mi-1 trezise. Aspectul lui mă surprinsese. Părea iarăși departe, își ținea bărbia rezemată pe degetele împletite ale mâinilor mari, cu coatele rezemate pe genunchi. Bătrâna nu privea nici ea spre noi. Geanta îi alunecase din poală și o legăna cu mâna stângă, atârnată absent peste rezemătoarea jilțului. Dezinteresul acesta, poate prea ostentativ, m-ar fi intrigat altă dată, eram însă într-o dispoziție cu totul specială (copiii care, nemaiauzind repetându-se chemarea ce i-ar fi rupt din jocul lor, se conving ei înșiși că și prima oară li se păruse numai și continuă să se joace netulburați). îmi întorsei ochii de pe obrazul bătrânei, hotărât să n-o mai văd nici pe ea și nici pe el.

în vis mi se întâmplă foarte des să-mi dau seama ce bucurie nemaipomenită aș cunoaște dacă aș putea să alunec mai departe pe un anumit drum — e un moment în care de fapt îmi privesc visul din afară — un drum pe care unele detalii, ce fac parte din tezaurul de imagini al nopții, mi-1 anunță. Visele sunt însă probabil darul unui zeu capricios, darnic numai atât timp cât avem umilința străzii ce primește deopotrivă toate ființele cele mai anodine ca și pe cele mai frumoase. Când încep să fac o selecție, se supără și-mi răvășește incantația, strecurând un obiect grotesc, azvârlit ca niște substanțe ce au însușirea de a opri un lichid să fiarbă sau pur și simplu mă împinge în vid. Eram prea conștient de voluptatea pe care o încercam, de farmecul situației neașteptate și tocmai de aceea înghețat de gândul momentului în care știam că totul va trebui să se destrame. Momentul acesta putea să vină oricând. Căutai să amăgesc zeul rupându-

mă ca o luntre prea slabă priponită de chei. Voiam să mă arunc cât mai departe în apele mari ce m-ar purta în larg. Zadarnic. Nu reușeam să mă ©liberez de luciditate. Aș fi dorit să adorm privind fruntea limpede pe care tremurau ușor buclele subțiri; presimțeam grădinile și răcoarea în care s-ar fi transformat în vis. Nu mi-ar fi păsat de nimic. Când m-ar fi bătut el pe umăr, m-aș fi trezit și i-aș fi spus că mă simțisem

115 rău. Nu mi se mai părea important faptul că s-ar fi putut să nu mă creadă.

Demult, când mă duceam la un cinema de cartier pentru o pereche de comici al căror haz mai târziu n-am reușit să-1 mai resimt, mă apuca întotdeauna, înainte chiar de mijlocul reprezentației, o neliniște obsedantă; știam că filmul are o lungime precisă și fiecare secundă înghite grăbită din metrajul limitatjpin momentul acela nu mai eram în stare să râd cu ceilalți copii din jurul meu. Aveam niște biete tresăriri, amputate în aceeași clipă de gândul lipicios și rece al celuloidului benzii consumat iremediabil. Până și figurile joviale ale comicilor căpătau deodată amprenta tristeții celor ce zadarnic încercară să pară degajați, făcând glume pe peron, o clipă înainte de a-i fura trenul. (Mai târziu, când începusem să merg și la drame sau la nu mai știu ce comedii searbede, în care prin învelișul de surprize străbate, ca prin păpușile de câlți, scheletul de sârmă pe care îl descoperi imediat, suferința aceasta îmi trecu, dar o dată cu ea și voluptatea filmelor gustate altădată.)

De fapt îi fixam inutil, chiar dacă aș fi putut să deduc, după figura lui sau a bătrânei, timpul de când rătăceam alături de ea. Nu mi-ar fi folosit la nimic, întrucât n-aveam nici o noțiune despre metrajul acestui gen de benzi.

Mâna bătrânei spânzurată lângă trupul inert mă făcu să caut din ochi mâna necunoscutei. Pumnul mic, crispat, căzuse ca o piatră în mijlocul unui bazin puțin

adânc, în care peștișorii roșii dorm cu pântecele întors spre soare. Căutai în lungul brațului, ca pe un râu pe care începi să-1 urci pornind de la o tumultuoasă cascadă, alte semne. Mâneca desigur nu putea trăda nimic și nici umărul mic și tăinuit. Obrazul era încă accl.iși. Căutai din nou pumnul, să-mi dau seama dacă nu mă înșelasem. îl văzui atunci mișcându-se cu prudență și făcând un semn spre el. Mă prefăcui că mă uit peste capul bătrânei pe fereastră și cu coada ochiului surprinsei privirea lui ascuțită urmărindu-mă pe furiș. îmi întorsei obrazul spre ea; purtam probabil pe față cuvintele pe care i le-aș fi

116 spus și pumnul mic se desfăcu încet, lăsând degetele subțiri să rătăcească pe stofa neagră a rochiei. în același timp simții răcoarea eliberării parcurgându-mi trupul: nu mai eram singur. Comunicarea aceasta stabilită, mă întorsei încet la temperatura obișnuită, la temperatura la care domeniul sensibil se restrânge, invadat iar de inerțiile materiei trezite în umbră o clipă.

O întrebai cum îi place orașul. „Nici n-a avut când să-1 vadă, suntem de curând aici și nu iese des din casă“.

Mă așteptasem să-mi răspundă el. Bătrâna părea aproape adormită. Avui impresia că obosise din cauza efortului de a-și recita rolul așa cum o învățase el. „Mi se pare că ne-am întâlnit o dată pe stradă". Rostisem rar cuvintele, fără să-mi iau ochii de la ea. Mă agasase faptul că-mi răspunsese în locul ei și eram hotărât s-o fac să vorbească. încercai să ghicesc dacă nu era ceva care o împiedica să-mi răspundă. Avea privirea atât de limpede, de inaderentă, încât întrebarea se întorsese ca ultimul val care aluneca de pe plajă înapoi în mare. Nu puteam să mai deslușesc nimic pe obrazul ei. îmi cunosc defectul de a insista prea mult, de a încerca întotdeauna să precipit lucrurile și-mi repetai că trebuie să mă stăpânesc. Mă întorsei spre el și-l întrebai dacă nu o să i

se răcească de tot ceaiul — de al meu uitasem complet. „Nu! E încă fierbinte", și-mi arătă vaporii ce se ridicau încă din ceașcă.

Faptul că totul durase atât de puțin mă liniști, dar numai o clipă: fiindcă aproape în același timp observai că geanta bătrânei se oprise din legănarea ei, fapt care punea iar la îndoială chestiunea timpului ce trecuse de când intraseră în odaie. Mă gândii că putea s-o fi oprit chiar ea, fără să aștepte să se amortizeze oscilațiile, în orice caz nu surprinsesem gestul. Bătrâna mă privea acum altfel, cu un oarecare interes, și avui certitudinea că el îi făcuse la un moment dat un semn ce-mi scăpase. Când îmi vorbi, vocea ei prea mondenă nu mă surprinse.

„Am aflat de la fiul meu cât de pitoresc e cartierul în care stați. Cum se cheamă strada?" „Are un nume prea puțin interesant, doamnă, nu spune nimic nici despre panta ei neobișnuită, nici

117 despre casele vechi spoite în diverse culori pe care ploaia și anii le-au uniformizat, și numai când e multă lumină, în unele dimineți de iarnă, se mai disting; un zid roz, altul portocaliu sau violet". îmi rectificai puțin vocea să-i dau de știre că vorbeam numai pentru dânsa continuând să privesc în direcția bătrânei.

„Nu știu dacă ați observat podul de piatră din piață; și el prezintă aceeași ciudățenie; pare un pod banal din piatra cea mai obișnuită, până ce într-o zi îți arată în soare bolțarii, fiecare de altă culoare, ca un curcubeu întins între cele două țărmuri." Necunoscuta nu păru mișcată, poate nici nu înțelesese că făcusem aluzie la faptul c-o văzusem stând îndelung pe pod sau poate fusese o plimbare despre care nu voia să afle nimeni din casă. Desigur nu știa că și el fusese atunci la cafenea și o văzuse.

„Văd că ești aproape amorezat de oraș și trebuie să-ți spun că e pentru mine o surpriză, credeam că doar liniștea lui te satisface", își ridicase capul rezemat în

mâini și mă privea ironic. Mă angajasem însă pe panta asta și dacă m-aș fi oprit ar fi însemnat că tot ce spusesem nu fusese decât o conversație de salon menită să umple tăcerea. De fapt nu știu cui voiam să-i demonstrez contrariul. Bătrâna, mulțumită că amorsase convorbirea, era din nou apatică; simțeam că necunoscuta nu putea fi mai apropiată de mine în prezența lor și ghiceam în el un plictis abia ascuns.

Mi se întâmplă uneori să încep cu Kati o conversație ce depășește sfera intereselor ei. Știu că odată făcusem o comparație între afecțiunea cailor față de oameni și aceea, mai puțin nobilă după mine, a câinilor. îi vorbisem despre mitologica simbioză om- cal, despre caii de pe câmpurile de luptă, despre discreția afecțiunii lor. La urmă Kati mă întrebase, și avusesem impresia că fusese singurul moment în care participase la expunerea mea, de ce nu-i spusesem niciodată că știu să călăresc. Adăugase: „Nu mi-aș fi închipuit că îți place atât de mult să călărești, știi că și aici ai putea să închiriezi un cal? Se închiriază cu ora sau cu ziua." îi mărturisisem că nu călărisem în viața mea și îmi amintesc încă privirea ei intrigată și puțin disprețuitoare.

Continual să vorbesc despre farmecele orașului. Piața în care se adunau joia țăranii la târg, cu măgărușii încărcați cu sarcini disproporționate, străzile înguste din cartierul meu, ce se fugăreau unele pe altele tot mai sus, până în inima pădurii, cele câteva instituții de pe vremea împărăției, clădiri prea mari din piatră frumos cioplită cu geamurile înalte și oarbe, rătăcite ca niște vagoane de lux ale unui tren special într-o stație plină cu convoaie obișnuite, cu ferestrele blocate de sutele de capete febrile. Bătrâna începu iar să-și legene poșeta ce descria un arc argintiu în penumbră. El își ducea prudent paharul cu ceai la gură, cu același gest pe care îl

remarcasem prima oară la cafenea. De data asta putui să-mi dau seama de ce gestul se împlinea, și se împlinise și atunci, atât de încet: nu-și cobora nici o clipă privirea ascunsă de genele lungi spre mâna ce urca ezitând. Mă fixa. Cu toate că poate vorbeam mai mult pentru ea, evitam s-o privesc; cuvintele mi s-ar fi înecat în baia de liniște din jurul ei și s-ar fi stabilit un alt gen de comunicare ce ne-ar fi trădat pe amândoi.

Există o tăcere indiferentă care, dacă nu mă face să-mi pierd cumpătul de tot, cu timpul îmi sporește îndrăzneala. Renunțând la orice prudență, mă întorsei și o întrebai, uitându-mă drept în ochii săi, în așa fel încât să nu-i mai dau lui prilejul să-mi răspundă în locul ei: „Mi s-a spus că vă interesează ruinele castelului, nu e așa?“ „Despre ce castel e vorba? Nu știu nimic".

Deasupra ferestrei mele sub streașină își făcuseră cuibul niște rândunici. Câteodată auzeam aerul despicându-se în alunecarea lor paradoxal de rapidă și de lină în același timp. Era un sunet ciudat, incomparabil, care mă făcea să am impresia că și eu cad deodată într-un abis primitor și infinit de senin, o sfâșiere de o clipă, după care mi se păru că se limpezește auzul și că tot spațiul din jur era încărcat de sonorități. Vocea ei mă făcu să resimt același lucru. Cred că era o voce subțire al cărei ecou mă pătrunse adânc — ceea ce mi se păru paradoxal. Oare îmi amintea ceva? Mă simțeam deodată eliberat, altul, plutind senin în răcoarea visului.

Nedumerirea ei însemna că nu-i vorbise deloc. îl privii, nu păru s-o remarce, și mă întorsei din nou spre ea: „Credeam că ați aflat că în împrejurimi există un castel, mai bine spus ruinele unui castel medieval. Vara e întotdeauna vizitat de turiști". Mă întrerupse. „Acum e

pustiu?" Fără să aștepte răspunsul meu îi spuse cu o voce care mi se păru cu totul neutră: „O să mergem și noi să-l vizităm?" Avui impresia că încerca să mă facă să cred că și el intenționase s-o ducă oricum acolo, înainte de a-i fi dat eu sugestia. Păstra aceeași privire puțin prezentă, dar glasul era altul, umil și monoton. „Dacă-ți face ție plăcere, mergem. E lung drumul?" Dădui îndoielnic din cap. „Dacă n-o să te plictisească, să mergem". Observai tonul subordonat și îmi răsări în fața ochilor chipul mândru al colegului de liceu, cel căruia trebuia neapărat să i te devotezi ca să-i poți intra în grații.

O clipă mă gândii că poate mă înșelam, că poate și lui îi displăcea rolul tiranului, umerii ei firavi erau atât de plăcut de protejat; îmi fu aproape milă de el, ca de monștrii blestemați să chinuiască. înțelesei că și în casă uza deseori de tăcerile acelea penibile cu care îmi arăta când voia distanța dintre mine și el. O privea fără să pară câtuși de puțin interesat nici de ea, nici de ceea ce-i spunea, așa cum te uiți într-un bazar peste umărul vânzătorului care încearcă să atragă clientela îmbiind-o din ușă în întunericul din dugheană.

Mi se păru totuși prea deplasat și-i aruncai în față ciuda mea. „N-aș fi crezut că vă plictisiți atât de ușor". „De ce?" „Mi-ați spus că vă par un bun cunoscător de oameni; e deci o simplă intuiție." Nu reușii decât să trezesc interesul bătrânei.

„Sunteți sigur un bun psiholog. Am remarcat că aveți un mare talent descriptiv; nu m-aș mira deci să știu că și pe oameni îi observați tot atât de atent și de minuțios cum observați casele." Avea de data asta un glas uscat ce accentua ironia spuselor ei. Mi se păru că apăsase într-un fel ciudat mai ales asupra cuvântului „psiholog" și n-avusesem timp să-mi dau seama dacă surâsul său răutăcios primise un răspuns din partea lui. Zâmbii forțat, în-

120 cercând să par numai flatat de remarca ei. Erau extrem de legați și motivul pentru care mă adusese în casă nu reușeam să-l deslușesc. Ceaiul se înnegrise cu totul. Fata se ridică din jilț și se îndreptă cu pași nesiguri spre ușă. în momentul când aprinse lumina, mă simții deodată stânjenit de parcă până atunci aș fi stat gol în întuneric.

Bătrâna și fiul ei se mișcară dezmorțindu-se. Observai identitatea reacțiilor lor. Fata era din alt sânge. Rămase la fel, nemișcată; la lumina electrică cenușiul ochilor ei mari își arătă din nou albastrul. Odaia părea și mai tristă acum; penibilă ca umerii unei femei trecute, într-o rochie de seară prea decoltată. Pe covor se iviră șerpii galbeni ce se încolăceau printre lotușii albaștri și frunzele unor plante imaginare. Era un covor îngrozitor, șerpii parcă se mișcau, verdele plantelor părea pârjolit de o arșiță tropicală. „Ce covor ciudat!“ N-o spusesem pentru nimeni anume. „Da, e prea uzat, în sfârșit, nu suntem în casa noastră, trebuie să-l acceptăm așa cum e“. Mă întreb dacă nu sesizase că realismul lui permanent mă irita.

„Nou trebuie să fi fost și mai urât“. O privii încântat: avea dreptate.

La mama venea de vreo două-trei ori pe an, de obicei înainte de sărbători, o femeie îngrozitoare, cu pomeți lucioși prea ieșiți în afară, cu un nas ce-mi amintea de masca mortuară a nu mai știu cărui personaj din cartea de istorie, palid, enorm, înghețat. Avea vocea hârșâită ca o vioară cu coardele înlocuite prin sfori ce se îneacă de bucurie sub mângâierea arcușului. Când scotea dintr-o geantă de piele roasă niște păpuși fabricate din tot felul de petice, pe care mama le cumpăra ca să le dea unor copii sărmani (una rămăsese odată în casă și o mirosisem: avea un miros de pardoseală udă) ochii holbați îi jucau monstruos, exprimând o mândrie stupefiantă. Mama îmi spusese că în tinerețe fusese și mai urâtă. Țin minte mecanismul masochist pe

care cuvintele ei îl puseseră în mișcare.

Rămăsesem apoi amândoi cu ochii la covor. Aveam sentimentul că bem din același pahar un leac cu un gust sălciu, dar

121 care prin comuniune căpăta un preț de cu totul alt ordin, ce dădea un farmec suferinței. Aș fi vrut să dureze oricât clipa; nici măcar nu mai vedeam desenul covorului, așa cum din tumultul apelor de sub pod nu rămâne decât zvonul, tot mai confuz și incert, în apropierea unui anume celălalt.

„Ce vi se pare atât de interesant?** Avea un ton iritat, de copil rămas nepoftit în joc. Intârziai să-mi ridic ochii de pe covor. „Dacă e așa urât, ce plăcere ai să te uiți la el?“ Când, în sfârșit, îl privii — și cred că un zâmbet satisfăcut îmi stăruia pe buze — observai că ea stătea, poate încă de mult, în aceeași poziție pasivă pe care o avusese înainte de a fi observat ciudățenia covorului, rezemată de spetează, cu ochii pierduți în gol. O cercetai mai atent și nu deslușii decât expresia puțin obosită și tristă dintotdeauna. Mă îndoii că măcar o clipă fusesem cu adevărat apropiați și avui sentimentul penibil că mă aplecasem să culeg pentru ea o floare sau că sărisem să îndepărtez o ramură ce s-ar fi putut să-i lovească fața și ea nu observase nimic. Gândul că nici nu existam pentru ea — și de ce ar fi fost altfel — mă izbi cu toată copleșitoarea lui rigoare.

„Chiar, ce sunt fâșiile astea galbene?** Bătrâna se aplecase și ea peste brațul jilțului și se uita la covor. „Sunt șerpi**. Răspunsesem înainte de a mă fi întrebat dacă n-ar fi fost mai bine să n-o spun .„Unde vedeți șerpi? Unde le vedeți capul?** Mă privi bănuitoare. „Ce imaginație aveți!“ întorsei privirea spre ea, cerându-i ajutor. îmi surâse o clipă numai, coborând apoi pleoapele peste ochii insondabili. Părea din nou cu totul străină de ce se petrecuse mai înainte. Mă îndoii de sinceritatea ei. De ce nu vor oamenii să recunoască realitatea anumitor

momente nejustificate de rutina și interesele obișnuite, de pildă cele în care se simt nemijlocit de aproape de un străin, înfrățiți deodată cu el? încercam să salvez certitudinea apropierii noastre. Poate că inconsecvența ei se datora numai tentației jocului, poate că printr- un reflex revenit din apele copilăriei își refuză uneori calea simplicității. (De fapt nu fusesem convins că explicația mea complicată o să i se pară verosimilă, totuși îi spusesem servitoarei,

122 pe un ton foarte serios, că defectul bicicletei mele nu se datora cauciucului plesnit și atinsesem tainic cu degetul țeava ghidonului în care se ascundea boala imaginară. Numai cu mult mai târziu îmi dădusem seama că delictele acestea neînsemnate — săvârșite cu o neliniște voluptoasă — nu erau simple minciuni.)

încercai să-i regăsesc privirea. Inutil. Trebuia să-mi preschimb aerul echivoc al așteptării prea lungi în jena oaspetelui care nu știe cum să-și pregătească retragerea. Numai bătrâna păru puțin surprinsă; el nu se osteni să mă rețină, ca și când n-ar fi avut alt rol decât de a mă introduce în casă.

Trecu prima în holul întunecos, lucru pe care nu-1 remarcai decât mai târziu, când făcu în beznă un pas înapoi spre mine în loc să-și continue drumul. Aș fi deslușit cea mai slabă șoaptă, atât devenii de atent dintr-odată. Nu auzii însă decât ușa dinspre salon pe care el o trânti de data asta cu zgomot. în aceeași clipă observai — și în privința asta n-am nici cea mai mică îndoială — graba cu care se îndepărtase de mine.

Oricum n-avusese nici un sens să mă conducă și ea. Când el mă ajunse din urmă, eram în dreptul ușii vestibulului; ea se opri în lumina slabă ce străbătea prin cele două rânduri de geamuri opace și-mi întinse mâna în același fel ca în clipa prezentării, fără s-o ridice aproape deloc, ca și cum ar fi vrut să mă oblige să mă apropii cât mai mult de ea. Nu reușii să ghicesc nimic din strânsoarea mâinii ascunse în umbră și mă chinuii

zadarnic să-i descifrez ceva pe obraz. Faptul că se oprise locului fără nici un motiv rămânea la fel de inexplicabil.

„Ar fi bine să nu stai prea mult aici, e curent, mai ales seara“. în întuneric vocea lui părea aproape imperativă. Ea nu-i răspunse și se întoarse, însă nu în salonul unde mă primiseră. încercai să văd încotro se duce, dar mă izbii de privirea lui rece, parcă agasată. Ușa pe care o auzisem închizându-se în urma ei rămase căscată în bezna sălii, ca un gol și mai întunecat de care fusese aspirată.

IX

NE CHEMASERĂ ÎN HOL, UNDE SE PROIECTAU niște diapozitive în culori. Toate scaunele fuseseră ocupate de invitați și rămăsesem în picioare lângă ușă. Nu avusesem până atunci nici un gest familiar față de ea și iată că-și strecoară brațul după mijlocul meu, simplu, așa cum te reazemi de o coloană. Fără să-și ridice ochii spre mine. Așteptasem zadarnic să-i întâlnesc privirea. Ea continuase să urmărească proiecțiile cuminte și numai mâna mică se desfăcuse în întuneric și mă mângâia imperceptibil cu degetele răsfirate pe mijlocul meu. Apoi se aprinsese lumina și bineînțeles mâna dispăruse. Până aici nimic extraordinar, ca și tot ce se petrecuse mai înainte; întâlnirile rare nepregătite, când, negăsindu-1 pe fratele ei acasă, cum nu știam să mă retrag la timp, rămâneam uneori împreună.

Abia când o revăzusem o săptămână mai târziu, criza izbucnise cu virulența cu care e atacat un organism care rezistase într-ascuns primelor asalturi. Avea aceiași

ochi atât de cuminți din totdeauna, degetele subțiri la care mă uitam mereu nu păreau câtuși de puțin stingherite și deodată presiunea neuitată a mâinii mici pe întuneric mi se păruse în același timp un miracol și o nesfârșită voluptate de un ordin necunoscut până atunci. Lipsa indispensabilei senzații stăruia acum peste tot, ca absența aerului pe care îl caută probabil cu întreaga lor ființă înecații, până când ajung, prea târziu, la suprafața apelor. Misterul contactului mâinii sale se propagase de-a lungul brațelor în corpul, pe obrazul, în privirea ei. Simțeam că fiecare parte din ea ascundea ceva ce

124 numai mâna îmi mărturisise o clipă. Așteptarea mă făcea să nu mai văd restul, surâsul și atitudinile ei neschimbate. Eram-complet paralizat, sfâșiat de suferință aidoma drogaților care urmează o cură de dezintoxicare. Poate suferința nemaiîncercată până atunci trecuse peste un anume prag, dincolo de care se produc cele mai bizare surpări intime, sau erau doar stadiile normale, numai în aparență discontinui, ale bolii care corespundeau unui ciclu imuabil oricât de surprinzător ar părea (cum e cel atât de neașteptat al larvei fluturelui). După ce gestul care declanșase aventura creașe în spatele ei o altă imagine, nesubstanțială, un fel de fereastră către neant, în care prezența sa materială devenise tot mai decolorată, ca un obiect privit într-o lumină prea mare, subit îndoiala mistui totul. Gândul că nu fusese un gest intenționat, că totul era doar o farsă pe care mi-o jucaseră împrejurările, se căscase ca o prăpastie în care nu voiam să cad. Dincolo de acest punct nu se mai schimbă nimic și cu mult mai târziu, când o mai întâlneam întâmplător la intervale de ani, simțeam încă un vânt rece destrămându-ne pe amândoi deodată; tot ce fusese cu o clipă înainte prezentul devenea confuz și lipsit de importanță.

N-aș fi crezut niciodată că o întâmplare atât de ciudată se poate repeta și totuși simțeam că merg iar pe același drum. Momentul confuz când îi simțisem apropierea în întunericul holului devenise o senzație

aproape tactilă, un fel de presiune care nu se exercita prin nimic material, emanația unei prezențe în sfârșit dezvăluită, pe care desigur numai bezna mi-o ascunsese. în afara ființei, a cărei existență era legată de elanul mistuit în întuneric, necunoscuta dispărea cu întreg trecutul meu interes pentru ea și tocmai asupra realității acestui elan plutea îndoiala. Sunt momente de care depinde tot viitorul, dar importanța lor ne scapă fiindcă viitorul nu e încă nimic. De astă dată însă momentul avea o cu totul altă pondere. Simțeam că de el depindea nu numai viitorul, dar și ceea ce se petrecuse mai înainte. Dacă până la urmă descopeream că nu fusese decât o simplă iluzie, tot ce se întâmplase până atunci își pierdea de asemenea orice importanță.

125

în timp ce reconstituiam iarăși și iarăși scena, argumentând într-un sens și în celălalt, aveam senzația că încerc, smucindu-mă din ce în ce mai puternic, soliditatea legăturilor unui carusel ce mă învârtea vertiginos la o înălțime de la care, dacă aș fi fost azvârlit, n-aș fi putut bănui locul impactului. Caruselul se învârtea din ce în ce mai iute și, de câte ori imaginea ei se mai deslușea, o vedeam tot mai estompată. Aș fi vrut să mă opresc mai mult asupra ei, dar știam că e prea târziu. Lucrurile emanau o tristețe difuză ca a unei grădini pe care o dezvăluie perdelele trase abia când se înserează.

Trebuia să am răbdare. Mașinile, când ajung la un anumit regim de viteză, pe care îl vor menține încă multă vreme, produc un zgomot special, continuu și susținut, pe care-1 recunosc dintr-o mie. Aventura începea'să zvonească la fel în mine. Lucrurile aveau să se desfășoare încă un timp îndelungat și până la urmă trebuiau să se limpezească. Eram aproape convins acum că unul dintre obstacole era el. Mă înciuda faptul că reușise să oculteze imaginea ei. Abisul în care ea era pe

cale să dispară, aș fi dorit să se fi deschis în spatele lui. Știam de ce nu putea fi altfel.

De câte ori ajungeam la farmacie, mama intra în vorbă cu femeia enormă de la casă. Era o persoană de proporții cu totul neobișnuite, cu o frunte ce-mi amintea pernele prea îndesate care mă nelinișteau în copilărie și cu niște ochi spălăciți de culoarea neprecisă a strugurilor. înțelesesem că era soția bărbatului plăpând care se ascundea întotdeauna îndărătul borcanelor mari, umplute cu un lichid ce mi se părea decorativ. După ce schimba câteva cuvinte cu mama, îi arunca un ordin scurt bărbatului și acesta începea atunci să desfășoare o activitate febrilă și misterioasă, deschizând și închizând grăbit niște sertărașe, facându-și de lucru cu tot felul de sticluțe și mojare, cântărind prafuri cu o balanță ușoară ca o batistă. Regretam întotdeauna după ce ieșeam din farmacie că nu urmărisem mai atent gesturile lui, fiindcă de obicei nu reușeam să-mi desprind nici o clipă privirea de pe obrazul ei impasibil și autoritar și nici să-mi alung din urechi tonul poruncitor cu care îl punea în mișcare. Fascinația aceasta fusese atât de

126 puternică încât mai târziu, după moartea ei, — faptul că murise înaintea bărbatului mi se părus e cu totul extraordinar — tot nu puteam să mă uit mai atent la el; ochii mi se întorceau singuri spre casa ce parcă moștenise ceva din fascinația misterioasă a fostei sale utilizatoare.

Ceea ce îi dădea lui stabilitatea era aceeași seducție a despotismului, la care și ea mi se păruse supusă. Un singur gând m-ar fi putut dezlega de el — frumusețea ei. Să o evoc era însă o libertate pe care nu mi-o acordam. Aparițiile ei reale sau imaginare nu puteau depinde decât de ea. Nu știu prin ce mecanism mă gândii la gustul bananelor pe care le mâneam întotdeauna cu teamă din cauza parfumului lor pe care nu reușeam niciodată nici să-l rețin, nici să-l asimilez așa cum

asimilam aroma altor fructe. Poate m-ar fi ostenit și efortul pe care aș fi fost silit să-l fac pentru a-i evoca trăsăturile; n-o văzusem decât de departe, în trecere, în umbră. E curios cum se aliază câteodată toate ca să nu te mai poți dezbăra de un anumit gând. (Atunci când luasem în observație casa de peste drum, era imposibil să mă uit pe geam fără ca o fereastră să se deschidă și să apară în cadrul ei un chip ce se retrăgea imediat, sau ca pe poarta mică să nu se strecoare un străin atât de repede încât nu reușeam să rețin nimic. Sau când umblam pe alte străzi mă simțeam chemat deodată de pe un acoperiș de un atic cu colonete la fel cu cel de pe casa din colț sau descopeream un balcon neobișnuit, identic cu balcoanele ei ce mi se păreau mai curând niște colivii din cauza micimii lor și a grilajului prea înalt).

Croitorul rămăsese cu brațul scos după ușă și ezitase. Simțisem gestul înainte de a mă fi strigat, așa cum am câteodată certitudinea că sunt urmărit. (E drept că n-am avut o verificare absolută a acestor aprehensiuni, dar nici nu văd cum s-ar fi putut s-o am, întrucât cei puși să ne urmărească sunt în genere oameni foarte abili, aleși tocmai fiindcă știu să rămână anonimi). De aceea nu tresării când mă auzii chemat. Cu croitorul nu schimbam decât două-trei cuvinte la fiecare început de lună când venea să încaseze chiria.

127

Nu știuse cum să înceapă și ochelarii îi jucau speriați pe nasul cu cocoașă. în sfârșit reușise să mă întrebe cine era domnul care venise la mine. Mă interesasem dacă poliția îi cerea să facă astfel de cercetări în legătură cu chiriașii săi. Păru consternat. Nu-1 lăsasem să termine; voia să știe numai de unde venea, deoarece pardesiul pe care-1 purta avea o croială cu totul neobișnuită. „Bine, dar ce importanță are asta

pentru dumneata?[4]* „Vedeți, domnule** și un zâmbet misterios îi jucase pe obrajii scorojiți, „avem și noi croitorii curiozitățile noastre**.

Omul nu voise să-mi spună adevărul, povestea cu croiala pardesiului, care de fapt mi se părea cu totul banală, nu fusese decât un pretext. Mă gândisem în același timp la naivitatea cu care acceptasem în primul moment explicația lui ridicolă.

Făcui, totuși, ca fantoma necunoscutului să umble prin fața mea de la un capăt la celălalt al cafenelei, ca la o expoziție de modă. Nu observai nici o particularitate care să-i fi putut atrage atenția croitorului. Reținui în schimb precizia cu care puteam să mi-1 închipui. Țineam desigur ochii închiși în momentul când intrase în cafenea. Imaginea lui fusese atât de perfect evocată încât nici nu tresării văzându-1 înaintea ochilor. Totul se petrecuse natural ca în vis când un personaj e dintr-odată altul. Ciudățenia era tocmai faptul că era tot același personaj, pe alt plan, j

„Ce surpriză plăcută!** Se apropiase cu pași repezi de masa mea și se așezase pe banchetă. Nu-1 crezusem capabil de stângăcii atât de grosolane. Cum putea fi o surpriză? Doar îi spusesem că în fiecare după-amiază mă putea găsi la cafenea.

Aerul tare de afară îi dăduse o roșeață pe care n-o avea de obicei. (înot bine, totuși, când devin prea atent la mișcările mele îmi simt precaritatea deasupra apei; printr-un fenomen analog, atunci când cineva e prea prezent în conștiința mea nu mai sunt în stare să-i vorbesc. Nu e numai o simplă timiditate, articularea primului cuvânt devine un prag extrem de dificil de trecut. Asta o știu din vremea îndepărtată a primei mele prietenii cu o fată. După așteptarea nesfârșită în cursul căreia imaginea ei devenea

dureroasă, ca o povară pe care trebuie s-o duci până ți

se lungește brațul, când în fine venea și începeam plimbarea cotidiană nu puteam să pronunț un cuvânt. Singura noastră conversație, cea în care îmi comunicase că se va logodi în curând, avusese loc într-o zi când ne întâlnisem întâmplător în ușa pensiunii și chiar eu o rugasem să facă doi pași cu mine; nemaifiind obligat s-o aștept, paralizia obișnuită dispăruse).

Eram convins că n-am să pot descleșta gura. De teamă îmi apăruse un zâmbet forțat pe buze. "Ai dormit prost?" Nici nu clipii măcar. Părea preocupat de ceea ce vedea pe obrazul meu. „Arăți suferind și obosit". în sfârșit reușii să-i mulțumesc cu o privire extenuată. „Ar trebui să te plimbi, orașul e azi aproape așa cum l-ai descris. (Mă mirai că reținuse ceva din spusele mele). „Sunt într-adevăr mai multe de văzut decât mi se părea".

Nu găsii nimic mai interesant decât: „Sper că mama dumneavoastră se simte bine". Accepta să-i spun dumneavoastră fără să reacționeze în nici un fel., JMu-ți închipui ce bucurie i-a făcut să te cunoască, i-ai plăcut foarte mult, mi-a vorbit de câteva ori de dumneata". Simții că opresiunea, ca o negură, se ridicase. Ușurarea mă făcu să redevin volubil. „Mă bucură mult, întotdeauna mi-a fost teamă să nu par neîndemânatic, să nu aduc o atmosferă neplăcută când intru într-o casă străină (aici apăsai pe cuvinte), cu atât mai mult cu cât mi-ați vorbit de nenorocirea care v-a lovit". își trecu limba peste buze de parcă le-ar fi simțit prea uscate și, ca și cum n-ar fi auzit ultimele mele cuvinte, trecu la cu totul alt subiect.

„Am început să mă obișnuiesc cu viața de aici. Am descoperit câteva străzi pitorești în cartierul nostru și chiar un mic local, n-o să mai vin așa des prin centru, e un drum prea lung". Nu făcea decât să confirme bănuiala că venise la cafenea pentru mine. Nu înțelegeam de ce voia să o știu. Niciodată nu-1 văzusem într-o lumină atât de puternică. Aveam astfel ocazia să

observ și mai bine finețea neobișnuită, aproape ireală, a epidermei de o prospețime sfidătoare. Albul ochilor mai ales n-avea nimic natural; amintea

129 albul ochilor înțepeniți ai manechinelor din magazinele de confecții. „E bine că ați găsit o cafenea în apropiere, dar regret c-o să ne vedem mai rar“. Voiam să-i dau a înțelege că știu perfect că nu făcuse un drum atât de obositor într-o doară și că deci așteptam să-mi vorbească. Mă aplecai peste masă, apropiindu-mă astfel mai mult de el.

„Ce noutăți în ziare?" Se juca numai cu nervii mei sau nu era încă hotărât să-mi vorbească. îi întinsei ziarul. Mă privi zâmbind. „Nici o crimă?" Clătinai din cap. „Atunci n-am ce citi". Se întoarse spre fereastră. „Ce vreme frumoasă azi!" Ce anume îi dădu starea de surescitare cu care nu eram obișnuit? O roșeață artificială îi invadase obrazul. Mă uitai și eu afară.

Era o zi de toamnă, banală, norii uniformi, foarte sus, alcătuiau un plafon care filtra lumina soarelui rece, invizibil. Toate erau albe și albastre, începând cu sticla de pe mese și sfârșind cu fețele persoanelor din jur. Oricum, chiar dacă era dintre cei cărora frigul, o bănuială de frig numai, le trezește sângele somnolent, tot nu putea să se simtă atât de înviorat de ziua lipsită de orice elan, paralizantă ca peretele gol, văruit în alb, al unei săli de spital. Nu putea să mă înșele și ca să-l încerc îl iscodii naiv: „Ce vi se pare atât de frumos? E o simplă zi de toamnă scutită de ploi". Se îndărătnici: „Ți-am spus, ai dormit prost, nici nu vezi bine, putea să fie și o zi frumoasă de primăvară". „Cum se face atunci că ați intrat într-un local întunecos și umed?" îmi dădeam seama că era inutil, însă cedasem din nou antipatiei pe care mi-o stârnea uneori, când nu era preocupat de lungile sale tăceri ermetice.

Reacționă cu o candoare de care nu l-aș fi crezut capabil, nici simulată, bineînțeles. „Nici eu nu știu, am

fost însă inspirat, nu?" Surâdea neplăcut, simții cum, în noaptea ce se ascundea sub epiderma înșelătoare a frunții, slobozise iar haita câinilor hămesiți ce-și urmăreau prada; ostilitatea pe care cred că o avea pentru tot ce-1 înconjura. Numai albastrul ochilor se întunecase puțin. Scutură capul cu un gest al cărui înțeles îl ghicii numaidecât: „Vrei să mă faci să mă dezvălui? Vrei să mă superi? Nu, încă nu!"

130

Există o artă despre care, în genere, nu se vorbește, un joc care într-un sens e imaginea inversată a raportului amoros: să întreții bunăoară relații îndelungat normale cu un om care îți este profund antipatic, mai mult decât atât, cu un om care știi că și el te urăște. Trec ore nesfârșite, anonime, scutite de orice capcană și deodată simți cum începe jocul; voluptatea incomparabilă de a surâde ochilor care știi cât de greu își ascund antipatia. (Pisicile, care înfioară uneori noaptea cu țipetele lor, practică poate același joc și poate că suplețea lor, de neasemuit, se datorează tocmai acestei confruntări ambigui, în care și dragostea pare mai curând o stranie luptă).

îl privii surâzând. „Fără îndoială că ați fost inspirat. De când vă cunosc am început să mă plictisesc de spectacolul cafenelei". „Tocmai, ar trebui să ne vedem mai des", îmi zâmbi amical. „Știu, nu ți-a plăcut covorul, dar nu e nevoie să ne închidem între patru pereți. E o livadă plăcută în spatele casei, poate ai și văzut-o". Aprobai, păstrând același aer curtenitor. „Mama ar fi și ea încântată să mai vii pe la noi. în felul acesta rămân și eu acasă și, cu toate că nu mi-a spus-o, cred că prezența mea o ușurează". Ținea să-mi reamintească doliul lor și mai ales să justifice interesul pe care mi-1 purta.

Fruntea i se umbri deodată și păru stânjenit de privirea mea. „Și apoi, am impresia că și surorii mele i-a

făcut o mare plăcere să te cunoască". Vocea nesigură și pauza îndeosebi îl trădaseră. E drept că nu coborâse ochii, dar mâinile despreunate atât de rar și nu fără motive se încleștaseră, trădându-1, pe lemnul lustruit al mesei. Jucase prost. Nici nu tresărisem când îmi pomenise despre „sora" lui. Dacă nu aș fi avut, ca în anumite vise, când tocmai în clipa în care se deschide trapa de sub picioarele mele simt că visez, presimțirea minciunii, poate că n-aș fi putut să-mi stăpânesc surpriza. Gândul pericolului din care scăpasem ca prin minune, al cursei în care aș fi putut să cad atât de ușor, destrămă în parte bucuria acestui prim succes. Gustai totuși un timp liniștea ireală ce

131 urmează după pocnetul glontelui ratat al adversarului, care, descărcându-și arma, devine subit neprimejdios. Apoi mă gândii că desigur nu venise numai pentru asta, dar că lucrul fiind lămurit, putea acum să-mi vorbească. Un timp avusesem impresia că partida era condusă la întâmplare, că aveam de-a face cu un impulsiv bine servit de aspectul său impenetrabil. De fapt, dacă ținea să mă facă să cred că era sora lui, putea să mă informeze încă de când fusesem la ei. Imediat însă văzui și cealaltă posibilitate — până și proiectele cele mai amănunțit studiate trebuie părăsite uneori, când se întâmplă ceva neașteptat. Ce anume?

„E deosebit de frumoasă sora dumneavoastră*[1].0 spusesem încet fără să-mi iau ochii de pe el. Roși ca atunci când ciocnisem paharele acasă. Apoi, ca un om care nu mai poate să poarte singur o povară și se hotărăște să treacă peste toate reticențele, își întinse brusc mâna dreaptă peste masă și mă apucă de braț, strân- gându-mi-1 puternic. „Dumneata nu poți să-ți închipui ce viață e la noi în casă". îmi mai scăpase din mână de câteva ori, după ce amorsase un subiect mai delicat. Teama de a nu pierde iarăși prilejul mă servi. Aveam probabil o figură crispată, dar care se silea să

pară discretă.

„Mi se pare că ai simțit și dumneata ceva**. „E într-adevăr foarte tăcută**, spusei aproape șoptind. „E mai mult decât atât. Sunt oameni cu care nu se poate vorbi. Nici între ele nu-și vorbesc. E un pustiu și o tăcere în casă care te îmbolnăvește. Mama stă toată ziua în salon și croșetează, pe ea n-o vedem decât la prânz**. „Dar de ce nu-și vorbesc?** Ridică obrazul spre mine și-mi aruncă o privire bănuitoare. „Sunt firi închise**, și parcă aștepta să vadă cum reacționez. „închistate!** Făcui un gest cu umărul care trebuia să însemne în același timp înțelegerea, dar și imposibilitatea de a interveni într-o astfel de situație.

Nu știu de ce încercai să-mi închipui mortul, soțul decedat. Uitasem o clipă că nu era fiul lui, și-i privisem lung obrazul, calm, ca pe al unui străin. Fruntea mi se păru deodată infinitezimal

132 încrețită, ca scoicile pe care fiecare val, milioane de valuri, însemnă o cută abia vizibilă. „Ați fost probabil o familie foarte unită". „Nu!“ răspunsese mecanic, judecând după mâinile pe care nu le desfăcuse ca de obicei când își căuta cuvintele. Apoi își reveni: „Nici o familie nu e unită până ce nu se întâmplă ceva grav, completă, nu simți cât e de unită, vreau să spun". „Aș vrea să vă pot fi de folos". Totul rămânea destul de vag, oricum treceau printr-o criză și simțeam că ea era cea ('are suferea cel mai mult.

De cum stăteam un timp mai îndelungat cu el, imaginea ei apărea ineluctabil. Era o legătură misterioasă între ei, care îi făcea să se acopere unul pe celălalt în mintea mea. Până venise spre mine, mă chinuisem inutil să reconstitui trăsăturile obrazului ei; mai târziu, le întunecaseră tăcerile lui străbătute de inexplicabilele metamorfoze ale chipului său și deodată, de cum începuse să vorbească, o văzusem din nou, peste umărul lui, ca printr-o fereastră de care m-aș fi rezemat

ca să privesc afară — doar o siluetă subțire legănându-se în semiobscuritatea înserării, dar din ce în ce mai ferm conturată; în același timp prezența lui devenea tot mai incertă. Nu puteam să-i mai cântăresc cuvintele, nici măcar să le rețin. Oricum, simțeam ca atunci când fac un drum lung pe care l-am mai făcut de mult — și asta nu după vreun indiciu material, după vreun reper trezit în memorie, ci după un fel de ceas ascuns în mine — că eram încă foarte departe. Ne aflam tot pe terasa primei minciuni, de unde eram obligat să văd totul așa cum îi convenea; mă ducea dintr-un colț într-altul străduindu-se să mă asigure că tocmai aceasta era panorama căutată.

Insistența poate înlocui uneori adevărul, dar nu pentru cei care suferă din cauza lui. Mama avea într-un timp o prietenă ciudată, o femeie mică, măslinie la față, în rochii prea decente și cu un aer care nu-i convenea, de continuă exaltare. Motivul acestei exaltări era soțul pe care nu-1 văzusem niciodată la noi —mama era prietenă numai cu ea — și pentru care părea că avea o dragoste nemăsurată. Vorbea tot timpul numai despre el, asta o aflasem de

133 la mama care îi raporta mereu tatei spusele ei. într-o zi, rămăsesem singur cu ea în odaie și se apucase să-mi vorbească până și mie de el — nu mai știu ce povești neinteresante din copilăria lui. Insistența asta fără rost o trădase. Din ziua aceea înțelesesem că exista cu siguranță un motiv bine tăinuit care avea să iasă la iveală odată și odată. într-adevăr, câțiva ani mai târziu se despărțiseră, misterios pentru toată lumea; numai eu știam, dar ar fi fost inutil să o spun cuiva — terenul fusese atât de bine pregătit de ea, încât toată lumea era confortabil instalată în aceeași părere preconcepută — că el o demascase și preferase să treacă drept cel vinovat decât să se afle adevărul.

Făcuse de altfel din capul locului un pas greșit. „Ce surpriză plăcută!" De la început îmi dăduse un fel de

semn, atrăgându-mi atenția asupra celor ce aveau să urmeze. Reușii totuși să-mi întorc din nou privirea spre el.

Părea obosit cum spusese că mă găsise pe mine și aceasta mi-1 apropie. „S-a stricat vremea, nu?" Se uită atent afară, descoperindu-mi astfel un unghi din care profilul lui își pierdea duritatea. „Da, ai dreptate. E totuși toamnă. Mai frumos n-o să mai fie!" Nu știu dacă și în el ultimele cuvinte continuaseră să sune ca în mine, în orice caz, când își întoarse ochii de la fereastră luciul lor ostentativ dispăruse. Vibrațiile, în loc să se amortizeze, iscaseră altele cu o rezonanță din ce în ce mai gravă. „Mai frumos n-o să mai fie!" O spusese cu o voce oarecare, atât de anonimă încât o clipă avusesem impresia că nu vorbise el, ci altcineva, un spectator lucid, cu totul străin de noi.

N-aș putea niciodată să-mi scriu autobiografia. Nu port cu mine decât ultimii cinci ani, din rest nu mi-au rămas decât niște ziduri răzlețe cu care nu pot reconstitui imaginea orașelor cutreierate cândva. Totuși, printre puținele evenimente ce mi-au rămas dintr-o epocă îndepărtată, e și un vis de care îmi aduc aminte tot în somn și, reîmprospătându-1 astfel mereu, am ajuns să nu mai știu cum era în forma lui inițială; să nu-i mai pot localiza începutul,

 așa cum la frizer nu mai pot să deosebesc imaginea primă a obrazului meu din numărul infinit de imagini paralele, reflectate de cele două oglinzi din spatele și din fața mea.

Doi bătrâni intraseră la mine în odaie și vorbeau despre drumul pe care urma să-1 fac. în mână trebuia să țin o bucată de postav și să nu-mi iau ochii de la ei. în momentul în care s-ar fi întâmplat să-și schimbe culoarea, trebuia să mă opresc, fiindcă altminteri... și aici urma senzația aceea imposibil de suportat fie chiar

și o clipă, a unei căderi cu capul în jos și mâinile lipite de trup printr-un tub vertical infinit de lung. într-o zi, tata, vorbind cu fratele lui, pomenise de o ciudată senzație încercată în vis, pe care își dădea seama că nu o putea reda clar prin cuvinte. Era aceeași cădere nesfârșită. îl întrebai când avusese visul și-mi răspunsese că nu își amintea când, în orițe caz de foarte multă vreme. Țin minte privirea lui stranie și felul în care surâsese deodată forțat, ca și când i-ar fi fost teamă să nu înțeleg ce-i trecuse în momentul acela prin gând. Avusesem atunci convingerea o frântură de timp (fiindcă astfel de lucruri din fericire par absurde pe urmă) că o ființă care ne cunoștea, cu toată viața noastră așternută lângă noi (cu tot ce avea să mai urmeze), ne șoptise lucrul acela îngrozitor în somn, ca după aceea, gândindu-ne că n-a fost decât un vis, să ne redobândim liniștea.

„Mai frumos n-o să mai fie!“ Aș fi vrut să-1 scutur să-mi spună dacă mai aude foșnetul dureros al aerului, de câte ori mesajul trecea din nou prin fața noastră. O tristețe stranie, apăsătoare și în același timp infinit de delicată, mă parcurgea ca efluviile unei băi fierbinți, care o dată cu îndepărtarea veninului din mușchii otrăviți de un efort epuizant rătăcește toate gândurile și așteptările anterioare. Fără obstinație încercai să descopăr originea acestei mângâietoare suferințe. Poate că nu făceam decât să-i caut răni imaginare; în orice caz niciodată nu-1 simțisem atât de aproape. Durerea lui era pentru mine durerea unui frate, a unui frate mut, pe care trebuia să-1 înțeleg numai prin faptul că în vinele

135 noastre curgea același sânge. în sfârșit mesajul sună mai puțin clar, îl privii — nu mai părea același — și avui impresia că scormonește ceva; bărbia îi era în piept și ochii ascunși.

„Ai spus că ai mai întâlnit-o pe sora mea. Poate ți-aduci aminte unde?“ „La marginea cartierului vechi[4]*. îi

răspunsesem fără să ezit și abia când își ridică ochii spre mine mi se păru că întrebarea avusese o importanță care îmi scăpase. O dungă adâncă i se săpase la rădăcina nasului, între sprâncenele subțiri.

„Nici cu mine nu vorbește aproape niciodată**. De data asta îmi spunea adevărul. Oamenii care comunică normal între ei au o privire complice și privirea aceasta îi trădează din momentul când îi vezi împreună pentru prima oară și încă nu știi nimic despre ei. E drept că privirea lui putea să fie înșelătoare, dar nu și a ei.

Se uită la mine într-un fel curios ca și cum ar fi trebuit să înțeleg încă mai mult. „Poate că n-are nimic de spus**. Nu găsise un alt răspuns și în aceeași clipă îmi dădui seama de gafa pe care o făcusem. Nu însemna oare să insinuez că ea nu reținea nimic în jurul ei — sau din cauza mediului ce nu-i convenea sau fiindcă nu era sensibilă la nimic? Nu păruse deloc interesat de cuvintele mele. Surâse chiar, de parcă s-ar fi gândit și el la aceleași explicații. îl întrebai dacă nu vrea să ia ceva. „Nu, n-am venit să stau prea mult, am intrat numai să mă odihnesc puțin".

Se întâmplase desigur ceva, avusese probabil o discuție și plecase de acasă într-o dispoziție cu totul aparte, altminteri nu puteam să-mi explic felul naiv în care confirma fără să vrea prin toată atitudinea lui că mă căutase, deși eram sigur că n-ar fi recunoscut-o. „Nici eu nu mai vreau să rămân**. Se sculase repede și mă împinse cu amândouă mâinile înapoi pe scaun. „Ești prea drăguț, te-am incomodat dând așa buzna peste dumneata, dar n-aș vrea să te mai deranjezi conducându-mă“. De ce își închipuise că voiam să-l conduc? Faptul că ghicise însă adevărul făcu să mă simt prost. Se strecură suplu între banchetă și masă și-mi întinse mâna, privindu-mă aproape afectuos. „Sper c-o să ne întâlnim în curând**.

136 înainte de a dispărea pe ușa turnantă, mai ridică o dată degetul, într-un gest familiar, la frunte.

Acasă croitorul mă opri pe scară să mă întrebe dacă nu mă întâlnisem cumva cu domnul care fusese la mine în vizită. îl privii uimit. „L-am văzut pe fereastră cum trecea încet pe stradă, uitându-se mereu îh sus spre camera dumneavoastră”.

ÎN CLIPA ÎN CARE AUZII SUNETUL CLOPOȚE-lului de șnurul căruia trăsesem fără nici o ezitare, avui revelația unei teribile confuzii, a unui impas în care nu înțelegeam cum de mă aruncasem singur. De fapt nu era propriu-zis teamă, nu avusesem încă timpul să mă gândesc că va trebui să găsesc un mijloc de a mă descurca, ci o impresie de absurd, surpriza paralizantă pe care ar încerca-o cineva trezindu-ne din somn exact în situația în care se afla în vis. Când se deschise ușa eram tot pe aceeași treaptă de incertitudine, chinuindu-mă inutil să-mi aduc aminte dacă nu exista vreun gest pe care îl uitasem ce ar putea încheia cercul, aducându-mă în poziția inițială — ca de pildă cel pe care-1 fac înotătorii lipindu-și brațele de corp ca să iasă din adâncuri deasupra apei. Mă întrebam, în cazul când acest gest nu există, cum de se pot întâmpla astfel de erori sau, ceea ce mă tulbura cel mai mult, dacă nu cumva nu fusese altceva. Abia când, urmărind-o pe drumul îngust ce se strecura de-a lungul casei, trecusem pe lângă fereastra înaltă în care îmi văzui numai capul retezat răscolind apele cenușii ale geamurilor tăcute, simții în același timp realitatea indiscutabilă a situației și înecul acela imposibil de confundat, pe care-1 cunoscusem odată.

Cum ajunseseră să mă convingă, nu știu. Erau o bandă alcătuită dintr-o mulțime de băieți, cei mai mari având cincisprezece ani, și câteva fete de care mai ales

mi-era frică. Nu mă luau în seamă și ca să le urmăresc jocurile îmi alegeam întotdeauna o poziție intermediară între terenul lor și zona în care bonele

138 stăteau sub pomi, croșetând și supraveghind copiii cei mai mici. Dacă s-ar fi apropiat de mine cu un aer dușmănos, aveam oricând posibilitatea să mă întorc în mijlocul grupului de care mă simțeam apărat. E drept că mă interesau peste măsură, dar tot atât de bine știu că nu puteam să-i sufăr. Totuși, inexplicabil, acceptasem sugestia lor și mă ascunsesem sub masa dormitorului străin.

Totul se petrecuse pe întuneric. Puțin mai apoi intrase în cameră bărbatul acela bătrân cu un picior țeapăn din timpul războiului împreună cu femeia tânără, poate soția lui — cred că era și frumoasă și probabil din cauza ei fusese pusă la cale expediția — și se făcuse lumină. Trebuia să aflu ce se petrece, dar nu știam în legătură cu ce.

Cât timp umblară prin cameră nu puteau să mă vadă decât pantofii sau cel mult genunchii lor. Frica mea fusese aproape dizolvată de mulțimea amănuntelor pe care le observai privind aceste obiecte până atunci neglijate. Pe urmă însă se culcară pe pat și rămăsesem singur. Nu rețineam cuvintele lor, eram preocupat de celelalte zgomote ce mă informau asupra mișcărilor pe care nu puteam să le văd. în sfârșit, bărbatul se sculase să stingă lumina. Nu știu cum de mă văzuse. Se apropiase de masă, eram îngrozit. Tot nu-mi venea să cred că fusesem descoperit. îmi închipuiam mai curând că vrea să ia ceva din sertar și deodată mâna mare și păroasă intrase sub masă. Pericolul pe care îl reprezenta omul acela străin, situația imposibilă în care mă aflam se concentraseră în mâna ce părea din ce în ce mai amenințătoare cu cât se apropia, mărită peste măsură, ca o insectă care numai sub lupă își dezvăluie monstruozitatea înfiorătoare a căngilor dușmănoase. Nu-i ajungeam mai sus de centură. Mă întrebase foarte

grav: „Cine te-a trimis aici, domnule?" Așa ceva nu se poate povesti. N-aș fi putut să țip nici dacă m-ar fi străpuns cu un cuțit de bucătărie. Numai în vis am mai cunoscut asemenea momente în care parcă se înțepenește o rotiță a aparatului de proiecție și desfășurarea filmului se oprește asupra unei imagini mute. Când, la capătul coridorului, regăsii câțiva dintre băieții grupului, picioarele mi se muiaseră

139 deodată și mă prăvălisem plângând. Se simțiseră probabil vinovați față de mine, cu atât mai mult cu cât își închipuiau că mi se întâmplase ceva îngrozitor. O rupseră la fugă cu toții și de atunci până la sfârșitul vacanței mă evitaseră.

Nu mai știu cum reușisem să-i spun totuși când o văzui apărând în întunericul ușii că am ceva să-i comunic. Se dăduse cu un pas înapoi și apoi văzând că nu înaintez — gestul meu mă paralizase — înțelesese probabil că nu vreau să stăm în casă și o pornise înaintea mea, conducându-mă, nu știam unde. Ocolisem toată casa și ne îndepărtam pe o potecă printre niște plantații sălbatice, dar filmul încă nu reîncepuse să înregistreze. Simțeam mereu pe gât și pe umeri mâinile acelea enorme, păroase și m-aș fi trântit pe jos dacă aș fi fost sigur că asta schimba ceva. Nu puteam să mă gândesc la ce o să urmeze, cu toate că știam perfect ce ar fi trebuit să fac; să-mi pregătesc câteva cuvinte, un surâs, ca să pot înfrunta clipa în care se va uita la mine. Gândurile acestea alunecau însă fără să adere, ca picăturile de ploaie pe bronzul unei statui, revenind într-una, dar prelingându-se de fiecare dată la suprafață. Simțeam presiunea lor, ceea ce însă nu împiedica discuția inutilă începută lăuntric cu croitorul.

„Bine, dar de unde știi că se uita la fereastra mea? mai sunt două ferestre la etaj“. „E adevărat, însă vedeți — și mă privi triumfător —, acelea sunt ale camerelor libere*'. „Dânsul nu știe că sunt libere". „Cine vă spune

că nu știe?", chipul brăzdat de riduri se înclinase insinuant într-o parte. „Ce vrei să spui?" Obrazul nu mai avu nici o expresie, dar simții că era doar o manevră ca să nu-mi răspundă. „La urma urmei ce te privește pe dumneata unde se uita?" Aici fantoma avu o mutră odioasă, plină de umilință vicleană. „Credeam că vă interesează pe dumneavoastră", și se șterse în umbră, fără ca prin dispariția ei să mă pot întoarce în prezent.

Nu știu cine îmi vorbise de un accident care se întâmplă, e drept foarte rar, cu tinerii recruți la instrucția cu grenada. De emoție, unii nu mai pot s-o arunce și o strâng în mână, înnebuniți,

140 până face explozie. Țineam la iei tăcerea încleștată între maxilare și simțeam că la un moment dat va trebui să explodeze, azvâr- lindu-mi țeasta cine știe unde. E curios, dar am certitudinea că în asemenea momente nici cei mai lași nu se gândesc să fugă. Terenul cobora și tocurile ei înalte o făceau să umble mai încet. Involuntar ajunsei astfel la mai puțin de un pas de ea.

Mama îmi povestise o întâmplare foarte veche de pe vremea când eram copil, probabil fiindcă incidentul i se părea în total dezacord cu firea mea de mai târziu. încercasem să sărut o fetiță culcată pe canapeaua de la picioarele patului dublu, pe care se odihnea într-o după-amiază de vară. însuși faptul că se afla și ea în odaie mi se părea suficient ca să infirm interpretarea ei. Totuși era inutil să tăgăduiesc, fiindcă nu puteam înlocui cu nimic intenția de a o săruta și faptul că mă lăsasem peste ea, sprijinindu-mă cu mâinile pe canapea, era adevărat. Nu-mi aduc aminte să fi vrut ceva, în orice caz, nu s-o sărut; înclin să cred că nu fusese decât un simplu fenomen de atracție, o confirmare a magnetismului ce operează în noi, cu atât mai obscur cu cât nici acum nu știu dacă e legat numai de anumite obiecte și ființe, sau dacă nu este numai un flux care străbate după legi necunoscute la întâmplare ființe și lucruri în egală

măsură.

Mâinile mi se mișcaseră simultan, întinzându-se înainte și lăsându-i-se pe umeri. Necunoscuta scoase un țipăt înăbușit — sau poate că numai atât reușise să răzbată din strigătul ei prin vârtejul în care mă cufundasem brusc — și se întoarse către mine. Gestul făcu să mi se desprindă ușor ca o scamă de păpădie mâinile de pe umerii ei. Se afla ceva mai jos decât mine și abia îi mai vedeam fața. Mă întrebasem în ultima clipă de luciditate dacă aceasta fusese explozia ce trebuia să se producă și apoi căzusem în abis. Vântul umed trecea peste chipul meu, ca un val peste puntea pustie a unei ambarcații scunde, aparținând mai mult adâncurilor leneșe ale apei decât văzduhului. Cred că nu mai exista nimic pe fața mea. (Am observat fenomenul acesta odată pe obrazul unei fete care se

141 urca într-un cupeu mortuar. Vălul negru nu putuse să-mi ascundă că dincolo de el toate trăsăturile dispăruseră).

Din senzația aceasta de completă vacuitate mă trezi un parfum delicat, nedefinit cum e cel adus de vânt din livezile ce înconjoară orașul, primăvara. Capul mi se rezema în părul ei moale, răsfirat ca un mănunchi de ape gemene peste pragul umerilor subțiri.

„Te-ai simțit rău, te simți încă rău?“ Mă întrebă dacă nu prefer să intrăm în casă. Nu puteam încă să vorbesc, probabil că înțelesese însă răspunsul din presiunea frunții pe umărul ei. Mă luă de braț și mă conduse câțiva pași până în livadă. Pe obrazul ei jucau amețitor umbrele frunzelor pomului sub care era așezată banca. Simții din privirile sale că îmi era permis să tac încă o bucată de vreme, ca un înecat abia scos la liman sau ca un operat amețit, împins pe cărucior în camera albă. De fapt nu puteam să rețin mai mult decât unul ori altul dintre ei din ceea ce se petrecea în jurul meu.

încercai să mă concentrez asupra obrazului palid din fața mea. îmi ceream însă prea mult deodată. Deslușeam numai legănarea domoală a umbrelor pe epiderma de culoarea sidefului, a perlelor. Paloarea ei mă liniștea, încheia lin călătoria submarină din care îmi reveneam încet

„Ți s-a mai întâmplat vreodată?" Nu izbutii să descleștez gura. „N-ai fost să vezi un doctor?" Mă surprinse și pe mine tonul rece cu care, în sfârșit, încercai să-i explic că nici eu nu-mi dădeam seama ce mi se întâmplase. De fapt exista o explicație, toate astea erau probabil efectele exploziei, lucru pe care ea însă n-avea cum să-l știe și de aceea mă privea speriată de parcă m-ar fi jignit fără să vrea. „Nu te supăra, te rog, că te-am întrebat dacă...", în fine reușii să cuprind cu privirea obrazul crispat și o întrerupsei. „Ce anume?[1] Dacă am deseori asemenea amețeli, mai curând emoții?* Vocea mea obișnuită îmi reveni; observai cu bucurie privirea blândă cu ceva nedeslușit, înțelegător, de soră care se preface că nu simte minciuna. „Da, desigur, ai dreptate, n-a fost decât o

142 simplă amețeală. Să știi că pe mine totuși m-ai speriat, de altfel mă sperii prea ușor“.

Aveam tot interesul să prelungesc cât mai mult această pseudo-convalescență care mă scutea să-i vorbesc despre ceea ce îi promisesem atunci când îmi deschisese ușa. Purta o rochie lungă, probabil o haină de casă, de un albastru închis, care putea să înlocuiască doliul. Mă gândii că de fapt se lăsase prea lesne convinsă că aș fi avut într-adevăr ceva să-i comunic. Nu jucase nici o clipă comedia mirării. Fără să-mi schimb expresia, încă neutră, încercai să descifrez pe figura ei, dacă aștepta ceva de la mine sau dacă mă primise și fiindcă avea să-mi comunice ceva. Privea peste umărul meu spre casă și mâinile mici frământau ca pe o batistă o frunză

ruginită. Simții deodată față de ea un sentiment de recunoștință; fără să știu pentru ce anume, aș fi vrut să-i arăt gratitudinea, aș fi fost fericit să mă pot întinde ca un câine fidel la picioarele ei. Din păcate în același timp neliniștea datorată situației puțin clare devenea din ce în ce mai justificată. Eram tot mai stânjenit, dar nu din pricina ei; aveam deodată impresia curioasă că orice gest făcut în prezența sa — și mai ales faptul de a întârzia să-mi motivez prezența — chiar orice gând al ei despre mine, toate ajungeau inevitabil mai departe, la altcineva. Era în locul acela, era în jurul său ceva ce nu permite secretul, ca lumina rece a catedralelor.

"Fratele dumneavoastră nu este acasă?[1] Fără îndoială că și ea știa de uneltirile lui și fusese informată că pentru mine era sora lui; totuși nu putusem să mă abțin să încerc experiența. Contrar așteptărilor păru o clipă mirată. Pe urmă înțelesesem că mirarea putea să se datoreze și faptului că-i spusesem la început că doream să-i comunic ceva și deci n-avea nici un sens să mă interesez de el.

îmi fu rușine de cursa pe care i-o întinsesem, e drept numai ca să-1 demasc pe el. Nu mai îndrăznii s-o privesc în ochi. Mă simțeam vinovat și voiam să mă pedepsesc suportând încercarea tăcerii. Nu rezistai prea multă vreme.

„De ce ne ascundem cu toții rănile, de ce le lăsăm să se adâncească tot mai mult, există oare pericolul unei suferințe și mai mari dacă am încerca să le lecuim?" Reușii să mă uit în ochii ei. „Ne iubim rănile și nu credem că și alții ar putea să ni le iubească tot atât de mult?" Eram firește într-o dispoziție puțin obișnuită, nu mai sunt nici sigur că dădusem curs unei simple impulsii. Mă detașasem atât de mult de mine încât

puteam să discern în propria mea voce, ca în aceea a unui străin, cuvintele pe care le gândise singur și cele pe care le datora altora și o clipă avui impresia că fusesem utilizat (de cine?) ca să-i spun aceste cuvinte, care însemnau desigur mai mult pentru ea decât pentru mine. O clipă numai — când cineva se ascunde uneori în spatele nostru, e de la sine înțeles, acel cineva nu vrea să-i cunoaștem prezența — și mă gândii că poate nu făcusem decât să dau glas sentimentelor pe care mi le inspirase încăperea vastă și tristă în care stătusem toți patru împreună sau poate era doar o reminiscență a lucrurilor pe care mi le destăinuise el. Oricum fusese ceva nepremeditat, cu nici un chip n-aș fi vrut s-o sperii făcând aluzie atât de direct la tot ce știam despre ei.

Parcă nu mă auzise, continua să privească peste umărul meu. Când nu mă mai așteptam, îndreptă ochii asupra mea și, cu toate că reacția nu fu însoțită decât de o mișcare aproape imperceptibilă a capului, avui senzația unei apropieri nemaicunoscute până atunci. Fața ei trecu printr-unul din acele momente de transparență în care nici oboseala, nici mai ales experiențele ce ne impregnează epiderma, făcând-o rigidă și rece ca o armură, nu mai există. Era imposibil să fie frați. Privirea ei nu cerceta, nu cântărea, era asemeni icoanelor, limpede și clară ca legământul lor cu cerul. Din nou mă simții acționând ca și cum aș fi fost altul. îi luai mâna și privind-o atent cum privești o camee, rostii cu o voce tremurătoare: „Nu vrei să cunosc adevărul? Nu poți să crezi în prietenia mea?" Știam că n-o să răspundă decât atunci când o să-mi ridic iarăși ochii.

144

Uneori se creează un climat analog celui din vis. Răspunsurile vin o dată cu întrebările, gesturile sunt

făcute aproape simultan. Prieteniile de miez de noapte. Dimineața, încercând să reconstitui conversația, îți dai seama că nu erai chiar tu, era cel care nu se arată decât rar, prea rar, cel pentru care totul e limpede, fratele visat care dispare o dată cu cântecul cocoșilor. Când ridicai privirea eram iar numai „eu“ în fața ei, „eu“, un străin căruia trebuie să-i răspundă prin cuvinte.

„Nu înțeleg despre ce adevăr vorbeați". Vocea abia întrebătoare era străină, neutră. în același moment simțisem că ultimul val trecuse, că nimic nu mă va mai purta fără alt efort către ea, că de acum înainte trebuia să mă sprijin numai pe mine, să avansez pe drumurile obișnuite.

„M-am întâlnit ieri cu fratele dumneavoastră". Mișcasem un pion la întâmplare. O simții derutată, ca un debutant care, pășind pe scena cufundată încă în beznă, vede la lumina slabă a unui reflector aprins o clipă sala plină de oameni străini. Nu mai puteam să mă opresc. în privirea sa am citit o totală confuzie. Cunoșteam de fapt prea puține lucruri despre ei să pot ghici de ce anume legase spusele mele. Trebuia să-i dau un punct de reper. „N-ar trebui să vă gândiți mereu la tatăl dumneavoastră". Nu păru mai lămurită. „N-aș vrea să credeți că nu vă înțeleg".

Nu știu de unde vin unele cuvinte, totuși câteodată am impresia că le văd venind tot atât de misterios cum simt legându-se lacrimile. Rămăsesem cu capul întors către ea. „Ești foarte sensibil, dumneata, rareori se întâmplă să întâlnești un om în stare să se gândească și la alții. Să se gândească dezinteresat la alții". Ultimele cuvinte mă tulburară. Gândul că mă credea înțeles cu el s-o spionez era de-a dreptul absurd. Totuși eram atât de dezorientat încât puteam aluneca pe orice pantă. „Viața ar fi simplă dacă am avea mai multă încredere unii în alții". Disperarea de a o simți scăpându-mi din mână mă făcu să-i spun cele mai anodine platitudini. îmi dădeam

seama în același timp cât mă depărtasem de drumul pe care ar fi trebuit să-l urmez.

145

Nu există om cu care să nu avem o cât de mică trăsătură comună și sunt momente în care anumite confesiuni trezesc aproape involuntar în celălalt toate vagile asemănări cu noi. Fața pe care o vedem atunci e cea mai falsă, cu toate că e rezultatul unei sincere confuzii, desigur momentane, pe care o face interlocutorul nostru. Băiatul avea obrajii încă îmbujorați de dans când îl acostasem. „De ce nu? E prea cald în sală ca să stăm de vorbă". Ieșisem în grădină. Eram, în seara aceea, de o tristețe amară, insuportabilă, dar inspirată. De fapt nici nu știam ce o să urmeze. Avea o voce plăcută de bărbat tânăr, sigur de el. Mă simțeam atât de trist încât uitasem că nu era decât o afabulație și la sfârșitul complicatei povești ce nu trebuia să fie decât o alegorie îi spusesem: „Sunt oameni în mâinile cărora porumbeii mor fără să fie striviți". Privirea lui uimită nu reușise să mă tulbure și încheiasem: „Poate că și dumneata simți câteodată briza, o, cât de otrăvitoare, a oceanului pe lângă care ne strecurăm orbi, imensitatea lumii despre care nu știm nimic, care o să dispară o dată cu noi". Mi se întâmplă rar să devin patetic, de aceea pot să-mi amintesc atât de precis cuvintele cu care îi vorbisem. Eram sincer și spre marea mea bucurie îmi descoperisem un auditoriu atent, apropiat. Rămăsesem până târziu împreună. A doua zi însă când trecuse pe lângă mine avusesem impresia certă că nici nu mai știa ce-mi spusese — fiindcă, bineînțeles, vorbise și el — și se simțea stingherit, ridicol. îl evitasem sistematic, totuși nu reușisem să împiedic ceea ce trebuia să se întâmple. Mă întâlnisem numai de câteva clipe cu o prietenă a lui, când se apropiase cu pași grăbiți de noi și, înainte să fi avut timpul să fug, mă executase.,,Nu te supăra domnule, dar sunt sigur că pe domnișoara o doare

capul".

Pornisem pe un drum greșit. N-avea nici un sens să arunc punți de sinceritate — o subită și precară sinceritate — chiar dacă stabileam momentan o legătură între noi, ar fi făcut-o mai târziu să fugă de mine.

„Am avut impresia că fratele dumneavoastră se plictisește aici. Probabil că de obicei are o viață foarte activă, nu?" Pentru

146 prima oară surâsul său oblic ascundea o mirare malițioasă. „O credeți cu adevărat?[44] Nu îndrăznii să continui. Imediat însă înviorarea neîntâlnită încă dispăru și obișnuita expresie de discretă oboseală o înlocui.

Aș fi făcut orice s-o opresc să se cufunde iar în tăcerea în care nu mai aveam nici o posibilitate s-o urmez. „Am o ambiție foarte mare". Nu reacționă în nici un fel și trebuia să insist. „Nu mă întrebați ce ambiție?" Nu știu ce anume îi amintise faptul că fratele ei îmi păruse plictisit, în orice caz nu fusese decât o înseninare trecătoare, zâmbetul sărman pe care mi-1 aruncase mă făcu să mă îndoiesc că voi putea termina fraza. „Aș vrea să vă fac să râdeți. Trebuie să fie atât de frumos râsul dumneavoastră!" Adăugai iluminat de o subită inspirație: „Poate c-o să vă par ridicol, dar acesta e marele secret pe care voiam să vi-1 comunic". Nu mi-a răspuns și continual: „în casă n-aș fi îndrăznit să v-o spun, e o casă așa de sumbră". Cu un ultim efort murmurai: „Trebuie să fi fost un om ciudat cel care a construit-o". în sfârșit păru să mă audă. — „Ce vrei să spui prin ciudat?" — „Aveți dreptate, nu ciudat, numai trist, teribil de trist: dar poate că nu voia să se știe asta. Am convingerea că niciodată n-a fost vreo serbare aici, poate că ar fi preferat să locuiască singur într-o cameră mică în care să-și ducă discret povara, decât să rătăcească prin saloanele astea întotdeauna reci", în ochii ei se desfăcută niște petale de culoarea brumei și descoperii cu uimire adâncimea lor. Vocea înceată avea ceva șovăielnic și

inegal ca pasul orbilor, de parcă ar fi urcat din profunzimi oprindu-se cu greutate în zidurile întunecoase ale pupilelor. „Continuă, continuă". „E o casă construită să înșele; viața se desfășura în afara ei. Cele mai multe odăi aveau probabil ușile încuiate. Oamenii de afară veneau numai rar și la orele când erau așteptați. Amenințarea venea de la cineva care ar fi tras clopoțelul la o oră neobișnuită". Obosisem: continuând, glasul ar fi putut să-mi trădeze nesiguranța.

„Astea sunt viziuni?" Nu înțelesei. „Ți se întâmplă deseori să vorbești despre lucruri pe care Ie închipui numai?" Mă privi lung

147 și, schimbând brusc tonul, urmă cu o voce precipitată și caldă. „Nu crezi că stăpânul casei avea un câine?* Abia reușii să pricep sensul cuvintelor; avui certitudinea că vedea cu adevărat ceea ce spunea. „Un câine lup cu blana aspră și moale, da, aspră și moale după cum își trecea mâna peste ea. Toți vecinii cunoșteau câinele care nu lătra niciodată**. Se opri o clipă și mă întrebă încet: „Unde îți închipui că dormea?* O privii în ochi ca pe vremuri, la examene, când voiam să asigur profesorul că nu trăgeam cu urechea la ceea ce mi se sufla din bancă. „Sub scara din hol“. Tresări ca atunci când îmi căzuseră mâinile pe umerii ei și îmi evită privirea.

Adeseori mi se întâmplă să uit cu cine stau de vorbă, mai bine zis să uit că există lucruri care nu pot fi comunicate decât unui număr foarte restrâns de oameni dintre care interlocutorii mei nu fac parte, ca să întâlnesc deodată privirea absentă a persoanei din fața mea. Nimerisem cum nu se putea mai potrivit. Pieptul i se zbătea puternic și observai cu uimire că nu-i conferea o materialitate mai evidentă, erau mișcări aproape insesizabile, ca pâlpâirile unei flăcări fluturate de vânt. Doar mâinile care rămăseseră nemișcate aveau, prin contrast, ceva din inerția materiei; avui impresia că și ea le simțise deodată străine, fără apărare. Și le retrăsese

prudent ascunzându-le în spatele ei. Nimic nu ne tulbura. Ca și atunci când mi-o prezentase mama ei aveam ocazia să o privesc lung, nestânjenit. Roșeața abia sensibilă a obrajilor estompa cearcănele; ochii mi se păreau periculos de expuși în lumină; gustam o sumbră voluptate întunecată, ca la vederea anumitor flori care, odată deschise, nu mai au decât o zi de trăit. Respira cu gura întredeschisă și buza inferioară îi tremura ușor.

„Numai copiii se joacă așa“. Se întorsese spre mine. Fusese o iluzie! Ochii ei erau în direcția casei. „A fost numai un joc. Nimic adevărat**. Privirea absentă mă înștiințase, cuvintele nu-mi erau adresate.

Țin minte încă frumusețea uimitoare a ochilor ei negri, mereu la fel de strălucitori, care îmi împrăștiau de fiecare dată aprehensiunile, căci mă așteptam să arate odată și altfel; asta din cauza

148 oamenilor din casă pe care îi vedeam la anutnite ocazii gătiți. De obicei aveau o cu totul altă înfățișare. (Frumusețea mi se părea pe atunci numai o haină de sărbătoare). Venea să-i povestească mamei necazurile cu bărbatul pe care nu puteam să mi-I închipui. Mi se părea imposibil ca cineva să poată chinui o ființă atât de perfectă ca ea. (Nu știu de ce mă gonea mama din odaie. Poate îi păream atât de mic încât era convinsă că nu pricepeam nimic). Mă mângâia pe păr spunându-mi uneori: „Copiii nu înțeleg poveștile astea“. îmi dădeam seama însă c-o spunea numai pentru mama și că de fapt știa cât de bine o înțeleg; citea interesul în privirile mele. Ajunsesem atât de departe încât deslușeam dintre cuvintele pe care i le spunea mamei unele mesaje tainice anume destinate mie.

Uneori, când vrei să cunoști adevărul, trebuie să știi să detectezi aceste cuvinte strecurate printre altele care nu sunt pentru tine. „Numai copiii se joacă așa, a fost numai un joc“. N-o spusese pentru mine, totuși eram neliniștit; ceva din spusele ei s-ar fi putut să mă privească. încercasem să ghicesc ce anume, cuvintele

însă treceau ca niște chipuri impenetrabile prin fața mea. Mă văzui silit să renunț. „A murit de mult?" „Da, a murit de mult", îmi răspunse fără să ezite. Nu putui să-mi ascund mirarea. Confuzia ce stăruia în mine ajunse în sfârșit până la ea. (Era o dimineață cu aerul umed, din ce în ce mai dens și mai leneș. Cuvintele răzbăteau cu greu de la unul la celălalt). „Ce ați spus? De cine vorbeați acum?" Păru că face un efort deosebit să pronunțe cuvântul. „De tata". înclinai capul, nu știu de ce,într-un gest nelămurit.

Un stol de păsări călătoare trecu pe deasupra noastră. O văzui cum urmărește zborul din ce în ce mai atentă. Când ultima plutea dincolo de pomul sub care eram așezați, recăzu în indiferența ei obișnuită. „Una era bolnavă, rămânea tot mai în urmă". „Poate că era numai obosită, de ce să crezi că era bolnavă?" Privirea ei spunea limpede: astea sunt lucruri asupra cărora nu mă înșel. îmi adusei aminte că mă întrebase dacă am fost la doctor și mă simții deodată prost, ca dezbrăcat în fața ei. Rămăsesem cu capul lăsat pe

149 spate și observai ciudata asemănare a gâtului fragil cu ivoriul aripilor ce se mistuiau încet în imensitatea cerului.

„Am crescut singur[41]. Voisem să-i explic incapacitatea mea de a lega o conversație, de a străbate impasul tăcerilor. Mă oprise cu un surâs și vocea sa îmi aduse ca un misterios ecou mărturisirea ei simplă. „Ca mine[44]. Probabil că-mi citise pe față surpriza. „Ce ți se pare atât de curios? Am crescut singură, trăiesc singură, cei mai mulți trăim așa[44]. Aș fi putut să-mi închipui că făcuse ca și el o gafă pe care încercase apoi s-o escamoteze, lăsând totul să plutească în vag. Prefăcuta! Mă simții mai curând înclinat să cred că nu era decât tactica jucătorului, care ne împingea din când în când unul spre altul, ca după aceea să ne îndepărteze iar.

E o învățătură pe care o înțelegi rar când ești prea tânăr. Pentru unii rămâne chiar veșnic ascunsă; doar anumite eșecuri ți-o pot dezvălui cu timpul. Aveam mereu impresia că numai timiditatea mă împiedica să mă apropii de ea cum aș fi vrut. Mă plimbam ore întregi de la o fereastră la alta, fără să se petreacă nimic și totuși când plecam de la ea eram sleit de parcă aș fi pledat fără succes o cauză dinainte pierdută. De fapt nu vorbeam decât despre cele mai insignifiante lucruri. într-o zi însă, nu mai știu cum, o luasem brusc în brațe, aproape fără să mă gândesc, simplu, așa cum aș întinde o mână să rup o ramură înflorită aplecată peste un gard străin. Nu înțelesesem că asta se întâmplase numai fiindcă trebuia să se întâmple și repetai gestul în cursul următoarelor întâlniri. Corpul ei devenise însă altul. Mă privea cu ochii tulburi, scuzându-se parcă pentru brațele subțiri ce atârnau bizar de gâtul meu; într-adevăr, într-un mod cu totul inexplicabil — erau doar aceleași brațe — mă incomodau deodată, mi se păreau străine și neîndemânatice. Abia mai târziu pricepusem. îi pusesem tocmai mâna pe gâtul subțire acoperit de cârlionți. Avusese aceeași privire speriată, dar în același timp descoperii că se uita parcă spre cineva care se afla foarte aproape, alături, între noi doi. Vocea sunase ca și când ar fi făcut o destăinuire cât se poate de primejdioasă, ca și când ar fi trădat un secret. „Nu se poate![44] Nu înțelesesem imediat,

150 încercasem chiar să o trag iar spre mine și atunci se aruncase plângând pe divan. De fapt nu-mi spusese decât atât, totuși deodată se aprinsese o lumină în mine: exista cineva care ne permisese să ne apropiem un moment. După aceea nu mai voise ca lucrul să se repete. Cineva, ea, cineva în ea.

Probabil că se poate lupta împotriva acestei voințe străine. Știu de asemenea că pentru foarte multi ea nici nu se manifestă vreodată. Asta n-are nici o importanță.

Pietricelele și frunzele căzute stau laolaltă pe stradă; când bate vântul, numai frunzele se ridică și încep dansul lor ciudat, căutându-se parcă unele pe altele ca să se despartă tot atât de nemotivat, și pietricelele rămân indiferente la locul lor. E un fel de pondere ascunsă a noastră, despre care balanța nu spune nimic. Poate, mai bine zis, o ușurință, îi spusesem odată Katiei că știam cum o să arate peste treizeci de ani. Mă privise amuzată de un gând care în același timp o necăjea puțin. Sprâncenele i se ridicaseră asimetric ca în rarele ocazii când eram nevoit s-o consolez. „Ce vrei să spui? Vezi unde o să mi se adâncească ridurile sau poate cum o să mi se umfle nasul?“ Imaginea din urmă mai ales părea s-o sperie mai mult. „Nu, nu văd nimic, știu numai că nimic n-o să te poată schimba, ești atât de densă!" „Aiurezi, cum sunt densă, grea?" O rugasem să mă ierte, fiindcă probabil mă exprimasem greșit. „De ce spui prostii?" și păruse într-adevăr intrigată, nu destul ca să nu-i alunece gândul imediat la altceva. într-un sens poate spusesem chiar o prostie.

Permanența celor denși e și ea doar o aparență. Imobilitate și permanență sunt de fapt lucruri cu totul diferite. Peste precaritatea plantelor marine, înscrise în ciclul falselor permanențe, legate de rădăcinile lor materiale, numai spuma într-una rostogolită și destrămată pentru a renaște iarăși la suprafața mării, dar și la limita atmosferei, reprezintă o permanență reală, neafectată de milioanele de forme discontinui și efemere pe care le împrumută. Am insistat asupra acestei zone de contact în care subzistă permanența spumei, fiindcă nu cred că e ceva întâmplător; permanență nu poate exista

151 decât la limita a două medii diferite, nici înăuntrul materiei supuse unor transformări ciclice, probabil, nici dincolo de ea.

Intuirea diferenței profunde dintre ei — el dens, nu era desigur decât o plantă foarte terestră — îmi păru o nouă dovadă, e drept de un ordin cu totul special, și în același timp avu darul de a risipi stinghereala ce mai întârzia în mine. Gândul că și ea făcea parte dintre oamenii pentru care orice apropiere străină poate fi un semn și care deci într-un sens nu accepta limitele rutinei mă liniști în ceea ce privea poziția mea față de ea. Fragilitatea ei, făcându-mă să cred că putea cu adevărat să aibă nevoie de prietenia mea. In sfârșit, îmi explică astfel și autoritatea pe care partenerul său o avea asupra ei, falsa lui autoritate, imperiul materiei.

„Și credeți că nu putem ieși niciodată din singurătatea noastră?** își împreună mâinile, ca o călugăriță care s-ar fi rugat în gând. Avea o privire curioasă, părea foarte atentă la propriile cuvinte, la sunetul lor, ca și cum ar fi invocat pe cineva a cărui apariție ar fi fost legată de fiecare vibrație. „Ai văzut cum se unesc două picături de apă ce alunecă pe o masă. Nu se știe care s-a vărsat în cealaltă, care dintre ele a fost absorbită.** Avea iar ochii măriți, de data asta însă nimic din jur n-ar fi putut pătrunde în ei, erau ferecați ca ai orbilor și nu puteam să știu cine se afla dincolo de porțile lor umede, .fiecare poate să-și închipuie că primește darul celuilalt, darul singurătății celuilalt**. „Dar în realitate?“ și întoarse capul spre mine și, cu toate că nu era sigur că se uita la mine, simții nevoia să-mi cobor ochii. Avui certitudinea că spusesem o prostie, poate chiar ceva care o supărase; nu puteam să-mi dau seama prin ce anume. O privii printre gene, elanul retezat o imobilizase, ca atunci când intri buzna într-o odaie și în locul prietenului așteptat dai peste un străin. Putea arăta și altfel de cum o văzusem până atunci, putea chiar să aibă o atitudine disprețuitoare. Conturul

gurii mi se păru pentru prima oară dur.

Să mă fi bucurat prea curând de descoperirile mele? Aveam aceeași senzație ca atunci când tăcerea lui îmi dădea de înțeles că sunt de prisos. începui să aud din nou foșnetul vântului în jurul

152 nostru. Zadarnic încercai să mă întorc la ceea ce fusese cu câteva clipe mai înainte; mă simțeam dezarmat ca în fața unui nor ce întunecă ferestrele senine ale cerului. în cele din urmă o rugai să mă scuze pentru îndrăzneala vizitei inoportune. Se aplecă încet spre mine ducând un deget la gură. Eram atât de surprins încât în primul moment nu înțelesei ce vrea să spună. „Nici n-ai avut intenția să vii la mine-n vizită, te-am oprit eu pe când îți vedeai liniștit de drum și te-am rugat să mă însoțești". îmi dădui seama că nimeni nu trebuia să afle de vizita mea. Totuși nu mă putui stăpâni s-o întreb. „La ce oră se întoarce din oraș?“. „N-are ore precise, poate veni curând". Nu eram încă sigur dacă asta constituia un fel de pact secret între noi. E un joc în care mă aventurez cu prea multă plăcere ca să nu fi încercat până acum destule decepții și să nu fi devenit mai prudent.

Urmăresc câteodată, la început fără să vreau, conversația de la masa vecină. Vorbesc doi necunoscuți și deodată surprind o anumită modulație în vocea celui care stă în fața mea. Tocmai atunci pe figura lui trece un zâmbet triumfător, dar în același timp discret, care pare a spune: „Stai să vezi ce prostii au să urmeze" — sunt prins în joc. Aplec și eu capul, numai atât cât să înțeleagă că mesajul a fost înregistrat, și din clipa aceea mă strădui să nu scap un cuvânt. De multe ori conversația nu ia câtuși de puțin o turnură amuzantă și la plecare complicele meu trece pe lângă mine indiferent ca un drapel în timpul unei defilări. Am ajuns să mă feresc a interpreta prea grabnic asemenea semne, de teamă să nu mă înșel iar.

Când mă ridicai să plec, observai la ea aceeași pasivitate pe care o manifestase și el când îmi luasem

rămas bun de la ei în salon. Ajungând în dreptul casei păru să șovăie o clipă neștiind încotro s-o apuce; puteam să ocolim clădirea fie printr-o parte, fie prin cealaltă. Până la urmă alese alt drum decât cel pe care venisem. Poate nici n-aș fi remarcat dacă nu mi-ar fi atras ea însăși atenția: „E mai puțin noroi pe aici"... și dacă nu mi-aș fi dat seama cu mirare că poteca era de fapt mult mai înglodată de ploi. Abia

153 când ajunserăm în colțul dinspre stradă al casei, ridicai ochii. Până atunci trebuise să-mi caut un loc pentru fiecare pas și observai că peretele pe lângă care ne strecurasem avea toate ferestrele zidite. Evitase deci într-adins drumul celălalt. Simții o strângere de inimă, ca în anumite seri de demult când începeam deodată să mă îndoiesc de adevărata fire a guvernantei mele. Asta nu însemna că o credeam rău intenționată față de mine (cel mult indiferentă), dar mă făcea să presupun relații cu oameni care ne erau complet necunoscuți și despre care nu puteam ști ce gândesc. Ora petrecută în spatele casei mi se păru un pericol ce nu trecuse încă. Nu-mi pierdusem încrederea în ea, însă voința sa nu mai avea acum nici o importanță; simțeam în apropiere existența alteia cu mult mai puternică și blindajul ferestrelor zidite nu-1 consideram o garanție suficientă. Totuși, sau poate tocmai din cauza asta, nu încercai să mă grăbesc și mi-o luase înainte.

O regăsii la trei pași de scară; mă aștepta privind în jos. Pe fondul curții sălbăticite, invadată de buruieni și rănită de ploi — pe alocuri mai rămăseseră încă niște ochiuri de apă murdară — apariția ei era de un efect extraordinar. îmi amintii de statuia din fața gării, de îngerul care coboară să adune sufletele obosite ale soldaților rămași pe câmpul de luptă. Când ajunsei lângă ea, după cum mă așteptam, înclină numai puțin capul și se îndreptă cu pași repezi spre casă.

XI

AVEA UN SURÂS CARE TRĂDEAZĂ; PRINTR-UN fenomen invers decât cel al apelor încrețite de vânt, ce ascund astfel pietrele de pe fund, adâncimile lui deveneau dintr-odată vizibile. Surâsul acesta îl au toți cei care surâd rar. Poate că nici nu e un surâs, adică nu indică un moment de simpatie, oricât de neînsemnată și de trecătoare, ci mai curând o fereastră în cadrul căreia apare fața descoperită, expresia ce întovărășește gândul întrebării al cărei răspuns e dinainte știut, de unde și aerul de satisfacție ce creează confuzia. De altfel nici această iluminare nu durase decât o clipă și doar pe fruntea prin care avui impresia că absorbise tot zâmbetul, ascunzându-1 înăuntru, mai rămânea o cută mică, întrebătoare, ce se destrăma încet.

De îndată ce deschisei poarta, mă pomenii față-n față cu el. Făcusem tot drumul preocupat de ultima întâlnire cu croitorul și, cu toate că părea ciudat, nu mă gândisem la posibilitatea de a da peste el. Văzându-1, încercai o dublă surpriză; întâi că nu mă gândisem că s-ar putea să-l întâlnesc și abia în al doilea rând chiar faptul că-1 întâlnisem. Primul gând îmi dădu ca niciodată un sentiment de siguranță; omisiunea aceasta mi se părea semnul unei eliberări și nu știu dacă însuși surâsul lui nu fusese de fapt reflexul propriei mele expresii. în aceeași clipă simții o liniște stranie, nemărginită, ca mirosul ozonului pe care o aversă îl deslușește deodată peste tot; mărturia puterii ascunse ce face ca anumite prezențe și tocmai cele mai seducătoare să poată fi escamotate subit. Niciodată aceste implacabile intervenții nu mi-au provocat

155 ciuda sau vreun penibil sentiment de inferioritate, totul se petrecea ca și cum o dată cu dintele ar fi fost extras și nervul

De câte ori sunam la poarta verde, chipul meu lua o expresie specială ce-mi crispa fața ca un pansament, fața ce devenea alta, o piedică de neînvins, o mască de care ești continuu conștient din cauza presiunii pe care o exercită asupra pomeților și în jurul gurii. Când se deschidea fereastra de sus trebuia să am pregătite două zâmbete deodată, unul umil care să spună: „atunci pot să urc“ — și altul cu totul echivoc care să însemne că n-avusesem nimic important de transmis și nu era nevoie să i se comunice că l-am căutat când se va întoarce acasă. (Nu suportam gândul zâmbetului său când ar fi aflat că fusesem la el). în același timp simțeam ca o pată infamantă roșeața obrazului încins și tremuram de teamă, de parcă aceasta ar fi putut să fie observată de cineva la ferestrele vecine. Nu știu când și nici cum murise pe neștiute în conștiința mea. N-am putut să-mi explic niciodată aceste morți subite, să le leg de anumite împrejurări materiale. Nu se întâmplă cum ar fi de așteptat, când aș avea nevoie de toată afecțiunea mea în altă parte și nici ca urmare a unei iluzii pierdute. Totul se termină brusc, ca popasul unui ogar rătăcit, oprit din greșeală la o poartă străină.

Nu mă îndoiam de interesul pe care i-1 purtasem până atunci și nici nu greșisem casa. Numai că într-o bună zi nu mai exista nimic în locul pe care îl ocupase. Sunasem ca de obicei. Fereastra de sus se deschisese și trebuise să mă opresc din fluierat. Pur și simplu așteptasem să se deschidă fereastra fluierând și în timp ce urcam scările avusesem răgazul să arunc și ultimul pumn de pământ peste mortul ce mă aștepta sus, cu același zâmbet din totdeauna; de data asta nu-mi mai producea nici o emoție.

„Ce drăguț că ai venit să mă iei, tocmai mă pregăteam să ies în oraș". Mă uitai sceptic la el, dar

zâmbetul dezinvolt era din ce în ce mai intens și deodată mă simții iar legănat ca o luntre pe care marea o fură de pe plajă purtând-o din nou în larg. Ciuda pe care mi-o provocă această prea amabilă recepție îmi dărâmă întreg eșafodajul. Era încă foarte prezent. Mă bucurasem eu prea curând

156 sau poate celălalt se răzgândise? (De la acest punct încolo investigațiile devin imposibile.)

Era o dimineață cu cerul alb, soarele ardea departe cu o flacără palidă, liniștită. Pe fruntea croitorului descoperisem cele două prune ascunse sub piele deasupra ochilor și, în timp ce-mi vorbea, fusesem tentat să le încerc moliciunea cu degetul. Nu mă putusem concentra asupra lui, de fapt nici nu încercasem. Coborâsem treptele în grabă, exaltat de lumina de afară, poate și mai mult încă de gândul vizitei pe care voiam s-o fac și deodată crescuse în fața mea, în capul scării, ca un copac trăsnit, supărător într-o livadă în floare. Nu putusem să-l ocolesc, dar mă răzbunai într-un fel neînregistrând nici unul din cuvintele lui. Aveam impresia că sunt ochit de niște mâini stângace și eram vesel că pot sta nemișcat, gustând astfel Voluptatea unei false îndrăzneli, întrucât eram sigur că nu risc câtuși de puțin să fiu atins. Singurul lucru pe care-1 reținusem fusese paleta bălțată ce-i colora obrazul, cenușiul feței nerase, maroniul nasului, ochii de culoarea spălăcită a stridiilor. în cele din urmă înțelesesem că ghicise neatenția mea, dar nici măcar tremurai iritat al pleoapelor prăfuite nu mă tulburase. îl asigurasem numai c-o să mai discutăm „chestiunea" și mă grăbisem să plec. Pe dram însă, după ce lumina intrase iar în anonimat, inițiativa lui eșuată începu să mă preocupe.

Poate că și sentimentul de vinovăție pentru nemulțumirea pe care i-o provocasem desigur croitorului mă făcuse să tresar aflându-mă pe neașteptate în fața lui. O clipă mi se păru chiar că ghicesc, cu toate că îmi

dădui imediat seama de absurditatea gândului, o tainică mustrare în ochii săi, de parcă nu mi-ar fi iertat această inocentă aventură pe care nu putea s-o cunoască. E drept că-1 mai priveam în ochi, dar neatent, ca un om care, găsindu-se la etajul al zecelea deasupra unei piețe împânzite de lume, din toată forfota aceea amețitoare nu distinge decât o mulțime de semne fără sens și de mișcări dezordonate. Bineînțeles, nu îndrăznii să-i spun că nu venisem pentru el. îl întrebai într-o doară dacă are vreun drum special. Făcu un gest echivoc ridicând mâna cu degetele

157 răsfirate interogativ. Știam că de la el nu puteam afla nimic; totuși casa rămase curând în urma noastră. Chiar și singurul lucru care îl privea direct, motivul pentru care mă căuta mereu și mă adusese în casă, știam că n-aș fi putut să-l aflu decât prin ea sau din vreo vorbă scăpată involuntar de mama lui.

Plimbarea mă contraria nu numai fiindcă simțeam că nu putea să-mi aducă nimic nou, dar și fiindcă mi-era teamă să nu sfârșească prin a-mi ghici intențiile și să încerce să mi se puie în cale. Nu știu dacă simțise ezitarea mea; mă privi insistent câteva clipe și în cele din urmă îmi spuse aparent îngrijorat: „Am impresia că nu arăți bine nici azi“. Observai că de fapt nu se uita la mine, ci mai curând prin mine și avui o senzație neplăcută, ca și când mi-ar fi lipit o placă radioscopică pe pie^t. „Cum?“ Tresări jenat ca un om care ar fi făcut o gafă și spuse precipitat: „Știu c-a fost o criză fără nici o importanță". Sunt sigur că pe obrazul meu se și vedea reflexul cuvintelor pe care abia apucasem încă să le aud — pe fața mamei am văzut de multe ori trecând spaime de care nici mai târziu nu știam dacă pe urmă devenise conștientă — pentru că imediat luă un ton mieros care însemna că vorbele rostite își făcuseră efectul. „Vreau să spun că te-ai simțit o clipă rău. Sora mea mi-a spus că nici dumneata nu ți-ai dat seama de ce anume sufereai;

nu-i așa?“ întrebarea fusese pusă fără nici o convingere, nu putusem nici măcar să discern dacă nu cumva voise să mă ajute punând capăt discuției.

Țin minte că încercai cu un ultim efort să-l înfrunt, pre- făcându-mă că nu auzisem. Atunci nici nu-1 mai vedeam deslușit. Imaginea ei închisă în mine emana deodată un fel de ceață tot mai deasă în care se pierdură amândoi. Presiunea acestei ciudate neguri ce o înconjura ca un vârtej tăcut avu efectul unei adevărate narcoze asupra mea; simțeam că o dată cu ei se scufundă tot restul în neant, întrebările continuau să existe, dar fără emoția legată de ele, ca un cuțit ce se plimbă nesimțit prin carnea adormită, veneau și plecau fără să lase vreo urmă în mintea mea. De ce îi povestise tot? Ce

158 nevoie avusese să mă ferească de privirile celorlalți la plecare dacă tot avea de gând să-i comunice că fusesem la ea?

îmi pierd întotdeauna prea repede încrederea. Dar în sfârșit îmi dădui seama că lucrurile se putuseră petrece și altfel; abia în clipa aceea stupefacția primei ipoteze, neverosimile, pe care el fusese pe cale să mi-o impună, mă îngrețoșă și în același timp mă făcu să mă dezmeticesc; ne văzuse desigur împreună și o silise să vorbească. Probabil că se întorsese acasă în timp ce stăteam în livadă și negăsind-o nicăieri o căutase afară.

„îți plac spionii?" De furie pierdusem orice control. „Ce vrei să spui?" Părea peste măsură de uimit. Nu răspunsei, fără să cobor ochii. „Știi că ai o privire curioasă, cred că într-adevăr nu te simți bine". întinse pasul hotărât și mi-o luă înainte. Poate n-o făcuse intr-adins, dar frica de a fi părăsit, de a fi scos din joc depăși toate resentimentele mele. Trebuie să recunosc că aș fi fost în stare să suport orice umilire ca să-l opresc. în asemenea împrejurări găsești de obicei o ieșire miraculoasă, sau poate că orice idee pare atunci

providențială. îi vorbii de insistențele croitorului, care încercase să mă descoasă — desigur nu-i spusei că în legătură cu el. Indiferența lui mă făcu să exagerez cu mult proporțiile personajului. De fata croitorului nu-i pomenii nimic. Mi-era teamă că va relata ulterior întâmplarea deformând-o și se va putea folosi de ea pentru a înscena cine știe ce perfidă poveste. Gândul acesta mă descumpăni și mai mult și incidentul cu croitorul începu să scârțâie din toate încheieturile, ca un vas de coastă aruncat de furtună în mijlocul apelor.

Nici nu se uita la mine, părând cu mult mai preocupat de locul unde punea piciorul. Purta iar pantofii galbeni care îi plăcuseră Katiei și, cu toate că eram atât de agitat, mă pomenii deodată alarmat de gândul că și i-ar murdări, că noroiul ar putea șterge desenele făcute din găurele de pe boturile ascuțite de la care nu-mi mai dezlipeam ochii. Când îmi dădui seama însă că nu făceam decât să-l imit — de fapt nu știu dacă și de astă-dată nu mă

159 sugestionase, îmi ridicai privirea de jos și încheiai: „Nu-mi place să fiu iscodit**, dacă mi-ar fi spus clar ce voia sau m-ar fi rugat să-i fac cutare sau cutare serviciu, mi-aș fi dat toată silința să-l mulțumesc. Spusesem ultimele cuvinte răspicat — declarația putea la fel de bine să-i fie adresată lui. Nu-și ridică însă ochii ațintiți asupra pantofilor și nu putui să mă dumiresc dacă ghicise aluzia.

„Te înțeleg foarte bine, sora mea e la fel“. Și observând că nu păream lămurit, continuă: „Poate că de aceea nu se înțelege cu mama**. Avea iar o voce calmă și liniștitoare. „Dar ce vrea să afle mama dumneavoastră de la dânsa?** Mă privi brusc în ochi; ezită, poate fiindcă nu știa în ce măsură eram informat în privința lor.

„Nimic important, totuși înțelegi, există momente în care anumite lucruri trebuie explicate și de la ea nu poți

să obții nimic dacă te mulțumești să aștepți. Se poartă cu noi de parcă am fi niște străini**. îl întrebai dacă o crede mai expansivă față de alții și adăugai ca să atenuez ceea ce putea să pară jignitor în spusele mele: „Sunt oameni care își deschid sufletul mai curând față de un străin**. Nu mai umblam atât de iute, încetinise pasul, mai interesat de discuție sau pregătind una din acele fraze anodine în aparență, ce nu trădau decât o parte din gândurile sale. Tăcea, încă, lă- sându-mă să vorbesc. „Mie nu mi s-a părut o fire atât de secretă!** Nu mă așteptasem: ultimul cuvânt nimerise în plin. Se opri locului și mă privi lung, foarte neplăcut, cu capul ușor aplecat, marcând mai mult încă fruntea enormă.

Probabil că atitudinea mea stânjenită îl jena; se prefăcu, în sfârșit că-și caută țigările. „îmi pare bine că vă înțelegeți**, o spusese indiferent de parcă vorbise de relațiile fortuite a doi tovarăși de cameră în timpul unei vacanțe. își găsise iar echilibrul și dintr-o dată mă cufundasem din nou în starea de servitute agitată în care mă aducea prea des vecinătatea lui. Aveam, totuși, convingerea că o mulțime de întrebări îi ardeau gâtul ascuns de gulerul înalt. Admir oamenii care știu să-și mascheze curiozitatea.

Nu voisem să-1 pun la încercare; fusesem atent la niște pași care se auzeau pe scară și întârziasem să-i răspund. Pusese atunci obiectul acela ciudat — un aparat adus de tata din străinătate care servea la detectarea ouălor stricate — înapoi în raftul bibliotecii și continuase evaluarea cărților. Abia peste vreo trei luni, oprindu-ne în fața unui magazin de obiecte electrice, mă întrebase cu vocea lui egală și calmă: „Ia spune, drăcia aia ca o lupă, pe care o ții în bibliotecă, la ce servește?"

Liniștea lui, poate numai aparentă — nici bănuiala

aceasta nu mai avea importanță — mă contaminase și descoperii iar extraordinara limpezime a ochilor săi. Cerul neobișnuit de senin al serii era străbătut de*ultimele păsări călătoare.

„Aveți o livadă atât de frumoasă, nu simțiți niciodată nevoia să stați acasă?** îmi răspunse că încearcă să-și dea iluzia unei' activități umblând câteva ore pe zi; în felul ăsta reușea cel puțin să se obosească. „Poate că ar distra-o și pe sora dumneavoastră plimbarea**. Scutură capul și înțelesei mustrarea: de ce trebuia să aduc mereu vorba despre ea? Nu putui să mă stăpânesc. „Sunteți niște frați foarte ciudați, niciodată împreună**. Trebuie să-i recunosc mereu superioritatea, nu avu nici cea mai mică reacție; abia într-un târziu, ca și când în prealabil ar fi reconstituit tot procesul, șopti: „Eu n-am nici o vină și nu pot decât să regret**. „Mă mir atunci că nu-și schimbă atitudinea, pare o ființă atât de sensibilă, o impresionează orice suferință**. Mă gândeam la povestea păsării ce își pierdea treptat puterile. „Poate că am și eu partea mea de vină. Aș fi mulțumit s-o înțeleg mai bine**. Ceea ce nu înțelegea desigur era faptul că nu reușea să pună stăpânire și pe gândurile ei.

în privința asta nu avusesem nici cea mai ușoară îndoială: nu* făcea parte dintre oamenii care simt nevoia să înțeleagă și poate tocmai de aceea mi-era întotdeauna superior. Probabil că atunci când știa că nu mai poate obține nimic de la ea — ca în toate ocaziile, destul de rare de altfel, când acționez instinctiv nu aveam

161 nici un motiv bine determinat. Mă hotărâi să pretextez o cursă urgentă într-o stradă laterală care să-mi permită să mă înapoiez pe altă cale. Mergeam tocmai pe o stradă nesfârșit de lungă cu casele despărțite prin grădini ce mă înșelau întruna; mi se părea că se ivește drumul salvator, dar nu era decât un gard întrerupt sau o poartă pentru căruțe, deschisă. în clipa în care îmi vorbi din nou, îmi trecu prin minte, cu toate că îmi dădeam seama de absurditatea gestului, să sun la intrarea unei case străine, ca să mă pot despărți de el. Cuvintele lui se amestecau cu bătăile din ce în ce mai violente ale inimii. „Ar trebui să iei un calmant, ești într-un hal de agitație! Mă ierți că ți-o spun“. Tăcu o clipă; parcă voia să mă lase să respir și continuă: „înțeleg că individul ăla te-a plictisit. Firește, pentru ceva așa de neînsemnat nu merită să-ți faci sânge rău!“ ' Avea privirea binevoitoare, aproape amicală. Dar piezișă. Iuda.

Simțisem că n-ar fi avut nici un sens să forțez aceste relații și, îi. *i* șteptarea unui nou semnal care să o elibereze, întâlnirile noastre redeveniră cu desăvârșire caste. Spusese nu! — când o luasem în brațe — și înțelesesem că strigătul venea de mai departe, dar în același timp aveam certitudinea că refuzul nu fusese legat de nici mul din oamenii pe care îi cunoșteam. într-o zi simțisem însă că n i mai aștepta ca mine momentul în care semnalul va reveni; ti cerea ei era cu totul alta, o tăcere prin care simțeam că trec gânduri ce nu mă priveau, că se strecoară umbre care fugeau de mine. Era ultimul om la care ar fi trebuit să mă gândesc.

Ajunsesem târziu, aproape de miezul nopții, la ușa străină. Mă primise ca pe un prieten pentru care nu există ore neobișnuite, cu toate că ne cunoșteam destul de puțin. Venisem numai să-l văd, trebuia să-l văd, știam din clipa în care sunasem că n-o să-l întreb nimic. Cum mi se întâmplă ori de câte ori mă lansez într-o asemenea aventură, mă folosisem de o poveste care nu-1 privea în nici un fel. îi vorbisem despre îndoielile mele în privința

unui individ ciudat pe care îl cunoscusem de curând într-un parc și-mi propusese cele mai extravagante călătorii. Păru interesat, chiar

162 dubios de atent. Povesteam fără prea multă convingere, fiind vădit preocupat de expresia obrazului pe care voiam să descopăr ce anume o atrăsese pe ea, dacă nu mă înșelasem. Când terminasem de istorisit, nu remarcasem încă nimic în trăsăturile lui care să poată fi pentru mine un motiv de îngrijorare și, abia când ajunsesem la ușă, îmi spusese cu vocea aceea caldă, și inutil de gravă, îngândurat și totuși calm: „Ai poate prea multă imaginație, e și părerea prietenei noastre comune, e drept însă că personajul e interesant, cred că trebuie să fii totuși prudent". Eram definitiv edificat.

Faptul că acceptase pretextul meu cu atâta ușurință mă lămurise. Știa deci în ce măsură eram preocupat de ceea ce se petrecea în casa lor, poate bănuise chiar că vreau să mă întorc. Grăbi pasul automat. Se uită la mine lung, aveam impresia că sunt fixat de lentilele unui microscop în dosul cărora s-ar ascunde nu o inteligență umană, ci un mecanism complicat și rece. „Ai un mers cu totul neregulat, mersul unui anxios în criză. Nu pot să-mi explic cum ghicisem până și termenul acesta mai puțin obișnuit în privirea lui. Anxietate — aveam în fața ochilor cuvântul tipărit, precedat și urmat de altele indescifrabile, văzute probabil într-o carte de medicină sau în prospectul unei doctorii. „N-am nimic!" O spusesem fără să vreau, privindu-1 agasat. Nu suport să mă creadă cineva bolnav, mai ales că putea să fie și o manevră din partea lui, ca să mă îndepărteze de ea; bănuiam intenția, cu toate că nu-mi dădeam seama ce anume mă făcea să-1 suspectez. Sau din contră, fusese cu adevărat impresia ei și îl convinsese și pe el. încercai să surâd abia perceptibil, cum făcea Kati când ne întâlneam cu câte o colegă de-a ei și nu voia să se oprească.

„Cred că și dumneata te plictisești, ai devenit grozav de taciturn". Simții o poftă teribilă să-1 întreb de ce nu pleca din localitate dacă se plictisea atât de tare și mai ales ce-1 reținea în oraș. N-aș fi ajuns la nici un rezultat, riscam numai să provoc din partea lui o reacție neplăcută. Cunoșteam prea bine felul

163 disprețuitor în care ridica o sprânceană când trebuia să asculte întrebări ce nu-i conveneau. Nu-mi fusese niciodată atât de antipatic și gândul că mă chinuiam inutil, că aș fi putut să-mi utilizez altfel stăruința — încercând din nou să aflu ceva de la ea — mi-1 făcea și mai insuportabil.

îi spusei că va trebui să ne despărțim fiindcă aveam treabă la poștă. „Cum o să te las așa?" Zâmbetul său ironic parcă mă trăgea de nas. „Te-ai ostenit să vii până la mine numai ca să mă conduci în centru?[1] Se prefăcu că nu auzise bine. „Unde ai spus că te duci?* Nu înțelegeam de ce insista și vocea mea probabil nu părea prea convingătoare. „Și eu tot la poștă voiam să merg“. își ținea mâinile împreunate la spate și umbla săltând ușor într-o parte și în cealaltă. O clipă mi se păru că schițează un fel de pas de dans. Această manifestare juvenilă de bună dispoziție nu-mi convenea deloc. De câte ori rămâneam în urmă, aveam impresia că sunt un cățel legat cu o zgardă invizibilă, când îl întreceam era și mai neplăcut. Simțeam între umeri privirea lui metalică. Aerul tare venit din munți avea un efect negativ asupra mea; îmi dădea o energie cu care aș fi putut să mă reped în el și să-l tăvălesc în țărână.

„Ai treabă la post-restant?‘ îl întrebai abia reținându-mi furia de ce crede asta. „Văd că n-ai nici o scrisoare la dumneata". Explicația venise cam târziu. Se gândise desigur la altceva. „Bine, dar de ce la post-restant, mai sunt și alte servicii la poștă?[1] Mă privi

cercetător, nici un mușchi nu-i juca pe față, numai gura i se făcuse parcă și mai dură. „Ești într-o dispoziție cu totul specială azi, mă întreb dacă n-ai venit cumva din greșeală la mine." Puteam, în sfârșit, să surâd, nu mai avea ce să-mi spună, atinsese un punct care l-ar fi obligat să vorbească iar despre ea și știam că n-ar fi facut-o, dacă nu-1 sileam. Observasem cum evita sistematic până și discuțiile ce puteau aluneca la un moment dat spre ea. Dobândisem o situație privilegiată și voiam s-o gust cât mai intens. îi spusei cu o voce cochetă, pe care nu mi-o recunoșteam: „Cine știe? Poate că

164 n-am venit la dumneata — îl înfruntai direct — poate că voiam să-i fac o vizită sorei dumitale".

Rolul de frate nu-i permitea să-mi interzică s-o vizitez. Reacționă cu totul neașteptat. „De ce nu mi-ai spus-o de la început. Te-am târât după mine fără să știu că ți-am stricat programul". Aș fi fost gata să cred că, prin această abilitate de ultim moment, duelul se încheiase, când recunoscui privirea aceea îndoielnică, în stare să cântărească toate circumstanțele înainte de a face o mărturisire, de a formula o rugăminte delicată, ce necesită o împrejurare deosebită. Privire șovăitoare, înșelătoare ca fluierul fachirului ce precede și produce lenta vrăjire a șarpelui.

„Nu știu dacă se poate azi“ sau „Azi parcă aș putea să încerc, dar să mai vedem" îmi spuneau ochii căprui, șireți, ai fetiței și eu recurgeam la tot felul de stratageme ca să-i ies mereu în cale. Nu cunoștea încă înșelătoriile de genul acesta și de îndată ce se apropie de mine eram numai ochi și urechi, pândind cel mai mic gest ca să surprind mesajul. (într-o zi folosisem cele mai complicate manevre timp de o oră, prefăcându-mă că umblu după pietre de cremene, culegând mereu alte

pietricelele de pe jos și ciocnindu-le să scapere, pentru ca, într-un mod cât mai firesc, așa ca să nu atrag atenția bonelor așezate pe scăunelele de pânză, să pot ridica o hârtiuță ce-i căzuse din buzunar și pe care o crezusem aruncată anume pentru mine. Era un simplu bilet de tramvai.) Totuși, nu mă lăsasem, de câte ori îmi ieșea în față o priveam într-un fel umil și în același timp aluziv, să-și aducă aminte de secretul pe care ezita încă să mi-1 mărturisească.

Mă prefăcui conștient de lupta care se dădea în el între nevoia de a-mi vorbi și cine știe ce reticențe. Aplecai privirea, vrând să-i dau de înțeles că flautul își făcuse efectul și că eram singurul în măsură să-i satisfac rugămintea pe care și-o formula cu atâta dificultate. Țin minte glasul lipsit de orice ezitare, aproape autoritar, cu care fetița îmi ceruse, în sfârșit (asta se petrecuse după poarta grea a unui hambar) să-i aduc în aceeași seară niște

165 pantaloni de-ai mei — de băiat — și cum spre disperarea mea nici nu binevoise măcar să-mi explice pentru ce avea nevoie de ei. Vocea lui e drept că nu avu același ton imperativ, dar ca și vocea fetiței nu permitea nici o întrebare în plus.

„Știi că sora mea e cu mult mai tânără decât pare, vreau să zic e încă la o vârstă imprevizibilă, periculoasă. Dacă se întâmplă să surprinzi ceva îngrijorător în vorbele ei, mă bazez pe flerul dumitale, chiar dacă lucrurile nu par prea clare, te rog să mi le comunici**. Nu mă așteptasem să-mi propună chiar atât de direct s-o spionez. Aceasta explica destul anumite atitudini. Prea bine poate.

„N-am nici un motiv să fiu îngrijorat, dar sunt prost psiholog și ai observat și dumneata că în momentul de față trece printr-o criză, adăugă ceva mai apăsat: ca și mama, cum ți-am mai spus, de aceea trebuie să-mi iau

toate măsurile de precauție**. îi spusei că depresiunea ei, dacă era într-adevăr depresiune, nu-mi părea evidentă, că nevoia de singurătate putea fi o tendință în anumite momente firească și nimic mai mult. Se uită la mine înclinând capul într-o parte și în alta, însă nimic din ce-i spuneam nu părea să-l intereseze în chip deosebit. „Oricum, chiar dacă nu mi-ați fi spus nimic, în cazul când aș fi observat ceva îngrijorător, v-aș fi avertizat**. Excesul meu de zel nu păru să-l impresioneze prea mult. Dimpotrivă, avui impresia că surprind un surâs ironic în colțul buzelor subțiri și prea colorate.

Era ceva nou într-alt fel, sufocant, între noi. Nu putui să-mi dau imediat seama ce, sau mai bine zis în ce fel anume, însă aparenta lui dovadă de încredere tulburase și mai mult apele și așa nu tocmai limpezi în care ne bălăceam. Mă trezesc uneori dimineața sfârșit de oboseală, cu un gust de nedescris pe buze. De obicei nu-mi aduc aminte ce-am visat, știu numai că era ceva derizoriu, că se desfășurase în extraordinara cameră de tortură a somnului o încercare necunoscută, oricând posibilă din nou. Nu știu mai mult. Poate că era doar un chip demascat sau un gând

166 monstruos; din zori până în noapte păstrez vie neliniștea rămasă pe plaja zilei, ca sarea după retragerea mării. Foarte rar, uneori mult mai târziu, mi se întâmplă să-mi rememorez întreg visul, printr-un proces declanșat de un semn sau de un obiect din spațiul diurn. Așteptarea este însă de cele mai multe ori fără rezultat. Câteodată mi-aduc aminte doar o parte din vis; atunci puținul ce rămâne ascuns devine și mai obsedant, ca un alcool tot mai concentrat.

Emanase ceva nefast din conversația noastră. Ceva care mă neliniștea peste măsură. Un lucru știam: fusesem iar înșelat. Mi se păruse la început că se hotărâse cu greu să-și exprime rugămintea, când de fapt era clar că nu avea nici o încredere în mine și deci

dorința pe care mi-o împărtășise nu însemna nimic, iar punerea în scenă, surâsul acela șovăitor care trebuia să mă cucerească, ascundea altceva.

Privirea mi-era respinsă de bolta frunții sale. Tăcerea avea ceva paralizant, era din ce în ce mai densă și ostilă. Țin minte că mă gândii la un oraș în care s-ar fi aflat deodată de prezența în atmosferă a unui gaz ucigaș, absolut insesizabil, și vedeam oamenii înnebuniți de groază, alergând cu dinții încleștați, căutându-se unii pe alții, chemându-se cu gesturi disperate; vedeam agitația lor halucinantă și totuși cu desăvârșire mută.

Mă înciuda mai ales expresia lui din nou anodină. Din moment ce nu putea să aștepte nimic din partea mea, de ce mi-o spusese? De ce această falsă complicitate cu un străin, probabil puțin fiabil. Echivocul în care era învăluit se răspândea și în afara sa, îl simțisem în casă, în toate lucrurile din casă (le trecui pe rând în revistă). Chiar și bătrâna avea același caracter secret și insesizabil. Fata scăpa luminii nesigure, în jurul ei incertitudinile nu păreau să aibă nimic dubios; mă gândii că avea lumina ei proprie, că era de cu totul altă esență. De alt sânge. Descoperirea mă scoase încet din cercul înghețat unde aerul nu mai putea pătrunde. Poate nu fusese decât un avertisment — bănuia c-o să aflu la un moment dat ceva de la ea și trebuia să fiu informat că aceasta îl privea în

primul rând pe el. De rândul ăsta rugămintea lui putea fi și o amenințare.

Nu-I credeam capabil să urască (o inutilă risipă de energie), ci de o teribilă cruzime în apărarea intereselor sale. Niciodată nu m-am bătut, vreau să spun în realitate. în vis însă mă sugrumă uneori niște omuleți ce nu-mi ajung nici până la brâu, în fața cărora nu pot să fac decât gesturi de apărare din ce în ce mai inabile,

cuprins de o neputință inexplicabilă. Nu le văd chipul, sau poate nu mi-1 aduc aminte a doua zi. îmi arată de la început imperiul pe care-1 au asupra mea, sucindu-mi mai întâi degetele fără nici o dificultate. Mă simțeam la fel, într-o dispoziție în care n-aș fi putut ocoli nici un pericol, oricât de absurd. Când îmi întorsei privirea spre el, îmi spuse pe un ton indiferent că trecusem de poștă. „Trebuie să mă întorc atunci". „Te întovărășesc, am și eu treburi acolo". își băgă mâinile în buzunarele pardesiului și ne întoarserăm din drum. ’/

,Urcai treptele amețit. Nu puteam să caut o ieșire atâta timp cât îl simțeam lipit de cotul meu. Mă prefăcui că-mi leg șiretul ghetelor ca să scap un moment de apropierea lui. Când intrai în holul poștei, îl găsii așteptând rezemat în dreptul ghișeului pe care scria post-restant. îl întrebai de ce nU-și primește corespondența acasă. îmi răspunse că nu putuse să dea nici unui prieten o adresă de vreme ce nu știa unde o să locuiască. După cum mă așteptam nu primise nimic. Negura interioară se risipi și respirai cu voluptate aerul în care stăruia mirosul zidurilor prăfuite, al ghișeelor reci, temperatura oamenilor pe lângă chre treceam. în lumina mai puțin puternică dinăuntru, observai ce tras la față era și cum în jurul ochilor, la fel de clari, pielea parcă îmbătrânise. Avea iar privirea absentă cu care mă deruta întotdeauna, de parcă s-ar fi aflat cu totul întâmplător oriunde îl întâlneai. Un val neînțeles de tandrețe îmi umplu dintr-odată pieptul. Mi se păru mai mic și mai fragil. Două umbre verzi îi modelau pomeții proeminenți cu epiderma subțire. Părea rătăcit. Independent de obiectivitatea cu care căuta să-și

1681 soluționeze problemele, omul cunoștea probabil o suferință autentică. Mâinile îi atârnau inerte de-a lungul trupului.

Deconcertat de acest impuls de simpatie, era

aproape să mă întorc cu el spre ieșire fără să fi trecut pe la ghișeul telegramelor. Mă urmă apatic și tăcerea lui absentă îmi aminti de un negru pe care îl văzusem într-o zi plimbându-se prin sala inscripțiilor babiloniene. în timp ce îmi scriam telegrama prin care felicitam un prieten fictiv pentru o aniversare tot atât de reală, se apropie de mine^Nu pot să știu dacă se uitase peste umărul meu să vadă ce scriu; când mă întorsei avea figura cea mai inexpresivă. Poate că în parte aerul acesta vag și îndepărtat se datora numai oboselii.

Oricum și eu mă liniștisem. Eram hotărât să-1 părăsesc imediat ce vom ieși, ca să mă întorc cât mai curând acasă și să dorm. Nici gândul somnului la o oră neobișnuită care îmi încurca orarul stabilit nu reuși să răscolească jarul antipatiei mele ce căzuse acum pe un plan îndepărtat. Pe când coboram încet treptele poștei, îmi spuse cu indiferență, așa cum îi comunici cuiva că i s-a dezlegat șiretul de la pantofi, că-mi uitasem recipisa la ghișeu, dar nu-și încetini pasul de parcă ar fi știut dinainte că n-am să mă întorc să iau hârtia aceea inutilă.

XII

LA ORA ACEEA ODAIA DE DUPĂ UȘĂ NU MĂ aștepta. Putusem să cobor liniștit și să stau în fața ușii fără să se deschidă și să apară capul lui sau al fetei, cum se întâmpla ori de câte ori urcam sau coboram scările la ceasurile parcă stabilite împreună. Nu știu de ce nu bătusem; apăsasem clanța care nu făcuse nici un zgomot și avusesem o clipă impresia unei goane fantastice brusc încremenite, cum e cea pe care o surprind, mai precis nu o surprind, ci o simt, atunci când aprind lumina în toiul nopții. Toate stau alandala, ca o haină aruncată în grabă pe umeri când cineva îți bate deodată în ușă. Ferestrele, scaunele pe care atârnă curios cămașa sau pantalonii, încă mai seamănă cu altceva ce abia a încetat să mai fie. Apoi își recapătă aspectul placid, zâmbetul candid sub care țăranii își ascund impresiile.

în fundul odăii fata se ridicase de pe un scaun scund cum sunt cele de cizmărie. Lângă scăunelul pitic ce-și manifesta cu atât mai viu prezența cu cât își pierduse orice sens și ușa de dimensiuni obișnuite din fund, care nu știam unde duce, ea părea și mai enormă. Făcea o grimasă complexă și totuși inexpresivă, confuză ca o căpățână de varză. Brațul gol îi atârna de-a lungul trupului inform, ca iepurii spintecați din fața măcelăriilor. Dacă ar fi avut proporții normale, poate că nici n-aș fi observat-o; pe el îl găsisem chiar îndărătul ușii pe care tocmai o deschisesem și câteva clipe rămăsese locului nemișcat. Poate că totuși mă înșel, fiindcă în timp ce o priveam pe ea aveam înaintea ochilor și imaginea lui, mai

170 puțin clară ce-i drept, ca atunci când din greșeală se imprimă două imagini pe același clișeu. Era ca și cum aș fi văzut-o prin el, de parcă din ființa ei enormă emanau niște radiații ce străbăteau corpul lui. Abia când croitorul se dăduse un pās înapoi, făcând totodată un semn cu mâna, după care ea schițase un fel de zâmbet și intrase în odaia de alături, îl văzusem lămurit.

Respectul filial și mai ales supunerea servilă, pe care le descopeream la ființa aceea de proporții neobișnuite, mă izbiră. Zâmbii uitându-mă spre ușa pe care dispăruse, dar el păru plictisit surprinzându-mi privirea. Ridică apoi ochii săi mici cu vinișoare roșii spre mine și un timp urmării petele cenușii ce gravitau din ce în ce mai iute în jurul pupilelor inegale. înțelesei, era nerăbdător să afle ce doream, fiindcă venisem desigur cu un scop anume și continuam să tac.

E un lucru pe care l-am observat mai demult; apropierea de un om simplu îl pune întotdeauna în gardă. Dacă vii la el înseamnă c-ai venit pentru ceva. Când mă opresc lângă un chelner în cafenea, chiar dacă n-am țigara în gură, simt cum e gata să-și scoată chibriturile din buzunar. Cred că se pot alcătui familii de oameni, poate chiar într-un sens ierarhizat, clase, după natura împrejurărilor în care indivizii pot să stea alături fără să se manifeste în nici un fel particular, fără să evadeze în vreun joc străin, fără ca unii — cei care se simt inferiori — să suporte singuri povara tăcerii.

Nicăieri nu mă simțeam atât de important și atât de stânjenit totodată. Mai ales dacă prietenul meu nu era acasă, atunci agitația tatălui, un pensionar al căilor ferate, cu mâinile păroase și degetele îngălbenite de tutun, mereu ocupate să facă ordine pe masa băiatului, îmi pricinuia o nervozitate care nu-mi lăsa răgazul să-l judec, fiind în același timp covârșit de o fadă compătimire și mai penibilă încă. Ceea ce îl punea într-o inferioritate atât de neplăcută pentru mine era faptul că

nu știa cum ar putea să umple timpul petrecut împreună, fiindcă deși nu venisem la el, aflându-mă în

171 casa lui, se simțea obligat să răspundă cu fiecare gest prezenței mele acolo.

Nu avusesem intenția să-i sporesc nerăbdarea, făcând-o și mai chinuitoare, dar nu pot intra într-o casă străină fără să inspectez pe îndelete toate ungherele. Cred că acest obicei își are originea într-una din suferințele primei mele copilării, una din acele suferințe pe cât de absurde, pe atât de cumplite, pe care noi înșine nu ni le putem explica mai târziu. Evenimentul se produsese de trei sau patru ori, la intervale de câte un an, dar repetarea lui nu schimbase nimic, ca un coșmar ce ne găsește de fiecare dată la fel de dezarmați, trecând nestânjenit peste plusul de rațiune cu care îl înfruntăm pe măsură ce se adaugă anii.

Stăteam în balconul dinspre bulevard, în casa unei rude îndepărtate, privind defilarea. Nu ajungeam cu capul nici până la balustradă; tata mă ținea după gât cu mâna lui mare și moale ca o haină de blană; simțeam totuși că gestul acesta nu reprezenta decât o falsă securitate, nimic nu mă putea face să uit că poate eram pierduți. Din balcon nu se putea, bineînțeles, coborî în stradă; nu era nici măcar un burlan în apropiere de care să te poți folosi la nevoie, iar jos, sub noi, străluceau baionetele cordonului de militari, baionetele avide ale căror ascuțișuri mă fascinau și-mi răneau ochii în același timp. Din clipă în clipă mă așteptam să aud pași grei bocănind amenințători pe scară și mă miram că tata putea să privească atât de liniștit de parcă n-ar fi bănuit nimic. După ce se isprăvise defilarea pe care nici nu apucasem să o văd, nu mai îndrăzneam să arunc o singură privire înapoi și nici să trag vreo concluzie; teroarea rămânea astfel intactă.

Plimbându-mă mereu de la o fereastră la alta —

cercetând astfel posibilitățile sau imposibilitățile de scăpare — înregistrasem în primul rând desenul de pe tapete, apoi tablourile și fotografiile, în sfârșit de la ele mă întorsesem la obiectele fără însemnătate și uneori atât de lipicioase dintr-o odaie străină, obiecte care multă vreme după aceea rămâneau în mine, datorită impulsului ce mă

172 dusese spre ele, sub una din cele două alternative: a pericolului sau a salvării. Abia cu mult mai târziu ajunsesem la îndemnul liniștit și comun al simplei curiozități. Jocul cu obiectele străine continuase sub alte forme. Undeva se făceau misterioase alegeri și înmatriculări. Mi se întâmpla să nu mai pot disocia chipul unui prieten de senzația de frig pe care mi-o dădea călimara de marmură de pe biroul său, ori imaginea unei cucoane bătrâne de ceșcuțele în care ne servea cafeaua mamei și mie cână veneam pe la ea și care jucau în jurul ei ca niște fluturi de porțelan. Kati fusese uimită că, privind prin fereastra unei case străine, recunoscusem un cuier identic cu al ei. Dacă m-ar fi întrebat ce culoare au perdelele ei, aș fi fost pus în încurcătură. De aici se deschid, ca dintr-o poiană cărările, o mulțime de investigații posibile.

După ce ciocănisem fiecare colț din camera mică și obiectele îmi răspunseseră la fel de anonim, îmi oprisem, în fine, privirile pe obrazul lui. Se scutură de parcă l-ar fi supărat o muscă.

„Eram foarte grăbit azi dimineață". Mi-era teamă că va înțelege greu și că va fi nevoie să-i explic mai pe larg de ce venisem; surâse însă aprobativ. își freca palmele sale mari de pantaloni, în dreptul genunchilor. Părea stânjenit. Știa desigur de ce venisem și nu pricepeam cum se făcea că nu mai era în stare a-și găsi cuvintele pentru a-mi spune un lucru pe care mi l-ar fi putut comunica pe coridor. Știu că există tot felul de reticențe, când e vorba de anumite confesiuni care necesită un moment prielnic, dar cred că de astă dată nu era cazul.

Avea unghii mari, îngrijit tăiate, în rest însă nu era deloc prezentabil. Purta un costum obișnuit la țară, confecționat dintr-o stofă de o culoare imprecisă, brun-cenușie, ca scoarța copacilor bătrâni, cu buzunarele inegale ticsite cu o mulțime de obiecte invizibile. îmi luai ochii de pe el și în sfârșit reuși să vorbească. Părea foarte jenat. „E tot domnul care a fost la dumneavoastră". Nu înțelesei. „Cum?" „E vorba tot de domnul care a fost la dumneavoastră", repetase el mai încet, grăbindu-se să adauge de parcă s-ar fi temut să nu mă indispună:

„Adică nu chiar de dânsul, se opri din nou încurcat. E vorba de doamna bătrână cu care l-am văzut în oraș".

Poate că fiind încă obosit de penibila dimineață petrecută cu el, avusesem în fața acestei reactualizări aerul plictisit al unui chefliu saturat de vin, când te apropii de el cu încă un pahar. Asta îl descurajase. începu iar să-și pipăie încet picioarele lungi și uscate ce se ghiceau prin pantalonii aspri. Lumina puțină ce intra prin fereastra mică^iinspre stradă nu-i deslușea clar trăsăturile. Făcea parte dintre oamenii a căror nervozitate nu mă poate molipsi. E drept că mi-era penibil văzându-1 cum se frământa în fața mea, dar nu aveam cum să-1 ajut; la urma urmei el mă oprise pe scară.

în sfârșit, ca să pun capăt acestei situații, încercai să-i ușurez sarcina: „Dar ce s-a întâmplat? Ce e cu dânsa?"

Ridică spre mine ochii săi șovăielnici de miop și-mi spuse cu o voce numai puțin mai palidă: „O știam moartă".

Mă rezemai mai adânc în jilțul vechi în care mă așezasem ca să-1 fac să fie mai puțin concis. Tăcerea

mea însă îl derutase și vocea îi deveni și mai nesigură. „Eu nu am vederea prea bună, dar cu ochelari văd ca oricine. Acum nu știu ce să mai cred“.

Auzii un scârțâit în spatele meu. Dădui să mă întorc, dar îmi fu teamă să nu-1 întrerup iar. Uitându-se în jos observai vârtejurile ciudate ale părului cărunt, tuns scurt, părând să indice locurile prin care întunericul era aspirat de țeasta ce se mișca încet de sus în jos. „Venea foarte rar pe la noi, dar o țin minte, avea ochii foarte adânciți și, în timp ce-mi arăta materialele pe care mi le aducea la cusut, vedeam pe fereastră picioarele cailor de la cupeu“. „Mai erau multe cupeuri în oraș?“ „Nu, nu erau“. „Atunci ghiceai după tropăitul cailor când sosea, nu?"

Se uită intrigat la mine: „Nu“, și continuă să se uite de parcă descoperise ceva nou pe obrazul meu. Fata deschisese probabil ușa să asculte și pisica profitase și se furișase înăuntru. Mă blestemai pentru întrebările mele inutile; îl privii de parcă n-aș fi spus nimic

174 și mă mira că încetase să vorbească. Reușii. „Avea o voce subțire, părea o străină, așa vorbea de greu. Locuiau departe[1]'. „De unde știi unde locuiau?" „Nu-mi mai aduc aminte, am uitat. Soțul ei era un domn înalt, elegant, a venit cu el de câteva ori aici. Răposata, soția mea, îi credea de neam bun".

Pisica i se suise pe picior și-și freca încet capul de stofa scămoasă. „Spunea: ăștia sunt altceva decât clienții noștri obișnuiți. El rămânea acolo, lângă ușă — îmi arătă ușa mică din fund — și oricât îl pofteam să intre (aveam pe atunci un salon în care primeam clientela) mă refuza, rămânea mai departe rezemat de bastonul său subțire din lemn roșu cu măciulie de argint". Tăcu îngândurat. Părea că se întreabă cum de nu uitase toate amănuntele acestea. Apoi luă pisica încet cu mâna lui mare și o puse jos. Pisica însă continuă să se frece de pantaloni; ocolind

mereu piciorul încălțat în bocancul negru peste care trecea, făcând întruna aceeași săritură precisă ca declicul periodic al unui orologiu mut. „El a murit și dânsa s-a spânzurat." Nu știu ce mă făcuse să ghicesc că nu spusese tot. Poate pentru că scurtase deodată povestirea.

„Din ce a murit el?" Mă miram eu însumi de calmul cu care îl întrebasem. Legăna capul într-o parte și în alta și o clipă avui reprezentarea acestor două mișcări de cu totul alt ordin — a capului și a pisicii care continua ocolul ei mărunt. Suprapunându- se, produceau un efect hibrid, amețitor. Avui un moment de ezitare și apoi unul de panică; știu cum uneori un gest neimportant din partea mea poate încheia înainte de vreme o confesiune. Când interlocutorul e o cunoștință mai veche, reușesc să străbat de obicei secretul ascuns sub fruntea străină și să anticipez bănuiala care ar putea să curme mărturisirile. ("Bine, dar era un bătrân cu totul respingător șeful tău, cum de își mai făcea iluzii?" Kati înțelesese atunci că nu puteam fi gelos retroactiv și continuase să-mi descrie stratagemele de care se folosise inutil individul ca să intre în raporturi mai intime cu ea.) N-aveam însă nici un fel de cunoștințe despre motivele care l-ar fi putut face pe croitor să aibă reticențe

175 față de mine, împiedicându-1 să continue, și de aceea mă simții dintr-odată complet dezarmat.

Tăcea prefăcându-se că nici nu mă auzise. Mă aflam într-o situație în care nu puteam decât să-i urmăresc gesturile, ca un vânător o pasăre ce zboară în afara bătăii puștii sale. Mă încumetai totuși să spun: „Sunt morți atât de ciudate". Aprobă pasiv. Simțeam un curent rece în spate. Mă uitai la fereastra închisă, apoi la el. înțelese. Se sculă și se duse cu pași repezi spre ușa din

spatele meu. Nu întorsei capul, dar după timpul pe care i-1 ceru operația ghicii că-și alungase fata ce asculta lipită de ușă. își apropie scaunul de mine. Avea cu totul altă expresie acum și pentru prima oară remarcai colțurile ascuțite ale urechilor sale.

„A fost o moarte neobișnuită. Ați ghicit".

Probabil că-1 apăsa teribil singurătatea — fata desigur nu putea fi un auditoriu pentru el — avea fața omului dornic de mult să vorbească, lucru pe care nu-1 observai decât acum. Toate crețurile de sub ochi păreau că vor să adauge ceva.

„S-a înecat", rosti după o scurtă pauză în care nu lăsă să se vadă decât prea puțin din voluptatea ascunsă în el. „S-a înecat în baie". După cum se așteptase, tresării. De data aceasta însă nu mai riscam nimic. Era numai o pauză de povestitor căruia îi place să-și exploateze momentele dramatice și întrebările cu cheie. „Avea o boală foarte rea. înțelegeți?" Știu că pentru fiecare vârstă există boli foarte rele despre care se vorbește cât mai puțin, nu numai față de copii. Nu voise ca fata să audă ceea ce-mi destăinuise până atunci sau numai numele bolii pe care nu mi-1 comunicase încă? Nu-mi dădeam seama și eram cu adevărat curios.

îmi amintii de momentul când ciocnisem paharele în odaia mea, când un subit elan îl apropiase deodată de mine: „Pentru cei în suferință!" și simții un fior înghețat șerpuindu-mi pe spinare. Croitorul se uită nemulțumit la mine. Nu-i păream încă destul de curios.

„O boală rară“. Avea expresia omului care nu știe încă dacă vrea să spună mai mult. Se auzi un tropot de cai pe stradă. Zâmbetul său rămase netulburat și, cu toate că avusesem impresia că trăsura se apropia, zgomotul încetă brusc. O clipă îmi fulgeră prin minte

gândul absurd că tropotul cailor fusese o simplă iluzie creată de el; voise să mă facă să simt întinderea puterii misterioase ascunse în el. Dintr-odată zâmbetul lui mi se păru amenințător. „Avea boala copiilor. Epileptic. S-a înecat în timpul unei crize**. Părea încântat de parcă totul fusese organizat de el. Apoi se întunecă subit, ca o fereastră în fața căreia se stinge la cinci dimineața, în vremea iernii, felinarul electric, înainte de a se lumina cerul. „Ea s-a spânzurat." îl întrebai dacă toate astea se întâmplaseră de mult. „Da, sunt mulți ani de atunci** și adăugă pentru a preveni o nouă întrebare: „Toate astea le-am aflat de la nevasta mea, care a stat de vorbă în piață cu niște femei?[1]'

Coboram încet povârnișul muntelui; drumul șerpuia printre buruieni sălbatice înalte, ce-mi veneau până la șold. Deodată îmi ieșiră în cale melcii. îi descopeream la fiecare pas, ascunși sub frunzișul cu miros înțepător, târându-se pe poteca îngustă, abia deslușindu-se pe bolovanii galbeni pe care arătau ca niște ulcere. Poate că într-un ceas descoperisem câteva sute de melci; când poteca intrase iar în pădure, dispăruseră atât de brusc încât mă îndoisem aproape de ceea ce văzusem. Mai târziu un veteran bătrân care vindea ilustrate în gara mică de la poalele muntelui mi-a pomenit de o zi în care melcii se adună sus într-o poiană. îl privisem, desigur, într-un mod ciudat. „Nu credeți?** Firește, așa ceva nu e de crezut. Totuși uneori nu poți să opui un refuz senin; există dincolo de zidurile prea strâmte ale realității văi necunoscute în care anumite certitudini ironice răsună curios, pândite de ecouri ce pot duce zvonul imprevizibil de departe până undeva unde ar putea trezi cele mai neașteptate, poate teribile, pericole.

Bineînțeles, povestea cu melcii era cu totul altceva, totuși fără să se lege o imagine clară a spânzuratei (de care m-aș fi putut

177 dezbăra) rămăsese ceva neplăcut între noi, de parcă un enorm corp gelatinos, umed și rece, abia dispăruse din odaie. „Sunteți sigur că ați recunoscut-o?“ Nu-mi răspunse. „Dar și pe tânărul care o însoțea îl cunoașteți dinainte?"

Știam că va nega, cu toate că nu prea înțelegeam rostul chestiunilor pe care mi le spusese în legătură cu ei și nici povestea cu pardesiul. „De unde să-l cunosc?' II întrebai dacă aveau o fată. „O fată?"

Efortul de memorie era vizibil pe figura lui. „Poate, cred că da, mi-a adus odată să calc niște cămăși mititele, dar altceva nu mai știu, nu-mi mai aduc aminte".

Sunt întrebări pe care nu poți să le pui unui om simplu. Nu fiindcă nu le-ar înțelege, ci fiindcă poate oricând să-ți răspundă cu privirea «ea mai candidă. N-avea nici un sens să-l mai trag de limbă încercând să aflu de ce îl intrigase tânărul care o întovărășea.

Deși nu-mi recăpătasem cumpătul încă, revenii asupra problemei capitale: „Bine, dar nu-ți închipui cumva că te-ai întâlnit cu o femeie moartă?"

Avu o privire tot atât de amorfă ca și a fetei lui, strecurată leneș pe sub genele rare, și nu-mi răspunse. Ce așteptase de la mine? Sau nu voia decât să-și dea ocazia să stea de vorbă cu mine? Când un vecin de masă îmi spune despre cineva care trece pe lângă noi: „acesta este X", știu că îndată urmează o poveste sau o întrebare. Omul tăcea. Pisica i se urcase iar pe picior, seara umpluse odaia de cenușă. Mâna lui își schimbase culoarea și aproape nu se mai deosebea de blana pisicii, doar unghiile late păstraseră o lumină opalescentă ce se prelingea de la una la cealaltă, așa cum văzusem la Moși o carte de joc pe care un prestidigitator o făcea să-i treacă printre degete fără să se folosească de cealaltă mână. Nu putea să-l fi văzut decât împreună cu mama lui. îi spusei deci că doamna era chiar mama tânărului și

că veneau pentru prima oară în oraș — nu știu de ce simțisem

178 nevoia să mai adaug și lucrul acesta de care nu eram sigur. Mă privi aproape indiferent. „Da? Atunci probabil că m-am înșelat."

Conchisese fără prea multă convingere, dar și fără nici o dificultate, așa cum renunți la un lucru lipsit de importanță și se ridică în picioare. Mi se păru curios modul precipitat de a încheia discuția. Adăugă ipocrit că m-a făcut probabil să-mi pierd vremea pentru o simplă nălucire de-a lui.

Lângă ușă, pe o măsuță, se afla un flacon pe care nu știu de ce îl luai în mână. îl văzui tresărind în momentul când îmi căzură ochii pe eticheta roșie. Era o doctorie recomandată pentru o mulțime de boli printre care și epilepsia: „Știți, am niște dureri de cap cronice", și se uita fix la sticluță. Citii iar; într-adevăr era recomandată în primul rând pentru migrene. Avu subit o expresie inexplicabil de jenată și-și ținea mâinile cu degetele desfăcute la piept, într-un gest de dezvinovățire.

Nu mă putui stăpâni să-l întreb dacă domnul acela avea un câine. Un zâmbet triumfător îi flutură pe buze. îl privii inamical și își reluă expresia obișnuită prefăcându-se nedumerit. „Cine?" „Soțul doamnei".

Păru consternat că nu știa, că nu-și mai aducea aminte. Mi-era ciudă că-1 întrebasem, flaconul însă mă distrase și mă luase gura pe dinainte. încercai zadarnic să-mi amintesc anumite fraze și mai ales expresiile lor când îmi vorbiseră, avui însă dintr-odată certitudinea că mă crezuseră bolnav, nu-mi dădeam seama la ce fel de boală se gândiseră, în orice caz ceva în legătură cu nervii. Aceasta îi punea într-o lumină nouă. Ceea ce mă tulbură mai ales era faptul că avuseseră amândoi același gând, că aceasta îi apropia. Simțeam că nici unul din obiectele pe care le puteam fixa în jurul meu n-ar fi

rezistat la o cercetare mai atentă și închisei ochii.

Kati nu păru prea încântată, totuși mă întovărăși. „Numai primăvara îmi place să mă plimb seara."

N-o puteam convinge că e la fel de plăcut ca în mai, dar îi vorbii despre mirosul toamnei, pe care oamenii nu-1 prețuiau

179 îndeajuns, despre parfumul acela puțin trist, în care parcă s-au adunat toate bucuriile și toate visurile odăilor ce au respirat toată vara cu ferestrele deschise. Simții că știa că nu vorbesc decât fiindcă nu voiam să cunoască adevăratul motiv al plimbării noastre nocturne, totuși în aprobarea ei nu părea să existe bănuiala vreunui secret important pe care aș fi căutat să i-1 tăinuiesc. Aveam griji, sau poate mi-era urât, atâta tot, Kati înțelegea foarte bine așa ceva, după cum înțelegea de asemenea că nu voiam să rămân singur. Faptul că pentru el însă un incident minor, amețeala mea sau agitația pe care o surprinsese el, păreau să aibă o altă explicați^, arăta că aveau probabil o sensibilitate particulară în această direcție. Scopul apariției fusese astfel atins, plimbarea devenise inutilă, nu puteam totuși s-o întrerup la momentul potrivit — inerția domnește chiar și în cele mai puțin materiale angajări. Continuai desfășurarea filmului interior. Umblam ținându-ne de braț — seara și pe străzile mai puțin importante nu riscam să fim văzuți de rimeni și-mi permitea această intimitate. Deodată îmi veni să urlu de exasperare. Nu mai putui să fac un pas cu povara ei inutilă la braț. O îmbrâncii (era totuși o divagație neobișnuită) și o h ai la fugă. Kati fugi câțiva pași după mine, apoi se opri în spatele r eu și se șterse în umbră. Poate că aș fi condus-o până acasă la ei. C e rost ar fi avut? Ce puteam afla de la ea?

Deschisei iar ochii, croitorul se apropiase de mine și-mi examina curios fața; nu puteam să-i discern pe obraz cât timp trecuse de când stăteam așa și asta mai ales îmi fu neplăcut; știam că de durata acestei absențe depindea părerea pe care și-o făcuse despre mine. „Nu vă simțiți bine? mi s-a părut că ați avut un moment de

amețeală".

Din fericire în odaie era aproape întuneric și cred că nu sesizase tresărirea mea. Când deschisei ușa, aerul rece de pe coridor mă pălmui pe amândoi obrajii. Se oprise în prag. De fapt chestiunea nu mi se mai părea importantă, totuși îl întrebai când îi murise soția. „Acum șapte ani“.

Cât timp urcai scara nu auzii trântindu-se ușa de jos; îi fusese probabil teamă să nu mă poticnesc pe întuneric sau...?

Cum aprinsei lumina zării dopul înfășurat cu foiță roșie încrețită al unei sticluțe de pe noptieră. Luai sticla în mână să văd ce mă intrigase. Era o sticluță de proastă calitate, cu opacități pe alocuri, în care ținea tinctura de iod. O apropiai, apoi o îndepărtai fără să remarc nimic deosebit; era poate numai puțin ridicolă cu gâtul ei prea subțire și prea lung și totuși părea să-și bată joc de mine. Când o răsucii întâmplător în mână, își dezvălui simplu mesajul. Degetarul de hârtie plisată semăna cu unele gulere montate ce erau la modă acum cincizeci de ani. Nu-mi aduceam aminte dacă bătrâna purta un astfel de guler, în orice caz mă gândii că ar fi putut astfel să ascundă urmele lăsate de funie. Presupunerea aceasta absurdă, ce nu se rezema pe nimic real, îmi dădu totuși un fel de strângere de inimă. Pusei sticluța încet înapoi pe noptieră. Asta fusese probabil ce avea să-mi comunice; când mă uitai iar cu coada ochiului la ea, devenise o sticluță ca oricare alta.

Abia atunci simții mirosul de parfum prost ce stăruia în odaie. La prânz, când mă întorsesem, eram prea obosit ca să-l simt. Fata fusese deci iar la mine. Nu mai știam, închisese ușa numai să cred că nu vorbește despre orice în fața ei, sau nu fusese o prefăcătorie și

era poate ceva în legătură cu emoția pe care o încercase când luasem flaconul în mână? De fapt nu vedeam pentru ce; nu mai eram sigur de nimic și nu reușeam să mă concentrez. Mirosul parfumului vulgar avea ceva insistent, ca surâsul unui necunoscut, care e poate totuși o veche cunoștință uitată, o cunoștință fără importanță. (Și cu atât mai mult te întrebi de ce vrea neapărat să fie recunoscută.)

Plecasem împreună dintr-un cinematograf de cartier. Pe întuneric nu simțisem decât mirosul săpunului ieftin. Era o fată aproape drăguță, însă fardată suspect și cu o rochie prea scurtă. De fapt cred că ea fusese aceea care intrase în vorbă, spunându-mi fără nici un fel de preambul că prefera unui astfel de film (era o peliculă

181 veche și ruptă) o grădină publică. Nu-mi aduc aminte, dar nu cred să fi spus totuși „publică". îmi închipui că făcea parte dintre acele ființe simple care au impresia că acest cuvânt le pune într-o lumină vulgară. Chiar și Kati, care e cu mult mai burgheză, spune: „Am trecut prin piață" — și nu am fost la piață — de parcă în felul ăsta ar evita anumite confuzii.

De îndată ce intrasem pe poarta mare, străjuită de cele două gherete cu băuturi răcoritoare, își strecurase brațul pe sub al meu și devenisem deodată complici ca majoritatea celor ce treceau pe lângă noi. Umblam tăcuți de câteva minute, când își ridicase deodată capul spre mine și mă întrebase umilă dacă nu mă jena să mă plimb cu ea. Asta mi se păruse cu totul neobișnuit. Fata se grăbise să adauge că-și dădea seama că eu eram de cu totul altă condiție decât ea. O întrebasem pe un ton ce se voia natural, camaraderesc, dacă nu eram șomeri sau studenți cu toții și dacă la urma urmei nu era cam același lucru. Nu reușisem. „Dumneata ești probabil student, dar eu altceva". „Și ce ești dumneata?" își aplecase ochii. „Eu nu învăț; am o meserie, o meserie

foarte modestă". „Ce meserie?" Nu părea să mă fi auzit și continuase: „Nu lucrăm numai ziua, lucrăm și noaptea, până târziu". Tot nu ghicisem. „Dacă ai ști ce obosită sunt câteodată și eu și celelalte fete. Pe la unsprezece noaptea îmi tremură atât de tare picioarele încât nu mai pot sta decât întinsă".

Sub arcadele copacilor din parc noaptea coborâse mai curând. Umblam din ce în ce mai stânjenit. Mă uitam jenat la brațul străin, puțin grăsuț: atârna gol pe al meu. „Bine, dar ce nume poartă meseria asta?" Nu mai reușisem să iau un ton dezinvolt. Se uitase curios la mine. „De fapt la ce-ți folosește să știi?"

Avea dreptate. „Ei, dacă vrei să știi, am o meserie care începe cu „c“ și se termină cu „ă“.

Tot sângele îmi năvălise în obraz de jenă, nu puteam să cred ceea ce era evident, tocmai pentru că o recunoștea cu atâta simplicitate. Poate voise să-mi dea o lecție sau avusese un moment de slăbiciune și confesiunea aceasta îi ușura sufletul. Simțeam

182 dorința să-i sărut fruntea pudrată și mâinile aspre.
Cred că o strânsesem chiar de umăr, gustând un fel de bucurie amară. îmi vorbi apoi de patronul care le amenința mereu dacă nu lucrau destul. Care patron? Eram copleșit. Voisem să mă flagelez și mai tare sau fusese un fel inabil de a încerca să par că n-am priceput încă, pentru a-i reda situația incertă pe care poate acum ar fi preferat-o, nu mai știu^,Nu înțeleg, nu prea mă pricep la ghicitori". Tăcuse un timp și oprindu-se deodată în fața mea, îmi spuse pe un ton a cărui ironie nu era însă semnificativă, putând fi interpretată oricum: „Văd că degeaba mai înveți, cum de n-ai înțeles? Sunt croitoreasă". Mă rugase apoi să o aștept o clipă „să se aranjeze" și coborâse foarte mândră pe scările pe care de obicei oamenii pășesc jenați și discret. După zece minute, înțelesesem că fugise probabil pe altă ieșire.

Acest fel ciudat de a se distra, maniera cu totul necunoscută în care se jucase cu mine mi se părură atunci legate de o serie întreagă de comportamente și de

reacții pe care cei din lumea mea nu le pot înțelege; manifestarea unor deosebiri ce fac punțile de comunicație dintre grupurile omenești atât de șubrede, aproape impracticabile. Povestea croitorului mi se păru deodată ceva analog. De fapt nici despre fata din parc n-aș putea spune cu certitudine că-și bătuse joc de mine. (La urma urmei n-o văzusem râzând o clipă.) Totuși nu puteam descoperi altă explicație. E drept că în legătură cu revelațiile croitorului mă seducea confortul ipotezei de același gen, altfel nu mai rămânea decât explicația îngrijorătoare, și care nu lămurea nimic, a unei capcane. Chiar dacă puteam să leg supoziția aceasta de insistența lui, de anumite scăpări: discreția, prefăcută poate, față de fiica lui sau pauzele cu care își împănase istorisirea. Totuși încă nu vedeam ce anume putea să urmărească. Oricum, povestea pe care o ticluise era destul de ciudată și tăcerile lui calculate îmi îndreptățeau neliniștea.

Stăteam lungit pe pat când auzii pași grei pe scară. Nu-i recunoscusem imediat. Nu mă întrebasem cine putea să fie. Eram încă intoxicat de scena ce se petrecuse. Probabil ceea ce o

183 împiedica să vorbească, rămasă încremenită lângă ușă, o preocupase tot timpul cât urcase scara. Fața ei era penibil de roșie. Există emoții aproape indecente; roșeața ei însă avea în plus ceva ridicol poate și datorită nuanței, amintind culoarea arcurilor de cerc ce se văd atât de indiscret imprimate pe pulpele anumitor persoane la piscină.

îi făcui semn să închidă ușa; dacă urcase la mine pe ascuns, n-avea nici un sens să ne dăm de gol; lumina din odaia mea inunda scara. Mă așezai pe pat și o poftii să ia loc. Pe obrazul congestionat, surâsul trecu ca o mână de copil pe claviatura unui pian dezacordat, trezind câteva sunete înăbușite de o disonanță flagrantă. Era gata să se așeze când își aduse aminte că venise pentru altceva.

Mâinile enorme rămăseseră uitate pe spătarul scaunului și bustul aplecat înainte, într-o atitudine ce

parcă sfida gravitatea. Cuvintele păreau astfel să se rostogolească dezordonat ca niște poame dintr-o pungă răsturnată pe masă:,,M-a trimis tata. Voia să vă întreb...“ Probabil surprinsese dezamăgirea mea, dar venind din partea lui nu putea avea nimic interesant să-mi spună — și se opri cu ochii holbați la mine. Avea o privire nehotărâtă, ca un câine care se uită cu aceeași atenție în ochii tăi și la vârful pantofului. Un timp mi se păru că nu-și putea lua ochii de la cureaua mea cu închе- ietoare de metal, că fixa catarama de proastă calitate pe care era gravată marca fabricii. Pieptul voluminos se mișcă în sfârșit într- un ritm mai normal. „Ei, ce e?“ Tresări și un nou val de sânge îi învineți obrajii. „Mă iertați, poate ați luat din greșeală d doctorie din odaie". „Cum?“ Repetă cu o voce strangulată: „Tata n-o găsește, poate ați luat-o din greșeală**. în același timp ochii nu părăseau locul pe care izbutii în fine să-l determin.

îmi băgai mâna în buzunar și descoperii flaconul cu care mă jucasem jos la ei. Nici această ultimă manevră nu-mi dădeam seama ce putea să însemne; reaua lui credință era evidentă și nu mai încăpea nici o îndoială că urmărea ceva. Nu fusesem decât noi doi în odaie și observase desigur cum luasem din greșeală sticluța,

184 dar în loc să-mi atragă atenția imediat mă lăsase s-o iau, ca să trimită pe urmă fata după ea, să vadă poate în ce stare eram.

îi întinsei flaconul ce dispăru între degetele ei groase. Aveam o poftă teribilă să-i trimit vorbă să-și caute alți clienți pentru manevre de felul acesta. Nu avea nici un rost. Găsii chiar puterea să-i zâmbesc amical; în fața unui astfel de public, orice rol e ușor dejucat.

De satisfacție că dusese la bun sfârșit primejdioasa expediție, își arătă îndelung dinții ei triști de cal.

XIII

„ASTA O SĂ SE OMOARE". VOCEA TATEI DĂDEA lucrurilor o certitudine care în același timp însă le micșora parcă importanța, reducându-le la proporțiile unui fapt comun. Chiar și această presupunere puțin obișnuită o primisem fără nici o emoție. Existau lucruri pe care noi, copiii, nu trebuia să le aflăm sau cel puțin trebuiau să rămână vagi; în orice caz înțelesesem că dusese o viață altfel decât cea pe care o duceam noi de pildă și că nemaiputând să o continue — nu știam de ce — se întorcea în țară în familia fratelui ei care era prieten cu noi. Fratele era un bătrânel mărunt și ghebos, cu o nevastă uscățivă și negricioasă ce se strâmba mereu de parcă s-ar fi pregătit să strănute. (Fusesem avertizați să nu râdem când veneau la noi — de fapt nici n-am fi putut să o facem, fiindcă din amândoi emana ceva ce ne paraliza, silindu-ne să ne simțim vinovați chiar și pentru faptul că existam și eram altfel decât ei. în prezența lor până și mama avea o voce schimbată, o tristețe pe care nu i-o descopeream decât atunci; numai tata rămânea același; poate tocmai de aceea gesturile lui simple, nestânjenite, păreau deodată bizare.)

Ne așteptasem să găsim la masă o femeie bătrână și tristă. Era doar sora lui și știam că n-avea nici un motiv să fie prea veselă. Surpriza fusese cu atât mai mare. Era cu totul altfel decât ne închipuiam: o cucoană care nu semăna deloc cu mama, cu părul vopsit în roșu, buzele fardate violent, mâinile extraordinar de îngrijite și o privire malițioasă, de parcă ar fi știut tot ce gândeau

 cei din jurul ei. Tata o îndemna mereu să povestească și părea grozav de amuzat. Mă uitasem zadarnic la el, încercând să-l fac să-și amintească ce spusese. Tata, numai surâs, părea cu mult mai tânăr.

Era imposibil, tata se înșela, până și fratele ei care bănuiam că nu o primise cu prea mare plăcere în casă, după atâția ani, o privea admirativ. în timp ce vorbea făcea să zăngăne numeroasele cerculețe subțiri de aur prinse în jurul încheieturii cam grăsuțe a mâinii; eu, de fapt, nu mai auzeam decât sunetul lor vesel, ochii îmi alunecau mereu pe obrazul ei lucitor, mă molipsise și pe mine mobilitatea ei. Râsul zgomotos, puțin vulgar, scosese la iveală o mulțime de lucruri necunoscute pe chipurile din jur.

Deodată cântecul brățărilor se oprise și în aceeași clipă văzusem degetele cu unghiile învinețite subit încleștate pe marginea mesei într-un gest curios, de parcă numai ele o țineau să nu se prăbușească. Cerculețele nu se mai vedeau; dispăruseră sub masă. Pe obraji se întinsese o altă roșeață, dinăuntru, peste care fardul se crăpase descompus în pete mari și ridicole, cum sunt cele de pe obrajii clovnilor. Ochii aveau o expresie de panică. în timp ce tata o bătea pe spate să-i treacă înecul, descoperisem pe gâtul gros panglica de catifea neagră de care atârna un medalion.

După o lună aflarăm că tata avusese dreptate. îl întrebasem cum se omorâse. Se uitase lung la mine — de fapt nu mai era nevoie să-mi spună, fiindcă din momentul în care văzusem colierul înțelesesem că se va spânzura. (Nu mă credeau destul de mare să știu adevărul și tata găsise că-i mai potrivit să-mi spună că se otrăvise).

Sunt amintiri ce reactualizează pentru un timp până și starea de spirit a momentului în care s-a petrecut cutare ori cutare întâmplare, oricât de îndepărtată și de particulară. Nu mă simțeam obligat să justific prin nimic

prezența mea, ca atunci, demult, când mă duceam în vizită cu mama și trebuia să stau cuminte pe scaun, iscodind cu o curiozitate care s-a uzat cu timpul, toate obiectele.

187

Eram deci foarte calm; singurul lucru care făcea legătura cu prezentul era tocmai cel ce-mi trezise amintirea, dezgropând totodată și starea de spirit de atunci: medalionul, spre care mi se întorceau mereu ochii, ca un disc zgâriat care la intervale regulate scoate un scrâșnet divulgând locul de unde inscripția melodiei a dispărut. într-un sens, sunetul acela răgușit este singurul lucru autentic (depinzând numai de materia discului); fiorul care mă străbătea cu regularitate la vederea medalionului era și el singurul moment real.

Bătrâna purta un medalion asemănător, numai că panglica parcă mai lată, un inel de două degete grosime, ascundea tot gâtul. Dacă erau înțeleși să mă tulbure în felul ăsta, încercarea era prea străvezie și deci sortită eșecului. Totuși un gând ciudat îmi trecu prin minte; poate că, în definitiv, croitorul nu mă mințise decât în parte. Schimbând timpul povestirii sale, al părții care o privea pe ea, avui acel sentiment care întovărășește anumite povestiri în care distanța între trecut și viitor se reduce în așa măsură că prezentul dispare cu totul. Indispoziția nu dură decât o clipă. Bătrâna era și așa atât de puțin limpede pentru mine încât numai cuvântul „viitor" o făcea să se șteargă cu totul. Un moment mă gândii dacă nu era conștientă de acest efect ciudat de estompă pe care medalionul îl avea asupra prezenței sale, și dacă nu se folosea de el. Nu cred că purta medalionul în ziua în care o întâlnisem pentru prima oară.

Scaunul așezat în dreptul ferestrei și lumina de ceară a cerului înnorat accentuau și mai mult contrastul dintre pielea ei palidă și catifeaua neagră. Panglica era

atât de strâns înfășurată pe gât încât mă gândii că cea mai mică mișcare ar putea să o sufoce. Poate că asta o făcea să stea nefiresc de țeapănă.

Venise chiar ea să-mi deschidă ușa și nu păruse deloc uimită văzându-mă. în general toți se purtau cu mine ca și când aș fi fost o veche cunoștință (sau ca și când nici n-aș fi existat). Ultima afirmație cu toată absurditatea ei aparentă nu trebuie considerată o formulare excesivă, îmi arătaseră pe rând o indiferență ce-mi nega existența, cum numai în vis uneori dezastrele la care asist

188 neputincios și insensibil mă reduc la neant. Tăcerile lor mă eliminau cu aceeași eficacitate. Observasem că la fel ca și dânsul părea convinsă că venisem să-1 văd pe el. Singurul lucru care m-ar fi putut face să cred că mai locuiseră cândva acolo era modul ciudat în care străbătuse holul pustiu. Nu mersese în linie dreaptă până la ușa salonului, ci pe un drum care ocolea mobile invizibile; mobilele care fuseseră altădată acolo. Astfel ne trădează câteodată obișnuințele acumulate pe ascuns de ființa noastră. (Ghicisem că aveam în față un librar improvizat, după felul în care băga mâna în raft să scoată o carte. Mâna intra cu toate degetele întinse în întuneric, așa cum fusese obișnuită probabil în profesiunea lui anterioară unde trebuia să coboare din rafturi sulurile de stofă). Putea fi și altceva. Parchetul scârțâia mai tare în mijlocul odăii și voise poate să mă conducă în salon, fără să știe nimeni din casă. în orice caz aveam certitudinea că i-ar fi fost neplăcut să ne întâlnim cu fata ei. Relațiile cu fiul erau desigur mult mai puțin dificile.

Pesemne fusese mult mai stânjenită de vizita mea decât îmi închipuisem; în vocea ei se ghicea bucuria de a fi descoperit un subiect de conversație.,,îți place medalionul? E o bijuterie foarte veche, a purtat pe vremuri fotografia mea“. îl desprinse de la gât înainte de a fi apucat să protestez și mi-1 înmână. „Mi-e teamă să nu-1 stric“. Nu păru mirată. ÎI luă înapoi și apăsă pe un

buton minuscul, care făcu să sară căpăcelul.

„A fost întotdeauna prea plăpândă[4]*. Fotografia nu putea să o reprezinte, oricâte schimbări ar putea suferi un obraz într-un răstimp pe care îl apreciam la vreo zece ani. Putea să fie însă o soră a lui. Avea acelaşi nas puţin arcuit şi o privire lipsită de căldură, care părea nespus de tristă pe un chip de copil. Bătrâna mai avea, sau mai avusese deci încă o fată. Spusei candid: „Parcă nici nu-mi vine să cred că-i dânsa**. „E mai frumoasă acum, nu?“ în glasul ei se simţea o ostilitate care putea să însemne multe. îşi reveni însă imediat. „Se schimbă copiii, mai ales fetele**. Şi, ca să mă convingă se grăbi să adauge: „E de ajuns să se pieptene altfel sau să se fardeze puţin**. Asta o trăda; paloarea ei aproape ireală fusese

189 primul lucru pe care îl observasem. E întotdeauna luxul de amănunte care trebuie să facă o minciună plauzibilă. Probabil nu-i scăpase expresia de neîncredere de pe obrazul meu. îmi dădui seama de asta după umbra ce se aşternuse deodată peste, chipul său. Pricepuse că fusese o tentativă ratată, dar aveam de-a face cu un adversar experimentat. Găsi imediat mijlocul să justifice aerul abătut. N-avea de unde să ştie că procedeul mi-era cunoscut.

De câte ori venea cu o figură dramatică la mine, ştiam că o să urmeze o poveste care chiar dacă era adevărată în parte, nu-1 afecta în măsura în care voia să-mi imaginez; era însă un mijloc de a-mi mobiliza interesul pentru el; un interes — şi aici avea dreptate — foarte redus. Gândul fiind anterior cuvântului, e normal să modifice dinainte trăsăturile. Acest preambul de obicei e foarte discret, limitându-se în genere la un singur gest, aproape acelaşi pentru oricine. El însă sosea totdeauna cu o figură descompusă, până şi gulerul îi stătea altfel. Mi-am amintit de guler fiindcă într- o zi, în timp ce vorbea cu ochii grei de lacrimi reţinute — nu mai

știu ce i se întâmplase —, i l-am îndreptat fără să spun un cuvânt și subit discursul încetă; căpătase deodată expresia stupidă a elevului prins cu juxta pe bancă.

Figura ei, subit alterată, mă avertiză asupra importanței pe care trebuia s-o dau celor ce aveau să urmeze. „Am atâtea necazuri cu ea, doctorul m-a asigurat mai demult că debilitatea ei se va remedia o dată cu pubertatea". Mi se păru că depășise anumite limite evocând această perioadă care e un secret cu adevărat intim al fiecăruia dintre noi. Cum își permitea să vorbească de pubertatea ei? Era atâta perfidie feminină în această manevră încât simții că mă sufoc. „Nu-mi place cuvântul ăsta". „Cum?“ Părea sincer uimită. O spusesem pe un ton calm, dar stăpânit. Trebui totuși să dau îndărăt, nu atât ca să-i recâștig încrederea pe care presupuneam că oricum nu mi-ar fi acordat-o, cât mai ales pentru că în acel moment avui aprehensiunea tăcerii în care s-ar fi refugiat irecuperabil. îi explicai că nu cred în aceste teorii — nu fac decât

190 să mascheze cu termeni savanți, pentru ca totul să aibă un aer cât mai serios, incapacitatea noastră de a schimba ceva — și conchisei: „Nu pot să sufăr medicii, doamnă". „Da, e mai bine să nu ajungi să-i cunoști ca mine și să te obișnuiești cu ei. Soțul meu a fost mereu bolnav, iar fata îi seamănă."

Nu îndrăznii să întreb ce are. Sufăr de multe ori din cauza acestor reticențe care îmi complică viața. O contrazisei totuși: „Nu mi s-a părut că arată rău, sunt firi care nu prind culori niciodată". Dădu din cap, ca și cum ar fi vrut să-mi arate că orice încercare de a o liniști era zadarnică. „Am devenit o bătrână obosită, care își povestește necazurile prea des, dar ce vrei, fata asta o să mă omoare". Știu cum făcea să găsească tonul cel mai potrivit; în timp ce-mi vorbea se gândea desigur la acele

lucruri care îmi erau ascunse și care, într-adevăr, o îndurerau. Avea ochii umezi și un tremur în colțurile gurii. „Dar de ce să vă gândiți întotdeauna la rău, doamnă?" își scoase din poșetă o batistă și-și șterse ochii îndelung. Când mă privi din nou observai cu uimire pleoapele rămase la fel de palide. Nu puteam să cred că se prefăcuse numai că-și șterge lacrimile. Era probabil foarte anemică.

Odaia avea dimineața un aspect și mai pustiu. Erau prin colțuri scaune pe care se vedea că nu se mai așezase nimeni de mult, poate nici nu le atinsese nimeni măcar în treacăt. Pe covorul care îmi atrăsese atenția încă de când intrasem pentru prima oară în casă, lumina scotea la iveală părțile mai roase, ce indicau drumurile obișnuite prin odaie. Lemnul bufetului era de o culoare mai deschisă decât mi se păruse la început, picioarele lui debile se terminau cu un fel de coșulețe sculptate pline cu struguri, pe care vopseaua crăpase, și frunze țepene și decolorate. Sculpturile au avut întotdeauna un efect deprimant asupra mea. îmi dau un fel de aprehensiune a morții pe care nu pot să mi-o explic. Parcă uitase ceea ce începuse să-mi spună. Avea o privire dezarmată, gata să primească orice sugestie; periferia irisului, topită în albul gălbui al ochilor obosiți.

Desigur că numai din cauza Iui intrase în jocul acesta ce depășea puterile ei. Recunoscui expresia ființei din al cărei creier au zburat deodată toate gândurile, expresia pe care o surprinsesem de atâtea ori la bunica mea. Aproape înduioșat, nu știu cum îmi trecu prin minte să-i socotesc vârsta după a lui. Rezultatul surprinzător făcu să mă îndoiesc de sinceritatea aerului obosit și rătăcit; o întrebai respectuos dacă prezența mea nu era inoportună. Clipi ca abia trezită din somn. „Nu, rămâi te

rog, iartă-mă, eram departe[4]*. Se aplecă spre mine și în momentul acela trebui să recunosc perfecțiunea măștii de bătrânețe; mă gândii că suferința îmbătrânea altfel, mai iute decât timpul. „Mi-am amintit de o poveste veche. Avea șase ani când am găsit-o într-o seară în baie, căutând printre sticluțele din dulăpiorul cu medicamente pe care-1 țineam acolo. Cât a trebuit s-o rog până să-mi spună ce căutase! O durea în gât de câteva zile și se hotărâse să se trateze singură". Tăcu o clipă. „Nu s-a schimbat de atunci. Nimeni nu trebuie să afle nimic din ceea ce se întâmplă cu ea. Nimeni, nici eu nu pot să știu ce i se întâmplă". Atunci îmi veni în minte evenimentul curios ce mă tulburase demult.

Lângă casa din colț, în fața ferestrei mele, era o curte mică, dominată de statura uriașă a unui plop bătrân. în fiecare zi rămâneam nemișcat minute lungi, urmărind goana tăcută a ramurilor subțiri ca niște bice, până sus, unde se agita întotdeauna o aripioară de vânt, permanentă ca un cuib, misterioasă ca norul de zăpadă, vârful muntelui Everest. Uneori mi se părea că vântul dispăruse și inima îmi bătea deodată puternic — erau lucruri și mai insignifiante care mă emoționau pe atunci — îl descopeream însă de fiecare dată iar, mai slab ca de obicei, coborât mai jos ca o veveriță, mișcând aproape imperceptibil alte ramuri decât cele familiare din vârf. în spatele plopului se afla o căsuță pe care n-o vedeam decât iama. într-o toamnă, întorcându-mă din vacanță, găsisem în curtea vecină o clădire nouă, înaltă și îngustă ce se uita cu niște ochi mici și inexpresivi spre fereastra mea. Toată iama mă

gândisem la alte lucruri, fiindcă iama plopul nu mă mai interesa. Primăvara însă cântecul caracteristic începuse iar. Stăteam întins pe pat și ascultam cum vântul foșnea

printre frunzele tinere, ascultam fâlfâitul vrăbiilor ce-și aveau cuibul în plop. Mi se întâmpla uneori să mă reped chiar la fereastră. Până la urmă înțelesesem că plopul se transformase, pur și simplu, în casă. Era o vrăjitorie fără îndoială, dar nu mai misterioasă decât aripioara de vânt ce fluturase până atunci în vârful lui. Mă gândisem că fata bătrânei din fața mea se transformase și ea dintr-odată, nu știam când, și că numai eu observasem schimbarea pe care ceilalți, cei mai apropiați, se încăpățânau să n-o vadă.

Ipoteza mă fermeca deși nu mă înșelam asupra irealității ei. „Da, ai dreptate, el nu e fratele meu, e un străin în preajma căruia 'am petrecut mulți ani"; aici ochii ei s-ar fi întunecat o clipă — „dar acum trebuie să plec, trebuie să-mi caut adevăratul frate*[1]. Am trânti poarta și casa s-ar răsturna deodată în gol, cu toți oamenii din ea, ca peisajele de carton de la bâlci când lovești cu săgeata o steluță de tablă. Vântul i-ar juca zulufii pe fruntea palidă și un drum nesfârșit ar șerpui mut în fața noastră. (Nu puteam să trec nici în vis dincolo de intimitatea drumului împărtășit). „Poate că n-o înțelegeți!** Ei erau desigur perfect lămuriți, mi se întâmplă însă uneori să fac conștient jocul anumitor persoane, să mă las furat de o pulsiune spontană chiar dacă n-o cred oportună. „Am lăsat-o să trăiască așa cum a dorit ea, mereu singură, fără să ne amestecăm în jocurile ei, dar acum e altceva**. Mă privi disperată și o clipă ochii lor semănată. Apoi paloarea ei deveni cenușie. „Am avut semne, e o boală rea, vicleană".

Croitorul apăruse lângă ea cu mâinile lui mari ce pipăiau inutil stofa scămoasă a pantalonului. O clipă avui senzația de două ori penibilă pe care o încercasem mai de mult când la școală un băiat, pe care nici nu-1 cunoșteam bine, îmi aruncase un ghiozdan greu în cap și când, mai mult decât de șocul violent al loviturii ce mă

întinsese pe jos, fusesem buimăcit de gestul însuși care depășea

193 atât de mult limitele jocurilor și convențiilor noastre tacite. Părea imposibil. Probabil că nu înțelesesem bine. O mamă nu poate destăinui unui străin că fata ei suferă de boala aceea îngrozitoare. Ochii mici ai croitorului clipeau batjocoritor. Mă uitai înmărmurit la ea, dar pe obrazul inert nu se mai deslușea nimic de parcă ar fi spus un lucru cât se poate de banal. Mai ușor mi-ar fi venit să cred că am în față o fantomă. „E imposibil!" Strigasem fără să mă stăpânesc, cum urlăm în vis când ireparabilul se cască deodată în fața noastră. Mi se păru că la toate ferestrele vor răsări capete curioase, atât strigasem de tare. Bătrâna rămase întâi înțepenită, apoi pleoapele subțiri se ridicară dezvăluind o privire înghețată, ascunsă până atunci, o privire pe care o cunoșteam, privirea lui. .Poate nu trebuia să ți-o spun, îmi pare rău că te-am tulburat, nu uteam să-mi închipui că ești atât de sensibil". Era străveziu modul în care încercau să mă zdruncine. Totuși nu reușeam să-mi reiau con rolul. Simțeam iar mirosul greu de praf și nădușeală, vedeam oamenii ce stăteau în cerc, lipiți unul de altul. Circulația se oprise, peste șoaptele mulțimii și clacsoanele mașinilor se auzea la intervale inegale un urlet neomenesc, sfâșietor și mereu repetat, o a[c] mie ce nu se mai isprăvea. Altceva nu văzusem.

Era desigur o minciună, totuși inima îmi bătea nebunește, înscenarea putea merge atât de departe încât, dintr-o cameră alăturată, să aud iar strigătul acela înfiorător. Nu pot să înțeleg cum sub apăsarea acestei teribile panici mai fusesem în stare să-mi imaginez, din puținele date pe care Te a’veam, planul casei, să localizez camera, direcția din care strigătul ar fi putut să vină. Problema asta mă paraliză definitiv, pentru că afară de peretele interior toți ceilalți erau la fel de amenințători; probabilitățile erau inegal împărțite între ei și, fără să mă uit mai atent la vreunul anume, avui deodată impresia că toți se apropiau, se aplecau asupra

mea cu o mișcare egală, nesfârșit de lentă, ca într-o scenă proiectată cu încetinitorul. îmi dădui imediat seama că nici dacă s-ar fi auzit țipătul, nu mai avea nici o importanță — alunecasem

194 pe panta altor pericole. Trecu un lung moment până când lucrurile din jur își regăsiră locul.

Avea o privire nedumerită de parcă nu înțelegea ce se petrecuse cu mine. „Ai să ierți o femeie bătrână și nefericită, chiar dacă o să ți se pară indiscretă?" Aprobai mecanic, fără să mă gândesc la nimic. „Ne-am închipuit că și dumneata te-ai stabilit aici să respiri un aer mai curat, altitudinea nu e prea ridicată ca în alte părți, unde se pare că ar avea un efect contrar pentru anumiți bolnavi". Explicația liniștitoare venea prea târziu. Probabil aveam o figură foarte bizară, simțeam cum se topesc toate legăturile cu lumea reală și dezordinea cea mai anarhică era pe cale să-mi răvășească obrazul. Totul ar fi părut aproape coerent, dacă nu țineam seama de încercările lor nereușite de a mă induce în eroare, urmate apoi de retragerile tactice executate ireproșabil. „N-am știut că localitatea e recomandată pentru bolile de plămâni". In felul ăsta îi arătam totodată că nu acordasem nici cea mai mică atenție faptului că mă considera bolnav. Mă privi mirată, dar nu putea să insiste și continuă: „Am adus-o aici mai mult ca s-o îndepărtăm de viața agitată pe care o ducea, are nevoie de liniște". Ultimele cuvinte le rostise cu o voce gravă. „Și cum se simte aici?" Mă privi brusc bănuitoare. „Cum să se simtă? La început e mai greu; pentru o fată tânără orășelul ăsta adormit nu poate avea nimic atrăgător".

Câteodată mă trezesc în miezul nopții în întuneric auzind bătăile pendulului de sub odaia^nea. Am observat ceva curios, cu toate că n-am nici un fel de repere; chiar fără să număr loviturile, ghicesc întotdeauna dacă o să se mai audă o bătaie sau nu.

Probabil dintr-un motiv care îmi scapă, ultima bătaie sună altfel, infim de puțin diferit. Uneori simt la fel când s-a încheiat o convorbire și când interlocutorul a spus tot ce avea să-mi comunice. O simt chiar dacă dintr-o cauză oii alta, mai ales în virtutea inerției, încearcă să găsească alt subiect de discuție. Dacă m-aș fi ridicat în momentul acela, bătrâna ar fi fost încântată; ar fi însemnat însă să-i ușurez

195 sarcina. Prima oară când fusesem la ei mi se păruse că execută ordinele lui și o clipă o considerasem încă una din victime. De data asta însă acționase fără nici un fel de constrângere. „Poate că ar fi fost mai bine s-o trimiteți atunci în altă parte, cu o prietenă a ei. Probabil că are o prietenă, nu?“ Privirea cu care îmi răspunse o observasem de multe ori și la Kati. Femeile se cred mai fine decât noi în anumite chestiuni și de câte ori li se pare că surprind o perfidie abilă în conversația noastră au o clipă un aer surprins. „E de neînțeles, dar fata mea n-are nici un prieten, nici o prietenă". „Și frații nu sunt prieteni?" Apăsasem pe „frații" și tresărise. Panglica de catifea din jurul gâtului îmi apăru deodată bizară. Chiar dacă și- o pusese întâmplător, îmi păru ostentativă, teatrală. Toate podoabele au ceva arbitrar, care pune într-o lumină particulară pe cel ce le poartă. Colierul părea în plus animat de un zel ipocrit, făcut mai curând să accentueze trăsăturile ascunse ale ființei care- 1 purta, să trădeze „înscenarea". Surâsul meu o dezorientă. „Desigur că sunt prieteni, dar prietenia între frate și soră e cu totul altceva, o prietenie mai puțin liberă decât între străini. Pare curios, dar am observat că e așa. Dumneata ce crezi?"

Eu credeam că asta e adevărat numai atunci când frații nu sunt cu adevărat frați, însă nu puteam să i-o spun. îndrăznii să insinuez: „Sunt frați și frați". De data asta aluzia mea nu-i trezi nici o reacție. Părea iar foarte departe cu gândul și-mi amintii deodată portretul schițat de croitor. „Avea vocea subțire, părea o străină, așa vorbea de greu“j£u mine vorbise destul de curgător, dar

nu dovedea nimic, trecuseră atâția ani de atunci. Sosind, voisem s-o întreb dacă mai locuiseră vreodată în oraș. Chestiunea mi se păru acum lipsită de interes și renunțai. Cum stătea așa ghemuită, cu gâtul țeapăn alb pe care contrasta violent panglica neagră, pitită ca o năpârcă sub bărbia moale, avui subit impresia dementă că nu era decât o apariție ce se putea destrăma într-o clipă. Nu știu dacă era o vrăjitorie de a ei, dar țin minte că mă surprinsesem numărând degetele subțiri răsfirate pe rochia neagră și mi se pare că mă încurcam mereu în numărătoare.

106

Pe covor reapărură șerpii galbeni cu solzii mâncați de pași. Stătea nemișcată cu toate că alunecușul lor sinuos și tăcut încercuia tot mai strâns jilțul ei. Ca să-mi revin căutai lumina ferestrei. Fără nici un folos. Se vedea un colț din grădina sălbăticită; priveliștea aceasta însă îmi dădu numai o strângere de inimă, pe care nu voiam să o analizez. Nu eram speriat, fiindcă simțeam că era o vrajă de care în parte eram răspunzător, o acceptasem. Căci sunt și vrăji care pot fi domesticite, cu care te poți juca fără nici un risc.

Pe divanul verde își trăise ultimii ani străbunica mea. Nu-mi amintesc decât o singură scenă. Servitoarea lăsase cafeaua pe o măsuță la căpătâiul ei. Mâna pământie, brăzdată de o mie de riduri, răstumase ceșcuța și cafeaua se vărsase pe tavă, curgând încet pe jos. Mă uitam uimit la dezastru când tocmai intrase tata. Nici măcar nu apucasem să protestez când străbunica se plânsese că-i răstumasem cafeaua. Ceea ce mă impresionase cel mai mult, cu toate că nu aveam decât vreo câțiva ani pe atunci, țin minte că fusese viclenia și satisfacția din ochii ei atât de mici, încât până în momentul acela nu le putusem distinge decât colțurile roșii și dârele galbene, pe care le ștergea mama

dimineața cu o batistă udă. (Străbunica părea atunci un copil bolnav și într-atât de speriat încât nici nu îndrăznea să protesteze.) Divanul rămăsese în același loc. Simțisem ani de zile că în odaia aceea aerul nu mai putea fi primenit, oricât ar fi rămas deschise ferestrele. Bătrânica lăsase în odaie ceva care nu mai putea fi gonit. La început frica era mai mare decât îndemnul curiozității. Apoi devenise un farmec în plus; intram pe furiș să nu mă vadă mama, trăgeam perdelele și după un timp în care stăteam nemișcat, simțeam că nu mai sunt singur în odaie. „De ce l-ai mințit pe tata?" Era formula magică, ce făcea să apară ochii ei răutăcioși, ochii pe care ceilalți nu-i văzuseră niciodată. (Poate că de fapt nici nu mai erau de mult ochii străbunicii.)

Pierdusem iar măsura timpului când o văzui ridicându-se brusc din fotoliu și abia atunci observai surâsul victorios ce-i

197 lumina chipul, ca și cum ar fi respirat,în sfârșit, ușurată. „Mă ierți, te rog, o clipă". în timp ce o vedeam depărtându-se, cealaltă imagine a ei, care fusese un moment ascunsă, ieși din nou la iveală. Executase, într-adevăr, perfect ordinele primite și, odată misiunea încheiată — destăinuirea bolii —, putea să se transforme iar în bătrânica ramolită ce zăcuse inertă cu ochii închiși în fața mea. Auzii un zgomot și voci în încăperea alăturată. Mă apropiai în grabă de ușa ce rămăsese întredeschisă. Fata, în pardesiu, ajunsese aproape de poartă când bătrâna o oprise. în holul întunecos nu puteam să-i deslușesc prea bine figura; avui impresia că era foarte contrariată. Nici una din ele nu putea să mă vadă și mai făcui câțiva pași, dar tot nu reușii să aud ce-i spunea bătrâna. Poate că de fapt îmi trădasem prezența și de aceea vorbeau pe șoptite. Mă întorsei de la ușă tocmai la timp; bătrâna o luase de braț și o împingea înapoi în casă. Mă grăbii să-mi reiau locul pe scaun.

După cum mă așteptam, se înapoie singură. Când se așeză iar în jilț în fața mea, avea o expresie aproape

ostilă. Surâsei ca un om căruia nu mai e nevoie să-i explici de ce ai făcut cutare sau cutare gest fără importanță. Asta o liniști și-mi surâse la rândul ei. Am câteva automatisme ridicole. Mama îndeosebi era grozav de contrariată când mi se întâmpla uneori să-mi legăn un picior, fără să-mi dau seama. Aerul iritat al bătrânei nu-mi rămăsese inexplicabil, fiindcă în același timp observai cum își întinde gâtul într-o parte, ca un ins care caută să tragă cu urechea la discuția unor vecini, fără să se remarce. O încercai: „Eram sigur c-o să-l găsesc și pe fiul dumneavoastră acasă". Nu-mi răspunse, coborî numai cu nevinovăție pleoapele, luând din nou aerul acela miop și distrat totodată, cu care credea că poate să-și justifice tăcerea, dar sub masca sa continuai să văd celălalt obraz, crispat de o atenție încordată.

Fusesem tocmai pe cale să nu mai văd nimic — mă foloseam de această facultate de câte ori mă aflam în familie sau în altă casă în care mă plictiseam; puteam astfel să stau ore întregi nemișcat,

198 fapt care de altminteri crease legenda cuminţeniei mele — când observai manevrele ciudate pe care le făcea mătuşa mea. Pe măsuţa din faţa ei se afla un vas plin cu flori. Le împărţise în două mănunchiuri ce spânzurau peste marginea de porţelan, lăsând un gol între ele. Cineva trecuse şi, aplecându-se să le miroasă, le adunase iar. Mătuşa le despărţise atunci din nou. în cele din urmă pretextase că o supără mirosul şi dusese vasul în altă cameră. Florile o împiedicau să vadă ceva, dar ce anume nu-mi dădeam seama şi nu puteam să mă întorc fără să mă observe. Abia la plecare văzusem oglinda pe care i-o ascundeau florile şi îmi amintii că, în spatele ei, unchiul meu stătea de vorbă cu câteva doamne. Aceasta făcea parte din domeniul precocităţii mele, înţelesesem imediat voluptatea de a spiona, plusul de cunoaştere datorat acestei căi ocolite, poate şi seducţia riscului, pentru că fără să-mi explic de ce, avusesem certitudinea pericolului privirii frauduloase.

Recunoscui pe obrazul bătrânei aceeaşi încordare secretă pe care o văzusem pe chipul mătuşii mele. Atenţia atât de perfect ascunsă de care numai printr-un fenomen de inducţie eram informat — simţeam intensitatea încordării auzului văcin, fără ca din păcate să pot discerne în tăcerea ostilă mie motivele ei, ce-mi scăpau — mă punea într-o penibilă stare de inferioritate faţă de dânsa. Cu şi mai multă înverşunare încă, mă cufundai în tăcere alături de ea. De câte ori mă ridicam la suprafaţă să respir, nu aduceam cu mine decât prada inutilă a zgomotului unui sertar care trosnise îndărătul uşilor vaste ale bufetului sau câte o răbufnire mai puternică a vântului afară. Simţeam că eram pe o cale greşită; nu trebuie să-mi ostenesc fără rost auzul, dilatându-1 mereu în cercuri concentrice; trebuia să detectez numai punctul misterios asupra căruia era îndreptată şi apoi să stabilesc şi eu legătura, printr-un tunel ce m-ar fi izolat de toate sunetele din jur. O iscodeam inutil şi reluam mereu tentativele fără nici o speranţă, pentru că în afară de surâsul ei maliţios, din ce

în ce mai accentuat, pe obrazul cu ochii aproape închiși nu se putea citi nimic. Prezența ei devenise,

199 în ciuda atenției care o mobiliza, neorientată ca o sferă — puteam să-mi închipui tot atât de bine că era atentă la ceea ce se petrecea în spatele ei. Situația continuă până ce la un moment dat avui impresia că surzisem și n-aș fi fost în stare să aud nici sunetele cele mai distincte, așa cum mi se întâmplase o dată în clipa în care ieșisem din hala unei fabrici la o oră când toate mașinile funcționau.

Voiam tocmai să angajez o conversație care să-i tulbure atenția al cărei obiect îmi rămăsese ascuns, când o ușă se deschise încet/Numai după privirea încruntată a bătrânei înțelesei că fata se întorsese. Mă ridicai politicos. Ținea pardesiul pe braț. Nu sunt un bun psiholog, dar înțelesei. Motivul era străveziu. Voia să-și ia pentru a doua oară rămas bun de la bătrână de față cu mine, silind-o astfel s-o lase să plece. Mie se mulțumise să-mi arunce în treacăt un „sper că ne vom vedea curând" cât se poate de convențional. Pricepusem manevra și-i zâmbisem încurajator. Avu inspirația să-mi spună cu o voce aproape cochetă de care n-aș fi#rezut-o capabilă: „îmi pare atât de rău că trebuie să plec; dacă aș fi știut că veniți pe la noi, mi-aș fi aranjat altfel treburile". „Poți să renunți la ele, draga mea. E timp pentru toate, prietenul nostru ar avea tot dreptul să se supere dacă ai pleca". Se repeta scena din hol. „Dar nu mă supăr deloc, doamnă, de altfel o să plec și eu acum, poate facem chiar o bucată de drum împreună". Mă îndreptai spre ea sigur că peste câteva clipe o să fim afară. Suport prost victoriile, mi se citesc imediat pe față. Acesta nu este însă lucrul cel mai grav: devin dintr-odată concesiv și găsesc o mulțime de trăsături comune între mine și adversarul meu. La un moment dat — și asta se întâmplă de cum balanța se înclină în favoarea mea — o parte din mine trece în el, ceea ce nu numai că-

mi ciuntește personalitatea, dar îmi comunică prin nu știu ce chimie tainică mesaje de dincolo, din tabăra învinsului din care fac și eu parte, acum măcar printr-o fracțiune. Voluptatea succesului e astfel umbrită de cunoașterea concomitentă a suferinței pe care o reprezintă pentru celălalt. Ezitam stingherit și bătrâna nu scăpă prilejul. „Nu mai puteți sta

200 puțin cu mine?*[1] Mă așezai din nou; ea rămase însă în picioare lângă scaunul meu. Nu puteam să-i văd fața, dar simțeam privirea ei contrariată trecând deasupra mea.

Mi-era imposibil să scot un cuvânt. Am uneori senzația curioasă că vocea se vede și privirea ei, de sus, m-ar fi făcut să mă simt dezbrăcat, într-o odaie străină, în care un spectator nevăzut putea să mă privească printr-o gaură din zid.

Situația din casă era mai complicată decât îmi imaginasem. Raporturile ei cu bătrâna erau inexplicabile; nu puteam mai ales să-mi închipui ce aveau de împărțit, întrucât hotărârea citită o clipă pe fața bătrânei nu mi se păruse datorată numai voinței lui. Fata stătea nemișcată și bătrâna se refugiase în tăcerea ei înșelător absentă. Grupul pe care-1 alcătuiau în momentul acela mi se păru o secvență prost înscenată dintr-o piesă confuză. O stare de dezechilibru subit împietrită. Mă pregăteam să număr secundele — situația mi se părea la fel de extraordinară ca împrejurarea în care un scaun de grădină, pe care nu știu cum îl împinsesem, rămăsese sprijinit într-un singur picior — când ușa dinspre hol se deschise aproape fără zgomot în ciuda masivității ei. Pantofii aveau probabil tălpi de cauciuc, fiindcă primii săi pași în odaie nici nu-i auzii. Arăta nedormit. Cele două golfuri de sub fruntea înaltă erau albastre în lumina rece din odaie. „Erai aici?“ Ea se dăduse la o parte din fața scaunului meu și abia atunci

păru că mă descoperă. Eram într-un mod evident inoportun. Bătrâna interveni. „Am avut o conversație foarte interesantă cu prietenul nostru**. Mistificarea mă făcu să surâd; abia scosesem câteva cuvinte. El însă dădu grav din cap, de parcă i s-ar fi comunicat ceva foarte important. Era deosebit de clar. îi dăduse să înțeleagă astfel că nu apucasem să stau de vorbă cu ea. Fata trecuse în spatele meu și cred că se uita pe fereastră. Nu știu de ce în momentul acela îmi amintii de o piramidă de atleți pe care o văzusem cândva la circ și mai cu seamă de clipa în care ultimul echilibrist se urcase în vârf, sprijinindu-se pe brațele și pe gruhiajii de fier ai bizarului monument. Nu puteam

201 să mă întorc să văd ce făcea și eram obligat să deduc totul scrutând figura lui. Se oprise lângă măsuța dintre maică-sa și mine și o privea peste capul meu. Dacă voia să mă convingă că fata era bolnavă, privirea lui îngrijorată era destul de convingătoare — cu toată obișnuita ei discreție. încordarea prin care trecusem mă moleșise, sau poate era efectul liniștii tot mai nefirești ce stăruia în salon. Mi se păru iar pe deplin stăpân pe sine, ca în ziua în care se așezase la masa mea și începuse calm să citească ziarul..

„Voiai să pleci?“ întrebarea nu-mi era adresată mie; mă simții, totuși, stânjenit de parcă ar fi cunoscut intenția mea de a pleca împreună cu ea. Bătrâna răspunse în locul fetei: „A vrut să iasă, dar i-am atras atenția că nu se poate să-și lase oaspetele acasă". Nici nu o ascultase și se adresă ei: „Cred că n-ar trebui să ieși“, vocea lui avea un ton aproape imperativ. „Azi e frig afară, prea frig“. Mă mirai că ea nu protesta. Și de unde putea să știe cum era vremea afară, se vedea că nu ieșise din casă! Adăugă apoi pe un ton ce voia să pară mai prietenos: „Dacă ai vreo cumpărătură urgentă de făcut, aș putea să mă duc în locul tău“.

Auzii deodată un foșnet, un fel de fâlfâit în spatele

meu. Zgomotul ciudat, nedeslușit după conversația purtată deasupra capului, mă făcu să mă destind. în somn am câteodată asemenea tresăriri, care o speriau pe mama când eram copil. Ei însă nu reacționară în nici un fel de parcă nu mă vedeau. Mă uitaseră.

Nu făcuse decât să-și așeze pardesiul, ce foșnise atât de curios pe placa de marmoră din dreptul ferestrei, de care își rezema mâinile ascunse la spate, uitându-se poate la el. Spun „poate" fiindcă rezemată fiind de fereastră, nu puteam să discern nimic pe obrazul ei și nici el nu putea să vadă mai mult. Cu siguranță că ea n-o făcuse într-adins și poate nici nu-și dădea seama în ce măsură faptul că se așezase împotriva luminii putea să-1 indispună. Avea o expresie înciudată, de copil contrariat.

Lupta se ducea iar departe de mine. Pentru prima oară îmi dădui seama că era cu mult mai puternică decât îmi închipuisem.

Toți utilizau arma tăcerii, ei însă i se potrivea cel mai bine. Cuvântul „armă“ în legătură cu ea sună destul de ciudat și totuși simții că refugiul în care se putea retrage fără nici un fel de efort, care făcea parte din însăși ființa ei (ca văzduhul din trupul rândunicii), absența, tăcerea, porțile ferecate puteau să-l înfrunte, mai mult decât atât, să-l destabilizeze. Capul bătrânei se micșorase parcă și atârna obosit, cu gâtul strangulat de zgarda de catifea ce semăna cu unul din acele gulere înalte ce se purtau pe vremea bunicii. Pe scaunul gol de lângă ea, avui deodată impresia că zăresc fantoma croitorului, fixând un punct din tavan cu ochii săi roșii. Vântul scutura o tablă șubredă de pe acoperiș, care scotea din când în când un țipăt neplăcut, ca al păunilor. „Te conduc până-n centru, mi-e teamă însă c-o să plouă cu găleata". Mă sculai precipitat ca și cum m-ar fi smucit de pe scaun. La poartă se răzgândi, fără să-mi dea nici o explicație,

lăsându-mă să plec singur.

XIV

O CEAŢĂ ATÂT DE SUBŢIRE SI DE UŞOARĂ, CUM

• » » »

NU mai văzusem niciodată, aproape imaterială, estompa totul în dimineaţa prea caldă de toamnă. Nu-i simţeam rezistenţa în mers. Peisajul era cu totul schimbat, văzut ca printr-o apă leneşă şi tulbure, de parcă aerul ostenit nu reuşea să se trezească din somnul nopţii prea scurt^. Nu era vânt deloc şi umezeala mângâietoare prin care ne strecuram avea ceva legănător ca o narcoză. Puţinii pomi ce se desluşeau numai o clipă şi alunecau apoi iar,

fără nici o împotrivire, în negură — când mă întorceam după vreunul din ei, în urmă nu mai fâlfâia decât un steag informal ce dispărea și el imediat — erau singurii noștri spectatori. Ea mergea tot timpul cu câțiva pași înainte. Purta o rochie cenușie și ciorapi de aceeași culoare.

Primise cu indiferență să ne plimbăm împreună — cel puțin așa părea — și spre uimirea mea el nu avu nimic împotrivă. Când intrasem în salon, avusesem impresia că mă așteptau cu toții și că propunerea mea nu-i surprinsese deloc. Bătrâna ne condusese până la ușă, unde se oprise cu el un moment. Nu putusem să trag cu urechea. Ea o luase imediat înainte și nu mă apropiasem de ea ca să nu dau de bănuit. Speram că pe drum avea să o piardă un moment din vedere și contam pe acel moment cu o convingere pe care numai instinctul mi-o putea da, dar pentru asta știam că trebuia să fiu foarte prudent.

Drumul trecea întâi peste niște dealuri defrișate, printre trunchiurile retezate și crăcile negre, rămase de pe urma unui teribil incendiu. Suprafețele netede, însă variat înclinate, tăiate de ferăstraie aveau ceva particular de supărător; într-un târziu descoperii că impresia asta neplăcută se datora tocmai insignifiantei dezordini strecurate în uniformitatea peisajului; poate răzbunarea naturii abolite. Mă apropiai de el. „Asta e partea cea mai puțin frumoasă". își aruncă ochii lui supărător de clari în jur. (Umezeala din aer diluase și mai mult albastrul irisului, care căpătase astfel o culoare și mai nefirească, sintetică.) „Ce dezastru când ard pădurile". Avu un surâs curios, crispat, de parcă se străduia să ascundă o adevărată suferință. „Când toate pădurile vor fi arse, nu va mai rămâne nici o altă umbră

pe fața pământului decât cea a orașelor". Ridică tonul. „Umbra vieții celorlalți". Privea înainte, absent ca cineva care se pregătește în vederea unei încercări dificile și macină mereu același gând. Fata parcă n-aUzise nimic. Pășea ușor pe pământul umed, înaintea noastră, și nici când se oprea câte o clipă nu întorcea capul înapoi. „Ce crezi despre Robinson Crusoe?" îl privii surprins. își întorsese imediat privirea, uitându-se drept înainte. Simții că nu era necesar să-i răspund. Tăcu cât timp urcarăm o pantă mai pronunțată cu pământul lunecos. „Nu mai există insule neexplorate; am citit în nu știu ce ziar despre aventura unor naufragiați care, înaintând trei zile prin vegetația sălbatică a unei insule din Pacific, au răzbătut până la țărmul celălalt, unde se afla amenajată o plajă modernă, cu solarii și cazinou, și unde se putea ajunge în câteva ore cu iahtul, pornind dintr-un mare port din apropiere". în glasul lui, monoton, nimic nu întovărășea textul oarecum patetic. înțelesei, în sfârșit, tonul fals și alegerea subiectului extravagant, dar n-aveam nici un interes să-l ajut în încercările de a o atrage într-o conversație pe care n-o dorea. „Robinson" fusese probabil un semnal care trebuia să o cheme înapoi — altfel întrebarea abruptă nu avea nici un sens — și cu toate că nu reușise prezumția unei complicități care poate că

205 existase cândva între ei, indiciul unor jocuri care îi apropiaseră odată mă indispuse.

Repulsia pe care mi-o provoca prea des mă năpădi din nou. La urma urmei puteam să mă apropii de ea, nu era nimic suspect în asta. Nu reușii, pasul său se iuți deodată și râmaserăm înșirați, ea mergând înainte ca și până atunci, el mereu în spatele ei. Palma de pământ ce dispărea sub pantof chiar în clipa în care Juam cunoștință de ea, înlocuită imediat de o alta, îmi acapara toată atenția. Nici nu știam care din noi era călăuza.

Uneori aveam impresia că pasul ei îl determina pe al nostru, alteori mi se părea că amândoi ne depărtam de el; în orice caz, cât timp rătăcirăm peste colnicele dezgolite, nu mă simţii nici un moment conducătorul expediţiei.

Am observat cum de multe ori tocmai bănuiala noastră atrage după sine împlinirea anumitor evenimente pe care voiam să le evităm, realizarea previziunilor negative. De aceea fac tot posibilul ca anumite bănuieli să nu-mi treacă prin minte sau, dacă nu-mi pot stăpâni neliniştea, să evit ca altcineva, adversarul meu, să simtă că mă aştept să se întâmple ceva. Nu îndrăznii să-i vorbesc — nu ştiu de ce mă gândii că putea oricând să întrerupă plimbarea.

Pericolul ăsta mă smulse din inerţia oarbă a mersului pentru a mă arunca într-o stare de agitaţie confuză, prin care nu mai răzbătea decât silueta ei subţire şi rareori trosnetul unei crăci călcate de unul din noi. Ar fi trebuit să rămân în rând cu el. Nu-1 avusesem încă niciodată în spate şi prezenţa aceasta ascunsă era teribil de neplăcută. Uneori mi se părea că nu mai aud nici un zgomot în urmă, ceea ce era şi mai insuportabil; aveam atunci senzaţia că trag neantul după mine, fiindcă o dată cu el dispărea totul în spatele meu. Mă liniştea însă vederea ei, deoarece ştiam că pentru nimic în lume nu ne-ar fi lăsat singuri. îmi grăbeam câteodată mersul, cuprins de o dorinţă aproape dureroasă de a-i vedea măcar o secundă profilul; mă avântam înainte, dar în aceeaşi clipă auzeam pasul de pisică, pe care-1 remarcasem de la prima

206 noastră întâlnire. La un moment dat o pierdui din ochi. Parcă se topise în cenușiul cerului și rămăsesem singur în vârful dealului la poalele căruia totul dispărea în negură. Abia atunci mă gândii că nu mai purta doliu. Lucrul ăsta îmi aminti, nu știu de ce, de ultimul incident cu croitorul.

De fapt îi văzusem numai capul scos prin ușa întredeschisă; vorbea cu cineva din stradă și în timp ce coboram ultimele trepte auzisem râsul răgușit, rostogolindu-se afară prin ușa de la intrare. Făcusem câțiva pași repezi, dar el dispăruse și mai iute din ușă. Ieșind în stradă, zărisem un străin, care se afla prea departe de casă pentru a nu bănui că fugise la început. De altfel și umbletul lui tacticos era nefiresc, căuta probabil să-și astâmpere palpitațiile provocate de primii pași prea iuți. Când trecusem pe lângă el, se prefăcuse interesat de monograma ce împodobea un gard de zăbrele, ascunzându-și astfel fața. Râsul acela grosolan fusese pe socoteala mea, mă arătase cu degetul. Purtasem trei zile obsesia acelui necunoscut pentru care eu nu mai eram un străin; croitorul, în acest timp, se ferise de mine, nu mai deschidea ușa când treceam prin fața camerei sale.

Continuam să simt prezența croitorului, dar într-un mod curios, difuz, nelocalizat, ca o eventualitate oricând posibilă. Mă gândii iar la ea. Picasem din senin peste ei și nu mai avuseseră timp s-o oblige ^ă-și pună rochia de doliu. *

Mă oprisem o clipă șj în felul acesta putui să-mi dau seama cât de aproape mersese în spatele meu. Instantaneu îl simții lângă mine. îmi amintesc că în minutul acela îmi fulgeră în minte un gând nespus de penibil. Era desigur o prostie, însă și după unele vise îți regăsești mai greu echilibrul și parcă nu mai ai curajul să-ți privești chipul în oglindă; o vreme orice ți se pare

posibil. Se ținuse tot timpul pas cu pas după mine; ideea că-mi putuse astfel pătrunde toate gândurile mi-era insuportabilă și în afară de asta aveam impresia că fusesem involuntar complicele lui, se ascunsese în

207 spatele meu, mă utilizase. Era absurd și totuși nu surprinzător pentru mine.

De altfel eram de mult obișnuit cu gândul ăsta. Cea mai mare parte dintre oameni nu sunt decât pădurea de obscurități și de ascunzișuri prin care se strecoară, ca niște sălbăticiuni, ceilalți, puținii care urmăresc „prada".

Eram în restaurantul din parc. Când țiganca se îndepărtase de noi, urmată de puradeii murdari, îmbrăcați în cârpe și frunze, simțisem deodată că nu mai pot să-mi sorb limonada. Chiar și picătura ce-mi rămăsese pe limbă se coclise și un gust înecăcios îmi umplea gura. Tata mi-ar fi spus că mă iau după prostiile servitoarei noastre dacă i-aș fi vorbit de panica ce mă cuprinsese, recunoscând privirea insuportabilă din vis ce ieșise iar la iveală la lumina zilei. Nu spusesem nimic.

Spatele mă durea deodată de parcă transportasem o povară foarte grea. De fapt oboseala era de altă natură, însă nu pot găsi nici un alt termen de comparație mai apropiat de senzația aceea. „Mai e mult până intrăm în pădure?“ îi arătai cu degetul poteca ce șerpuia printre trunchiuri. „Cum e drumul?" Mă oprii ca să-l las să treacă înainte. „E mai puțin îngust". Se întoarse spre mine și-mi spuse cu un fel de ostilitate. „Nu asta voiam să știu, mă interesează dacă urcă tot așa sau e mai puțin obositor decât până acum". Nu-i răspunsei. Un timp nu se mai dezlipi de mine. Mergea din ce în ce mai încet; e drept că și poteca urca pieptiș. Apoi deodată începu să alerge. Ea își continua drumul cu același pas egal, de parcă nu făcea nici un efort nici când urca și distanța dintre ei se micșorase mult. Fără să vreau îi jucasem o

festă; de la liziera pădurii porneau trei drumuri deodată și fusese nevoit să se oprească și să mă aștepte. Avu o privire și un ton cu adevărat neplăcute. „De ce ne-ai lăsat s-o luăm înainte, când știi că nu cunoșteam drumul?" „N-aveai decât să mergi în pas cu mine". Avusesem o voce uscată. Nu reacționă. Se oprise și ea, îi vedeam profilul și mi se păru că ghicesc un surâs ironic în colțul gurii palide.

208

învățătorul cu care vizitasem ruinele îmi povestise legenda legată de ele. Era un bărbat între două vârste, cu un cap de Crist bizantin. Copiii îl respectau probabil din cauza bărbii hirsute și a cavernelor din obraji.

După moartea ultimului vlăstar al familiei ce locuia din vremuri îndepărtate în castel, dracul luase în stăpânire zidurile năruite, sălile întunecoase și parcul părăginit. într-o clipă totul se schimbase. Diavolul căpătase înfățișarea unui tânăr de o frumusețe extraordinară. învățătorul nu intrase în amănunte poetice, povestea cu o voce monotonă care avea darul, nu mă îndoiam, de a răspândi liniștea, dar și somnul în orele de clasă. Serbările se țineau lanț la castel. Erau serbări fără seamăn de fastuoase; numai că oaspeții în cinstea cărora erau date erau de o speță cu totul neobișnuită. Dracul și-i alegea din rândul celor mai săraci țărani, cărora le dăruia moșii și acareturi; dintre bietele fete ce argățeau pe la hanurile înșirate de-a lungul drumurilor și pe care le îmbrăca în cele mai scumpe veșminte. în fiecare săptămână atenția ciudatei gazde se îndrepta stăruitor asupra unuia dintre invitați. Când, în sfârșit, acesta dădea semnele celui mai profund atașament sau — în cazul fetelor — mărturia unei nemărginite fascinații, tânărul cu chip de icoană își descoperea deodată adevăratul obraz, chipul mâncat de

lepră. Asta se întâmpla într-o încăpere ascunsă a castelului, plină de cele mai nepreţuite odoare pe care, până în ultima clipă dinainte de metamorfoză, favoritul sau favorita putea să şi le aleagă. La vederea leprei, sângele răscolit încremenea pe chipurile ce-şi pierdeau graiul şi carnea moartă crăpa la fel ca pe faţa înşelătoare, în câţiva ani toată regiunea era plină de leproşi muţi, cum nu se mai găseau pe toată faţa pământului.

într-o zi însă diavolul se hotărâse să ispitească o păstoriţă orfană care toată viaţa rătăcise singură cu turmele unora şi ale altora. I se înfăţişase în chip de păstor şi luni de zile — bineînţeles că fata era mai greu de ademenit decât bietele slujnice de la ferme, care noaptea se culcau cu argaţii pe întuneric, fără să ştie uneori cu

209 care dintre ei — avusese de furcă. O adusese la castel şi trecură luni până să descopere pe faţa ei expresia aceea extatică, ce însemna pentru el victoria£Când îşi scosese masca, braţele ei încolăcite după gâtul lui nu căzuseră însă, mai mult chiar, fără să aibă nici o tresărire, ridicându-se în vârfurile picioarelor, căci era mică de statură, păstoriţa îi sărutase obrazul plin de răni. într-o clipă castelul dispăruse împreună cu toate lucrurile dinăuntru şi fata se trezise în mijlocul ruinelor. Stingherit, învăţătorul, care probabil era un spirit prea auster să guste acest gen de metamorfoze, mai adăugase palatului căzut în paragină o şopârlă mică ce se strecurase, nu înainte de a fi fost recunoscută, printr-o gaură neagră în pământ.

în timp ce le povesteam legenda ce se încheia cu tămăduirile miraculoase pe care le înfăptuise păstoriţa, sărutând obrajii celor care nu rezistaseră încercării, el asculta cu un aer absent, plictisit parcă de faptul că-1 obligam să umble în rând cu mine. în cele din urmă observă cu o voce albă că poveştile cu leproşi şi sărutări miraculoase sunt frecvente. Şi în pădure ea continuase

să meargă cu un pas înaintea noastră, așa încât nu știam nici măcar dacă mă ascultase sau nu. Eram dezamăgit. Mă așteptasem la cu totul alt efect. De fapt nu ținusem seama de un lucru pe care îl știam și care m-ar fi scutit de toată osteneala — nu înțeleg cum putusem să uit completa lui lipsă de sensibilitate.

E drept că față de el nu aveam scrupulele care mă încearcă adeseori, nu mi-ar fi păsat bunăoară dacă l-ar fi iritat o nouă tentativă din partea mea. Simțeam însă că nu mai pot să reîncep, deoarece lăsasem să treacă momentul în care inițiativa îmi aparținuse, ar fi însemnat să calc o ordine prestabilită. Subit ea se întoarse spre mine. „Mai există leproși prin partea locului?" Surprins, întârziai răspunsul și el se folosi de asta. „Bineînțeles". Avu un ton ironic, puțin vulgar, care nu i se potrivea. „Urmașii celor care au scăpat nesărutați de păstoriță". înțelesei. Depășisem rolul de ghid și voia să mă pedepsească. Nimic nu mă face să-mi

210 simt mai umilitor slăbiciunea decât tentativa veleitară a răzbunării, îl uram în anumite momente, atitudinea lui mă jignise des și totuși n-aș fi fost în stare să-i fac un rău.

Pădurea era din ce în ce mai umbroasă și începu să fie frig. Dacă, într-adevăr, avea ceva la plămâni, era o mare imprudență să umble estival, în rochie. El în schimb era bine protejat, își legase și un șal în jurul gâtului. Voiam să-1 zgândăr spunându-i-o. Privea însă ostentativ în jos, preocupat numai de recunoașterea potecii între frunzele căzute. îmi scăpaseră amândoi din mână și printr-un reflex curios agitația pe care mi-o provocau se potoli, dispăru aproape.

Descoperisem întâmplător o metodă simplă de a goni anumite gânduri prea obsedante. Mă opream în piață, în afara vâltorii pentru a nu fi bruscat de trecători. încetul cu încetul, valurile umane reușeau să extragă din

mine, printr-un mecanism pe care nu mi-1 pot explica, toate preocupările prezente în așa fel încât, după un timp, mă simțeam absolut golit, ca un raft din care s-au scos toate cărțile. Absența lor avea același efect asupra mea, reușisem să mă pierd și umblam ca un robot între ei. Dacă n-aș fi fost sigur că nu erau înțeleși, mi-ar fi fost teamă; simțeam c-ar fi putut să mă ducă oriunde.

Vidul cere anumite compensații, cheamă nălucirile, ca un punct de joasă presiune, norii.

Simții din nou prezența croitorului, apoi pasul învățătorului care mergea alături de noi. Ca să măsor adâncimea vidului, încercai să regăsesc o mulțime din foștii mei tovarăși de drum; unul câte unul căpătau cu toții consistență, — năluci mute — și rândurile noastre sporeau mereu. Zadarnic îmi spuneam: „Iat-o în fața ta, la un pas de tine, numai un pas“. Pasul nu putea fi făcut. Eram probabil în puterea lui. Râsul croitorului răsuna din când în când, ascuns printre trunchiurile cenușii. Aveam mereu în fața ochilor pardesiul său lung, umflat adeseori de vânt într-un chip ciudat, de parcă nici nu era legat de trupul său, ca un steag uzat de nenumărate campanii, pe care îl urmam fără să știm unde ne

211 poartă. Cele mai neînsemnate întrebări deveniseră iar puțuri fără fund, de care trebuia să mă feresc întruna. Bătrâna, înzestrată cu aceeași putere, îmi aminti cum nu reușisem să-i număr degetele. Eforturile de a înfrunta voința lui se dovedeau inutile. Trebuia să mă îndepărtez de el, lucru pe care însă nu-1 puteam face atâta timp cât ne aflam în pădure.

După cinci minute de luptă, deși nu eram obosit, simțeam puterea tot mai mare a adversarului și inutilitatea oricărui efort. Atunci mă lăsam din ce în ce mai moale și slăbiciunea se transmitea pieptului străin. Formam împreună un sistem de vase comunicante și încet, încet, din clipa când renunțasem să mai rezist, puterea lui începea să scadă, până ce rămâneam sleiți unul în brațele celuilalt. Nu știu dacă observasem

aceasta în timpul vreunei încăierări de pe vremea când purtam pantaloni scurți sau dacă nu era doar amintirea unui vis pe care probabil îl avusesem tot pe atunci. Reușii să mă desprind din strânsoarea lui prin intensitatea slăbiciunii mele — contradicție aparentă numai. Pentru ace ista căutasem din nou să-mi concentrez atenția numai asupra mersului meu, până ce ritmul pe care el de fapt îl imprima deveni pentru mine normal, al meu. Când îmi ridicai din nou ochii, îl văzui departe în fața mea. Nu mai eram solicitat de nimic, nici r ăcar strania lor pereche, alunecând mută prin întunericul tot mai cpac al pădurii, nu-mi mai provoca cea mai măruntă emoție. în schimb apropierea lor făcea singurătatea și mai apăsătoare, ca întâlnirea a doi nori, singuri în toată pustietatea cerului.

Mă trezii în luminișul în care se zăreau primele ruine. Lumina pătrunse încet în mine ca într-o odaie cu ferestrele de multă vreme oblonite. Poate părea curios: toți continuam să mergem cu același pas, de parcă scopul plimbării noastre n-ar fi fost atins în momentul acela. El era la douăzeci de metri înaintea mea, dar cu mult în urma ei. Știam că nu-i putusem supraveghea tot timpul, însă eram sigur că nu reușise să profite de neatenția mea ca să obțină de la ea momentul de atenție pentru care probabil acceptase să facă plimbarea. Dacă asta s-ar fi întâmplat, m-ar fi așteptat cu

212 un surâs pe care mi-1 închipuiam perfect și mi-ar fi cerut să le dau explicații despre orientarea castelului, sau mai știu eu ce alte detalii precise și neinteresante. Nu-mi grăbii pasul ca să păstrez aceeași distanță prin care îmi redobândeam încet libertatea.

Pe cer se spărsese tavanul de nori în câteva locuri și un vânt rece limpezea tot mai mult văzduhul. Micșorați cum erau de departe, țin minte că îmi dădură o clipă un nebănuit sentiment de superioritate. Pentru prima oară mă simții în afara jocului, liber să mă angajez numai cât

voiam. Poate că asta făcuse posibilă ideea capcanei. Inspirația pe care întâia oară mă hotărâi să o materializez mă trezi cu totul. „Ai obosit mai iute decât mine". Alergasem ultimii pași ca să-i pot îndruma spre locul cunoscut. îi surâsei cât putui mai amical. „Nu vreți să vizităm subteranele castelului?[1] Se opri și păru că ezită. Mi-era teamă să mî-1 intereseze mai mult tumul ce se vedea în vale, până la care mai aveam mult de mers. Se uita când la mine, când spre fortăreața opintită îndărătnic de stâncile de pe vârful dealului, de parcă ea ar fi târât toate zidurile până acolo. „De fapt e cam tot ce a mai rămas, zidurile exterioare aproape că le-ați văzut, cele care urcă pe coastă sunt la fel“. Ea se afla ceva mai sus decât noi și părea în transă. Privirea sa rătăcită nu se oprea asupra nici unuia dintre noi. Când el se hotărî să coboare, făcând cu mâna un gest prin care mă invita să-i arăt drumul, ea se aruncă deodată printre noi și până să am timpul să înțeleg ce se petrece, ajunsese jos în fața peșterii ascunse de un desiș de bălării. De fapt se putea ghici că pe acolo trebuie să fie intrarea. Nu mai știam dacă privirea ei absentă era sinceră. Mă uitai la el și văzui expresia de ciudă la care mă așteptam. Știa că aerul ei absent nu era decât o aparență; arma împotriva căreia nu putea lupta; imediat își regăsi din nou obișnuitul aer neutru, insondabil. „Ce visătoare pare sora dumneavoastră!“ Nu-mi răspunse. îmi întoarse spatele și pomi după ea. Reușita fusese mult prea ușoară ca să nu mă neliniștească. în momentul când ajunsei și eu în dreptul grotei, ea se aplecă puțin și dispăru în întuneric. Nu știu de ce, dar în clipa aceea simții o strângere de inimă. Intrase în

213 subterană ca și cum ar mai fi fost acolo, spre deosebire de el, care ezitase, cum e normal când pătrunzi într-un loc cu totul necunoscut.

Când intrai la rândul meu, ajunseseră destul de departe sau poate mi se părea numai din pricina

întunericului care mărește distanțele. Galeria ducea într-o sală mare, care probabil fusese o simplă hrubă de vinuri; învățătorul îmi vorbise de un refugiu și de nu știu ce asedii îndepărtate. în orice caz, îmi aminteam că-mi pomenise de proporțiile ei, neașteptate, întrucât de afară ruinele păreau mai puțin importante. Din galeria principală se desfăceau altele mai mici, care ajungeau în aceeași sală. Lumina săracă se strecura prin cele câteva locuri în care tavanul se surpase, lăsând să crească în voie pe laturile deschiderii mușchiul și urzicile.

întunericul îmi produce o stare de panică. Nu din cauza unor primejdii posibile. Asupra mea întunericul, bineînțeles nu întunericul pasager din odăile înnoptate, ci întunericul adevărat, cel substanțial, inconturnabil al peșterilor, al tunelurilor, operează direct, fără intermediul ideilor. Dintr-odată nu mă mai simt ocrotit de zaua subțire a epidermei, mă pierd într-un continuu, inima descătușată zvâcnește ca un gușter în toate direcțiile, îmi simt coastele prinse într-o teacă de gheață, rocile nevăzute au o viață de care nu mă mai îndoiesc, respirația lor trece prin mine nestânjenită. Alesesem probabil și cea mai întunecoasă dintre toate galeriile și, de câte ori mâna mi se lovea de zidurile umede, aveam impresia că ating pielea unui monstru adormit, pe lângă care treceam pe ascuns, dar care, trezindu-se, m-ar fi zdrobit răsucindu-se cât de puțin pe culcușul său de milenii. înaintasem cu sentimentul bizar că străbat o substanță încă fluidă, care în fiecare clipă putea să se solidifice iar, prinzându-mă ca pe insectele ce parcurg astfel erele, ferecate în inima chihlimbarului. Frica asta, care poate părea absurdă, dizolva instantaneu toate nălucile, pe care nu știu ce instinct de apărare mi le aducea mereu în conștiință. Mă întreb chiar dacă nu tot frica le reactiva ca, de câte ori constatam pre-

214 caritatea acestor plute înșelătoare, să mai trăiesc o dată teroarea dezastrului posibil. Destinul, atât de părtinitor, unora le hărăzește toate spaimele, altora seninătatea.

Era o dimineață amețitor de limpede. Nu pot să privesc niciodată prea mult seninul anumitor zile de primăvară, când ochiul nu mai întâlnește nici măcar rezistența culorii; am atunci senzația paradoxală a unei prăbușiri ascendente ca la marginea unei prăpăstii. Mă uitai aproape cu invidie la capul său răsturnat, cu ochii spre cer. Ne aflam într-o barcă în mijlocul lacului. Ideea fusese a mea; figura sa de pirat cu dinții strălucitori îmi sugerase expediția. Mă rugase să vâslesc. Un timp rămăsese nemișcat pe bancheta din fața mea și observasem numai „V"-ul de pe fruntea lui ce palpita liniștit ca o șopârlă tolănită la soare. Apoi începuse să umble încolo și încoace prin barca încăpătoare, să umble pur și simplu așa cum te-ai plimba printr-o grădină părăginită, la întâmplare, fără nici o constrângere. Barca se apleca periculos când într-o parte, când în cealaltă. Știam să înot, totuși mi-era teamă, barca putea să ne prindă sub ea. îl întrebasem ce caută. „Mi-a căzut un buton de la manșetă[1]*. în sfârșit, îl găsise, dar nu se mai așezase. Rămase la un cap al bărcii, cu un picior înainte pe marginea ei, într-o poziție precară, sărind numai brusc înapoi de câte ori își pierdea echilibrul și îl vedeam în apă. Când trăsesem barca la malul insulei, îl întrebasem dacă nu vrea să înotăm puțin. Se uitase la mine cu privirea amuzată, care mă cucerise de la prima noastră întâlnire în clasă. „Te cred că aș vrea, dar vezi că nu știu să înot**. Era ciudat, totuși înțelesesem imediat. Cel mai cumplit naufragiu pe el l-ar fi cruțat. Siguranța n-o dă faptul că știi să înoți, ci faptul că știi că n-ai să te îneci.

Ca un alcool de 60°, întunericul ajunsese până la ultimele ramificații ale nervilor, parcursese tot drumul interior și-l aveam până pe suprafața pielii; până pe

globul ochilor. Imaginea cenușie a capătului galeriei se sfărâmă de câteva ori, ca și frânturile de gânduri; lumina difuză ce venea în întâmpinarea mea se pulveriza fără să-și transmită mesajul și deodată mă trezii în aerul cu totul

215 diferit al sălii. Trebuie să fi mers extrem de încet, păreau de mult înăuntru — umblau cu pași rari, încercând să distingă în semiobscuritate ce mai rămăsese din zidurile vechi. Ea se uita mai mult în sus și cu toate că nu părea atentă la ce se petrece în jur, evita fără nici un efort (nici nu știu cum remarcai asta) apropierea lui. Pardesiul său lucios se aprindea când trecea prin fascicolele de lumină, strecurate prin crăpăturile tavanului. Era destul de departe de mine, și totuși la un moment dat surprinsei privirea lui. în ochiul limpede se citea neliniștea și încordarea, interesul unui copil care urmărește o păsărică ce se apropie sărind fără să știe de cursa pe care i-a pregătit-o. încercai să-l păstrez sub observație. Imediat ochiul îndepărtat, care nici nu știu cum mi se dezvăluise o clipă, nu mai fu decât o pată vagă.

La distanța la care se afla ea nu mai era decât o vagă siluetă și nici măcar deplasările nu puteam să i le urmăresc continuu, dispărea deodată și o regăseam la fel de evanescentă la câțiva pași de locul în care o pierdusem. Avea eclipse și, între ele, imaginea ei abia se deslușea din umbră. Poate că rochia cenușie nu reflecta lumina slabă sau poate că dinadins se ferea de ea. Oricum, el părea să urmărească o ființă de cu totul altă materialitate decât a lui; cu aceeași certitudine cu care îmi apăruse imposibilitatea lor de a comunica, eram pus deodată în fața unei deosebiri substanțiale și mai revelatoare. Simții iar fiorul dezertării primei convenții (cea despre hotarele indiscutabile) și o clipă retrăii dezechilibrul pe care mi-1 produce gândul eretic al unui spațiu în care cu toții ocupăm în fiecare clipă câte o treaptă (nu mereu aceeași) pe o scară infinită, așternută între neantul materiei absolute și spiritul nemijlocit de

iluzia formei. îmi amintii de momentul când, în capela cimitirului, mama se aplecase să o sărute pe sora mea și când avusesem certitudinea că dacă tata și cu mine n-am fi ținut-o de mână, șocul contactului buzelor ei cu buzele reci ar fi aruncat-o în sus, ca pe un văl, fără nici o greutate. Nici pe tata și nici pe cele două mătuși care se aflau de cealaltă parte a catafalcului nu-i mai recunoșteam. Numai pe obrazul moartei regăsisem — cu atât mai dureros —

216 trăsăturile obișnuite de care trebuia să mă despart pentru totdeauna.

Urmăream doar deplasarea umbrelor (identice prin substanța lor proprie), proiectate cu încetinitorul pe pereții misterioși ai sălii. Când trecură prin dreptul meu, îi privii. Părul ei nu era decât un tremur moale, o vibrație albăstrie uneori, pe când al lui era cât se poate de material, galben, de un galben chimic ca al flăcării de sodiu. Erau atât de preocupați încât nici unul nu se întorsese măcar o dată să mă caute în urmă. Aceasta nu mă supără deloc, din contră, mă făcu să mă aventurez mai adânc în ascunzătoarea mea. Mă strecuram pe lângă zidul sfărâmat prin care străbătea respirația rocilor. Știam unde rezistase zidul după variațiile de temperatură. Pardesiul lui, pe care nu știu ce vânt ascuns îl făcea să fâlfâie uneori, uni acoperea mereu silueta ei abia deslușită. Pașii răscoleau un praf leneș și greu, sub care lemnul și cărămida descompuse cu timpul creaseră o materie nouă care mistuia orice sunet. Cred că niciodată n-am simțit mai bine misterul vegetației și dacă mi-e cunoscut ceva de dincolo, atunci este acest sol sterp al veșniciei.

Treceam cu Kati printre pereții însângerați de trandafiri sălbatici ai unei alei din parc. Mă privise exaltată poate de parfumul lor și-mi spusese: „E frumos ca în cer“. Se vedea că nu se gândise prea serios la natura cerului. O întrebai dacă poate crede că trandafirii

se veștejesc și dincolo. Negă de parcă o întrebasem dacă umblă în mâini. „Și atunci poți să crezi că spiritele ar suporta să rătăcească nesfârșit între grimasele crispate ale trandafirilor, crezi că ar putea suporta încremenirea acestei esențe a pasagerului?[1] E drept, spusesem mai încet și Kati se prefăcuse că nu mă auzise.

Peisajul abia perceptibil, liniștea perfectă, puțina lumină difuză în care se pierdeau hotarele, contactul solului, de a cărui sterilitate definitivă eram pătruns printr-un fel de ciudată osmoză, îmi dădeau o stare de relaxare, de indiferență cu totul necunoscută.

O fereastră de sus lumină mai puternic decât celelalte în fața mea. Avui un providențial moment de nesiguranță și mă strecurai

217 aproape fără să gândesc, lipindu-mă de zid, într-o firidă ce mă ascundea complet. Strigătul sugrumat izbucni parcă din toate părțile deodată, ca zgomotul de nedescris al cutremurului, când în aceeași clipă nici un zid nu-și mai păstrează locul. In același moment îl văzui sărind și apucând-o în brațe.

Stăteau amândoi cu spatele spre mine și el mi-o ascundea cu totul. Simții mai mult decât văzui efortul pe care îl făcea ca ea să nu-i scape.

Vocea ei mă aruncă afară din ascunzătoarea mea: „N-am nimic, de ce mă ții?" Urmă o tăcere în care nu ghicii ce se petrecea, apoi auzii iar vocea ei, de data asta tremurând sfărâmată, căzută de la înălțimea strigătului. „Ce s-a întâmplat? Ce-a fost? Nu știu ce-a fost.“ Mă apropiai și-1 auzii șoptindu-i numai: „Nimic, nimic, n-are nici o importanță ce-a fost. Tu cum te simți?“ Nu-i vedeam obrazul. Din vocea falsă reconstituii fără greutate expresia ambiguă și protectoare. Ea gemea ușor, protestând la intervale mereu mai lungi și din ce în ce mai stins. „N-am nimic. Lasă-mă. De ce mă ții? N-am nimic."

Nu mă putui stăpâni și sării în fața lor. Capul ei ce

atârna moale pe brațele lui avea o expresie de infinită oboseală. El încremenise cu privirea în gol, de parcă trecuse printr-o teribilă spaimă, mâinile însă care îi cuprindeau umerii executau o mișcare ciudată, crispându-se și destinzându-se la intervale regulate, de parcă voiau să o readucă la viață. „N-a fost nimic, numai o bufniță!" Nici nu știu cui mă adresasem; la urmă îl privii în ochi pe el și țipai: „Atât!" Nici nu tresări. Pleoapele ei însă dezveliră încet ochii tulburi. Mă privea rătăcită ca și cum nu știa ce să creadă. Irisul palid era curios ovalizat, evanescent ca halloul albastru din jurul flăcărilor. în clipa în care momentul de interes se șterse pe obrazul ei inert, un surâs răzbătu pe obrazul lui. Imediat apoi o întoarse spre el și îi auzii cuvintele spuse fără nici o convingere, vânturate ca o batistă inutilă peste fața unui leșinat. „N-auzi, n-a fost nimic! Numai o bufniță, de ce te-ai speriat?"

(De fapt în momentul acela se trădase și aș fi putut înțelege tot.) O luase după aceea de mijloc ca pe un convalescent și pornise cu pași atenți pe același drum înapoi. Eu umblam puțin în urma lor.

Nu mai știam nici dacă îi întinsesem o cursă și-l surprinsesem sau dacă totul nu fusese regizat pentru mine, cu toate că încă nu vedeam de ce. De fapt eram aproape sigur că fusese strigătul unei păsări de noapte; nu înțelegeam nimic, totuși importanța celor petrecute nu-mi scăpa și mă bătu gândul că poate niciodată nu voi mai fi atât de aproape de a putea înțelege. Erau de aceeași înălțime, ea părea însă mai mică mergând înclinată cu capul rezemat pe umărul său. Aș fi putut să-mi închipui că asist la plimbarea romantică a doi îndrăgostiți. Alianța aceasta aparentă mă gonea afară din cercul lor. Mă strecurai pe lângă ei ca să le pot surprinde fețele când vor ieși la lumfnă.

Obrazul lui era mai mult decât oricând încărcat cu acel magnetism care îmi întorcea privirea de la orice altceva, chiar de la ea. Gravitatea sa era în parte autentică și asta mai ales mă intrigă. Mă privi lung, de parcă trebuia să-și aducă aminte cine sunt. Cred că de fapt această atitudine a lui era sinceră; eu, ca probabil tot ce-1 înconjura, rămâneam mereu departe în afara lui. Ca și tăcerea lui impenetrabilă, acest lucru îmi dovedea din nou că făcea parte din cu totul altă familie de oameni; dintr-o speță cu o densitate mult superioară nouă, care făcea ca imediat după momentul de criză, de agitație, substanța lor să se izoleze la fel de pură ca înainte și întotdeauna mai adânc decât a noastră în creuzetul întâmplării.

Se opri la câțiva pași de grota prin care intrasem și părea să caute ceva. „Trebuie să ne odihnim puțin*[1]. Fiecare cuvânt era socotit. Nu spusese „să te odihnești**, ca să-i lase impresia că voia să-mi ascundă ce gândea sau, poate mai mult, nu voia să bănuiască nici ea aprehensiunile lui. Ghicirea acestei nuanțe, de a cărei justețe nu mă îndoii, îmi procură o senzație penibilă. Simțeam că țineam în mâini o parte din secret, dar nu era destul ca să-l înțeleg și deci eforturile mele erau inutile. Se așezară alături pe o piatră cioplită în formă de bancă, acoperită de mușchi. Formau un singur

219 bloc. Mai curând nu mai exista decât el. O șopârlă se strecură prin fața lor și nici unul nu schiță cel mai vag gest. Dispariția ei dezechilibra balanța în sensul care mă costa cel mai mult.

Știam că era zadarnic să încep o conversație; nu-mi rămânea decât o singură posibilitate. Mă așezai turcește în fața lor pe iarbă, fixând un punct în gol și mă silii să găsesc o expresie liniștită. Aveam un scop precis. Nu cred că se poate împușca cineva într-o odaie în care o bonă unge pâinea cu unt. Sunt gesturi și expresii care intervin, uneori misterios providențial, din afară, dintre

realitățile care n-au nici o legătură cu momentul pe care totuși îl transformă. Știu lucrul acesta de mult și de asemenea modul în care poate fi exploatat.

Mă duceam în bucătărie și mă așezam pe un scăunel în fața servitoarei. Degetele roșii și umflate desfăceau ușor păstăile, apăsându-le parcă pe un resort ascuns, care făcea să sară în același timp boabele de mazăre, vesele ca o recreație de școală primară. Manevrele continui ale mâinilor străine vânturau atenția mea ca un descântec. Știam că de fapt era doar un pretext, ar fi putut să nu facă nimic și să mă uit numai la fața ei calmă ca un dulap alb ca să mă liniștesc. Aceasta însă i s-ar fi părut ciudat, pe când curățatul mazărei putea să treacă drept un inocent spectacol.

Rămăsei în fața ei cu același cap placid un timp îndelungat, urmărind numai, cu o atenție ce înceta în clipa în care trebuia să mă întorc după el, cursa câte unui nor pe cer, deslușind tot mai clar mirosul diferitelor buruieni din jurul meu și frigul proaspăt din solul umed încă. Aproape că fusesem furat de propria mea manevră, când ochii îmi căzură peste ea. își găsise iar distanța obișnuită, nu se mai rezema de el și în ochii cenușii deslușii din nou disperarea ce mă tulburase din prima clipă. Era iar singură. Reușisem și lucrul acesta îl simțise și el.

Când îl privii cu aceeași expresie indiferentă, nu-și ascunse ciuda: „Cum crezi că-ți stă?“ în ochii lui ironia ascundea antipatia. Lupta dintre noi era de mult deschisă, nu-mi păsa de părerea sau

220 de ironiile lui. Mă lăsai pe spate, ridicându-mi picioarele, cum fac copiii ce abia încep să umble. Surâsul ei compensa cu prisosință jena pe care o resimțeam să fac pe măscăriciul. Sării în picioare și aproape în același timp se ridică și ea. Coborî iar în fața noastră. Soarele ieșise dintre nori și părul ei își regăsise culoarea. „Sinistră pasăre![14] Nu se opri și-mi aruncă peste umăr o privire încă obosită, dar care parcă spunea: „Lasă asta[44]. Vântul care o mângâia întâi pe ea îmi procură o plăcere ce goni din mine ultimul rest de ezitare. Coborâi în fugă cei câțiva pași care mă despărțeau din nou de ea. își întoarse obrazul spre mine, trezită parcă abia de zgomotul pașilor mei.

Numai o clipă durase poate ciocnirea ochilor noștri, fusese însă destul ca să am senzația trecerii printr-o proaspătă perdea de ape, într-o grădină nemaicălcată de nimeni. De emoție mă aruncasem pe jos, neîndrăznind să ridic nici ochii de pe solul parfumat. Lucrurile astea trebuie înțelese în sensul cel mai material; efectiv străbătusem prin răcoarea lacrimilor în acel domeniu secret, despre care nu se vorbește în tratatele de anatomie numai fiindcă nu apare la disecție. Harul cred că e ceva asemănător, senzația unei pulverizări care nu înseamnă dispariția. Ci, dimpotrivă, plenitudinea regăsirii, un salt într-o liniște nealterată de pendulul așteptării. Când mă uitai din nou la ea — poate că de fapt nici nu fusese o a doua privire, miracolele se petrec în afara timpului —.văzui surâsul blând, luminând tremurat prin vălul lacrimilor ce-i curgeau încet peste obraji.

I-o răpisem și nu mai lupta să-și reia prada. Rămăsese desigur cu mult în urmă, altfel nimic nu s-ar fi putut întâmpla. Nici nu mă mai întorceam să-l situez. în întunericul pădurii, goana ne aducea câteodată atât de aproape, încât simțeam aproape bătăile inimii micuțe. Aveam impresia că mergea din ce în ce mai iute. Nu știu de ce mă oprisem o clipă și, când se întoarse spre mine,

văzui în obscuritate schimbarea de pe obrazul ei. Ca în dimineața în care el dăduse peste noi în salon și ea îl sfidase rezemată de fereastră, o

221 hotărâre de nebănuit se citea pe fața ei. Schițasem un gest de întrebare, dar ea se rupse din loc și înțelesei că voia s-o urmez fără să mă mai opresc. Alergam atât de iute încât nici un gând nu putea să se deslușească întreg în mine. Țin minte că-mi trecuse de nenumărate ori prin fața ochilor fruntea unei femei pe care nu reușeam să o recunosc, apoi reflexul sticlelor ochelarilor croitorului, dincolo de care abia se vedeau pleoapele încrețite; în sfârșit mă ostenisem zadarnic să-mi revăd odaia din care numai grilajul ruginit al balconului îmi juca în fața ochilor.

Există un mecanism ascuns ce ne trimite avertismentele sale întotdeauna pe o cale foarte ocolită. Nici nu mai știu dacă se întâmplase în realitate sau dacă nu era numai un vis foarte vechi ce se rătăcise între întâmplările trăite. Etajele erau scunde și scara răsucită atât de puternic încât aveam impresia că nu urc, că sunt mereu azvârlit cu un cat mai sus sau că, în timp ce fac câțiva pași inutili pe treptele înguste ale unei scări care nu ducea nicăieri, decorul din jurul meu se schimba instantaneu, ca pozele din lanterna magică. La fiecare etaj se deschideau două uși, una în dreapta și una în stânga, și apăreau două capete ce mă priveau mirate. Nimeni nu mă întrebase pe cine caut și urcasem fără să răsuflu, pentru că abia la ultimul etaj să-mi dau seama că greșisem casa. Coborâsem încet și la fiecare ușă reapăruseră capetele, de data asta batjocoritoar&Jr

Crăcile începură deodată să trosnească ostentativ sub pașii mei, aruncând la fel la intervale regulate același strigăt ironic, pe care în sfârșit îl înțelesei și mă oprii. Eram într-un colț întunecos al pădurii. Ea mai făcu câțiva pași, apoi se întoarse până la mine, îi spusei că ne rătăcisem. „Ești sigur?" O liniștii spunându-i că nu

puteam fi departe de drumul cel bun. Se apropiase de mine atât de mult încât dacă ar fi fost cineva în spatele meu nici n-ar fi putut să bănuiască prezența ei. Deodată își băgă rapid o mână în sân și-mi întinse un plic. îl pusei mecanic în buzunar. Când îmi ridicasem ochii, se și strecurase pe lângă mine și se înapoia grăbită pe aceeași

222 cale. Crăcile căzute făceau sub pași zgomotul unui stol de corbi tulburați de trecerea noastră.

El ne aștepta la răscrucea de la care greșisem calea. „Ce fel de ghid ești dumneata?[1]' Plicul pe care îl aveam în buzunar îmi dădea un sentiment de vinovăție ce mă făcu prudent. „Se întâmplă". Rezistai privirii reci, care părea că mă întreabă bănuitoare ce anume se întâmplase. încercai să mă strecor și eu pe lângă el ca s-o urmez, dar după primii pași mă răzgândii. Era mai bine să nu-i las impresia că-1 evit. Când ieșirăm din pădure, o văzurăm departe în fața noastră, alunecând ușoară prin aerul umed și tulbure ce estompa din când în când silueta ei cenușie, ca norii mereu coborâți.

1CV

NU POT SĂ-MI ADUC AMINTE DACĂ ÎNTR-ADEVĂR credeam sau nu că în odaia mamei se muta, când plecau părinții din oraș, dracul. Probabil că asta se datorește și faptului că până la o anumită vârstă mai există o serie de certitudini intermediare. în orice caz, știu că în fiecare din acele seri, de când se întuneca, se umplea casa de neliniște. Fiecare dulap scârțâia ca și cum cineva ascuns în el se mișca în beznă; prin ușile întredeschise, de care mi- era frică să mă apropii, odăile mute își ascuțeau ochii să mă urmărească. Nu puteam nici să-mi întreb bona de ce la urma urmei dracul nu deschide ușa dormitorului, care nu era încuiată, și tocmai acest gând mă speria cel mai mult. Nu puteam s-o întreb. Aveam impresia că dacă îi pronunț numele îl trezesc, îi atrag atenția asupra mea. Dracul ascuns în dormitor mai producea o mulțime de alte fenomene. Sora mea tușea nesfârșit în leagăn și de fiecare dată mi-era teamă că se va îneca de-a binelea; din bucătărie se auzeau călcând pași greoi, despre care tata vorbea la masă de multe ori; erau pașii bandiților, prietenii servitoarelor. într-o zi, crescusem, e drept, dracul dispăruse din dormitor. „Acum nu-ți mai spun să nu intri în odaia mamei de frica dracului, te-ai făcut mare... Să știi, totuși, că mama s-ar supăra foarte tare“. Dracul dispăruse, nu și neliniștea rămasă în casă.

Scrisoarea de care mă lepădasem imediat, dar inutil, la poștă, avusese același efect. Era să nici n-o timbrez, atât fusesem de grăbit să scap de ea. Coboram tocmai scara oficiului poștal, când

mă întâlnisem cu Kati, care-mi spusese imediat că arătam schimbat, Are din păcate reacții de felul ăsta, nu înțelege că nu trebuie să spui nimănui „arăți rău“, „ești nervos" sau ceea ce e cu totul nepotrivit: „pari nefericit". (Bineînțeles, dacă ții la acea persoană.) Desigur că nu mă simțeam bine. Plicul rămăsese pe tăblia ghișeului când plecasem (n-avusesem nici răbdarea să aștept sosirea funcționarului). Mă întorsesem de câteva ori să mă uit cum mă fixa inert în timp ce mă îndepărtam. De cum ajunsei în stradă, pricepui că depunându-1 atât de iute, nu încheiasem capitolul, jocul abia începea.

Când mă lăsase acasă, Kati nu bănuia că vom fi mereu împreună în următoarele zile. Pe drum tușisem tot timpul ca să mă creadă plictisit din pricina unui început de gripă. (Are o gravitate de bătrână în fața celei mai mărunte boli.) Ajuns însă în odaia mea, simții fără nici o ezitare că nu puteam să mai rămân în casă. Pereții mei erau o izolare insuficientă. (Efectiv odaia mea nu e făcută să ascundă pe cineva. Urci scara fără să te împiedice nimic și bați în ușă, la un pas de pema pe care îmi țin capul.) Fusese bună cât timp nu mă căuta nimeni în oraș, lucrurile însă se schimbaseră. Ceea ce mai ales mă gonise era faptul că odaia mea e un punct terminus. N-are decât o singură ușă. Dacă o deschide cineva, sunt dezarmat; nu mai am decât libertatea să fac cinci pași înapoi și să mă lipesc cu spatele de fereastră. Imaginea asta mă hotărî. De altfel eram și prea enervat să suport o eventuală scenă cu croitorul sau cu fiica lui. Coborâsem imediat. „Se face curățenie la mine", zâmbisem jenat și Kati înțelesese că descoperisem insecte în camera mea. Aveam tot interesul s-o las să creadă aceasta, cu toate că nici nu mă gândisem la o explicație atât de plauzibilă. Nu

păruse îngrijorată decât de măsurile pe care trebuia să le iau pentru ca șederea mea mai îndelungată să nu fie observată în casă.

Din prima dimineață în care plecase la serviciu, lăsându-mă singur, observai că nu greșisem instalându-mă la Kati.

Cine ar putea să demonteze miile de pârghii ascunse prin care din interior reflexul obiectelor care ne înconjoară ne manipulează, modifică uneori total desfășurarea unei crize? Uneori trebuie să ne mulțumim cu constatarea efectelor.

în odaia sorei mele era încă mobila veche de pe vremea copilăriei sale, dinainte de a fi trimisă la sanatoriu în munți. Mă mutaseră în camera ei ca să-i dau odaia mea lipită de a mamei. Când se întorsese mai țin minte dificultatea cu care luam de fiecare dată din nou cunoștință de un dulap înalt și îngust, cu lacul galben crăpat peste tot, și pe care îl căram uneori zile întregi. în cursul primei după-amieze petrecute cu prietena mea măsurai modificarea produsă în mine de când mă mutasem. Poate că și ea fusese de vină. De la ușă îmi spusese: „Te-ai schimbat, ce s-a întâmplat? Parcă nu mai vii de plăcere la mine". Ar fi fost mai bine să nu-mi spună că observase schimbarea. Căutase justificări. „Te chinuiește poate mai mult decât vrei să arăți boala surorii tale". Surâsei jenat, cu toate că nu eram deloc sigur că asta era cauza înstrăinării.

Remarcai în același timp pata cafenie de pe bărbie, conturul dur al brațelor. Observasem din prima clipă că avea brațe foarte subțiri, totuși pentru prima oară deslușisem în linia lor prea dreaptă rigiditatea oaselor reci și ostile.

în fiecare zi șanțul se adâncise mai mult și cu toate

punțile penumbrelor căutate de mine, cu un fel de ambiție de sinucigaș, evitate de ea, nu mai reușeam să-l trec.

Nu știu dacă de fapt oamenii care se cred cu adevărat îndrăgostiți găsesc unul în existența celuilalt un reazem „în sine", nu știu adică la ce pot să se gândească, dacă nu tot la anumite gesturi și fapte pe care le fac în comun. Trebuie să recunosc că mie nu mi se întâmplă niciodată să mă gândesc în absolut la cineva, sunt legat de oameni prin tot felul de jocuri, chiar când ei nu știu; până și în emoția pe care mi-o procură fotografia unei necunoscute este implicată o complicitate pe care imaginea ei mi-o sugerează. După ce mă despărțeam de ea, încercam zadarnic să mă mai

226 gândesc la orele petrecute împreună. Bănuisem, în fine, că mutarea era de vină și o adusesem acasă, sperând să înving ostilitatea încăperii; nimic nu voia s-o primească; scaunele o forțaseră să păstreze o atitudine rigidă de manechin, paloarea era lividitate în lumina nefavorabilă și prin oglinda șifonierului trecuse cu trăsăturile deformate grotesc. Când după moartea sorei mele mă mutasem înapoi, în camera mea, toate își reveniră și putusem astfel să verific cât de servil mă supuneam influențelor celor mai absurde.

E umilitor să depinzi de culoarea tapetului, de forma mesei, de fantezia perdelelor, bineînțeles dacă nu crezi că există altceva care se ascunde după toate acestea. Faptul că odaia fusese locuită cu atâția ani în urmă de un copil bolnav, sortit morții, ar fi putut pleda pentru ipoteza, mai simplă, e drept, a unui sens pe care fiecare existență îl dă unei încăperi și care ar fi transmis următorului locatar. Dar nu vedeam de ce sora mea n-ar fi aprobat legătura pe care o întrețineam.

Efectul mutării la Kati fusese dublu; al unui binoclu întors și încă unul pe care nu-1 pot prezenta atât de lapidar.

Nu înțeleg cum se făcea că, de câte ori mă întorceam toamna din vacanță, îmi găseam bunicii pe terasa mică și slab luminată de un singur bec, din spatele casei. Pe masa din fața lor erau luntrile pline de semințe ale feliilor de pepene și pe o tavă de lemn ne aștepta restul pepenelui. în timp ce bunicul îl tăia și de efort (poate că și căldura era de vină) sudoarea îi curgea în broboane mari pe fruntea enormă, mă cuprindea un sentiment complex de duioșie și amărăciune, de parcă m-aș fi îndepărtat înadins de ei și cu aceasta poate ultima lor vară trecuse. Gândul acesta se amplifica umplând deodată toată durata vacanțelor, ca o soluție colorată aspirată de un burete. Toată agitația celor două lumi se scufunda în întuneric, în timp ce cuțitul mare dispărea în miezul proaspăt al pepenelui. O ciudată frică la fel cu cea încercată când puneam mâna pe cablele ce fixează stâlpii de tensiune mă cuprindea. (Mi se întâmplă și

227 acum; știu că nu există nici un pericol, că nu poate exista, și totuși deodată brațul sare singur înapoi de parcă ar fi informat că subit sârma o să se încarce de curent.) Poate că tocmai în zilele când lipsisem aș fi înțeles sensul anumitor cuvinte, peste care până atunci trecusem cu ușurință, din care după dispariția lor se puteau naște întrebări la care n-am să mai pot cunoaște răspunsul. Frica era legată de presimțirea unor întrebări obsesive care mă vor asedia neîncetat, mai prezente decât toate realitățile, măcinându-mă fără putință de scăpare.

Aveam în aceeași măsură senzația unei ocazii ratate, a secretului ce-mi va rămâne interzis și un ciudat sentiment de tandrețe.

Jucau cu toții departe, ca geamandurile ce nici nu se mai deslușesc din port, ascunse în spatele valurilor, dar care mai aduc puțin din sunetul tablei, nu destul însă ca să poți distinge direcția lor.

Ceea ce desigur produce și mai multe confuzii în relațiile noastre e faptul că printr-un mister al naturii suntem, contrar diversității noastre profunde, aproape identici ca formă. Animalele din aceeași speță sunt oricât de diferite, noi însă dacă ne privești, numai cu puțin deplasat în afară, n-avem mai multă personalitate decât un pesmet. Această înșelătoare uniformitate poate face să apară cele mai stranii asociații pentru cel care recunoaște proporțiile reale. (De câte ori sunt într-un restaurant găsesc cel puțin o masă la care, dincolo de dimensiunile convenționale, aparente, deslușesc tot ridicolul unui prânz luat în comun de un ogar și de un șoricar.)

Binoclul întors îi dădea dimensiunile ce făceau esența lui și mai evidentă. într-un fel era o depărtare care îl apropia. Pe fața micșorată cât un pumn, duritatea frunții se accentuase prin concentrarea materiei, iar privirea lui era și mai ascuțită și iscoditoare, ca fasciculul de raze cu atât mai deslușit cu cât crăpătura oblonului e mai îngustă. Atracția pe care o exercita asupra mea nu era amplificată numai în proporție cu apropierea

228 acestei imagini de dimensiunile lui reale, dar și de faptul că, în falia ce apăruse între noi, se mistuise nesiguranța ce existase cât timp ne priveam de la aceeași înălțime. Stăteam în fața lui ca în fața unei fascinante ființe de coșmar, de proporții mult subnormale, dar de o energie infinit mai mare decât a mea (pentru care însă din fericire nu existam — și tocmai asta îmi permitea să o privesc aproape calm).

Pe ea, distanța o diluase încă și reprezentarea sa fluidă îmi producea o destindere odihnitoare. O evocam de câte ori voiam s-o liniștesc pe Kati, ce părea preocupată de aerul meu absent. E drept că nu fusesem un oaspete dintre cei mai agreabili. Din prima zi îmi terminasem materialul discuțiilor noastre săptămânale și aerul meu umil și stingherit nu putuse desigur să

compenseze tăcerile prea lungi. Numai croitorul rămăsese același, ieșind astfel din cercul lor, din care la un moment dat crezusem că face parte. (De fapt, încă de la plecare, când îi spusesem că o să lipsesc câteva zile din oraș, ca să le petrec într-o vie, și când nasul lui congestionat mă aprobase înțelegător, simțisem că trecuse pe alt plan.) Avusesem chiar, la un moment dat, impresia ciudată că eu îi unisem pe toți în mod cu totul forțat și acum rătăceau, natural, din nou izolați. Aveam sentimentul unei dezagregări ce se înfăptuia fără voia mea; parcă fiecare din ei risipindu-se, rătăcise și o parte din ființa mea: atinsesem liniștea.

Nu știu de fapt dacă atmosfera casei străine îi epuizase definitiv sau dacă nu era decât o eclipsă trecătoare și mi-ar fi reapărut, mai târziu, neschimbați; n-avusesem timpul material să verific — adaptările interioare necesită un timp mult mai îndelungat.

Vacanța neașteptată încetase. „Crezi că se mai simte mirosul gazului la tine?“ La început nu înțelesesem. „Câte zile ți-au spus că nu te poți întoarce în odaie?" Nu voia să mă dea afară, era însă convinsă că mă simt mai bine la mine. Zâmbisem, fiindcă mă lovisem iar de limitele minciunilor mele. Evit minciunile și din cauza asta; fiindcă știu întotdeauna că trebuie să le ispășesc prin

229 ceva. (Numai o dată tușisem dinadins. De câte ori tușeam, nu mă lăsau să merg la școală, dar, de cum încetam, nu se mai făcea nici un caz de asta. Atunci însă, nu știu de ce, tușea mea li se păruse mai periculoasă și două săptămâni suferisem toate rigorile unui tratament chinuitor și inutil. Cu cât mă îngrijeau mai atent mi-era mai multă teamă să nu descopere minciuna și continuam să tușesc mai puternic — contribuisem astfel la pedepsirea minciunii). Se grăbise să înțeleagă greșit zâmbetul meu. „Nu te gonesc". Surâsese cu un anume înțeles. „Mi-a făcut chiar multă plăcere".

Zilele goale petrecute în odaia străină îmi dăduseră

o ciudată poftă de luptă. Optica pereților noi îmi infiltrase o siguranță pe care simțeam nevoia s-o pun la încercare, ca un cal tânăr ținut mereu în grajd și care tremură nerăbdător să alerge iar.

Oricum m-aș fi întors. Totuși cred că dacă nu mi-ar fi pomenit de plecare, aș mai fi rămas un timp ocrotit de dânsa.

Croitorul păruse încurcat; întrebase fata și, în sfârșit, venise să-mi spună că nu mă căutase nimeni. Chiar dacă era minciună, n-avea importanță. Asta gândisem urcând scările. în odaie, regăsisem cu neplăcere, ca la vederea în zori a cutiuței de anti-nevralgice, migrena chefului abia sfârșit, amintirea ultimelor întâmplări dinaintea fugii și în cu totul altă lumină pe cea a ultimelor zile. A doua oară, bolile sunt și mai penibile, nu puteam totuși să mă întorc iar la Kati și, dintr-un fel de slăbiciune care îi face pe cei mai lași să sară primii din tranșee, mă dusesem încă din prima zi la cafenea.

E drept că nu sperasem să-mi păstrez cât de puțin din dezinvoltura câștigată și rătăcită iar, însă nici nu mă așteptam ca revederea lui să mă tulbure atât de mult. într-o clipă toate socotelile anterioare se pulverizară, eram dezarmat și, ca în fața unei situații absolut noi, prezența lui, de fapt previzibilă, mi se păru un ghinion cu totul excepțional, în dezacord cu previziunile mele; o absurdă coincidență sau, ceea ce era și mai absurd, o cursă în care mă aruncasem fără să fie nevoie. Fiecare centimetru pătrat de pe obrazul său mă mustra de parcă aș fi vrut să-l uit tocmai pe el și o

230 infinită serie de expresii, dușmănoase toate, în care deslușii reflexul fricii mele, mi-1 ascunse. Pe el nici nu-1 vedeam încă.

La fiecare început de cursuri, descopeream la unii profesori o privire care în același timp dilata cele două săptămâni ale vacanței și le reducea la neant; pe de o

parte ghiceam în ochii severi toate supozițiile exceselor pe care alții le făceau, pe de altă parte pe gura dură desluşeam că nu se schimbase absolut nimic, că toate zilele vacanței nu mai aveau decât greutatea unui pumn de praf. Din cauza aceasta, când eram întrebat ce făcusem în tot acel timp, răspundeam invariabil că fusesem bolnav. Nici această metodă nu era însă întotdeauna bună, şi unii mă dojeneau ironic. „Păi bine, mă netotule, să fii bolnav în vacanță?" Nu eram sigur dacă făceau haz de ghinionul meu sau puneau la îndoială povestea mea.

N-aveam cum să verific, cred totuşi că în ciuda emoției îmi fabricasem capul destul de bine; un vag rest de convalescență discretă cum făceam şi pe atunci — şi o simpatie reținută ce străbătea încă prin expresia surprizei. Cu acest cap ambiguu aşteptai reacția lui.

Nu purta obişnuitul lui şal, cu toate că un vânt puternic bătea afară — un vânt umed cu miros de țarini răscolite — şi această neglijență mă mirase de la început. „Nu te-ai mai arătat deloc". Reuşise să găsească tonul în care nu străbătea nici bănuiala şi nici ironia, cu toate că recunoştea prin aceasta că mă căutase. îşi privea mâinile ce tamburinau încet pe masă. Profitai: „S-a stricat vremea, am stat mai mult acasă". „Nici eu n-am mai ieşit". Era în contradicție cu observația făcută înainte despre lipsa mea la cafenea, totuşi păru să nu observe asta. Arăta slăbit şi două pungi vinete îi atârnau sub ochi.

Ştiam că era ceva pasager. Tăcerea pe care o păstrarăm un timp unul în fața celuilalt mă făcu să uit faptul că mă căuta să-i dau socoteală de ceva, că nu eram ceea ce un străin ar fi putut să ne creadă, doi vechi tovarăşi de cafenea, fără secrete unul față de celălalt. Rătăcirea se datora probabil efortului la care îmi fuseseră

231 supuși nervii în primul moment al întâlnirii. De câte ori trecea cineva pe lângă noi, observam cum îl urmărea cu ochii lui nedormiți și asta mă intrigă, pentru prima oară lumea exterioară exista pentru el. Piesele rămăseseră nemișcate pe câmpul de luptă din pătrățelele albe și negre și adversarii priveau în gol. Oricum, se întâmplase ceva, un colț al cămășii trecea peste gulerul pardesiului și mâinile obosite rămăseseră neobișnuit de expuse pe marginea mesei. „V-au părut interesante ruinele?“ „Interesante?[1], își umezi buzele uscate. „Cât ți-au părut și dumitale prima oară“. Surâsei asociindu-mă părerii sale, oricare ar fi fost. își înclină puțin capul, imobilizându-mă cu convexitățile frunții sale enorme; așa cum alții își strâng pumnii, reținusem la el acest gest, urmat de dispariția pleoapelor ce-i dezveleau metalul dur al ochilor. „Ia spune, ce ți s-a părut interesant în grămada aceea de bolovani înverziți?* Nu făcui nici un gest. Mâinile alunecaseră, ascunzându- se sub masă. Prevenii încă o frază de același fel. „îmi pare rău că v-am propus o excursie care v-a plictisit**. „Dumneata nu te-ai plictisit, nu-i așa?** Acesta era unul din lucrurile la care mă așteptasem. N-aveam decât dreptul să mă plictisesc. Dacă mă distram însemna să consum din partea lui. Nu era numai atât. își aplecase bustul peste masă și ghicii după obrazul său ce avea să urmeze. „Despre ce-ați vorbit cu sora mea, n-am putut să mă țin de voi?** Nu avui timp să mă gândesc. „N-am vorbit nimic**. Făcusem o prostie, putea să creadă că se petrecuse altceva între noi. Panica nu dură însă decât o clipă, imediat îmi dădui seama că răspunsul nu avusese nici o importanță. Nu mai era același: avui certitudinea că, în ciuda fixității privirii sale, nu mă vedea, cuvintele mele trecuseră ca lumina peste fața unui orb, fără să trezească nimic. „Regret că i-am dat involuntar ocazia să se agite atât**. Nu știam dacă făcea aluzie la întâmplarea din subterană al cărei sens nu-mi era deloc clar. „Bufnița aceea idioată?" „Crezi că era o bufniță?* Nu puteam să înțeleg ce sens avea să insiste, surprinse privirea mea mirată și continuă cu aceeași voce falsă cu care îi repetase

232 cuvintele în subterană. „Vreau să spun poate că era un liliac, știu eu!“

își scoase o mână de sub bancă și se uită lung în palma ei. Apoi conchise fără să mă privească. „Nu, cred că drumul i-a făcut rău, a obosit-o“. Când își ridică, în sfârșit, ochii din palmă, avui impresia ciudată că se machiase, privindu-se în ea ca într-o oglindă. O depresiune scenică se citea pe obrazul galben, sprâncenele subțiri aproape că nu se mai vedeau rătăcite între crețurile ce acoperiseră fruntea. Buzele, de obicei vii, își pierduseră culoarea. O clipă avui convingerea că era bolnav. Nu-mi aduc aminte mai mult; probabil pe obrazul lui exista ceva ce văzusem altădată pe chipul unei persoane în apropierea căreia cineva era foarte bolnav. „îl ții minte pe X?“ După această întrebare mama îi comunica des tatei ce aflase: respectivul murise. De atunci, de câte ori o auzeam întrebând la fel, primul meu gând era că urma comunicarea funebră. Uneori era, evident, cu totul altceva, însă,în infimul răstimp până când aflam asta, trăiam regretul pe care dispariția persoanei l-ar fi provocat. îmi descoperisem astfel secrete surprinzătoare, dezvăluite de perspectiva morții. Ceea ce mă tulbura cel mai mult era indiferența profundă pe care o aveam pentru unii și, ceea ce era mai grav, sentimentul de eliberare pe care îl resimțeam uneori, mai ales când era vorba de oameni pe care îi vedeam foarte rar. Această apăsare pe care o exercita existența lor asupra mea nu puteam să o asociez decât cu figurile ostile pe care le întâlneam câteodată în tramvai. Nu păcătuisem prin nimic față de acei necunoscuți și, totuși, ura de pe obrazul lor era atât de evidentă, încât în mod mecanic mă apucam cu mâna de bară, în clipa când ușile se deschideau. Proiectarea pe planul morții prezenta uneori și ciudățenii de sens contrar: o infinită tandrețe pentru un om văzut de două

ori, o dureroasă și tardivă simpatie pentru străinul care trecând pragul morții se strecura printre prezențele care îmi fuseseră sau îmi erau foarte apropiate. Odată ordinea se schimbase și moartea dimpotrivă dizolvase misterul.

233

Casa oarecare, retrasă la doi pași de stradă, nu cred să fi atras vreodată atenția altcuiva. Totuși, de câte ori treceam pe lângă ea, aveam o ciudată strângere de inimă, un sentiment care o însemnase adânc în mine. Când începuse dărâmarea, venisem în fiecare săptămână să caut în vremea autopsiei organul ce fusese atacat de otrava a cărei subtilă apariție, pe fațada comună, cu câte trei ferestre banale la fiecare din cele două etaje, îmi atrăgea fără să se dezvăluie atenția. De fiecare dată mă întorceam decepționat acasă, interioarele desfăcute, ca niște portocale cojite, n-aveau nimic excepțional. Abia când descoperiseră în prea puține zile fundațiile, brâul îngust de beton, fără nici o adâncime, și solul pe care casa stătuse ca o cutie (e cu totul rară o casă cu două caturi fără subsol), îmi explicai misterul. Exista în mine un observator care prin cine știe ce ascunsă afinitate presimțise de mult această așa de rapidă și totală dispariție.

Poate și prezența lui, preocupată, era de vină, în orice caz gândul dispariției necunoscutei îmi apăru subit și îmi dădu același sentiment de întâmplare presimțită, inevitabilă, de falsă surpriză. Se destrămase fără să reziste, ca fumul ce se ridică din hornuri în aerul anumitor zile de iarnă, când și vântul parcă a înghețat. în același timp un val de milă mătură toate resentimentele pe care le aveam față de el. încercam zadarnic să evoc discretele apropieri dintre mine și ea, până și plicul, fapt concret, se pulverizase, ca un semn pe care îl ceri în vis anumitor personaje a căror întâlnire ți se pare imposibilă. Bătrâna dispăruse și ea (ca un

amănunt secundar).

Știam că dacă o să mă uit la el va profita de slăbiciunea mea trecătoare. Nu mă înșelasem; poate mi-ar fi vorbit chiar dacă nu ridicam ochii, avea dintr-odată ceva neobișnuit de sincer în figura devastată, surprinzător, ca o lacrimă adevărată pe un obraz machiat. „Mă ierți că vin mereu cu necazurile mele, dar poate tot de la dumneata am să mai aflu ceva. E de câteva zile într-o extremă stare de agitație*[1]. Eram surprins, cu atât mai mult cu cât o dată ce îmi înmânase plicul, operație pentru care desigur acceptase să facem plimbarea, credeam că avea motive să fie mai curând

234 satisfăcută. Neliniștea lui era sinceră și de o intensitate puțin obișnuită. Primul lucru care o dovedea era însuși faptul că-mi vorbea în felul ăsta, n-avea încredere în mine și totuși îmi cerea ajutorul. Nu reușeam să-mi închipui ce se putea petrece în casa lor. „Mă mir, nu înțeleg!" O spusesem încet, aproape mecanic. O destindere bruscă îmi descoperi iar obrazul neprietenos. înclină capul de câteva ori. „Ba înțelegi, înțelegi foarte bine", spuneau ochii dușmănoși de care mă simțeam ațintit fără posibilitate de scăpare. Mâinile care se crispaseră iar deasupra mesei îmi amintiră că aveam datoria să o apăr, că suferința lui mi-era indiferentă. Simțeam că lupta abia începea.

își dădu seama că mă pierde și reveni la expresia dezarmată pe care o avusese puțin înainte. „N-ai observat nimic curios în purtarea ei? Nu ți-a spus nimic care să te fi tulburat? Adu-ți aminte!" Ce sens avea interogatoriul, din moment ce era convins că tot n-am să-i răspund sincer, nu știam. „Bine, dar ce s-a întâmplat?" Nu-și întoarse ochii de la mine, își ascuți numai buzele disprețuitor. Nu înțelegeam, oricât de mult putea să-l rătăcească orgoliul său nemăsurat, aveam și eu dreptul să-l întreb mai ales când el însuși ducea conversația pe acel teren. îmi trecu prin minte că poate ea n-avea de fapt nimic și că, neștiind cum să mă facă să vorbesc,

descoperise pretextul acesta. Faptul că ne rătăcisem îl pusese probabil pe gânduri. îl încercai spunându-i că nu pricepeam cum putusem pierde drumul și-i făcusem să se rătăcească. „Eu am recunoscut imediat drumul." N-o spusese ironic, nu părea deloc interesat de cursul luat de conversație. Aprinse o țigară, uitând ca de obicei să-mi ofere și mie una. îndoiala asupra stării ei o făcuse să se închege iar, în timp ce, prin jocul de balanță pe care îl descoperisem de mult, el îmi devenea din ce în ce mai indiferent.

Stătea la fereastră cu capul sprijinit în mâinile fragile. Voiam să o fac să-mi spună ceva, să dea un semn. O evocam zadarnic. Simțeam că momentul era steril. Câteodată încercările de acest fel reușesc. (Prezicătorii nu sunt credibili, nu fiindcă pretind că pot să ghicească, dar fiindcă vor să o facă întotdeauna.)

Ghicise dezinteresul meu față de el. „La urma urmei ce te privesc toate astea pe dumneata? Sau te privesc?** începuse cu o voce albă, dar ultimele cuvinte mi le aruncase în față, ca o acuzare. Frica mea devenea absurdă. Era puțin probabil ca ea să-i fi vorbit de scrisoare. Dacă m-ar fi întrebat, n-aș fi putut nega, chiar dacă aș fi fost convins că nu era decât o supoziție a lui, o cursă^mi cunosc de prea multă vreme incapacitatea de a mă împotrivi anumitor impasuri prevăzute în cursul cărora ar trebui să acționez exact invers de cum fac. De câte ori vreau să termin de pildă mai curând o conversație cu un inoportun, manevra de retragere, începută întotdeauna parcă prea devreme, îmi dă un sentiment de jenă atât de stânjenitor încât escamotez încercarea avortată și rămân cu el și mai mult decât dacă aș fi făcut-o în mod normal, căutându-mi cu disperare subiecte pentru ca discuția prelungită să nu-i pară dubioasă. De fapt, dacă știa ceva, de ce nu-mi ceruse socoteală de la început? Puteam s-o consider un

fapt cu totul neimportant. Stăteau departe de poștă, mă rugase să-i fac un serviciu, n-aveam de ce să i-o comunic. Știam că n-aș fi făcut deloc bine pe prostul. Eram sigur că nu și-ar fi manifestat decât printr-un infim surâs gândurile, satisfacția, și tocmai eventualitatea acestei umiliri discrete mi se păru insuportabilă.

Nu-mi atinsesem încă talia de adult și tânărul era cu mult mai înalt decât mine, avea o față rotundă, picioare subțiri de pasăre de baltă și un râs sfărâmat iute în gura cu buze subțiri, cam impudic răsfrânte. Era foarte politicos când eram singuri, dar, cum intervenea un al treilea, își procura o voluptate ciudată, bătându-și joc de mine într-un mod cu totul neobișnuit. Părea numai că vrea foarte sincer să atragă atenția celorlalți asupra curioaselor mele reacții, și asta dintr-un pur spirit științific. Coboram scările pe care vizitatorii pensiunii n-aveau ce căuta. Nu fusesem de fapt nici măcar sigur dacă înțelesese că mă urcasem în pod ca să nu iau parte și nici să nu aud zarva balului ce se dădea în salon. Totuși, de cum spusese că i se părea că nu mă văzuse în sala de dans, mâna îmi scăpase ca o vrabie ascunsă în buzunar și se lipise zgomotos de

236 obrazul lui rece. Dacă aveam iar unul din aceste momente de deplasată energie, totul era pierdut. Simțisem o clipă în mine vidul în care se produc astfel de descărcări și respirai adânc să-mi revin. Gestul neconsumat mă obosise și când îl fixai din nou mi se păru că se petrecuse ceva ce scăpase atenției mele.

Mânia se luase de pe fața lui, dar nu știam dacă o epuizase spunând ceva sau o retrăsese numai în cavernele în care nu mai puteam s-o urmez. Se uita pe fereastră și, în lumina domoală a înserării, buzele lui recăpătară culoarea aceea înșelătoare care mă avertiza că se ascunsese iar în dosul măștii. Nu reușise să afle de la mine ce urmărea, dar și eu simțeam că nici din cealaltă parte a secretului, care era în mâinile lui, nu-mi

va trăda nimic. Dacă ar fi știut că nici nu citisem măcar scrisoarea, m-ar fi disprețuit ca pe un găinar care se mulțumește să fure trei lingurițe de argint din oficiu, fără să facă un singur pas mai îndrăzneț în interiorul casei. Nu puteam să mă gândesc la nimic și prin fumul țigărilor țin minte că avui deodată impresia că ușa cafenelei se transformase într-una din acele icoane cu două fețe — o parte purtându-1 pe el, cealaltă pe ea — care, rotindu-se în jurul axului ei, mereu mai iute, realiza prin suprapunerea celor două imagini o ființă nouă, o apariție de coșmar, imposibil de fixat sub unul singur din aspectele ei, o vedenie monstruoasă care mă privea cu ochi batjocoritori. Fumul țigării deveni din ce în ce mai subțire. Viteza cu care se rotea ușa creștea parcă și ea mereu.

Zgomotul meselor pe care nici nu le mai vedeam îmi păru asurzitor. Ca după o pană a sonorizorului, sunetele păreau deodată cu mult prea tari, prea ascuțite, aveau ceva îndârjit, insuportabil, încercai să văd dacă și pe el îl supăra clinchetul tacâmurilor, țăcănitul biliardului și al jucătorilor de table adunați în jurul nostru. Nu reușeam să-i prind privirea, mai mult decât atât, pupilele enorm mărite pulverizau difuz o substanță impenetrabilă, o emanație a substanței sale ostile care contribuia la insuportabila impresie de izolare în care mă găseam. Singurul contact cu exteriorul îl constituia surâsul ironic al nălucii rotitoare care se mai deslușea

237 din când în când. Probabil că închisesem o clipă ochii, ceața prin care nu reușeam să răzbat devenise o suferință de-a dreptul fizică pe care încercai să o înving prin orice mijloace. Mă bătu pe umăr, simplu, de parcă am fi dormit împreună pe o margine de drum și trebuia să ne continuăm calea. Mă gândii să profit de situație și mă prefăcui și mai amețit, ca apoi să am un pretext să mă pot întoarce imediat acasă. Observai printre gene privirea lui ironică spunând: „Da, e destul de bine jucat, dar pe mine nu mă înșeli". Nimic nu mă poate supăra mai tare decât acest fel de insuccese.

Căzusem de pe o cracă nu prea mult ridicată, lovindu-mă de banca de sub pom. Nu știu de ce mă prefăcusem leșinat. Două fetițe cu care mă jucam de obicei veniseră în fugă să vadă ce s-a petrecut. Plăcerea de a face pe mortul era și mai vie din cauza fricii de a fi descoperit. Avusesem o idee salvatoare, mă întorsesem de pe bancă și mă aruncasem rigid în jos, cu fața ascunsă în iarbă. Teama de a surprinde privirile lor era exclusă și numai târziu mă lăsasem trezit de o bonă ce se apropiase îngrijorată. Lăsai la fel să- mi cadă capul pe masă. Jena gândului că mă vor vedea și alții durase numai o clipă. Nu simțisem încă bine răceala lemnului pe obraz, când îmi dădui seama de situația inconfortabilă în care mă puneam. Mai avusesem odată impresia că avea un interes ascuns să-mi închipui că sunt bolnav sau poate să i-o dovedească ei. Nu știusem nici atunci de ce. Pe de altă parte, ghicindu-mi prefăcătoria, putea să mă lase să stau oricât cu capul pe masă, ceilalți m-ar fi crezut beat, nu s-ar fi amestecat și scena s-ar fi prelungit. Trezirea din leșinul prefăcut ar fi fost mai neplăcută. îmi ridicai deci capul, de data asta însă mișcările bruște mă amețiră cu adevărat și nu știu cât timp nu văzui nimic, până ce, în sfârșit, obrazul lui se desluși iarăși din fum.

Când mă întrebă dacă nu vreau să ies la aer, surâsei ca un convalescent. Nu mai putea să se întâmple nimic, secretul scrisorii rămăsese ascuns și puteam să fiu

mulțumit. îmi propuse să mă conducă până acasă și nu îndrăznii să refuz. Ca să nu-mi poată vorbi, îl evitai de data asta eu, umblând sistematic când mai încet,

238 când mai repede decât el. înserarea care estompa expresiile mi-era favorabilă.

Sunt străzi pe care fiecare oblon tras mă sperie și mersul încet al unui automobil îmi dă un fior sinistru. Gândul că, după ce ar trage din mașină, țintașul n-ar avea decât să apese pe accelerator și să dispară, mă bate uneori. E drept că nu văd de ce m-ar alege tocmai pe mine. Sunt convins totuși că se întâmplă cu mult mai multe accidente de felul acesta. Confuzii sau crime gratuite. Neliniștea aceasta, cu totul în afara noastră, legată de locul singuratic, contribui la epuizarea sentimentului de eliberare cu care ieșisem din cafenea. Nu se aprinseseră încă felinarele și pe strada pustie nu era nimeni, când deodată mă apucă de braț și simții tremurul neobișnuit al mâinii sale. „Adică nu știi nimic? Nu-mi ascunzi nimic?“ Poate și din cauza vântului vocea părea slabă, nesigură. în același timp descoperii pe obrazul său ceva de neînchipuit: frica. Nu frica de cineva, care la el s-ar fi manifestat desigur printr-o prezență și mai dură — ceva de alt ordin, inevitabil, care îi dădea un aer dezarmat și frânt — frica de o schimbare profundă, de un curs nou al vieții sale, pe care știe că nu-1 va putea înfrunta. își pierduse densitatea obișnuită și pe obrazul său trăsăturile se deformau domol, ca într-o apă clătinată puțin. în ochii încă la fel de clari, din care însă oțelul dispăruse, ghicii, ca în orbitele goale ale statuilor antice, o infinită mirare. „A încercat să se omoare".

O șoptise numai. Și în lungul străzii goale văzui o frunză albă depărtându-se rostogolită de vânt. Mă uitai mai atent: era parcă plicul la al cărui scris nici nu mă uitasem bine. Nu-i putusem vedea obrazul în pădure când mi-1 dăduse și o bănuială îngrozitoare îmi trecu

prin minte. Nimic nu se mai lega mai mult decât atât, chiar și elementele ultimului gând (scrisoarea, scena din pădure), chiar și ele deveniseră tot mai vagi, tot mai incerte, până se șterseră cu totul.

în vis, intru des într-o sală în care știu că nimic nu e clar, că tot ce mi se pare poate fi înșelător. în sala aceea mă întâlnesc cu o

239 mulțime de oameni cunoscuți de mult. Fiecare vorbește despre altceva decât de obicei. Dacă le recunosc și cuvintele, atunci deslușesc în tonul lor că nu cred ce spun, că mă înșel. Poate visul ăsta se datorează primelor recepții pe care le-am văzut în casa noastră, la care cu toții arătau deodată altfel decât la orele obișnuite — chiar și mama de care nu puteam să mă apropii. Țin minte că odată venisem spre ea reușind, nu știu cum, să scap de vigilența bonei. Mama vorbea cu un domn străin și aveam impresia că-i dădea o importanță nepotrivită. Pe mine mă privi neatent, ca pe un băiețel străin și inoportun. Sala luminată trecuse în vis și din vis se întorsese iarăși în realitate. Aceste, de altfel destul de curente, transbordări — mai cunosc o mulțime —, o deformaseră complet, întoarsă din vis, sala în care îmi pierdeam certitudinile se transformase într-un fel de senzație de irealitate pe care puteam să o întâlnesc oriunde, și care mă obliga, la fel, să nu trag nici un fel de concluzii, să fiu prudent, să nu fac nici un gest.

Oricum nu mai avea nici un sens să-i vorbesc de scrisoare. Era prevenit, putea să-și ia măsuri de precauție. Nu mă puteam gândi la altceva și de fapt nici la ce-mi comunicase; avui o reacție dintre cele mai ridicole, îi spusei că poate se înșelase, poate i se păruse numai că încercase să se omoare, că situații de felul acesta nu sunt rare. Nici nu mă gândisem că, de fapt, nu-mi spusese în ce fel încercase să se sinucidă.

„Nu-ți vine să crezi?“ Era mai mult o observație decât o întrebare. Nu mai avea nici mersul lui obișnuit, elastic și ușor. Asta putea face parte din înscenare. La despărțire, în fața casei mele, se aplecă și se întoarse în

așa fel încât nu mai apucai să-i văd fața. Gestul rapid îmi aminti de ea.

Când ajunsei în dreptul scării, auzii o ușă deschizându-se în spate. Tresării. Nu era ușa apartamentului croitorului. în prag se decupa pe cenușiul serii silueta înaltă a unui tânăr cu obrazul ascuns de întunericul dinăuntru.

XVI

EXISTĂ DESIGUR MOMENTE DE CURAJ IN-explicabil. E drept, eu nu le-am cunoscut până acum decât în vis, dar asta nu infirmă nimic. încalec balustrada și sar foarte simplu în stradă. Trebuie să precizez, nu e vorba de săriturile acelea fictive, pe care cred că le cunoaștem toți, când te arunci de la orice înălțime și te trezești imediat mergând în altă parte; nu, sunt sărituri adevărate, știu că sunt la etajul întâi, îmi aleg locul unde voi cădea, simt tot, clipa în care mă arunc, și vidul, și șocul oaselor neobișnuite cu astfel de experiențe. Faptul că a doua oară nu mai îndrăznesc, tot în vis bineînțeles, demonstrează cu atât mai mult că săriturile acelea reprezintă momente de îndrăzneală autentică a subconștientului meu.

Știam foarte bine că după a douăzecea treaptă era numai ușa camerei mele. Totuși nu eram deloc neliniștit, dimpotrivă, simțeam un curios sentiment de eliberare. Călca atât de ușor după mine, încât aș fi putut să bănuiesc că nici nu mă urmează. Simțeam o răcoare pe tâmple, care nu-mi aduc aminte să mă fi înșelat vreodată. Vârtejul se apropia de mine. Când rotii

comutatorul, lăsând deschisă ușa, auzii un fâșâit ca saltul unui câine în întuneric. Mă întorsei și-l văzui stând pe ultima treaptă, cu mâna pe balustradă. Nu știu dacă emoția sau oboseala scării îi estompa glasul. înțelesei numai „scrisoarea[11] și-i făcui semn să intre.

Se strecură pe lângă mine și abia când simții mirosul ciudat al pardesiului, parcă scos dintr-o cutie cu unelte mecanice, avui

241 primul moment de nesiguranță. îl întrebai cum de venise atât de curând. Făcu un gest, abia perceptibil, arătându-și pieptul ce se umfla cu dificultate. Observai mâna palidă, cu degete subțiri și lungi. „V-am urmărit din cafenea. Aș fi putut să vin mâine dimineață, dar nu mai aveam răbdare". Se așeză încet fără să-și ia ochii de la mine. Stătea pe marginea scaunului, cu picioarele sale lungi înclinate paralel și mâinile spânzurând până jos. Cred că avea părul și ochii negri. Mă izbi pielea extrem de albă, de un alb de ivoriu, pe care umbrele sunt albastre. întors de la fereastră, îmi trecuse prin gând că poate celălalt pândea afară. Mă întrebă deodată, de parcă s-ar fi trezit din leșin într-un pat străin: „Dar dumneata cine ești?"

întrebarea normală suna curios. Trebuia să fie foarte tânăr. Mă uitai mai atent la el și recunoscui dezastrele nesiguranței care îi tăiase poate pentru prima oară drumul, un drum linear, convențional protejat. Cunosc oamenii aceștia pentru care, ca pentru copii, viața aduce în fiecare zi câte un nou personaj pe scenă, amănunțit într-o clipă, imobil ca soldații de plumb, perfect identificat de numele pe care i-1 acordă. Știu cu cât sunt mai aproape de liniște și totuși îmi provoacă o milă înrudită cu aceea pe care o am pentru orbi. înrudirea merge atât de departe, încât și gândul de a împușca toți orbii, pe care nu pot să-l stăpânesc de câte ori îi întâlnesc în drum, lipiți ca niște melci de burlanele caselor, își are un corespondent. Am poftă câteodată să-i înveninez, să le desfac pieptul sau fruntea netedă, să

arunc semințele îndoielii înăuntru, să le răvășesc pacea ca pe un castel de cărți de joc. Am însă mai ales un ciudat sentiment de compasiune, care încă nu mă îndepărtează de asemănarea cu orbii și, o repet, o cu totul nepotrivită silă. Trebuia să-mi închipui că arăta așa. Nu stăteam decât de două minute împreună și mi se părea că nu mă mai putea surprinde.

Era speriat și mai avea în ochi o expresie de confuzie. Un singur gest putea să-l domesticească deodată. îmi apropiai un scaun de el. „Nu ți-a scris cine sunt?“ Părea încă amețit, totuși

242 ghicii un fel de aprobare. „Ce vrei să știi?** Tăcui. Părea deodată cu mult mai departe. Repetai întrebarea; nu se petrecu nimic, nu răspundea, ca o mașină pe care nu știi să o pornești. Mă grăbisem poate să-mi manifest siguranța față de el, căci de fapt el n-avea nevoie să-mi mărturisească nimic.

Gândul schimbă raporturile. Neputința mea față de el se transformă într-un fel de ciudă. Nici întrebarea sa nu fusese atât de naivă cum o luasem la început, era poate chiar provocatoare. Inerția lui sfârși însă prin a mă liniști. Venise la mine, însemna că avea nevoie de mine. Trebuia să am răbdare.

Părea istovit, pălăria îi căzuse din mână pe covor. Mă gândii: dacă o cunoștință oarecare ar fi apărut deodată la mine, n-aș fi știut cum să-l prezint. Relațiile erau greu de explicat. „De ce nu te-ai dus direct la ea?** Știam că, dacă venise la mine, asta îi fusese impus de ea. Dar voiam să-l oblig să vorbească. Tresării ca atunci când te auzi strigat de un cunoscut care credeai că o să treacă fără să te mai oprească. Se gândea poate și el la același lucru. îi șoptii: „Eu nu știu nimic**. Nu se mișcă. „Nu știu nimic, înțelegi? Nu știu nimic**. A treia oară i-o strigasem în față și, în sfârșit, înclină capul de câteva ori; se opri după un timp de parcă fusese un simplu impuls mecanic. I-o repetai exasperat; vocea mea însă

era alta, estompată într-un mod particular, insistentă și fără nici o convingere; recunoscui scena.

Nu înțelesesem întâi cum de-mi intrase pasărea în odaie. în casă n-avea nimeni motive să-mi facă farse de felul acesta. Deschisesem lumina și văzusem cioara plimbându-se pe marginea de lemn sculptat a patului. Deschisesem fereastra și când văzusem că nu zboară afară, începusem să strig la ea; mi-era teamă să o gonesc în alt mod. Nu știu de ce, nu voiam să mi-o fac dușmană, în același timp mă feream să nu fac prea mult zgomot, nu voiam să trezesc pe nimeni din casă. Strigasem în toate felurile, înăbușindu-mi totuși vocea. Ciorii nici nu-i păsase: privea aiurea, părea ocupată de alte lucruri mai importante. Nu-mi aduc aminte cum dispăruse.

Eram într-o situație cu mult mai clară decât înainte ca străinul să-mi fi intrat în odaie, dar începeam să mă îndoiesc că o să mai aflu ceva. N-aveam nici o priză asupra lui, știam numai că nu putea să dispară ca pasărea ciudată pe care noaptea mi-o aruncase în odaie. Eram din ce în ce mai neliniștit. Nici nu-1 mai vedeam bine când, în sfârșit, îmi vorbi. „Nu v-a vorbit de mine? Nu v-a spus nimic? Nu știți, desigur, nimic?“ Nu putui să discern dacă era ceva fals, oricum nu aștepta un răspuns. Nici nu mă privea. Imobilitatea sa mă obosise, era să-mi iau iar privirea de la el, când observai bătăile nervoase ale pleoapelor peste ochii adânciți de nesomn, în albul cărora sticleau ca niște pietricele lucioase lacrimile mici de bărbat. Pusei involuntar o mână pe genunchiul său. Simți subita mea simpatie. „De ce își bate joc de mine?“ Se opri o secundă și respiră adânc, ca pentru a-și înăbuși un plâns care probabil l-ar fi ușurat, plânsul oboselii inutile, al amărăciunii, al neputinței. „De ce m-a căutat atât și de ce a fugit pe urmă? De ce mă cheamă acum iar?“ Avea o altă voce neașteptat de limpede, degetele subțiri lăsaseră urme roșii pe obrajii

livizi. Rămăsesem cu ochii ațintiți pe dârele ce se decolorau încet.

Găsisem într-o zi scrinul mamei descuiat și nu putusem să rezist tentației. Răvășisem tot până apăru sulul pe care ea nu voise să mi-1 arate odată. Era actul lor de căsătorie. îl și pusesem aproape la loc, dezamăgit, când avusesem acea nemaicunoscută senzație de rătăcire, poate mai mult, de dispariție. Petecul acela de hârtie era materializarea unui gând insuportabil care făcea să mă trezesc uneori absolut detașat de identitatea mea aparentă. Cum de putuse mama să bănuiască aceasta? Pentru hârtia pe care o țineam în mână eu nu existam, și oamenii al căror nume era scris pe ea mi-erau complet cunoscuți. Ascunsesem iute documentul în scrin, îmi fusese frică să nu mă mai regăsesc. Alunecam pe o pantă la fel de periculoasă, nu era în joc numai imaginea ei de până atunci, identitatea ei rătăcită mă antrena și pe mine în gol.

Tăcea din nou. Dar știam că nu mă înșelasem, auzisem foarte bine.

își ținea capul în mâini și degetele desfăceau părul în șuvițe lucioase. Nu părea câtuși de puțin conștient de efectul cuvintelor sale. „Nu se poate, te înșeli, nu te-a părăsit, n-a fugit de bună voie“. O spusesem încet. Dar de fapt l-aș fi apucat cu mâinile de umeri și l-aș fi scuturat nebunește — impulsiile acestea avortează din păcate întotdeauna în mine. își ridică ochii rătăciți spre mine.

O revăzui pe banca din spatele casei și-mi amintii cuvintele ei. „Ai văzut cum se unesc două picături de apă care alunecă pe o masă? Nu se știe care s-a vărsat în cea altă“. Vântul îi împrăștia șuvițele de păr așezate ca o diademă de raze aurite pe frunte. O ipoteză absurdă îmi trecu prin minte. Poate nu era cel așteptat. Era o

confuzie; poate o altă cunoștință a ei, fără nici o importanță. Atunci de ce l-ar fi chemat? Mă încurcam în zadar în supoziții, fără nici un alt temei decât surpriza pe care o provocase. Tot mecanismul pe care credeam că l-am descoperit era imaginar.

Oricum, nu puteam să las lucrurile în vag. „Așadar, crezi că ea te-a părăsit? Crezi că a fugit cu el?“ „Cu cine?“ Sărise aproape din scaun. „Cu fratele ei, cu cel ce trece drept fratele ei, nu-1 cunoști?" Se liniști și răspunse încet, neinteresat. „Da, l-am văzut odată cu ea pe stradă, dar ea nu m-a văzut atunci". Mă mirai cât de evident mi se păru imediat că ea se prefăcuse numai că nu-1 văzuse. Realitatea e că pentru mine toți oamenii se reazemă de o cortină, în dosul căreia pot să dispară oricând, ca să se înfățișeze iar mai târziu, purtând cu totul altă mască, jucând alt rol (de aici încep pentru mine toate incertitudinile, eventualitățile cele mai neașteptate).

Țin minte că-mi amintisem deodată — și explicația nu era dificilă — de vara în care fusesem terorizat de o haită de câini sălbăticiți, ce se tăvăleau înnebuniți, măturând toată strada noastră, fugind un timp unii de alții, ca apoi să se îngrămădească într-o larmă asurzitoare. Observasem, când frica îmi trecuse, că nici nu se sinchiseau de mine, nici chiar cei care îmi țâșneau la picioare, într-o seară descoperisem secretul: vârtejul era generat de o cățea

245 albă care în trecere îmi aruncase o privire disprețuitoare: făceam și eu parte din specia inferioară.

E drept că surprinsesem de câteva ori o inexplicabilă autonomie în felul în care îl sfida cu tăcerea ei și de când apăruse tânărul în fața mea o simțeam dintr-odată aproape străină. Totuși și ipoteza aceasta se destrămase tot atât de iute cum se legase, nu fără a lăsa însă o amărăciune în plus în ceața care mi-o ascundea de

când începuse să-mi vorbească.

Nici nu observasem că se ridicase. „O s-o anunțați că am sosit; să-mi comunice unde pot s-o văd“. Avea glasul nesigur, cu toată voința de a părea detașat. Probabil că era deosebit de timid. Situația îl depășea și simțea cu cât depășise limitele discreției. Avui impresia că dacă ar fi putut să fugă — mesajul transmis — ar fi făcut-o. Se mai întoarse totuși la ușă și-mi spuse la ce hotel să-l caute.

N-o apăram pe ea, încercam să mă apăr pe mine, să-mi evit calvarul în care m-ar fi aruncat o dată cu trântirea ușii. Nu mă stăpânii și mă aruncai în fața lui. Auzeam o bătaie regulată în creier, un fel de clipocit mărunt, care poate să fie începutul unui tumult distrugător. „N-a fugit, nu se poate, n-a fugit...“ Stătea în fața mea, nu-i vedeam obrazul, era mult mai înalt decât mine și își ținea capul într-un fel curios, răsturnat pe spate. Simțeam cum mă înec în murmurul interior și făcui un gest de înotător în dificultate, mă scufundai voluntar ca să scap de vârtej. „Cum a fugit?[1] Mă privi lung de parcă îi era greu să-și aducă aminte. Observai tremurai buzelor și al corpului subțire sub pardesiul lung. Mi se păru că vorbea de altcineva. Nu puteam să suport gândul că intram pe ascuns în trecutul ei. „Era la mine, s-a simțit deodată rău, s-a dus la fereastră să respire, n-am putut să-i mai întorc nici măcar obrazul spre mine. Fără să mă privească, m-a trimis după doctor. Când m-am întors am găsit bilețelul pe masă. Mă ruga să o iert că-mi făcuse această farsă și să n-o mai caut". „Farsă?*[1] Deschisesem ușa și curentul de pe scară ridicase cuvântul ca pe o foaie de hârtie ce zboară deodată de pe birou și evoluează în legănări

246 grotești, ajungând neașteptat de departe. Paralizat, nu mai auzeam decât răsunetul reflectat parcă de ziduri tot mai distanțate până când deodată golul ce creștea cu fiecare repetare se sparse ca o negură, se desfăcu ca o cortină la bătăile gongului.

Scena se petrecuse într-un film de aventuri în care eroul principal, un comic al cărui secret consta dintr-o permanentă impermeabilă mască de gravitate, alunecase tocmai cu o viteză cinematografică pe o scară monumentală, urmărit de un gigant cu cele mai agresive intenții. în capul scării era un enorm vas chinezesc. îl luase în brațe, și când teribilul său adversar se aplecase spre el,i-1 pusese simplu în brațe, ieșind apoi calm pe ușa larg deschisă. Nu cred că îmi aruncase cuvântul într-adins, efectul fu însă același. Dezmeticit prea târziu, îl mai auzii numai trântind poarta de jos.

Când mă întorsei în odaie, frigul mă urmase. Era un frig străin, nu frigul obișnuit al odăii mele, și imediat recunoscui în el acel plus de prezență al cărei sens mi-era cunoscut. Sunt momente în care lucrurile comunică pozitiv cu mine, când îmi vin miraculos în ajutor. Singurătatea m-a învățat limbajul acesta atât de divers, mereu altul, prin care pot intra în contact cu lumile inferioare. Câteodată mesajele se pierd datorită neatenției mele, îmi rămâne atunci o senzație neplăcută de vid, de neîmplinit; fac tot posibilul să evit să se întâmple aceasta. Alteori, se fac erori de care nu sunt responsabil. (Odată, de pildă, se strecurase un câine vagabond după mine în casă, și cu toate că nimerise într-un moment de acalmie — n-aveam de ce să aștept vreun semn — tremurasem să nu dispară înainte să-mi amintesc de unde îl cunoșteam. Avea o blană roasă și tristă cu mari pete cenușii. Țin minte cum mă privise cu ochii lui muți, acoperiți de praf. îmi evocă un cartier periferic prin care trecea o apă săracă, murdărită de scursorile tăbăcarilor, un cartier de care știam, dar nu-1 călcasem niciodată. Mesajul nu mi-era destinat. Câinele

greșise adresa. De altfel și el părea intrigat, nehotărât. Când deschisesem poarta, se întorsese repede și ieșise grăbit în stradă. îl mai văd cum alerga pe lângă case, fără

247 să se mai uite înapoi la mine, semănând la mers stupefiant de mult cu bătrânul factor de pe strada noastră.) înțelegerea acestor semne ține desigur la mine de contactul mai strâns cu „celălalt", cel care ne privește jocurile, pe care l-am surprins uneori intervenind în desfășurarea lor. Contactul acesta știu că e determinat la mine de „ușurința" mea, ușurința frunzelor căzute, purtate de vânt.

Aerul rece din subteranele ruinei se strecurase ca o stranie pasăre de noapte cu aripi înghețate în odaie. Recunoscusem originea frigului și în același timp simțisem cum lucrurile din jurul meu se transformau, își pierdeau prezența obișnuită și liniștitoare. E întotdeauna o luptă la care asist neputincios.

După moartea sorei, odaia mea începuse să miroasă a levănțică. în fiecare seară, de cum mă întindeam pe pat, începea lupta dintre obiectele al căror sunet îl cunoșteam ca lătratul unui câine credincios și mirosul care nu știu de unde emanajPe când tabloul la care alteori puteam să mă uit îndelung se destrăma, picioarele prea subțiri ale mesei, panourile ușii, vasul de flori pe care mama îl punea seara lângă fereastră începeau să semene în penumbră cu o mulțime de alte lucruri, mereu mai îndepărtate și, în sfârșit, alunecam într-o negură în care mirosul de levănțică îmi storcea lacrimi al căror drum cald pe obraji era infinit de mângâietor.

Evaziunea se efectuă de data asta în alt mod: odaia era aceeași, numai că frigul depusese un fel de brumă invizibilă, lucrurile căpătaseră o epidermă nouă, din care emana o singurătate dizolvantă, cu atât mai insuportabilă cu cât aspectul lor rămăsese inutil același.

încercai să rezist, însă frigul care își culesese

umezeala în bronhiile întunecoase ale pământului era din ce în ce mai pătrunzător. Când avui impresia că-mi răzbate și prin tălpi, de parcă n-aș mai fi călcat pe dușumele, ci pe lespezi mâncate de ape, renunțai să rezist.

Nici afară frigul subteranei nu mă părăsise. Pe gât îl simțeam ca un șal aspru cu miros de moloz care îmi zgâria pielea și mă

248 îneca. în același timp, observai cu mirare cum se strecurase în mintea mea, cum toți erau deodată înveliți în aceeași pojghiță înghețată, sub care, ca într-o cămașă fermecată, se pierdeau treptat. Ultimul meu oaspete se șterse cel dintâi. Pardesiul său lung și întunecat, semănând mai curând cu o flamură, fusese imediat luat de vântul rece.

Era o noapte senină și pe străzi întâlnii mai multă lume decât de obicei. Ca un convalescent, care de sub păturile ce-1 acoperă în trăsură urmărește cu mirare oamenii ce se plimbă îmbrăcați în haine de primăvară, înregistram, fără să am sentimentul realității, tumultul inexplicabil. Nu auzeam vorbele; sunetul era haotic, le deduceam numai după mimica trecătorilor. Era în materia nevăzută ce mă înconjura, mistuind în parte zgomotele, ceva care micșora proporțiile și exagera mișcările; toate fizionomiile erau puțin ridicole și fără importanță, ca buruienile la care ni se oprește uneori întâmplător privirea. Țin minte că la un moment dat mă gândisem la un fel de febră contractată în ruine (nu știam dacă așa ceva exista și în dicționarele medicale), a cărei primă criză eram pe cale să o trăiesc. La fiecare răscruce observai cu mirare cum nu ezitam să-mi aleg drumul. (De fapt remarcam răscrucile numai după ce treceam de ele.) O clipă mă gândii să mă întorc iar la Kati. Gândul nu făcu decât să permită neantului ce emana din mine o nouă și prea ușoară victorie. Avui subit sentimentul acut al unei imense și definitive

singurătăți.

„Dumneata nu poți să înțelegi ce înseamnă a fi prizonierul corpului în felul acesta. Nimeni nu poate să treacă peste durerea asta banală, fizică — și-mi arăta capul — ca să ajungă până în carcera mea, să-mi întovărășească singurătatea. Toți rămâneți în afara durerii mele, înăuntru sunt numai eu și nici nu știu dacă suferința mea nu este numai această îngrozitoare singurătate*[1]. Durerile de cap îl goniseră până la urmă din facultate și, de câte ori îl mai întâlnisem întâmplător pe stradă, aveam un ciudat sentiment, de parcă mă întâlneam cu un om al cărui necrolog l-am citit de

249 mult. îi văzui fața iluminată de posesiunea acestei copleșitoare armuri, a durerii și a singurătății.

Mirosul de moloz mai ales era insuportabil. Când mă trezii în fața cafenelei, avui tresărirea celor care, rătăcind printr-o pădure, ajung iar în luminișul de unde au plecat. în aceeași clipă simții din nou prezența, mai mult decât atât, continuitatea prezenței lor. Ca să mă explic trebuie să recurg la o întâmplare foarte veche.

Veneau prin casa noastră doi bărbați care știam că-1 dușmănesc pe tata. O auzisem odată și pe mama spunând că nu crede în prietenia lor sinceră. (Mama nu spunea niciodată prea limpede lucrurile neplăcute.) Eram atât de sigur de ura aceasta încât, atunci când veneau la noi, mă strecuram în odaie ca să nu-1 las pe tata singur cu ei. într-o zi, stând toți patru în salon, ațipisem pe un divan. Când mă trezisem, tata dispăruse și ei mă priveau bănuitor. Pricepusem imediat privirea lor. Le era teamă să nu mă fi prefăcut și să le fi ascultat conversația. Avusesem atunci o revelație dintre cele mai curioase. Știam că le auzisem conversația, le-o auzisem din somn. Aveam impresia că în întuneric cineva îmi întinsese o linguriță cu un șerbet necunoscut din care nu-mi rămăsese decât oboseala maxilarelor, gustul nu

mai puteam să-1 reînviu. Luptasem zadarnic împotriva secretului acestei revelații, pe care o știam în mine, rătăcită în fundul conștiinței. De câte ori îi întâlnisem pe urmă, încercam aceeași teamă. Ei poate își închipuiau că reușisem să destram umbra ce proteja secretul înăuntrul meu.

Din toată după-amiaza nu-mi rămăsese decât partea mecanică, mersul, porțile închise și deschise, chipurile lor dispăruseră de mult și brusc, revăzându-i, simții că fusese altceva decât o simplă absență, că-mi revelaseră poate secrete în timpul unei ciudate vacanțe; că pe un alt plan al conștiinței, pe care nu mai puteam să-l actualizez, dezvăluiseră adevărata lor identitate. Numai ultimul nu-și recâștigase toată materialitatea și ezita pe gardul străveziu dintre întâmplările petrecute realmente și celelalte. Ea revenise cel mai ușor, poate tocmai fiindcă prezența sa cerea atât de puțină materie. Se depărtaseră iar unii de alții, însă

250 pe când ei nu erau decât niște jocuri reci ale atenției mele, pe ea o trăiam, apariția sa mă făcea să simt blestemul singurătății. în același timp mă îndoii că aveam s-o mai revăd vreodată.

De fapt cred că exista în mine o tensiune ajunsă la limită, dar ca demult, când simțeam mâna mea mică în mâna mare și sigură a tatei și când agitația cea mai vie era acoperită și ascunsă de siguranța ce se scurgea prin brațul meu subțire, frigul care mă întovărășea încă făcea să o pot suporta.

Nu recunoscui la început strada lungă pe care înaintam singur. Fusesem numai ziua la ei și sunt străzi care, ca anumiți oameni, noaptea au cu totul altă înfățișare. Ce e mai curios la aceștia e că ei n-o știu și tocmai de aceea se produc accidentele, confuziile ce pot fi extrem de grave.

Venisem prea devreme dimineața și mătușa mea fugise de cum îmi deschisese ușa, ascunzându-și fața, și

se dusese să se fardeze. Când se întorsese iar în hol, mai țin minte cum a trebuit să mă stăpânesc să nu tresar. De fapt nu mă surprinsese revelarea unei mizerii fizice pe care ziua o ascundea, ci un dezacord înfricoșător — pe obrazul ei de noapte, pudra stătea ca pe pielea vânătă a morților expuși în capela cimitirului.

Strada lor îmi arăta aspectul nocturn în toată puritatea lui; acel „altceva" tot atât de adevărat, cealaltă jumătate; arhitectura vesperală a plantațiilor de după gardurile mute n-avea nimic comun cu ceea ce cunoscusem. Totuși, nimic nu mă tulbura în această totală schimbare de decor și urcam la fel de liniștit spre casa lor, ca atunci când tânărul mă urmase pe scară. Nici când bătrâna apăru ca să-mi deschidă poarta grădinii — era deci peste ora nouă, oră la care o încuiau — nici atunci nu simții prezența obișnuitei mele timidități. De cum intrarăm însă în curtea părăginită, simții schimbarea, măsura în care puterea vrăjii avea să fie încercată de spiritele locului. Vântul răscolea altfel pomii desfrunziți, conturele casei erau de o precizie paradoxală, și sub pași simțeam cum cedează, neașteptat de mult, pietricelele mărunte. Aceste scufundări inegale și continui consumară restul

251 neobișnuitei mele apatii. Nu putusem să văd obrazul bătrânei, care umbla repede în fața mea. în hol aprinse lumina și mă rugă să aștept, fără să mă poftească în salon. Vedeam pentru prima dată sala prin care până atunci trecusem numai pe întuneric. Nu numai tapetul, dar și tencuiala căzuse în unele locuri descoperind cărămizile vinete de umezeală.

Ca un câine tânăr care, întors acasă după o lungă plimbare începe să alerge de la o mobilă cunoscută la cealaltă, salutându-le voios, frigul se desfăcuse din jurul meu și umpluse toată sala. Familiaritatea sa mă puse pe gânduri. Mă înșelasem luându-1 drept frigul subteranei, și tocmai acest lucru mă făcu să înțeleg faptul că nici frigul propriu încăperii, necunoscute până atunci de

mine, nu putea să fie. Chiar dacă între subteranele ruinei și cameră exista o secretă înrudire, frigul le aparținea amândurora numai în măsura în care multiplicaseră, ca două cutii de rezonanță potrivite, același sunet emis de prezența lui înghețată. Gândul acesta bizar vântură și ultimele văluri ale negurii prin care rătăcisem orb și mă cufundă în starea de surescitare aproape dureroasă în care mă aducea privirea sa ostilă, abia ascunsă. Era prezent de parcă ar fi fost realmente în fața mea.

Ultima vizită nu mă ajutase să progresez în înțelegerea jocului, dar aveam acum convingerea că nu-mi mai rămăsese necunoscută nici o piesă. încercai zadarnic să mă concentrez asupra întâmplărilor din urmă. Simțeam numai cum alunecam pe panta panicii.

Bătrâna dispăruse după scară, desigur n-o urcase, dormitoarele erau în fund, către livadă. Pe geamul mat al porții dinspre vestibul apăreau gravate niște inițiale. Mă chinuii numai să-mi fixez într-un fel atenția, să le descopăr între arabescurile ce făceau citirea imposibilă. Chiar dacă nu erau inițialele lor, nu puteam deduce nimic. Casa putea să fi aparținut înainte altcuiva. Mă gândii că, dacă mai erau la masă, ar fi trebuit să se audă zgomotul tacâmurilor. Casa era însă perfect liniștită. încercai să umblu. Parchetul scârțâia și mă făcu să mă opresc speriat, de parcă venirea

252 mea n-ar fi fost cunoscută de nimeni. Sala goală, slab luminată, cu porțile enorme de stejar sculptat și scara ascunsă în fund, în umbră, mă paralizau.

Desigur că bătrâna n-o făcuse într-adins, ca să mă arunce într-o anumită stare de agitație; totuși salonul era luminat și nu înțelegeam de ce nu mă poftise înăuntru. Eram la capătul puterilor și sleirea atât de rapidă mă îngrijoră. (Faptul că mă cunosc atât de bine nu mă ajută deloc să mă stăpânesc. Dimpotrivă, precipită parcă lucrurile.) Un tremur se ridica în lungul

gleznelor ca pe vremuri după ce alergasem prea mult. Țin minte că o clipă căutasem, cuprins de o teroare subită, un reazem în toată sala. Ochii însă nu găsiră decât tencuiala scorojită a zidurilor, scara din fund și ferestrele acelea ciudate prin care nu se vedea nimic. Dacă m-aș fi simțit rău ar fi trebuit să mă întind pe jos.

Când apăru în fund, din spatele scării, avui un moment de ușurare, ce mă făcu să înaintez câțiva pași grăbiți spre el. Ne întâlnirăm sub singurul bec ce lumina atârnând gol, aproape indecent, de un cablu lung și răsucit. Poate lăsasem o ușă deschisă sau se petrecea un fenomen analog celui din sălile de concert, când solistul apare pe scenă. O clipă zgomotul difuz se întețește și apoi se așteme o liniște care întotdeauna la început mă îngheață. Frigul adus de mine, și care se răspândise din primul moment în toată sala se accentuase câteva secunde și apoi dispăruse. în odaie era deodată temperatura falsă a vizitelor așteptate.

Cum stăteau chiar sub bec, fruntea bombată umbrea restul obrazului și cuvintele îmi sunară în urechi înainte de a fi fost pregătit să-l ascult. înțelesei numai când le repetă: „Dar ce e, s-a întâmplat ceva?"

într-o clipă toate se legară, frigul în care nu-1 ghicisem la timp, neliniștea care mă gonise din casă, inerția care vânturase toate nesiguranțele și mă adusese până aici; gândul cursei se deschise ca o prăpastie în fața mea. Ideea că sosisem ca un automat să-mi dau raportul îmi paraliză gură. Buimăcit, făcui câțiva pași înainte, trecând pe lângă el spre salon. îmi sări în față. „Mă ierți,

253 dar nu pot să te primesc decât aici“. Fața nu-i mai era umbrită și recunoscui surâsul liniștit al tânărului aristocrat pe care în toți anii de liceu nu reușisem o dată să-l fac să mă privească. Oricine s-ar fi simțit obligat să se justifice, numai el putea să-mi comunice fără comentarii că nu voia să intru în salon. E curios, însă ciuda măruntă pe care mi-o provoca această impolitețe, nici măcar surprinzătoare, trecu pe planul întâi. „Dar ce s-a întâmplat? Vocea lui convențională era în perfect acord cu expresia lui plictisită. Ceea ce mi se păru mai ales ciudat e că nu părea deloc interesat de ce am să-i răspund și un moment îmi trecu prin minte gândul absurd că poate nici nu-i păsa de sosirea celuilalt. Aceasta mă ajută să-i pot răspunde calm că ne despărțisem prea curând în după- amiaza zilei; obosit, nu înțelesesem bine ce-mi spusese și eram îngrijorat de starea surorii sale.

Se uită la mine bănuitor. „înțeleg, înțeleg, ești foarte drăguț, dar nu trebuia să te obosești". Ironia nu era decât în tonul cuvintelor. „Vrei probabil să știi cum se simte?" înțelesei: se amuza cu mine ca pisica cu șoarecele. Știam că, orice aș fi făcut, nu mai aveam ce pierde și îi spusei fără înconjur că venisem să o văd. Se apropie de mine brusc; gestul fu atât de străveziu încât nici nu-1 putui privi, avui impresia că vrea să mă lovească. „Ai desigur ceva să-i comunici". Mi se păru că aud râsul spart al croitorului. Mă trădasem complet și asta nu mă miră. Intra în ordinea lucrurilor. Din clipa în care îi trecusem pragul, pierdusem partida. Gândul tânărului ce aștepta înfrigurat în camera de hotel era deosebit de neplăcut. Negai. Știam că poate nu mai avea nici un sens și, spre mirarea mea, el nu insistă. „N-o să te poată primi acum, cred că s-a și culcat". Mă luase de braț și nu înțelesesem imediat că mă împingea spre ușă. Vorbea șoptit de parcă n-ar fi vrut să o trezească. „E mai bine acum, totuși trebuie s-o trimitem într-un sanatoriu unde îngrijirea și supravegherea sunt mai sigure".

Un surâs rău îi juca pe buze. Mințea. Niciodată n-ar

fi părăsit-o în mâna doctorilor. De ce o ascundea, dacă nu pentru el? Mai curând ar fi lăsat-o să mo axă, să se omoare. Când pusei mâna

254 pe clanța rece, frigul pe care îl duceam cu mine precipită ca o soluție care în atingere cu anumite substanțe dezvăluite deodată cristalele ascunse în fluidul înșelător. Retrăii strigătul din subteran care mă aruncă din nou în fața lor.

Tresării atât de puternic încât simții cum îi căzuse mâna de pe brațul meu. îi vedeam perfect. Ea atârna moale în brațele lui; de data asta înțelesei expresia curioasă de mândrie pe care o sur- prinsesem numai o clipă, după care luase atitudinea aceea detașată. Avusese un succes și mai mare altădată, când o făcuse să-și abandoneze prietenul, prin îndoiala teribilă pe care i-o insuflase; când umbra îngrozitoarei boli prin care o stăpânea i-o adusese înapoi.

Mă întorsei spre el și-l apucai cu amândouă mâinile de umeri, în clipa aceea nu eram eu. „Celălalt** se folosea de brațele mele. „Vreau s-o văd, înțelegi? Vreau s-o văd acum**. Nu știu cum arăta când îi dădui drumul, fiindcă nu-1 mai vedeam. E o manifestare puțin obișnuită a emoției la mine. Uneori mă gândesc că pur și simplu există un moment în care închid ochii, fără să-mi dau seama, și că nu-i pot deschide, tot fără să simt, decât după ce criza a trecut. „Nu e bolnavă, n-are nimic, știu că n-are nimic**. Cuvintele mele sunau fals. Puterea zburase din mine. îmi apăru din nou și cu toate că stătea cu spatele spre lumină, cred că niciodată nu-1 văzusem atât de bine. în lumina aceasta trebuia văzut. Tinerețea sa era cum sunt acele culturi amenajate în ținuturi sterpe, stâncoase. îmi amintii de rigiditatea lui neobișnuită. Orice gest, cât de puțin violent, putea să-1 disloce.

Sub carnea obosită, simții, poate antrenat de frigul care de peste tot era parcă aspirat în el, prezența rar

imaginată a scheletului. Dușmănesc acest „altul** care ne supraviețuiește, de când l-am întâlnit pentru prima oară în clasa cu pereții acoperiri cu hărți și insectare. Stătea în fundul sălii și nu mă apropiam niciodată de el. Dar nu mai uitasem de atunci lupta care ne opunea în fiecare clipă. Ca să mă întorc din drumul neplăcut, îi privii obrazul. Ochii albaștri care și în obscuritate își păstrau culoarea aceea prea

255 deschisă surâdeau și deodată avui certitudinea îngrozitoare că la el lupta se transformase în alianță. Ideea aceasta nu însemna nimic precis. Avui sentimentul bizar că descoperisem un secret infinit de periculos (o cheie pe care nu trebuia s-o întrebuințez — de fapt nici nu știam cum — pe care se impunea să o uit cât mai curând) și că mai ales el nu trebuia să-și dea seama la ce mă gândisem. Sunt însă descoperiri care nu pot fi ascunse. Aveam certitudinea că fiecare părticică din obrazul meu mă trăda și nu puteam să împiedic aceasta. Trăii câteva secunde aprehensiunea unui eveniment ireparabil. „Adică despre asta ați vorbit, ți-a spus-o“. Vocea, mică, n-avea nimic îngrijorător. Se întoarse și îmi făcu un semn cu capul. „Vino!“ Ușa din fund probabil că fusese lăsată deschisă. Sala se umpluse de un frig paralizant ce se înălța ca un zkj nevăzut în fața mea. Nu mă puteam mișca. „Dar ce se întâmplă, ai renunțat?"

Băiatul care dormea în patul de lângă mine la internat avea ochii verticali. Știu că sună curios, e totuși modul cel mai apropiat de a exprima ce simțeam. Ochii noștri erau orizontali și deci stabili; ai lui erau subțiri și înalți și în fiecare clipă mi-era teamă că își vor pierde echilibrul și răstumându-se se va întâmpla un dezastru ale cărui proporții nu putea fi prevăzute. Lucrurile îngrozitoare ce se pot petrece în vis (pe care niciodată nu le putem fura de-a întregul din mijlocul nopții — ca pentru minerii din minele de diamant, drumul nostru spre zi trece pe lângă un paznic infailibil) mă amenințau deodată. Teroarea că se putea petrece în ochii lui ceva se datora țipătului pe care îl arunca uneori în timpul

nopții. Țipătul acela făcea și el parte din lucrurile ce nu se pot descrie. Deschideam lumina și în ochii lui se mai citea reflexul unei inimaginabile catastrofe, care deja se strecurase — ca șopârlele vioaie, pe care numai o clipă le vezi între ierburi — înapoi în spațiul întunecos.

Presentimentul unui astfel de dezastru mă oprise.

Poate și ceva încă mai precis.

Mai târziu nu reușisem să înțeleg de ce îmi povestise toate lucrurile acelea inventate, al căror efect devastator asupra mea

trebuie să-1 fi observat: era doar cu cinci ani mai mare decât mine. (Ar fi trebuit să cred într-o perversitate precoce a copiilor.) Ceea ce mă impresionase cel mai tare fusese revelarea existenței acelor ființe al căror nume l-am uitat, care se nasc dintr-un om și un spirit. Existența acestor monștri — pe care imediat îi și văzusem defilând vertiginos prin față, corpuri hibride, cu membrele, capul sau tot interiorul imaterial — și mai ales contactul lor plin de surprize îmi dădu un leșin, care nu știu ce plăcere putea să-i facă. Părea o fetiță de zece ani, ca toate celelalte, pe care de obicei nu le băgăm în seamă... în ochii lui ghicii aceeași bucurie ascunsă. Știa că o să-mi facă rău, nespus de rău.

în lumină — se depărtase doi pași -pielea lui era tot cenușie, ochii aveau în schimb culoarea cărămizilor vinete care îmi duseseră gândul la subteranele ruinei. Expresia, dintr-o dată gravă, preocupată, îmi sugera și o explicație mai legată de împrejurările momentului. Poate că n-o făcea numai dintr-o plăcere sadică și avea un motiv precis, voia să-i pot raporta celuilalt ceva ce însemna victoria lui definitivă.

Știam că nu mai era scăpare. N-avea nevoie să se grăbească, să profite de un moment de slăbiciune din partea mea, știa că oricum aveam să-1 urmez. Poate, dimpotrivă, lungea scena dinadins, ca să mă chinuiască

mai mult. Nu puteam să-mi ridic ochii de pe mâinile pe care le ținea prinse în dreptul pieptului, într- un gest pe care nu reușeam să-1 recunosc. Desigur că ar fi preferat să-1 poarte chiar pe celălalt către ea, cum mă ducea pe mine. Nu puteam să nu-1 admir pentru extraordinara stăpânire de sine. Prin nimic n-ar fi putut să-mi arate mai bine superioritatea sa decât prin felul în care se stăpânea să nu reacționeze (în nici un fel) la gestul meu brutal.

Am adesea un vis în care descarc de la un pas toate focurile unui revolver și totuși adversarul meu continuă să-mi surâdă și e atât de aproape prin aceasta, încât am deodată impresia absurdă că e chiar în mine; că până și mâna tremurătoare tot el mi-o îndreaptă și, în oglinda care ne vede (aici de fapt adaptez revelațiile visului

257 în limitele înțelegerii noastre diume), descopăr că sunt victima celei mai stranii agresiuni, întrucât brațul care mă va ucide îmi aparține. îndoiala asupra gestului meu, care nu mai știam dacă nu fusese numai o intenție avortată, făcu printr-un mecanism asemănător să trec o clipă prin această panică nebunească. Oricum, trebuia să știu dacă făcusem gestul sau nu, și nu exista decât un mod pentru a o stabili: să mai încerc o dată, să-l lovesc puternic, fără nimic echivoc. Dacă nu reacționa însemna că într-adevăr îl luasem de umeri, scuturându-1 ca pe un sac. îl ajunsei din urmă, dar nu făcui nimic.

Se oprise la ușa dinspre salon și spuse cu un glas curios, de parcă voia să se descarce de o răspundere. „Dumneata ai vrut să o vezi“. Această ultimă ipocrizie nici nu mă mai afectă. Când împinse ușa, un val de aer cald, înecăcios, mă lovi peste obraz. Există o căldură pe care o cunosc din păcate foarte bine, căldura specifică încăperilor unde se află un corp fierbinte ce respiră cu dificultate. Căldura aceasta însă n-avea nimic omenesc. Țin minte că mă gândisem la zidurile încinse rămase de pe urma unui incendiu abia stins. Poate chiar această atmosferă neașteptată și atât de excesivă, rătăcind o

clipă gândul ei, să fi fost de vină. Oricum, nu evitasem intenționat s-o văd și chiar dacă subconștient alesesem calea încă dinainte, până în ultimul moment nu mă gândisem conștient la aceasta. Când auzii comutatorul învâr- tindu-se iar, aveam de nu știu cât timp ochii închiși.

în același timp trăii surpriza aproape miraculoasă (cu toată simplicitatea ei): salvarea și amărăciunea eliberărilor de un anumit fel. Pluteam trist pe apa sălcie a acestei umile libertăți recâștigate, spun umile fiindcă nu e decât un alt nume al lașității, când îl simții lângă mine. Mă întorsei și auzii ușa închizându-se în spatele nostru. Lumina slabă ce cădea neputincioasă de pe pereții reci și umezi avea ceva agonizant, nesfârșit de trist, ca bătăile tot mai rare ale aripioarelor unui fluture rănit. Cu fiecare pas trăiam mai limpede sentimentul unei dezertări ce însemna de data aceasta renunțarea definitivă la ceva ce nu puteam să-mi închipui, care

258 putea, e drept, să fie un teribil pericol, dar care se afla pe drumul vieții. Știam că prin gestul meu zidisem o fereastră. Acesta e probabil destinul meu, să mă întorc din drum. O știu aproape dintotdeauna.

Mingea ne căzuse dincolo de zidul de trei metri înălțime ce despărțea curtea liceului de grădina unui gard. Lângă zid creșteau trei plopi tineri, al căror vârf abia se vedea în curte. Până la urmă tot nu îndrăznisem să sar dincolo. Regretul nu fusese legat de glumele răutăcioase ale camarazilor mei, ce mă priveau din curte, ci de faptul că, în teama de a sări printre ramurile subțiri, renunțasem, refuzasem o tentație pe care știam că n-o s-o mai întâlnesc niciodată. (Chiar dacă aș fi venit a doua zi să sar, bineînțeles în timp ce ceilalți ar fi fost în clasă, știam că nu mai avea nici un rost.)

Ultimul moment e cel de care nu-ți mai aduci aminte. înainte de acesta, știu că-1 mai privisem o dată. în locul privirii victorioase la care mă așteptam, ghicii

disperarea pe care i-o văzusem în ochi când ciocnisem paharele la mine. De surpriză mă oprii și o clipă rămase și el nemișcat, oglindindu-se întreg în ochii mei. Dacă un curent mai puternic ar fi străbătut deodată sala pustie, sunt sigur că l-ar fi măturat ca pe o grămadă imaterială de cenușă. Când deschise ușa, avui un moment de panică — aerul de afară era însă inexplicabil de liniștit. Nu mă conduse și faptul că lăsă astfel poarta gardului descuiată după mine mă tulbură ca o sfidare — de unde știa că n-am să mă mai întorc.

XVII

ÎN CREIER TREBUIE SĂ FIE CA ÎN CASTELELE din romane, nenumărate trape ascunse, legate prin comunicații subterane, în care se află mecanismele sau poate poporul niciodată văzut al ființelor supuse unei alte ordini. Ele pot să facă să-ți apară deodată în față, ieșind parcă din zid, cineva pe care l-ai văzut dispărând în fundul unui gang întunecos. Aparițiile acestea verifică într-un fel analogia. Ca și cei căzuți în puțul viclean și transportați, amețiți sau fără viață, pentru a fi aruncați de castelul misterios, ca de o mare ce-și leapădă până la urmă victimele pe uscat, au de multe ori aceleași figuri

încremenite ce imobilizează o expresie pe care nici nu le-ai cunoscut-o; poate rezultatul tenebroasei călătorii, al tainicelor întâlniri avute în intimitatea ocultă a conștiinței.

Mă trezii cu el stând pe scaunul pe care îmi întind pantalonii când mă culc seara. în prima clipă mi se păru că deslușesc pe fața lui dezamăgirea; e drept, o dezamăgire discretă, cu mult sub ceea ce ar fi putut să exprime trăsăturile sale obosite. Când mă uitai însă mai atent la oaspetele din ajun, observai că mă înșelasem. Era mai curând un fel de indiferență, de apatie, care putea să ascundă ceva, după cum tot atât de bine putea să nu ascundă nimic. în timp ce o priveam, tot mai intrigat, nălbea juca ușor în fața mea, ca un înecat de care mă lovisem odată cu barca. Șocul făcuse să se apropie ceea ce luasem drept un buștean și deodată îmi apăruse capul buhăit, cenușiu și alb, cu bărbia și gura ascunse în apă. Oscilațiile mici nu cuprindeau decât distanța dintre buza superioară și nas și de câte

260 ori se cufunda mai adânc mi se păruse că discern o expresie aproape comică, de silă, în ochii holbați.

Mă ridicai și începui să umblu prin odaie. De câte ori mă uitam spre scaun îl revedeam; mereu cu fața întoarsă spre mine. Știam că-mi va trebui multă răbdare ca năluca să dispară și tocmai de răbdare nu mă simțeam capabil. într-un sens, nu era o vizită neașteptată și mă gândii să mă explic, profitând și de faptul că mă simțeam, cu toată mulțimea și importanța întâmplărilor din ajun, inexplicabil de liber. (Probabil că era însă o impresie înșelătoare.) Stăteam tocmai în spatele scaunului și când mă întorsei, vederea capului livid — întors cu o sută optzeci de grade față de trunchi și privindu-mă impasibil peste spătar — îmi fu deodată insuportabilă. Părăsii odaia.

Era o dimineață puțin obișnuită. Casele fuseseră parcă spălate în timpul nopții și așezate apoi, lucind de

curățenie, în zi, ca într-o vitrină^Nu știam cât e ceasul, dar trebuia să fie târziu, nu auzisem deschizându-se la trecerea mea ușa croitorului, ceea ce însemna că plecase după treburi în oraș.

Câteodată surprind în timpul nopții zgomote ciudate afară; zgomote care aduc cu cele ce se aud în vremea antractelor de după cortina lăsată. în diminețile următoare descopăr întotdeauna ceva nou. înflorirea pomilor din curțile străine, alteori ceva mai puțin evident, o perspectivă neobservată încă sau numai culoarea vie a acoperișurilor vecine. Descoperirile acestea sunt legate uneori de altele intime, cu mult mai surprinzătoare.

Era într-un oraș în care nu stătusem decât două săptămâni și poate tocmai descoperirea făcută în dimineața limpede de septembrie mă făcuse să-l părăsesc. Dacă m-ar fi întrebat cineva până atunci din ce e făcută șoseaua din fața casei sau scheletul clădirilor de șapte etaje, bineînțeles n-aș fi ezitat să-i răspund. Atunci însă, avui revelația imensității complexului de beton (era un oraș nou) așternut mut sub picioarele noastre, strecurându-se sub toată talpa orașului până la adâncimi nebănuite, închizându-ne orizontul din toate părțile. Această viziune era de-a dreptul

261 insuportabilă. Dintr-o dată simțisem importanța pierderii pământului, atât de minuțios ascuns, încât până și în curțile mici era acoperit cu pietrișul alb și mărunt; în același timp mă simțisem rătăcind ca bila palidă de fildeș proiectată de jucători nevăzuți pe pajiștea artificială a mesei de biliard. Scheletul rigid al orașului îmi dezvăluise unghiurile obligate ale itinerarului meu despre a cărui independență îmi făcusem până atunci iluzii.

Desigur că dacă de data asta noaptea nu mă avertizase în nici un fel, totul se datora somnului de plumb în care mă refugiasem din ziua prea plină. Fusese aproape un leșin prin care nimic nu putuse străbate.

Surpriza fu cu atât mai mare când observai că din nou se încurcase șirul anotimpurilor. Am un miros foarte fin și recunoscui parfumul special al slabelor adieri ce-mi alunecau peste obraz. Când se topesc zăpezile, înainte încă să răsară primii ghiocei, trece peste oraș, o zi numai, un val vegetal care face ca toți oamenii să iasă deodată în stradă din casele afumate de sobele ce- au ars toată iama. Era în jurul crăcilor golite o lumină proaspătă, cum e cea în care explodează mugurii; în apele murdare rămase de pe urma ploilor în unele șanțuri, răcoarea zăpezilor abia topite; în toate era numai o infimă, aproape imprecizabilă schimbare, dar care mânuia delicat pârghiile interioare.

Eram atât de tulburat încât, înainte de a recunoaște locul, ostenisem căutând numele culorii stranii a cerului reflectat în geamurile mari. Deodată strălucirea nemaiîntâlnită de mult dispăru și prin fereastra care, cu o clipă înainte, fusese o oglindă ce reflecta lumina cerului, văzui interiorul pustiu al cafenelei. Parcă dinadins scaunele și mesele dinăuntru se scăldau într-o altă lumină, tristă, înecăcioasă, ce mă îmbrățișă pe dată, nestânjenită de piedica subțire a geamului .

E întotdeauna câte ceva care se pune în calea eliberării, ceva care nu mă lasă să uit trecutul, care sună ca sirenele sinistre de pe vapoare, trezind ceea ce nu mai vreau să știu. Nu-mi mai rămase decât amintirea voioșiei îndoielnice a plimbărilor făcute de mult în tovărășia persoanelor cărora le eram dat în grijă. Nu intrai în

262 cafenea, dar știu că asta nu era semnul voinței mele, nu-mi fac iluzii. De fapt sunt convins că majoritatea inițiativelor mele nu sunt decât reflexul îndepărtat al unor prefaceri ce se petrec independent de mine, cu mult mai adânc (la un nivel la care am câteodată impresia că eul meu cel mai secret se confundă cu ceva care e tocmai contrariul individualității, la o adâncime la care se află poarta către celălalt exterior).

Mă hotărâsem să fug de acasă. E atât timp de atunci încât numi mai aduc aminte de ce. A fost de altfel și singura mea tentativă de fugă. îmi pusesem pantalonii lungi de la un costum de marinar ca să nu par dubios de tânăr. Când mă apropiasem de casa de bilete, funcționarul tocmai se uita la ceasul lui de buzunar și lanțul cu care era legat semăna cu cel pe care îl avea tata. Mă întorsesem cuminte acasă.

Când mă îndepărtai de cafenea, auzii scârțâitul cunoscut al porții rotative. Privii înapoi. Cel care intrase se pierduse deja în întuneric și nu putui să-mi stăpânesc un fel de agasare perfect absurdă.

Mirajul trecuse. Vântul avea iar miros de praf și suna ca un papuc târșâit pe un coridor murdar. Totuși parfumul ce se infiltrase mai adânc nu se evaporase încă de tot și, când îmi apăru în față croitorul, simții efortul pe care trebuia să-l fac ca să fim pe același plan. (Relațiile cu Kati au această mare calitate că nu impun niciodată o platformă comună. Reglajul automat — care face ca fiecare relație să-mi tulbure într-un mod special, legat de altitudinea interlocutorului meu, conștiința — când sunt cu ea nu e necesar.)

Văzut în stradă, avea cu totul alt aspect. Părea în primul rând cu mult mai mic și fără importanță, ca armăsarul de lemn găsit de mult în pod, când îl scosesem din spațiul în care îmbătrânise.

îmi vorbi înainte de a fi avut timpul să mă hotărăsc dacă să mă opresc sau nu. Fața sa perfect neutră nu trăda nimic din ce avea să urmeze. „Domnul care v-a

vizitat aseară v-a căutat și azi noapte". înțelese poate greșit uimirea mea și adăugă: „în timp ce

263 ați fost plecat". Nu ghicii ce interes avea să mă mintă și totuși nu putea fi adevărat. Nu exista nici un motiv ca oaspetele meu întârziat să se mai fi întors o dată. îl privii atent în ochi. „O să lămuresc chestiunea aceasta". Pe nasul roșu reapărură cele două crețuri familiare și ochii cu pleoapele tremurătoare voiau să pară numai umili și mirați. E drept că nu-1 prinsesem încă niciodată cu o minciună precisă, de data asta eram sigur însă că am să-l demasc și repetai: „Imediat o să lămurim chestiunea aceasta". Iar nu-mi răspunse nimic, se uita în jos, ascunzându-și privirea și îi bănuii surâsul. Avui o presimțire bruscă și mă rupsei de lângă el. Nu avea sens să alerg, mai ales în ipoteza că ghicisem, totuși nu puteam să-mi încetinesc mersul. Ziua, în lumină, aparițiile sunt cu mult mai neplăcute. Probabil aceasta se datorește și efortului mai mare, necesar ca să păstrez contactul cu ele. îl vedeam câte o clipă în fața mea, strecurat între siluetele trecătorilor ce se perindau cu viteză pe lângă mine și recunoscui o clipă expresia lui impasibilă; aceea a înecatului pe care îl lovisem cu barca. Aceasta mă făcu să-mi grăbesc mai mult pasul. Reușise să facă un fel de noapte în jurul nostru (în măsura în care nu vedeam altceva nimic), și cu cât această obscuritate artificială creștea, apariția lui, ca la cinema când se trag perdelele peste ferestre, devenea mai clară.

într-un timp fusesem obsedat de figura banală a unui suplinitor, ce ne dăduse de altfel numai puține ore de curs. Pe figura lui nu era nimic remarcabil și nici această nouă ipostază — năluca — nu-i adăugase nimic. Totuși, de câte ori îl revedeam în felul acesta, cădeam într-o stare de teribilă nervozitate, pe care nu reușeam să mi-o explic. Abia târziu descoperisem cui se datora. Era misterul identității celuilalt, necunoscutul care avea interes să-mi agite mereu prin fața ochilor imaginea suplinitorului, căci între mine și acesta nu fusese nimic care să-i justifice aparițiile. Până la urmă nu ghicisem

cine se ascunde în dosul nălucii, și când aparițiile încetaseră, mă gândisem că fusesem victima unei confuzii. (E curios, dar tocmai oamenilor care cred cel mai puțin

264 astfel de lucruri asemenea erori le par imposibile; ceea ce pun la îndoială trebuie, dacă există, să fie perfect.)

Același dubiu confuz se strecură iar în mine, numai că de data aceasta aveam certitudinea că apariția nu se datora unei erori; simțeam, ca din anumite priviri care fac explicațiile ulterioare inutile, importanța mesajului ce-mi scăpa și aceasta făcu obsesia și mai penibilă.

La zece pași de hotel, năluca dispăru ca iepurele mecanic utilizat în cursele de ogari, când haita trece linia de sosire. Portarul mă privi cu acel aer de umilință profesională care parcă își ia asupră-și orice vină, chiar când chestiunea nu-1 privește cât de puțin, și scutură încet capul. „Domnul a plecat azi dimineață". Mai încercasem cu toate că știam că înțelesesem foarte bine și că nici nu fusese o surpriză pentru mine: „A ieșit, adică?" „Nu, a plecat de tot, și-a achitat nota și a plecat".

Rămasei locului nemișcat. Auzeam un zvon surd a cărui explicație îmi era strigătoare; recunosc dintr-o mie sunetul trupurilor ce răscolesc, dispărând, apele negre ale disparițiilor definitive.

Cât stătusem în holul hotelului, decorul se schimbase din nou afară. Casele apăruseră iar pe marginea trotuarelor, aveau însă toate aceeași culoare incertă și din grădini atârnau peste garduri ramuri cenușii ce nu purtaseră frunze de mult. Felinarele stinse erau apariții inexplicabile în alunecarea netulburată a străzilor pustii. (Trecătorii ce parcă se aventuraseră afară dispăreau de cum îi vedeam, în case și pe străzile laterale). Din toate lipsea ceva insesizabil, erau ca o pădure în care deodată s-ar fi oprit circulația ascunsă a sevei. Bineînțeles că și eu făceam parte din această

ciudată pădure; avui în mod curios o inexplicabilă senzație de eliberare.

Câteodată în somn desfășurarea precipitată a aventurilor nelimitate se oprește brusc și mă simt alungat la fel, într-o zonă misterioasă de liniște și împăcare. Dacă încerc s-o materializez, fără nici un fel de pretenții de preciziune, desigur, trebuie să

265 vorbesc de o plajă infinită, cu un nisip atât de moale încât mi se pare numai o suflare ce mă ține suspendat, în timp ce marea nu mai e nicăieri; dacă nu sunt de fapt pe fundul ei, și nu e fluidul pe care îl simt trecând miraculos prin mine. Liniștea obscură a acestui domeniu, accesibil numai prin vis, liniștea aceasta ciudată care mistuie toate structurile, m-a făcut să mă gândesc că nu e de fapt decât coborârea conștiinței la nivelul egal și neutru al celulelor, un fel de întoarcere a melodiei la simplicitatea și bucuria fiecărui sunet...

Când sunt iar în vâltoare găsesc toate lucrurile pe o treaptă de certitudini cu mult mai nehotărâte. Nu vorbesc de dubiul trecător pe care îl aruncă visul asupra obiectelor între care ne trezim, ci de o materialitate, poate mai bine zis, de o imaterialitate cu totul nouă, rodul dispariției din obiectele cunoscute a ideilor de permanență și necesitate. Lumea trebuie să se impună iar și conturele ei ezită nesigure la marginea realității.

De data aceasta nici o curbă, oricât de arcuită, nu lega vacanța ciudată în care mă cufundasem de realitatea ce trebuia să-i urmeze. Mă trezii altul din strania indiferență în care mă rătăcisem cu tot ce mă înconjura. Toate problemele ce mă frământau, de săptămâni și până în momentul în care aflasem de dispariția vizitatorului meu din ajun, rămăseseră dincolo; lumeâ'cealaltă — realitatea indiferentă: casele, pomii, cerul — nu se deslușise nici ea din nou și totuși mai mult decât oricând aveam senzația mistuitoare a fiecărui moment, mă simțeam viu, impermeabil și plin, încât

poate tocmai din cauza aceasta peisajul nu putea prinde contur în jurul meu.

Singurul lucru ce mai răzbătea până la mine era sunetul pașilor mei și uneori, aproape invizibilă, strecurarea câte unui necunoscut pe același trotuar.

Evenimentul se produse subit în vidul acesta.

Totul era schimbat și nimic altceva nu mai exista; ca miile de rachete și artificii ale unei extraordinare serbări, fata explodase în mine; numai ea, scuturată de trecut, de confuzia detaliilor

266 acumulate despre ei, invadând colțurile cele mai ascunse, gonind orice umbră, orice rezervă, făcând din singurătatea mea, ca din noaptea sfâșiată de trasoare în cursul bombardamentelor, spațiul ei.

Nu știu dacă acest gen de contact e cunoscut multora. (Poate are un nume particular, nu-1 cunosc.) Imaginea ei nu mai trecea prin nici una din porțile cunoscute; nu trebui nici să se restrângă ca să străbată tunelul limitat al ochilor, nici să tulbure liniștea ce o cuprindea ca un hallo, ca să o aud.

Eram covârșit, transparent, într-un spațiu saturat de prezența ei, poate că niciodată nu fusesem atât de sus.

Avui un moment de slăbiciune. încercai să limpezesc apropierea asta, nebunească, să extrag din fiorul ce mă purta ca un val irezistibil o imagine, un semn, conturul obrazului ei și deodată deraparea se produsese.

Eram în cadrul aurit al operei. în timp ce baletul evolua în partea din față a scenei, fundul ocupat de cor reprezenta mulțimea multicoloră a invitaților la un bal dintr-un palat somptuos. Totul se petrecea cu peste o sută de ani în urmă. Printre costumele obișnuite descoperisem imediat pe cel ce nu făcea parte din garderoba operei. (Kati surâsese ironic când îi spusesem asta, se gândea la nepriceperea mea vestimentară, aici

însă era vorba de cu totul altceva.) Coriștii priveau la fel de placid spre public, eu nu vedeam decât obrazul pământiu, cu ochi morți, pe care nu putusem să-i mai gonesc apoi săptămâni întregi din mine. Loja se umpluse toată de mirosul înecăcios al molozului vechi ce aspiră ca un burete nevăzut suflarea generațiilor precare; eu știam de unde vine mirosul. Era evident un intrus. Nici unul din coriștii din jurul lui nu părea să-și dea seama de prezența străinului mut printre ei. Știam că nici printre sutele de spectatori din sală nimeni nu-1 observase. De unde îmi venea certitudinea aceasta? Aerul din ce în ce mai înecăcios, mirosul de criptă dezvăluită care nu mă

267 incomoda în lojă decât pe mine conțineau răspunsul și mesajul pe care trebuia să mi-1 transmită.

Mai încercasem totuși să revin pe drumul dispărut.

Prăpastia singurătății ale cărei pregătiri le simțeam în jurul meu mă făcu să încerc imposibilul. De câte ori obrazul pământiu al coristului de pe care, bineînțeles, anii nu putuseră lua nimic — substanța lui era alta — se ștergea o clipă în umbra atât de apropiată de el, mă aruncam disperat înapoi, încercând să înnod iar firul.

Imaginile ei se destrămau însă imediat și împreună cu ele tot ce le înconjura, tot ce fusese viața mea în ultima vreme. Mă îndărătnicii, dar mâinile ce trebuiau să-i modeleze chipul se întorceau mereu mai înghețate de tristețea surprinzătoare a marilor porțiuni incerte.

Nu știu de câte ori făcusem gestul inutil.

E cineva pe care îl văd bine numai când face semnul negației. Celelalte semne nu le înțeleg decât uneori, probabil nici nu le văd întotdeauna.

Când împinsei poarta — o inerție mecanică mă dusese iar până la ei — nu mai avui nici un fel de

îndoieli.

Intrasem cu pași înceți, aproape calm și subit liniștea din mine se sfărâmă — dar printr-un fenomen ciudat, numai sub presiunea liniștii incomparabil mai mari din jur —, și începui să alerg înnebunit dintr-o cameră într-alta. în salon storurile rămăseseră trase și trebuii să aprind lumina. Căutai patul pe care în ajun aș fi văzut-o întinsă. Dispăruse. Cele trei fotolii uzate pozau ca în atelierele fotografice de provincie.

După scară erau încă două dormitoare. Sus găsii o sală goală, mansardată, în care praful așternuse un covor moale și virgin. Mă rezemai obosit de o lucarnă și privii cerul.

Un cer alb și nemișcat.

Alesei, ieșind din casă, cărarea ce duce sub ferestrele zidite.